

עֲזָרֵי מַעַם הַשָּׁם עוֹשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ

סֵפֶר הַזֹּהַר

שִׁחְבֵר הַתְּנָא הָאֱלֹמִי רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּר יוֹחָאִי זִיע"א

וּבּו: "סֵפֶר הַזֹּהַר", "זֹהַר חֲדָשׁ", "תְּקוּנֵי הַזֹּהַר"

מִנְקֵד

- כֶּרֶךְ ט -

וִירָא - תּוֹלְדוֹת

דף קי"ט ע"ב - דף קל"ט ע"ב

מִבְּאֵר בְּלִשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ עִם פֶּרוֹשׁ מִל וְנִחְמָד לְמַעַן יִרוּץ הַלּוֹמֵד בּוֹ

מַחֲלָק לְשָׁנָה אַחַת וּלְשָׁלֹשׁ שָׁנִים

מוֹפֵץ לְלֹא מִטְרוֹת רוּוח כֻּלָּל וְעֵיקָר
לְקִירוּב הַגּוֹאֹלָה בְּרַחֲמִים

בְּדַקוֹת סְפּוּרוֹת בְּלִבְד תִּזְכָּה לְהִיּוֹת בֶּן עוֹלָם הַבָּא

נִסְדֵר, נְעֵרָף וְהוּנָה מִחֶן שׁ, בְּנִקּוּד וּפְסוּק מְלֵא, עִם מְרָאָה מִקּוֹמוֹת,
בְּחִלּוּק קְטָעִים לְפִי הָעֵינֵינִים, בְּאוֹתֵיזוֹת גְּדוּלוֹת וּמְאִירוֹת עֵינִים

יִוצֵא לְאֹר עַל יְדֵי "מִפְעַל הַזֹּהַר הָעוֹלָמִי"
בְּעִידָה"ק בֵּית שְׁמַשׁ תּוֹבֵב"א
כִּסְלוֹ תִשְׁע"א לַפ"ק

הוצאת:

שע"י "חברה מזכי הרבים העולמי" מפעל עולמי להצלת הדת

מיסודו של הגה"צ רבי שלום יהודה גראס
כ"ק מרן אדמו"ר מהאלמין שליט"א
רחוב נחל לכיש 24/8 רמת בית שמש ארץ ישראל
טל: 054-843-6784 / פקס: 02-995-1300

MIFAL HAZOHAR HOILUMI
C/O CHEVREH MAZAKEI HARABIM HOILUMI
Under The Supervision Of Rabbi Sholom Yehuda Gross
The Head Of The Rabbinical Court Of Holmin
Cong. Of Holmin, Nachal Lachish 24/8
Ramat Beth Shemesh 99093, Israel
Tel: 054-843-6784 / fax: 02-995-1300
hazohar.com@gmail.com

מצוה גדולה לזכות את הרבים

ולפרסם ספרי הזוהר היומי

בבתי כנסיות, בבתי מדרשות, בשמחות, לכל החברים וידידים,
ולכל אחד ואחד מישראל, לקרב הגאולה שלימה בב"א
וכלל המזכה את הרבים זוכה לבנים צדיקים
ולכל ההבטחות הרשב"י זיע"א

כל הזכויות שמורות

ואין למכור או לסחור או לקבל רווח עבור הטקסט או חלקו
מותר ומצוה ללמוד ולזכות את הרבים **בחינם בלבד**

ניתן ל"מפעל הזוהר העולמי"

על ידי הרב הצדיק המקובל **הרב בניהו שמואלי** שליט"א
ראש ישיבת "נהר שלום" (רח' שילה 6 ירושלים)
לעילוי נשמת מורינו ורבינו הצדיק הקדוש
רבי **מרדכי** בן מרים **שרעב"י** זיע"א

תפלה קודם למוד הזהר (קבלה מהאריז"ל)

רבון העולמים ואדוני האדונים, אב הרחמים והסליחות. מודים אנחנו לפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, בקדה ובהשתחויה, שקרבתנו לתורתך ולעבודתך עבודת הקדש, ונתת לנו חלק בסודות תורתך הקדושה. מה אנו, מה חיינו, אשר עשית עמנו חסד גדול פנה. על פן אנחנו מפילים תחנונינו לפניך, שתמחול, ותסלח, לכל חטאתינו ועוונותינו, ואל יהיו עוונותינו מבדילים בינינו לביניך.

ובכן יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתכונן לבבינו ליראתך ואהבתך, ותקשיב אזניך לדברינו אלה, ותפתח לבבינו הערל בסודות תורתך, ויהיה למודנו זה נחת רוח לפני כסא כבודך פריח נחות. ותאציל עלינו אור מקור נשמתנו בכל בחינתינו, ושיתנוצצו ניצוצות עבדיך הקדושים אשר על ידם גלית דבריך אלה בעולם. וזכותם, וזכות אבותם, וזכות תורתם, ותמימותם, וקדשם, יעמוד לנו לבל נפשל בדברים אלו. ובזכותם תאיר עינינו במה שאנו לומדים. כמאמר נעים ומירות ישראל "גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך". יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך יי צורי וגואלי. כי יי יתן חכמה מפיו דעת ותבונה:

תפלה לאחר למוד הזהר (יאמר בפנות הלב)

אלהינו ואלהי אבותינו מלך רחמן רחם עלינו טוב ומטיב הדרש לנו. שובה אלינו בהמון רחמיה בגלל אבות שעשו רצונך. בנה ביתך כבתחלה וכוונן מקדשך על מכונו. והראנו בבנינו ושמחנו בתקונו. והשב פהנים לעבודתם ולויים לדוכנם לשירם ולזמרם. והשב ישראל לנויהם. ומלאה הארץ דעה את ה' ליראה ולאהבה את שמך הגדול הגבור והנורא אמן פן יהי רצון.

גודל השכר והזכות בהוראת אצבע

הגר"א במשלי (יב, יד), מבאר גודל הזכות שיש למזכי הרבים ומוכיח את חבירו, אם שמע, מקבל שכר על כל מה שיעשה לדורות, וגם אם לא שמע, אז מקבל כל חלקו הטוב, וזה שלא שמע לוקח ממנו את חלק הגיהנום שלו.

הידעת? ברגע אחת אתה יכול לזכות לעולמות נצח! "עין לא ראתה.."
 - עתה הכול בידך - אתה יכול לחלק ס' "ערכה של שעה", שמעודד ומעורר ללמוד זה"ק בכל יום. וכל הלומד שעה זה"ק בשבת עולה לו למאה מיליון שנה תורה, ואם תכפיל בכל שבתות השנה ויו"ט, לכל ימי חייו, תגיע ל' 640 מיליארד שנה תורה. ואם בזכותך יתארגן שיעור לעשר יהודים, תגיע ל' 6 טריליון ו' 400 מיליארד שנה תורה. ובזה"ק (פ' ויצא קס"א). כתוב: שכל מה שנותנים משמים הוא באלף, ועוד כידוע כל עשרה ביה שכינה שריה, אתה מכפיל כל מנין יהודים באלף. תגיע ל' 6 זיליון ו' 400 טריליון שנה תורה. - ומי יוכל לחשב את גודל השכר הנצחי שיש לך מכך בוודאות!!!

החפץ חיים והחזון איש זי"ע

במכתבי מרן החפץ חיים זצ"ל (דף יד אות ג'), שספר בנו הר' אריה ליב על אביו, שהחזיק מאד בחכמת הקבלה באמרו כי הוא אחד מחלקי תורה היותר נעלים, ומרגלא בפומיה תמיד כי בלי סתרי תורה מגששים אנו באפלה, ובס' "מאיר עיני ישראל" (כ"ג ע' תקנ"ו), שרבי שלמה ספר לו על רבו החפץ חיים, שכל שבת קודש למד את הזהר של הפרשה, גם היה אומר לאחרים שילמדו הזהר של הפרשה, אפילו בחורים. והיה אומר שרבו כמדרש. (אור הזהר דף 82). ובספר מעשה איש (חלק ג' ע' צ"ח): שמרן החזון איש זצ"ל אמר להג' ר' שמריהו גריינימן זצ"ל, שאין ספר מוסר כל כך טוב כמו ספר הזהר. (מפעל הזהר העולמי - 0548436784)

שליח הרחמים היה להגן על ישראל ולהיות עליהם סגור, וכנגדו הוא הדין. כך דרכו של הקדוש ברוך הוא, כשמיטיב לזה, אותו הסד הוא דין לזה. כן השליח הזה היה של רחמים לישראל, ולבלעם התהפך לדין, משום כך צוה ישועות יעקב. אמר דוד, צוה על העולם, כאשר ישלחו שלוחים שיהיו מצד הרחמים.

רבי אבא אמר, צוה ישועות יעקב, שהם בתוך הגלות, ותמצא להם גאלה בתוך גלותם. בא ראה, המשבח של האבות היה יעקב, ואלמלא יצחק לא בא יעקב לעולם. ומשום כך, צוה ישועות יעקב - זה יצחק. שפיון שנצל יצחק, היו ישועות יעקב.

ויהי אחר הדברים האלה. רבי שמעון אמר, הנה שנינו ויהי בימי, נאמר על צער. ויהי - אף על גב שלא כתוב בימי, דפוס של צער יש בו. ויהי אחר הדברים, אחר הדרגה הפתחונית של כל הדרגות העליונות. ומהו הדברים? כמו שנקאמר (שמות ד) לא איש דברים אנכי.

וכו' היה אחר הדרגה הזו? והאלהים נסה את אברהם. שבא יצר הרע לקטרג לפני הקדוש ברוך הוא. כאן יש להסתפל, והאלהים נסה את אברהם? את יצחק היה צריך (לכתוב), שהרי יצחק היה בן שלשים ושבע, והרי אביו לא היה בר ענש שלו, שאלמלא אמר יצחק איני רוצה - לא היה נענש אביו עליו. מה הטעם והאלהים נסה את אברהם ולא כתוב נסה את יצחק?.

א"ר את אברהם, ודאי שרצה להפיל עם דין, שהרי אברהם לא היה בו דין כלל מקדם לכן,

לדינא. לא. לעולם לא אשתני, אלא שליחא דרחמי הוה לאגנא עלייהו דישראל ולמהוי סניגוריא עלייהו, ולקבליה הוא דינא, וכך אורחוי דקדשא בריך הוא, פד אוטיב לדא ההוא טיבו דינא לדא. כך הא שליחא דרחמי הוה להו לישראל ולבלעם אתהפך לדינא. בגין כך צוה ישועות יעקב, אמר דוד, פקיד על עלמא כד ישתלחון שליחאה די להוין מסטרא דרחמי.

רבי אבא אמר צוה ישועות יעקב דאנון גו גלוותא וישתפח פורקנא להוין גו גלוותהוין. תא חזי, תשבחון דאבהן יעקב הוה, ואלמלא יצחק לא אתא יעקב לעלמא, ובגין כך צוה ישועות יעקב דא יצחק, דכיון דאשתויב יצחק ישועות יעקב הוה.

ויהי אחר הדברים האלה. רבי שמעון אמר הוה תנינן ויהי בימי על צערא אתמר, ויהי אף על גב דלא כתיב בימי טפסי דצערא אית ביה. ויהי אחר, בתר דרגא תתאה דכל דרגין עלאין, ומאן איהו דברים, כמה דאת אמר (שמות ד) לא איש דברים אנכי.

ומאן הוה בתר דרגא דא, והאלהים נסה את אברהם דאתיא יצר הרע לקטרגא קמי קדשא בריך הוא. הכא אית לאסתפלא והאלהים נסה את אברהם. את יצחק מיבעי ליה. דהא יצחק בר תלתין ושבע שנין הוה והא אבוי לאו בר עונשא דיליה הוה, דאלמלא אמר יצחק לא בעינא לא אתענש אבוי עליה. מאי טעמא והאלהים נסה את אברהם ולא כתיב נסה את יצחק.

א"ר את אברהם ודאי דבעי לאתכללא בדינא, דהא אברהם לא הוה ביה דינא כלל מקדמת דנא, והשתא אתכליל מיי"א

וְכַאן נִכְלְלוּ מִי"ם עִם א"ש, וְאַבְרָהָם לֹא הָיָה שָׁלֵם עַד עַכְשָׁו, שֶׁהִתְעַטֵּר לְעִשׂוֹת דִּין וּלְהִתְקַיֵּן בְּמִקוּמוֹ.

וְכֵן יָמוּי לֹא הָיָה שָׁלֵם עַד עַכְשָׁו שֶׁנִּכְלְלוּ מִי"ם עִם א"ש וְא"ש עִם מִי"ם, וּמִשׁוּם כֶּן וְהָאֱלֹהִים נֹסֶה אֶת אַבְרָהָם וְלֹא אֶת יִצְחָק, שֶׁהִזְמִין אַבְרָהָם לְהַפְלִיל עִם דִּין. וְכִשְׁעָשָׂה אֶת זֶה, נִכְנַס א"ש עִם מִי"ם וְנִשְׁלַם זֶה עִם זֶה. וְזֶה עוֹשֶׂה הַדִּין לְהַפְלִיל זֶה עִם זֶה. וְאִז יֵצֵר הָרַע בֶּא לְקַטְרֵג עַל אַבְרָהָם שֶׁלֹּא הִשְׁתַּלֵּם כְּרֵאוּי עַד שִׁיעָשָׂה דִּין בְּיִצְחָק. שִׁיעָר הָרַע הוּא אַחַר הַדְּבָרִים וְהוּא בֶּא לְקַטְרֵג.

וְכֵן וְרָאָה סוּד הַדְּבָר. אִף עַל גַּב שְׂאֵמְרָנוּ שֶׁכְּתוּב אַבְרָהָם וְלֹא יִצְחָק, גַּם יִצְחָק נִכְלַל בְּפִסּוּק הַזֶּה סוּד הַכְּתוּב וְהָאֱלֹהִים נֹסֶה אֶת אַבְרָהָם. לֹא כְּתוּב נֹסֶה לְאַבְרָהָם, אֲלֵא אֶת אַבְרָהָם, אֶת דּוֹקָא, וְזֶה יִצְחָק. שֶׁהָרִי בְּאוֹתָהּ שְׁעָה בְּגִבּוֹר"ה הַתַּחַתּוֹנָה שׁוֹרָה. כִּיּוֹן שֶׁנִּעְקַד וְהִזְדַּמֵּן בְּדִין עַל יְדֵי אַבְרָהָם כְּרֵאוּי, אִז הִתְעַטֵּר בְּמִקוּמוֹ יַחַד עִם אַבְרָהָם וְנִכְלְלוּ א"ש עִם מִי"ם וְעָלוּ לְמַעְלָה, וְאִז נִמְצְאָה מַחְלֶקֶת כְּרֵאוּי, מִיָּם עִם א"ש.

מִי [עֲשֶׂה] רָאָה אֵב רַחֲמָן שֶׁנִּעְשָׂה אַכְזָר? אֲלֵא כְּדֵי שֶׁתִּמְצָא מַחְלֶקֶת מִיָּם עִם א"ש וְלְהִתְעַטֵּר בְּמִקוּמָם (כְּרֵאוּי), עַד שֶׁבֶּא יַעֲקֹב וְהַכֵּל הַתַּתְּקָן כְּרֵאוּי, וְנִעְשׂוּ שְׁלֹשָׁה אַבּוֹת שְׁלָמִים וְנִתְקַנּוּ עֲלִיוֹנִים וְתַחַתּוֹנִים.

וַיֹּאמֶר קַח נָא אֶת בְּנֶךְ. וְכִי אִיךָ יְכוּל אַבְרָהָם שֶׁהוּא זָקֵן? אִם תֹּאמַר מִשׁוּם שִׁיעָרֵךְ לֹא יֵצֵא מִרְשׁוֹתָי פֶּלֶל - יִפֶּה, אֲבָל כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בַּמְדַּבֵּר כ) קַח אֶת אֶהְרֹן וְאֶת

בְּאֶשׁ"א. וְאַבְרָהָם לֹא הָיָה שָׁלֵם עַד הַשְּׁתָּא דְאַתְעַטֵּר לְמַעַבְד דִּינָא וְלְאַתְקַנָּא לִיה בְּאַתְרֵיהּ.

וְכֵן יוֹמוּי לֹא הָיָה שָׁלֵם עַד הַשְּׁתָּא דְאַתְפְּלִיל מִי"א בְּאֶשׁ"א וְאַשׁ"א בְּמִי"א, וּבְגִין כֶּן וְהָאֱלֹהִים נֹסֶה אֶת אַבְרָהָם וְלֹא אֶת יִצְחָק, דְּאִזְמִין אַבְרָהָם לְאַתְפְּלִילָא בְּדִינָא, וְכֵן עֲבִיד דָּא, עֲאֵל אֶשׁ"א בְּמִי"א וְאַשְׁתַּלִּים דָּא עִם דָּא. וְדָא עֲבִיד דִּינָא לְאַתְפְּלִילָא דָּא בְּדָא. וְכֵן יֵצֵר הָרַע אֶתְא לְקַטְרֵגָא עֲלֵיהּ דְאַבְרָהָם דִּלֹּא אֶשְׁתַּלִּים כְּדָקָא יְאוּת עַד דִּיעֲבִיד דִּינָא בְּיִצְחָק. דִּיעָר הָרַע אַחַר הַדְּבָרִים אִיהוּ וְאַתָּא לְקַטְרֵגָא.

וְתָא חֲזִי רְזָא דְמַלְאָה, אִף עַל גַּב דְּקַאֲמָרֵן דְאַבְרָהָם כְּתִיב וְלֹא יִצְחָק, יִצְחָק נָמִי אֶתְפְּלִיל בִּיה בְּהַאי קָרָא, רְזָא דְכְּתִיב וְהָאֱלֹהִים נֹסֶה אֶת אַבְרָהָם. נֹסֶה לְאַבְרָהָם לֹא כְּתִיב אֲלֵא אֶת אַבְרָהָם אֶת דִּיִּיקָא וְדָא יִצְחָק. דִּהָא בְּהַאי שְׁעַתָּא בְּגִבּוֹר"ה תַּתְּאָה שְׂרִיא, כִּיּוֹן דְאַתְעַקַּד וְאִזְדַּמֵּן בְּדִינָא עַל יְדֵי דְאַבְרָהָם כְּדָקָא יְאוּת, כְּדִין אֶתְעַטֵּר בְּאַתְרֵיהּ בְּהַדִּיָּה דְאַבְרָהָם וְאַתְפְּלִילוּ אֶשׁ"א בְּמִי"א וְסִלְקוּ לְעִילָא, וְכֵן אֶשְׁתַּפַּח מַחְלוּקַת כְּדָקָא יְאוּת מִיָּא בְּאֶשׁ"א.

מִאֵן (עֲבִד) חֲמָא אַפָּא רַחֲמָנָא דְאַתְעֲבִיד אַכְזָר. אֲלֵא בְּגִין לְאַשְׁתַּפַּח מַחְלוּקַת מִיָּא בְּאֶשׁ"א וְלְאַתְעַטֵּרָא בְּאַתְרֵיִיהוּ (ד"א ל"ג כְּדָקָא יְאוּת), עַד דְאַתָּא יַעֲקֹב וְאַתְתַּקֵּן פֶּלֶא כְּדָקָא יְאוּת וְאַתְעֲבִידוּ תַלְתָּא אַבְהָן שְׁלָמִין וְאַתְתַּקְנוּ עֲלָאי וְתַתָּאי:

וַיֹּאמֶר קַח נָא אֶת בְּנֶךְ. וְכִי הִיאֲךָ יְכִיל אַבְרָהָם דְאִיהוּ סְבָא. אִי תִימָא בְּגִין דִּיעָרֵךְ לֹא נִפִּיק מִרְשׁוֹתֵיהּ פֶּלֶל, יְאוּת, אֲבָל

כְּמָה דְאַתְ אֵמַר, (בַּמְדַּבֵּר כ) קַח

את אהרן ואת אלעזר בנו אלא בגין לאמשכא
לון במלין ולאדברא לון לרעותא דקדשא
ברין הוא, אוף הקא קח במלין. את בנדך את
יחידך אשר אהבת הא (דף קכ ע"א) אוקמוה. ולך
לך אל ארץ המורה כמה דאת אמר (שיר השירים
ד) אלך לי אל הר המור. לאתקנא באתרא
דיתחזי:

ביום השלישי ויש"א אברה"ם א"ת עיניו
וירא את המקום מרחוק. ביום
השלישי הא אוקמוה, אלא פיון דאתמר
ויקם וילך אל המקום אשר אמר לו האלהים
מאי טעמא ביום השלישי וירא את המקום
מרחוק. אלא בגין דכתיב פי ביצחק יקרא לך
זרע ודא הוא יעקב דנפק מגיה והאי הוא
ביום השלישי. וירא את המקום מרחוק כמה
דאת אמר (ירמיה לא) מרחוק יי נראה לי.

וירא את המקום. דא הוא יעקב דכתיב,
(בראשית כח) ויקח מאבני המקום. אסתפל
אברהם ביום השלישי דאיהו דרגא תליתא
וחמא ליה ליעקב דזמין למיפק מגיה.
מרחוק כמה דאתמרן מרחוק ולא לזמן קריב.
אמר ליה רבי אלעזר מאי שבחא איהו
לאברהם בד אסתפל וחמא דזמין
למיפק מגיה יעקב. דהא כד אזיל למיעקד
ליה ליצחק, לאו שבחא כל פן איהו דיליה.
אמר ליה ודאי (והא) חמא ליה ליעקב דהא
מקדמת דנא ידע אברהם חכמתא,
ואסתפל השתא ביום השלישי דאיהו דרגא
תליתא למעבד שלימו וכדין חמא ליה
ליעקב דכתיב וירא את המקום. אבל השתא
קיימא ליה מלה מרחוק בגין דאזיל למיעקד
ליה ליצחק ולא בעא להרהר אבתריה
דקדשא ברין הוא.

אלעזר בנו, אלא פדי להמשיכם
בדברים ולהנהיגם לרצון
הקדוש ברין הוא, אף כאן קח
בדברים. את בנדך את יחידך אשר
אהבת, הרי פרשיה. ולך לך אל
ארץ המורה, כמו שנאמר (שיר ד)
אלך לי אל הר המור, לתקן
במקום שראוי.

ביום השלישי ויש"א אברה"ם
א"ת עיניו וירא את המקום
מרחוק. ביום השלישי, הרי
פרשיה. אלא פיון שאמר ויקם
וילך אל המקום אשר אמר לו
האלהים, מה הטעם ביום
השלישי וירא את המקום
מרחוק? אלא משום שכתוב פי
ביצחק יקרא לך זרע, וזהו יעקב
שיצא ממנו, וזהו ביום השלישי.
וירא את המקום מרחוק, כמו
שנאמר (ירמיה לא) מרחוק ה' נראה
לי.

וירא את המקום - זהו יעקב,
שכתוב (בראשית כח) ויקח מאבני
המקום. הסתפל אברהם ביום
השלישי, שהוא הדרגה
השלישית, וראה את יעקב
שעתיד לצאת ממנו. מרחוק,
כמו שאמרנו מרחוק ולא לזמן
קרוב.

אמר לו רבי אלעזר, מה שבח
של אברהם כשהסתפל וראה
שעתיד לצאת ממנו יעקב, שהרי
כשהלך לעקד את יצחק אינו
שבח כל פן שלו?

אמר לו, ודאי (הרי) שראה את
יעקב, שהרי מקדם לכן ידע
אברהם את החכמה, והסתפל
עכשו ביום השלישי שהיא דרגה
שלישית לעשות שלמות, ואז
ראה את יעקב, שכתוב וירא את
המקום. אבל עכשו עמד לו
הדבר מרחוק, משום שהלך
לעקד את יצחק ולא רצה להרהר
אחרי הקדוש ברין הוא.

מרחוק רָאָה אוֹתוֹ בְּתוֹךְ
הָאֶסְפֶּקְלָרְיָה שְׁלֵא מְאִירָה
בְּלִבְדָּה, וְלִכְּנֵן רָאָה אוֹתוֹ וְלֹא
הִתְגַּלָּה הַכֹּל. שְׁאֵלוּ הֵיִתָּה מְצוּיָה
הָאֶסְפֶּקְלָרְיָה הַמְאִירָה עַל
הָאֶסְפֶּקְלָרְיָה שְׁאִינָה מְאִירָה,
הַתְּקִים עֲלֶיהָ אַבְרָהָם כְּרֵאוּי,
אֲבָל מְרַחוֹק בְּלִבְדוֹ הֵיָהּ.
מְרַחוֹק.

מָה הַטַּעַם הַסְּתַלְקָה מִהַדְּבָר הַזֶּה
הָאֶסְפֶּקְלָרְיָה הַמְאִירָה? מִשּׁוּם
שֶׁזוֹ הֵיִתָּה דְרָגְתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב,
וּמִשּׁוּם שֶׁעֲדִין לֹא נוֹלַד יַעֲקֹב,
לֹא נִמְצָא כָּאֵן עַל הַדְּרָגָה הַזֹּה.
וְעוֹד, כְּדֵי שְׁלִיף וַיִּקְבַּל שְׂכָר.
וַיֵּרָא אֶת הַמְּקוֹם מְרַחוֹק - זֶה
יַעֲקֹב, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר מְרַחוֹק,
שְׁלֵא זָכָה בּוֹ. [רְאִיָּה כְּעִינֵי כְּעוֹלָם הַזֶּה,
אֵלֹא מְרַחוֹק, מִתּוֹךְ הַדְּרָגָה הַזֹּה, שֶׁחֲרֵי כִּשְׁבֹא יַעֲקֹב,
אַבְרָהָם הֵיָהּ מִתּוֹ וְהַסְּתַלְקָה מִהַעוֹלָם. וַיֵּרָא אֶת
הַמְּקוֹם מְרַחוֹק, אֲבָל לֹא כְּרֵאוּי אַחֲרָה].

וַיִּבְּאוּ אֶל הַמְּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר לוֹ
הָאֱלֹהִים וְגו'. רְמִיזוּ [רְאִיָּה] כָּאֵן,
שְׁאֵף עַל גִּב שְׁבֹאוֹ לְאוֹתָהּ רְאִיָּה
וְרָאָה אֶת יַעֲקֹב, אָמַר אַבְרָהָם,
וַדַּאי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יוֹדֵעַ
בְּגוֹן אַחֵר שְׂרֵאוּי, מִיָּד וַיִּבֶן שֵׁם
אַבְרָהָם אֶת הַמְּזֻבָּח וְגו'. מָה
כְּתוּב לְמַעֲלָה? וַיֹּאמֶר יִצְחָק אֶל
אַבְרָהָם אָבִיו וַיֹּאמֶר אָבִי. הֲרֵי
פְּרֻשׁוּיָהּ. אֲבָל מָה הַטַּעַם לֹא
הֵשִׁיב לוֹ [דְּבָר] מִיָּד? אֵלֹא מִשּׁוּם
שֶׁחֲרֵי הַסְּתַלְקָה מְרַחוֹמִים שֶׁל אָב
עַל בֶּן, וְלִכְּנֵן כְּתוּב הַנְּנִי בְּנִי, הַנְּנִי
שֶׁהַסְּתַלְקוֹ הַמְּרַחוֹמִים וְהַתְּהַפְּפוֹ
לְדִין.

וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם, וְלֹא כְּתוּב וַיֹּאמֶר
אָבִיו, שֶׁחֲרֵי לֹא עֲמַד עֲלָיו כְּפֹאֵב,
אֵלֹא בְּעַל מַחְלֻקָתָהּ הֵיָהּ עֲמוּ.
אֱלֹהִים יֵרָאָה לוֹ הַשֵּׁה. הֵיָהּ צְרִיף
[לְכַתֵּב]? יֵרָאָה לָנוּ, מָה זֶה יֵרָאָה לוֹ?
אֵלֹא אָמַר לוֹ אֱלֹהִים יֵרָאָה לוֹ
לְעֲצֻמוֹ כִּשְׁהוּא יִצְטָרֵף, אֲבָל עֲכָשׁוּ בְּנִי, וְלֹא כְּבֹשׁ. מִיָּד וַיִּלְכוּ שְׁנֵיהֶם יַחְדָּו.

מְרַחוֹק חָמָא לִיָּה גּוֹ אֶסְפֶּקְלָרְיָאָה דְּלֹא נִהְרָא
בְּלַחֲדוּדֵי, וּבְגִין כְּדֵי חָמָא לִיָּה וְלֹא
אֲתַגְּלִי כְּלָא, דְּאֵלוֹ אֶסְפֶּקְלָרְיָאָה דְּנִהְרָא הָוָה
שְׂכִיחַ עַל הַאי אֶסְפֶּקְלָרְיָאָה דְּלֹא נִהְרָא
אֲתַקְיִים עֲלֵיהָ אַבְרָהָם כְּדָקָא יָאוּת, אֲבָל
מְרַחוֹק, בְּלַחֲדוּדֵי הָוָה, מְרַחוֹק.

מְאִי טַעְמָא אֶסְתַּלַּק מִהַאי מְלָה אֶסְפֶּקְלָרְיָאָה
דְּנִהְרָא בְּגִין דִּהַאי דְרָגָא דִּיעֲקֹב הָוָה.
וּבְגִין דִּיעֲקֹב עַד לֹא אֲתִיילִיד לֹא אֲשַׁתְּפַח
הַשְּׁתָא עַל הַאי דְרָגָא. וְתוֹ בְּגִין דִּיהֵךְ וַיִּקְבַּל
אַגְרָא. וַיֵּרָא אֶת הַמְּקוֹם מְרַחוֹק דֵּא יַעֲקֹב
כְּמָה דְאֲתַמַּר מְרַחוֹק דְּלֹא זָכָה בִּיה. [רְאִיָּה כְּעִינֵי
כְּהַאי עֲלִמָא אֵלֹא מְרַחוֹק מִגּוֹ הַאי דְרָגָא דְהַאי כִּד אֲתַמַּ יַעֲקֹב מִית הַזֶּה
אַבְרָהָם וְאֶסְתַּלַּק מִעֲלִמָא וַיֵּרָא אֶת הַמְּקוֹם מְרַחוֹק אֲבָל לֹא כְּרֵאוּי אַחֲרָה]:

וַיִּבְּאוּ אֶל הַמְּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר לוֹ הָאֱלֹהִים
וְגו'. רְמִיזוּ ((הַמָּא)) הֵכָא דְאָף עַל גִּב
דְּאֲתוֹ לְהֵהוּא רְאִיָּה וְחָמָא לְיַעֲקֹב, אָמַר
אַבְרָהָם וַדַּאי קְדֻשָּׁא בְּרִיךְ הוּא יוֹדֵעַ בְּגוֹנוֹנָא
אַחֲרָה דְאֲתַחֲזִי, מִיָּד וַיִּבֶן שֵׁם אַבְרָהָם אֶת
הַמְּזֻבָּח וְגו'. מָה כְּתִיב לְעֵילָא וַיֹּאמֶר יִצְחָק
אֶל אַבְרָהָם אָבִיו וַיֹּאמֶר אָבִי, הֵא אִוְקְמוּיָהּ.
אֲבָל מְאִי טַעְמָא לֹא אֲתִיב לִיָּה (מִיָּד) מִיָּד. אֵלֹא
בְּגִין דְּהַאי אֶסְתַּלַּק מְרַחוֹמֵי דְאָבָא עַל בְּרָא
וּבְגִין כְּדֵי כְּתִיב הַנְּנִי בְּנִי, הַנְּנִי דְאֶסְתַּלְּקוּ
רְחוֹמֵי וְאֲתַהַפְּפוּ לְדִינָא:

וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם, וְלֹא כְּתִיב וַיֹּאמֶר אָבִיו, דְּהַאי
לֹא קָאִים עֲלֵיהָ כְּפֹאֵב אֵלֹא בְּעַל מַחְלֻקָתָהּ
הָוָה בִּיה. אֱלֹהִים יֵרָאָה לוֹ הַשֵּׁה. יֵרָאָה לָנוּ
מִיָּבְעֵי לִיָּה, מְאִי יֵרָאָה לוֹ. אֵלֹא אָמַר לִיָּה
אֱלֹהִים יֵרָאָה לוֹ לְגַרְמִיָּה, כִּד אִיהוּ יִצְטָרֵף.
אֲבָל הַשְּׁתָא בְּנִי וְלֹא אֲמָרָא. מִיָּד וַיִּלְכוּ
שְׁנֵיהֶם יַחְדָּו.

לְעֲצֻמוֹ כִּשְׁהוּא יִצְטָרֵף, אֲבָל עֲכָשׁוּ בְּנִי, וְלֹא כְּבֹשׁ. מִיָּד וַיִּלְכוּ שְׁנֵיהֶם יַחְדָּו.

רבי שמעון פתח ואמר, (ישעיה לג) הן אראלם צעקו חוצה מלאכי שלום מר יבכיון. הן אראלם - אלו מלאכים עליונים, צעקו באותה שעה ורצו לעמד על אותו הדבר, שפנתוב (בראשית טו) ויוצא אתו החוצה, לכן צעקו חוצה.

מלאכי שלום - אלו אותם מלאכים אחרים שהיו עתידים ללכת לפני יעקב, ובשביל יעקב הבטיח להם שלמות הקדוש ברוך הוא, שפנתוב (שם לב) ויעקב הלך לדרכו ויפגעו בו מלאכי אלהים. ואלו נקראו מלאכי שלום, כלם בכו כשראו את אברהם שעוקד את יצחק, והודעו עליונים ותחתונים וכלם על יצחק.

ויקרא אליו מלאך ה' וגו'. מפסיק טעם ביניהם, שאין אברהם האחרון פראשון. האחרון שלם, הראשון לא שלם. כמו זה שמואל שמואל - האחרון שלם, הראשון לא שלם. האחרון נביא, הראשון לא נביא. אבל במשה משה אין הפסק טעם, משום שמיום שנולד לא זזה ממנו שכינה. אברהם אברהם. רבי חייא אמר, כדי לעוררו לרוח אחרת, במעשה אחר, בלב אחר.

רבי יהודה אמר, נבחר יצחק והתעלה ברצון לפני הקדוש ברוך הוא פריח קטרת הבשמים שמקריבים הכהנים לפניו פעמים ביום ונשלם הקרבן. שהרי צערו של אברהם היה בשעה שנאמר לו אל תשלח ידך אל הנער ואל תעש לו מאומה, חשב שקרבנו לא נשלם ולחנם עשה וסדר הכל ובנה מזבח. מיד:

וישא אברהם את עיניו וירא

רבי שמעון פתח ואמר (ישעיה לג) הן אראלם צעקו חוצה מלאכי שלום מר יבכיון. הן אראלם אלין מלאכי עלאי. צעקו בההיא שעתא ובעו לקיימא על ההיא מלה דכתיב, (בראשית טו) ויוצא אותו החוצה. בגין כך צעקו חוצה.

מלאכי שלום. אלין אנון מלאכין אחרנין דהוו זמינין למיהו קמיה דיעקב ובגיגיה דיעקב אבטח לון שלימו, קדשא בריך הוא. דכתיב, (בראשית לב) ויעקב הלך לדרכו ויפגעו בו מלאכי אלהים. ואלין אקרון מלאכי שלום, פלהו בכו כד חמו ליה לאברהם דעקיד ליה ליצחק, ואודעו עלאי ותתאי וכלהו עליה דיצחק:

ויקרא אליו מלאך יי וגו', פסיק טעמא בגווייהו, דלאו אברהם בתראה כקדמאה. בתראה (דף קכ ע"ב) שלים קדמאה לא שלים. פגוונא דא שמואל שמואל, בתראה שלים, קדמאה לא שלים. בתראה נביא, קדמאה לא נביא. אבל משה משה, לא פסיק, בגין דמיומא דאתייליד לא אעדי מגיה שכינתא. אברהם אברהם. רבי חייא אמר בגין לאתערא ליה ברוחא אחרא בעובדא אחרא בלבא אחרא.

רבי יהודה אמר אתבריר יצחק ואסתליק ברעווא קמי קדשא בריך הוא כריחא דקטורת בוסמין דקרבין פהנייא קמיה, תרין זמנין פיומא ואשתלים קרבנא. דהא צערא דאברהם הוה בשעתא דאתמר ליה אל תשלח ידך אל הנער ואל תעש לו מאומה. חשיב דקרביניה לא אשתלים ולמגנא עבד וסדר פלא ובנה מזבח. מיד.

וישא אברהם את עיניו וירא והנה איל אחר

וגו' הא תנינן הוא איל דאתברי בין השמשות
הזה, וכן שנתו היה כמה דאת אמר, (במדבר ז)
כבש אחד בן שנתו והכי אצטריך (נ"א ואת אמרת
בין השמשות. ותו והא יצחק לא הוה בעלמא, אלא אתפקיד וכו') (והא
יצחק לא הוה בעלמא) ואת אמרת בין השמשות. אלא
אתפקד חילא לאזדמנא ההוא אימרא
בשעתא דאצטריך ליה לאברהם. כמה דכל
אנון מלין דהוו בין השמשות אתמנא חילא
לאזדמנא ההוא מלה (להווא זמנא) בשעתא
דאצטריך ליה. הכי נמי האי איל דאתקריב
תחותיה דיצחק.

והנה איל אחר וגו'. הרי שנינו,
הוא האיל שנברא בין השמשות
היה, וכן שנתו היה, כמו שנאמר
(במדבר ז) כבש אחד בן שנתו, וכך
צריך. [ואתה אמרת בין השמשות. ועוד, ובר
יצחק לא הוה בעלמא, אלא נפקד וכו'] [והרי יצחק
לא הוה בעולם] ואתה אומר שנברא
בין השמשות? אלא נפקד כח
שיזמן אותו האיל בשעה
שהצטרף אותו אברהם. כמו
שכל אותם הדברים שהיו בין
השמשות, התמנה כח שיזמן
אותו דבר [לזמן ההוא] בשעה
שצריך אותו. כך גם האיל הזה
שקרב תחת יצחק.

פתח ואמר, (ישעיה טו) בכל צרתם לא צר ומלאך
פניו הושיעם וגו'. תא חזי, בכל צרתם
דישראל פד אזדמן לון עאקו, כתיב לא באל"ף
וקרי בוא"ו, בגין דקדשא בריה הוא עמהון
בעקו. לא באל"ף, אתר עלאה יתיר, אף על גב
דלאו בההוא אתר רויגזא ועקו, להתם לעילא
מטא עקתא דישראל. לא באל"ף כמא דאת
אמר, (תהלים ק) הוא עשנו ולא אנחנו. כתיב
באל"ף וקרי בוא"ו.

פתח ואמר, (ישעיה טו) בכל צרתם
לא צר ומלאך פניו הושיעם וגו'.
בא ראה, בכל צרתם של ישראל,
כשמזדמנות להם צרות, כתוב
לא באל"ף וקוראים בוא"ו,
משום שהקדוש ברוך הוא עמם
בצרה. לא באל"ף מקום יותר
עליון, אף על גב שאין באותו
מקום רגז וצרה, לשם למעלה
מגיעה צרתם של ישראל. לא
באל"ף, כמו שנאמר (תהלים ק)
הוא עשנו ולא אנחנו. כתוב
באל"ף וקוראים בוא"ו.

ומלאך פניו הושיעם. והא איהו עמהון
בההוא עקו, ואת אמרת הושיעם.
אלא מושיעם לא כתיב, אלא הושיעם
מקדמת דנא דאיהו זמין בההוא עקו למסבל
עמהון. תא חזי, בכל זמנא דישראל אנון
בגלותא, שכינתא עמהון בגלותא, והא
אוקמוהו, דכתיב (דברים ל) ושב יי אליהו את
שבותך ורחמך וגו'.

ומלאך פניו הושיעם, והרי הוא
עמם באותה צרה, ואתה אומר
הושיעם? אלא לא כתוב
מושיעם, אלא הושיעם מקדם
לכן, שהוא עתיד באותה צרה
לסבל עמם. בא ראה, בכל זמן
שישראל בגלות - שכינה עמם
בגלות, והרי פרשוה שכתוב
(דברים ל) ושב ה' אליהו את
שבותך ורחמך וגו'.

דבר אחר ומלאך פניו הושיעם, דא
שכינתא. דאיהי עמהון בגלותא ואת
אמרת דאיהו הושיעם. אלא הכי הוא ודאי,
דאלין אנון משכנותיו דקודשא בריה הוא
בגלותא, ובגין דשכינתא עמהון קדשא בריה

דבר אחר ומלאך פניו הושיעם -
זו שכינה, שהיא עמם בגלות,
ואתה אומר שהוא הושיעם?
אלא כך זה בודאי, שאלה הם
משכנותיו של הקדוש ברוך הוא
בגלות. ומשום ששכינה עמם,

הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא זוֹכֵר אוֹתָם לְהִיטִיב לָהֶם וְלִהְיוּצִיָּאָם מִהַגְלוּת, שְׁכָתוּב (שְׁמוֹת ו) וְאֶזְכֹּר אֶת בְּרִיתִי, בְּהַתְחַלְתָּהּ. וְאַחֵר כָּךְ, וַעֲתָה הִנֵּה צִעֲקַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בָּאָה אֵלַי.

וְגַם רְאִיתִי. לְאַסְגָּאָה רְאִיָּה אַחֲרָא דְאִיהוּ קְדָמָאָה דְכָלְא, וְכַתִּיב, (שְׁמוֹת ב) וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת בְּרִיתוֹ דָּא שְׁכִינָתָא. אֶת אַבְרָהָם לְאַבְרָהָם מִיבְעֵי לִיָּה, אֲלֵא אֶת אַבְרָהָם דָּא הוּא חֲבֵרוֹתָא וְזוּוּגָא דִילָּהּ בְּאַבְרָהָן. אֶת אַבְרָהָם דָּא הוּא מְעַרְבִית דְרוּמִית. אֶת יֶצְחָק דָּא הוּא צְפוֹנִית מְעַרְבִית. וְאֶת יַעֲקֹב דָּא הוּא זוּוּגָא חֲדָא, כָּלְלָא חֲדָא, זוּוּגָא שְׁלִים פְּדָקָא יָאוּת.

בְּמוֹ זֶה אֶת הַשָּׁמַיִם - זֶהוּ כָּלְלָא שְׁלֵם מִדַּת לִילָּה בִּיּוֹם. וְאֶת הָאָרֶץ - זֶהוּ מִדַּת יוֹם בְּלִילָּה כְּאַחַד. אֶף כָּאֵן בְּכֹלָם אֶת, וּבִיַּעֲקֹב וְאֶת, שְׁיָהִיָּה הַכֹּל זוּוּגָא אַחַד שְׁלֵם נִפְרָדִים זָכֵר וּנְקֵבָה לְעוֹלָמִים. וַעֲתִיד הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַכְרִיז בְּכָל הָעוֹלָם וְלְהַשְׁמִיעַ קוֹל שְׁיֵאמֵר (ישעיה סג) וַיֵּאמֶר אֵךְ עַמִּי הִמָּה בָּנִים לֹא יִשְׁקְרוּ וַיְהִי לָהֶם לְמוֹשִׁיעַ. בְּרוּךְ הוּא לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

הוּא אֲדַכֵּר לוֹן לְאוֹטְבָא לוֹן וְלֶאֱפָקָא לוֹן מִן גְּלוּתָא, דְכַתִּיב, (שְׁמוֹת ו) וְאֶזְכֹּר אֶת בְּרִיתִי בְּקִדְמִיתָא, וְלִבְתֵּר וַעֲתָה הִנֵּה צִעֲקַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בָּאָה אֵלַי.

וְגַם רְאִיתִי. לְאַסְגָּאָה רְאִיָּה אַחֲרָא דְאִיהוּ קְדָמָאָה דְכָלְא, וְכַתִּיב, (שְׁמוֹת ב) וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת בְּרִיתוֹ דָּא שְׁכִינָתָא. אֶת אַבְרָהָם לְאַבְרָהָם מִיבְעֵי לִיָּה, אֲלֵא אֶת אַבְרָהָם דָּא הוּא חֲבֵרוֹתָא וְזוּוּגָא דִילָּהּ בְּאַבְרָהָן. אֶת אַבְרָהָם דָּא הוּא מְעַרְבִית דְרוּמִית. אֶת יֶצְחָק דָּא הוּא צְפוֹנִית מְעַרְבִית. וְאֶת יַעֲקֹב דָּא הוּא זוּוּגָא חֲדָא, כָּלְלָא חֲדָא, זוּוּגָא שְׁלִים פְּדָקָא יָאוּת.

בְּנוּנָא דָּא אֶת הַשָּׁמַיִם דָּא הוּא כָּלְלָא מִדַּת לִילָּה בִּיּוֹם. וְאֶת הָאָרֶץ דָּא מִדַּת יוֹם בְּלִילָּה כְּחֲדָא. אֶף הָכָא בְּכָלְהוּ אֶת, וּבִיַּעֲקֹב וְאֶת, לְמַהוּי כָּלְא זוּוּגָא חֲדָא דְלֹא מִתְפָּרְשִׁין דְכֵר וְנוֹקְבָא לְעֵלְמִין. וְזַמִּין קְדָשָׁא בְּרִין הוּא לְאַכְרִזָּא בְּכָל עֵלְמָא וְלֹא שְׁמַעָא קָל דִּיִּמָּא (ישעיה סג) וַיֵּאמֶר אֵךְ עַמִּי הִמָּה בָּנִים לֹא יִשְׁקְרוּ וַיְהִי לָהֶם לְמוֹשִׁיעַ. בְּרוּךְ הוּא לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן: (עד כאן פרשת וירא) (דף קכא ע"א).

פֶּרֶשֶׁת וַיְהִי חַי שָׂרָה

וַיְהִי חַי שָׂרָה מֵאָה שָׁנָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה
וְשִׁבְעֵי שָׁנִים, רַבִּי יוֹסִי פֶּתַח וְאָמֵר, (יונה
א) וַיִּשְׂאוּ אֶת יוֹנָה וַיִּטְלְהוּ אֶל הַיָּם וַיַּעֲמֵד
הַיָּם מִזְעָפוֹ. הֲכָא אֵית לְאַסְתִּפְלָא, מָאִי
טַעְמָא אֲרַעִישַׁת יִמָּא עֲלֵיהּ דִּי־יוֹנָה, וְלֹא
אֲרַעִישַׁת עֲלֵיהּ אֲרַעָא, פִּינּוֹן דְּהוּה אֲזִיל בְּגִין
דְּלֹא תִשְׂרִי עֲלֵיהּ שְׂכִינְתָּא, יִמָּא (עֲלֵהָ) אֲמָאִי
אֲחִיד בֵּיהּ כַּד הוּה אֲזִיל.

אֲרָא וְדָאִי מְלָה בְּאַתְרֵיהּ הָוָה. יָם, תַּנּוּן יָם
דְּמָא לְרַקִּיעַ וְרַקִּיעַ לְכֶסֶּא הַכְּבוֹד,
וּבְגִין כֶּף יִמָּא אֲחִיד בֵּיהּ וְנִטְלָ לִיהּ (בְּגִין דְּהוּה
עֲרִיק) מְקַמֵּי יִמָּא עֲרַק (נ"א וּמְקַמֵּי יִמָּא בֵּיהּ שָׂרָא יִרְאָה
בְּדוּכְתֵיהּ), שְׂדֵי יִמָּא יָדָא בֵּיהּ בְּדוּכְתֵהָ (נ"א תִּשְׂרִי
יָדָא בְּדוּכְתֵהָ).

וַיִּשְׂאוּ אֶת יוֹנָה וַיִּטְלְהוּ אֶל הַיָּם. אוֹלִיפְנָא
כַּד הוּוּ נְטָלִי לִיהּ וְטַבְעֵי יִרְכּוּי בְּיִמָּא,
הוּה יִמָּא שְׂכִיף, זְקַפִּין לִיהּ, אֲתַרְעִישַׁת יִמָּא,
כַּל מַה דְּטַבְעֵי לִיהּ הֲכִי אֲשַׁתְּכִיף יִמָּא, עַד
דְּאִיהוּ אָמֵר שְׂאוּנִי וְהִטִּילוּנִי אֶל הַיָּם, מִיָּד
וַיִּשְׂאוּ אֶת יוֹנָה וַיִּטְלוּהוּ אֶל הַיָּם.

בֵּינּוֹן דְּאַתְרָמִי בֵּיָם פְּרַחָה מְגִיָּה נִשְׁמַתִּיהּ,
וְסִלְקָא עַד פְּרַסִּיָּא דְּמִלְפָּא, וְאַתְדַּנְת
קַמִּיָּה, וְאַהֲדַרְת לִיהּ נִשְׁמַתִּיהּ, וְעָאֵל בְּפוּמָא
דְּהוּוּא נוּנָא, וּמִית נוּנָא, לְבַתָּר אֲתַקִּיָּים
הוּוּא נוּנָא, וְאוּקְמוּהּ. (דף קבא ע"ב).

הָא חֲזִי, בְּשַׁעְתָּא דְּבַר נִשְׁ סְלִיק בְּעַרְסִיָּה
כַּל לִילִיָּא וְלִילִיָּא, נִשְׁמַתִּיהּ נִפְקַת מְגִיָּה
וְאַתְדַּנְת קַמִּי בִי דִינָא דְּמִלְפָּא, אִי זַפְּאָה
לְאַתְקִיָּימָא, אֲתַהֲדַרְת לְהָאִי עֲלִמָּא.

וְדִינָא הוּוּא בְּתַרִּין גְּוֹוִינִין, דְּהָא לָא דִּיִּינִין
לִיהּ לְבַר נִשְׁ עַל בִּישְׁיִן דְּאִיהוּ עֲתִיד
וְזַמִּין לְמַעַבְד דְּכַתִּיב (בְּרַאשִׁית כ"א) כִּי שָׁמַע
אֱלֹהִים וְגו' בְּאֲשֶׁר הוּוּא שָׁם. וְלֹא תִימָא

פֶּרֶשֶׁת וַיְהִי חַי שָׂרָה

וַיְהִי חַי שָׂרָה מֵאָה שָׁנָה וְעֶשְׂרִים
שָׁנָה וְשִׁבְעֵי שָׁנִים. רַבִּי יוֹסִי פֶּתַח
וְאָמֵר, (יונה א) וַיִּשְׂאוּ אֶת יוֹנָה
וַיִּטְלְהוּ אֶל הַיָּם וַיַּעֲמֵד הַיָּם
מִזְעָפוֹ. כָּאֵן יֵשׁ לְהַסְתַּפֵּל מַה
הַטַּעַם הֲרַעִישַׁת הַיָּם עַל יוֹנָה וְלֹא
הֲרַעִישָׁה הָאֲרָץ עֲלָיו, פִּינּוֹן שְׁהִיָּה
הוּלָף כְּדִי שְׂלֹא תִשְׂרָה עֲלָיו
הַשְׂכִּינָה? לְמַה הַיָּם (הַעֲלִיין) הִיָּה
אוֹחֵז בּוֹ כְּשִׁהִיָּה הוּלָף?

אֲרָא וְדָאִי הִיָּה הַדְּבַר בְּמַקְמוֹ. יָם
שְׂנִינּוּ, הַיָּם דּוּמָה לְרַקִּיעַ, וְהֲרַקִּיעַ
לְכֶסֶּא הַכְּבוֹד, וּמִשּׁוּם כֶּף הַיָּם אֲחִז
בּוֹ וְנִטְלָ אוֹתוֹ (מִשּׁוּם שְׁהִיָּה בּוֹרַח) בְּרַח
מִלְפָּנֵי הַיָּם (נ"א וּמִלְפָּנֵי הַיָּם בּוֹ שְׂרַחַת יִרְאָה
בְּמַקְמוֹ), וְרַק הַיָּם בּוֹ יָד בְּמַקְמוֹ (נ"א
תִּשְׂרָה הִיָּד בְּמַקְמוֹ).

וַיִּשְׂאוּ אֶת יוֹנָה וַיִּטְלְהוּ אֶל הַיָּם.
לְמַדְנּוּ, כְּשִׁהִיָּו נוּטְלִים אוֹתוֹ
וּמִטַּבְעֵים אֶת יִרְכּוּי בֵּיָם - הַיָּם
הִיָּה שׂוֹכֵף. מְרִימִים אוֹתוֹ - וְהַיָּם
רוֹעֵשׁ. כַּל מַה שְׂמַטְבְּעִים אוֹתוֹ -
כֶּף הִיָּה הַיָּם שׂוֹכֵף. עַד שְׁהוּוּ אָמֵר
שְׂאוּנִי וְהִטִּילְנִי אֶל הַיָּם. מִיָּד
וַיִּשְׂאוּ אֶת יוֹנָה וַיִּטְלְהוּ אֶל הַיָּם.
בֵּינּוֹן שְׂנַזְרַק בֵּיָם, פְּרַחָה מְגִיָּה
נִשְׁמַתוּ וְעֲלָתָה עַד כֶּסֶּא הַמְּלָךְ
וְנִדּוּנָה לְפָנָיו, וְחִזְרָה לוֹ נִשְׁמַתוּ,
וְנִכְנַס בְּפִי הַדָּג הוּוּא וּמַת הַדָּג.
לְאַחַר מִכּוֹן הַתְּקִים אוֹתוֹ הַדָּג,
וּפְרָשׁוּהּ.

בֵּא רָאָה, בְּשַׁעַת שְׂאָדָם עוֹלָה עַל
מִשְׁתּוֹ בְּכַל לִילָה וְלִילָה, נִשְׁמַתוּ
יוֹצֵאת מְגִיָּה וְנִדּוּנִית לְפָנֵי בֵּית
הַדִּין שְׁל הַמְּלָךְ. אִם זַכָּאִי לְהַתְּקִים
- חוֹזְרֵת לְעוֹלָם הַהִיָּה.

וְהַדִּין הוּוּא בְּשְׁנֵי גִוְוִים, שְׁהָרִי אִין
דְּנִים אֶת הָאִישׁ עַל הֲרַעוֹת שְׁהוּוּ
עֲתִיד וּמְזַמֵּן לְעֲשׂוֹת, שְׁפַתּוֹב
(בְּרַאשִׁית כ"א) כִּי שָׁמַע אֱלֹהִים וְגו'
בְּאֲשֶׁר הוּוּא שָׁם. וְלֹא תִאמֵר שְׂדָנִים
אוֹתוֹ עַל הַטּוֹבוֹת שְׁעֵשָׂה לְחוּד,
אֲלֵא לְהִיטִיב לוֹ עַל אוֹתָם טוֹבוֹת
שְׁל עַכְשָׁו, כְּמוֹ שְׁנַתְּבָאָר. וְדָנִים
אוֹתוֹ עַל זְכוּיֹת שְׁעֲתִיד לְעֲשׂוֹת,

ובשכילם הוא נצול, אף על גב
שהוא כעת רשע. משום
שהקדוש ברוך הוא עושה חסד
עם כל הבריות, וכל דרכו שהוא
עושה - להטיב לכל, ולא דן את
האדם על הרעות שהוא עתיד
לעשות, ומשום כך נדון האדם
לפני הקדוש ברוך הוא.

בא ראה, פיון שהטילו את יונה
לים מה כתוב? ויעמד הים
מזעפון. הים העליון. מה זה
ויעמד? שעמד בקיומו פראוי.
הוא בעמידה כשהרגז שוכף.
בשעה שהדין שרוי בעולם,
אותו בית הדין הוא כמו אשה
שמתעברת ומקשה ללדת,
וכשמולידה, שוכף הרגז. כך גם
כשהדין שורה בעולם, לא שוכף
ולא נח עד שנעשה הדין
ברשעים, ואז הוא המנוחה שלו,
לעמד במקום שלם ולעמד
בקיומו. זהו שכתוב (משלי יא)
ובאבד רשעים רנה. וזה בארנו.
באבד רשעים רנה. והרי כתוב
(יחזקאל יח) החפץ אהפץ מות
רשע? והרי אין נחת לפני
הקדוש ברוך הוא כשנעשה דין
ברשעים? אלא כאן קדם
שנשלמה הסאה - וכאן אחר
שנשלמה הסאה [יש לו נחת].

תוספתא

ויהיו חיי שרה. גוף המשנה, אנו
קרובים היינו, שמענו קול
מתהפף ממעלה למטה מתפשט
בעולם, קול משבר הרים ומשבר
סלעים חזקים, רוחות חזקות
עולות. אגנינו פתוחות.

היה אומר במסעיו, אקיץ בקוץ
הישנים הדוממים. שנה
בחוריהם (בעיניהם), עומדים
על עמדם. המלך שמדבר, ולא
עברו נמצאו שומרי השערים,
שלטון של חילות רבים עומד
על עמדו.

כרם לא מרגישים ולא יודעים
שהספר פתוח ובשם נכתבים,

דנין ליה על טבין דעביד לחוד, אלא
לאוטבא ליה על אינון טבין דהשתא כמה
דאתמר, ודנין ליה על זכין דאיהו זמין
למעבד, ובגינייהו אשתזיב אף על גב דאיהו
השתא חייבא. בגין דקדשא בריך הוא עביד
טיבו עם כל בריין וכל ארחוי דאיהו עביד
לאוטבא לכלא, ולא דאין לבר נש על בישין
דאיהו זמין למעבד, ובגין כך אתדון בר נש
קמי קדשא בריך הוא.

הא חזי, פיון דאטילו ליה ליונה בימא, מה
כתיב, ויעמד הים מזעפון. הים עלאה,
מאי ויעמד, דקאים בקיומיה פדקא יאות,
בעמידה איהו כד רוגזא שכיף, בשעתא דינא
שריא בעלמא, ההוא ביי דינא איהו כאתתא
דמתעברא, וקשיא לאולדא, וכד אולידת
שכיף רוגזא. הכי נמי כד דינא שריא בעלמא,
לא שכיף ולא נח עד דאתעביד דינא בחייביא,
פדין הוא נייחא דיליה, למיקם בדוכתא
שלים, ולמיקם בקיומיה, הדא הוא דכתיב,
(משלי יא) ובאבד רשעים רנה. והא אוקימנא.

באבד רשעים רנה. והכתיב (יחזקאל יח) החפץ
אהפץ מות רשע והא לית נייחא קמי
קדשא בריך הוא כד אתעביד דינא ברשיעייא.
אלא כאן קודם דאשתלים קיסטא, כאן לבתר
דאשתלים קיסטא (אית ליה נייחא):

תוספתא

ויהיו חיי שרה. גופא דמתניתין, אנו קריבין הוינא,
שמענא קלא מתהפף מעילא לתתא, אתפשטת בעלמא,
קל מתבר טורין, ומתבר טורין תקיפין, עלעולין רברבין
סלקין, אודנא פתיחין.

היה אומר במטלנוי. קוץ קוציתא, דמיכן. דמימין.
שינתא בחוריהון, קנימין בקיומיהון. מלפא דממלל,
(ולא אעברו, אשתבחון) גטרי תרעין, שליטא דחילין סגיאין
קם בקיומיה.

פלהו לא מרגשין ולא ידעי דספרא פתיח ובשמא
אכתוב, ודומה קאים ונטיל בחושבנא, ודיירי עפרא

ודומה עומד ונוטל בַּחֲשׁוֹן, וְשׁוֹכְנֵי עֵפֶר שְׂבִים לַחֲוִץ, וְקָרֵב טוֹב לְהַמְנוֹת בָּהֶם, אֵינֶם חוֹשְׁקִים בְּגִלְגּוּל וְהַפּוֹף. נּוֹפְלִים וְלֹא עוֹמְדִים, נִמְחִים הַחֲיִבִים מִסְפְּרוֹ שֶׁל דּוּמָה, מִי יִבְקֹשׁ אוֹתָם וּמִי יֵשֵׁב בַּחֲשׁוֹנוֹתֵיהֶם. אוֹי לָהֶם! אוֹי לַחֲיִיָּהֶם! אוֹי לְרִגְשׁוֹת שְׁלָהֶם [לְנַפְשׁוֹתָם]! בְּשִׁבְלֵם נֶאֱמַר (תהלים ט) יִמְחוּ מִסְפֵּר חַיִּים וְגו'.

וַיְהִי חַיֵּי שָׂרָה. מֵה שׁוֹנֶה פֶּאֶן שְׁכַתוּבָה מִיתְתָּהּ בַּתּוֹרָה מִכָּל נִשׁוֹת הָעוֹלָם שֶׁלֹּא כְּתוּבָה כָּף מִיתְתָּן בַּתּוֹרָה? אָמַר רַבִּי חֵיִיא, וְלֹא?! וְהִנֵּה כְּתוּב (בראשית לה) וַתָּמָת רַחֵל וַתִּקְבֹּר בְּדֶרֶךְ אֶפְרָתָה, וְכְתוּב (במדבר כ) וַתָּמָת שָׁם מְרִים וְגו', וְכְתוּב (בראשית לה) וַתָּמָת דְּבוּרָה מִיִּנְקַת רַבְּקָה, וְכְתוּב (בראשית לח) וַתָּמָת בַּת שׁוּעַ אֵשֶׁת יְהוּדָה.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, בְּכֻלָּם לֹא כְּתוּב כְּמוֹ שְׁכַתוּב בְּשָׂרָה, שְׁנֹאֲמַר וַיְהִי חַיֵּי שָׂרָה מֵאָה שָׁנָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וְשִׁבְעַת שָׁנִים שְׁנֵי חַיֵּי שָׂרָה. שְׁהָרִי בְּכֻלָּם לֹא נִמְנוּ יָמִים וְשָׁנִים כְּמוֹ לְשָׂרָה, וּבְכֻלָּם לֹא כְּתוּב פְּרֻשָׁה אַחַת לְבִדָּה כְּמוֹ לְשָׂרָה. אֲלֵא סוּד הוּא, מִשׁוּם אוֹתָהּ הִדְרָגָה שְׁכַל הַיָּמִים וְהַשָּׁנִים שֶׁל אָדָם תְּלוּיִים בָּהּ [שָׁו] הִיא ה"א הַחֲרוּגָה).

פֶּתַח וְאָמַר, (קהלת ה) וַיִּתְרוֹן אֶרֶץ בְּכַל הִיא מְלֶךְ לְשָׂדֵה נַעֲבָד. וַיִּתְרוֹן אֶרֶץ בְּכַל הִיא וְדַאי, שְׁהָרִי מִשֵּׁם יוֹצְאוֹת הַרוּחוֹת וְהַנְּשָׁמוֹת וְתוֹעֵלַת לְעוֹלָם. מְלֶךְ לְשָׂדֵה נַעֲבָד, מִי הַמְּלֶךְ? זֶה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. לְשָׂדֵה נַעֲבָד, כְּשֶׁהוּא נִתְקַן פְּרָאוּי. וּמְלֶךְ זֶה הַמְּלֶךְ הַעֲלִיּוֹן שְׁמֵתְחַבֵּר לְשָׂדֵה כְּשֶׁהוּא נַעֲבָד. מִי הַשָּׂדֵה? זֶה הַשָּׂדֵה אֲשֶׁר בְּרַכּוֹ ה', שְׁכַתוּב (בראשית כו) כְּרִיחַ שָׂדֵה אֲשֶׁר בְּרַכּוֹ

וַיְהִי חַיֵּי שָׂרָה. מֵאֵי שָׁנָה הֵכָא שָׂרָה דְּכָתִיב מִיתְתָּהּ בְּאוֹרֵייתָא מִכָּל נְשֵׁי דְעֵלְמָא דְלֹא כְּתִיב הָכִי מִיתְתָּהּ בְּאוֹרֵייתָא. אָמַר רַבִּי חֵיִיא וְלֹא, וְהַכְּתִיב (בראשית לה) וַתָּמָת רַחֵל וַתִּקְבֹּר בְּדֶרֶךְ אֶפְרָתָה. וּפְתִיב, (במדבר כ) וַתָּמָת שָׁם מְרִים וְגו'. וְכְתִיב, (בראשית לה) וַתָּמָת דְּבוּרָה (דף קכב ע"א) מִיִּנְקַת רַבְּקָה. וְכְתִיב, (בראשית לח) וַתָּמָת בַּת שׁוּעַ אֵשֶׁת יְהוּדָה.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי בְּכֻלְהוּ לֹא פְתִיב כְּמָה דְּכָתִיב בְּשָׂרָה דְּאִתְמַר וַיְהִי חַיֵּי שָׂרָה מֵאָה שָׁנָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וְשִׁבְעַת שָׁנִים שְׁנֵי חַיֵּי שָׂרָה. דְּהָא בְּכֻלְהוּ לֹא אִתְמַנוּן יוֹמִין וְשָׁנִין כְּמוֹ לְשָׂרָה. אֲלֵא רְזָא אִיהוּ בְּגִין הַהוּא דְּרָגָא דְּכָל יוֹמִין וְשָׁנִין דְּבַר נֶשׁ בִּיהַּ תְּלִיין (דְּדָא הִיא ה"א בַּתְרָאָה).

פֶּתַח וְאָמַר, (קהלת ה) וַיִּתְרוֹן אֶרֶץ בְּכַל הִיא מְלֶךְ לְשָׂדֵה נַעֲבָד. וַיִּתְרוֹן אֶרֶץ בְּכַל הִיא וְדַאי דְּהָא מִתְמַן נִפְקִין רוּחִין וְנִשְׁמַתִּין וְתוֹעֵלְתָא לְעֵלְמָא. מְלֶךְ לְשָׂדֵה נַעֲבָד, מֵאֵן מְלֶךְ דָּא קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. לְשָׂדֵה נַעֲבָד כַּד אִיהוּ אִתְתַּקַּן כְּדָקָא יְאוּת. וּמְלֶךְ, דָּא, מְלֶךְ עֲלָאָה דְּאִתְחַבֵּר לְשָׂדֵה כַּד אִיהוּ נַעֲבָד. מֵאֵן שָׂדֵה, דָּא שָׂדֵה אֲשֶׁר בְּרַכּוֹ יי. דְּכְתִיב, (בראשית כו) כְּרִיחַ שָׂדֵה אֲשֶׁר בְּרַכּוֹ יי. דְּכַד אִיהוּ (אִתְעַבַד) נַעֲבָד וְאִתְתַּקַּן בְּכַל מַה דְּאֶצְטְרִיךְ לִיהַּ כְּדָקָא יְאוּת, כְּדִין מְלֶךְ עֲלָאָה אִתְחַבֵּר עֲמִיהַּ.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, מְלֶךְ לְשָׂדֵה נַעֲבָד. כְּמָה גְּוֹנֵי ה'. שְׁכַשְׁהוּא [נַעֲשָׂה] נַעֲבָד וְנִתְקַן בְּכַל מַה שְׁצָרִיךְ לוֹ פְּרָאוּי, אֲזַּי הַמְּלֶךְ הַעֲלִיּוֹן מִתְחַבֵּר עִמּוֹ. רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, מְלֶךְ לְשָׂדֵה נַעֲבָד - כְּמָה גְּוֹנִים סוּדוֹת עֲלִיּוֹנִים פֶּאֶן. מְלֶךְ - זֶה הַשְּׂכִינָה שְׁאִין

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, מְלֶךְ לְשָׂדֵה נַעֲבָד. כְּמָה גְּוֹנֵי ה'. שְׁכַשְׁהוּא [נַעֲשָׂה] נַעֲבָד וְנִתְקַן בְּכַל מַה שְׁצָרִיךְ לוֹ פְּרָאוּי, אֲזַּי הַמְּלֶךְ הַעֲלִיּוֹן מִתְחַבֵּר עִמּוֹ. רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, מְלֶךְ לְשָׂדֵה נַעֲבָד - כְּמָה גְּוֹנִים סוּדוֹת עֲלִיּוֹנִים פֶּאֶן. מְלֶךְ - זֶה הַשְּׂכִינָה שְׁאִין

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, מְלֶךְ לְשָׂדֵה נַעֲבָד. כְּמָה גְּוֹנֵי ה'. שְׁכַשְׁהוּא [נַעֲשָׂה] נַעֲבָד וְנִתְקַן בְּכַל מַה שְׁצָרִיךְ לוֹ פְּרָאוּי, אֲזַּי הַמְּלֶךְ הַעֲלִיּוֹן מִתְחַבֵּר עִמּוֹ. רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, מְלֶךְ לְשָׂדֵה נַעֲבָד - כְּמָה גְּוֹנִים סוּדוֹת עֲלִיּוֹנִים פֶּאֶן. מְלֶךְ - זֶה הַשְּׂכִינָה שְׁאִין

שורה בבית להתקן בה אלא בזמן שנשא אדם ומזדווג עם אשתו להוליד ולעשות פרות, והיא מוציאה נשמות להשרות בה, ומשום כן לשדה נעבד ולא לאחר.

דבר אחר, מלך - זו אשה יראת ה', כמו שנאמר (משלי לא) אשה יראת ה' היא תתהלל. לשדה נעבד - זו אשה זרה, כמו שנאמר (שם) לשמרך מאשה זרה. משום שיש שדה ויש שדה. יש שדה שכל הברכות והקדשות בו שורות, כמו שנאמר פריח שדה אשר ברכו ה', ויש שדה שכל חרבן וטמאה וכליון והרג וקרכות שרויים בו, והמלך הזה לפעמים שהוא נעבד לשדה הזו, שכתוב (שם) תחת שלוש רגזה ארץ וגו' תחת עבד פי מלוך וגו' ושפחה פי תירש גברתה. והמלך הזה מתפסה אורו ונחשף עד שנטהר ומתחבר למעלה.

ומשום כן השעיר של ראש חדש, משום שנפרד השדה והוא מן המלך הקדוש ולא שורות בשדה הזו ברכות מן המלך הזה. וכשהוא נעבד לשדה הזו, אז כתוב (דברים כב) פי בשדה מצאה וגו'. פי בשדה, כמו שנתבאר.

בא ראה, באה חנה לעולם ונדבקה בנחש הזה, והטיל בה זמה, וגרמה מות לעולם ולבעלה. באה שרה וירדה ועלתה ולא נדבקה בו, כמו שנאמר (בראשית יג) ויעל אברם ממצרים הוא ואשתו וכל אשר לו. בא נח לעולם, מה כתוב? (שם ט) וישת מן היין וישפר ויתגל וגו'.

ומשום שאברהם ושרה לא נדבקו בו, משום כן זכתה לחיים עליונים לה ולבעלה ולבניה

(ישעיה נא) הביטו אל צור

רזין עלאין הקא. מלך. דא שכנתא דלא שריא בביתא לאתתקנא בה אלא בזמנא דאתנסיב בר נש ואזדווג באנתתיה לאולדא ולמעבד איבין, ואיהי אפיקת נשמתין לאשראה בה, ובגין כן לשדה נעבד ולא לאחרא.

דבר אחר מלך דא אשה יראת יי כמה דאת אמר, (משלי לא) אשה יראת יי היא תתהלל. לשדה נעבד דא אשה זרה כמה דאת אמר, (משלי ז) לשמרך מאשה זרה. בגין דאית שדה ואית שדה. אית שדה דכל ברכאן וקדושין ביה שריין כמה דאת אמר פריח שדה אשר ברכו יי. ואית שדה דכל חירוב ומסאבו ושיצאה וקטולין וקרבין ביה שריין.

והאי מלך זמנין דאיהו נעבד להאי שדה דכתיב, (משלי ל) תחת שלש רגזה ארץ (דף קכב ע"ב) וגו', תחת עבד פי מלוך וגו' ושפחה כי תירש גבירתה. והאי מלך אתפסיא נהוריה ואתחשף עד דאתדפי ואתחבר לעילא.

ובגין כן שעיר דראש חדש, בגין דאתפרש ההוא שדה ממלכא קדישא ולא שריין בהאי שדה ברכאן מהאי מלך. וכד איהו נעבד להאי שדה כדין כתיב, (דברים כב) פי בשדה מצאה וגו'. פי בשדה כמה דאתמר.

הא חזי, אתת חוה לעלמא אתדפקת בהאי חויה ואטיל בה זמהא. וגרמא מותא לעלמא ולבעלה. אתת שרה ונחתת וסלקת ולא אתדפקת ביה כמה דאת אמר, (בראשית יג) ויעל אברם ממצרים הוא ואשתו וכל אשר לו. אתא נח לעלמא מה כתיב (בראשית ט) וישת מן היין וישפר ויתגל וגו'.

ובגין דאברהם ושרה לא אתדבקו ביה, בגין כן שרה זכתה לחיים עלאין לה ולבעלה ולבניה ואתא נח לעלמא מה כתיב (בראשית ט) וישת מן היין וישפר ויתגל וגו'.

ובלבעלה ולבניה בתראה הדא הוא דכתיב

אחריה. זהו שכתוב (ישעיה נא) הפיטו אל צור חצבתם ואל מקבת בור נקרתם. ועל כן ויהיו חיי שרה, שזכתה בהם בכלם. ולא כתוב בכל הנשים ויהיו חיי חנה, וכן בכלם. היא נדבקה בחיים, ועל כן שלה היו החיים.

תוספתא

אשרי מי שמקטין את עצמו בעולם. פמה הוא גדול ועליון בעולם ההוא. וכך פתח ראש הישיבה: מי שהוא קטן - הוא גדול. מי שהוא גדול - הוא קטן. שכתוב ויהיו חיי שרה וגו'. מאה שהוא חשבון גדול, כתוב בו שנה. קטן השנים אחד הקטין אותו. שבע שהוא חשבון קטן, הגדיל אותו ורבה אותו, שכתוב שנים.

בא ראה שאינו מגדל הקדוש ברנף הוא אלא למי שמקטין, ולא מקטין אלא למתגדל. אשרי הוא מי שמקטין את עצמו בעולם הזה, פה הוא גדול בעלוי לאותו העולם. עד כאן. מי שפסק יפסק. מי שקצר יתקצר. מי שקצר יתארף. רצונו לומר, מי שפוסק בדברי תורה על דברים בטלים - יפסקו חיי מן העולם הזה, ודינו קים בעולם ההוא. מי שמקצר באמן ולא מאריך תוף מנוחה - יתקצר מהחיים של העולם הזה. מי שאומר אחד, צריך לחטף האל"ף ולקצר את הקריאה שלה, ולא יתעכב באות הזו כלל, ומי שיעשה את זה יתארכו ימיו. [אלו החרושים שהגידו לרבי שמעון בר

יוחאי בישיבה של מעלה.] ע"כ התוספתא ויהיו חיי שרה. אותם החיים כלם למעלה. מאה שנה למעלה, ועשרים שנה למעלה, ושבע שנים למעלה, כלם היו פראוי.

אמר רבי שמעון, בא ראה את סוד הדבר, מה שונה בכלם שאמר שנה שנה, ובאותם שבע אמר שנים, שכתוב מאה שנה ועשרים שנה, ואחר כך שבע שנים? אלא הכל אחד. מאה שנה - הפלל

חוצבתם ואל מקבת בור נוקרתם. ועל דא ויהיו חיי שרה דזכתה בהו בכלהו, ולא כתיב בכלהו נשי ויהיו חיי חנה, וכן בכלא, היא אתדבקת בחיין, ועל דא דילה הו חייין:

תוספתא

זכאה איהו מאן דאזעיר גרמיה בהאי עלמא. פמה איהו רב ועלאה פההוא עלמא. והכי פתח רב מתיבתא מאן דאיהו זעיר איהו רב. מאן דאיהו רב איהו זעיר. דכתיב ויהיו חיי שרה וגו' מאה דאיהו חושפן רב פתיב ביה שנה, זעירו דשנין חד אזעיר ליה. שבע דאיהו חושפן זעיר אסגי ליה ורבי ליה דכתיב שנים.

תא חזי, דלא רבי קדשא בריף הוא אלא לדאזעיר, ולא אזעיר אלא לדרבי. זכאה איהו מאן דאזעיר גרמיה בהאי עלמא, פמה איהו רב בעלויא לההוא עלמא. עד כאן. מאן דפסק יתפסק. מאן דקצר יתקצר. מאן דקצר יתארף. רצונו לומר מאן דפסק מלין דאורייתא על מלין בטלין יתפסקון חיהי מהאי עלמא ודיניה קיימא בההוא עלמא. מאן דקצר אמן ולא מאריך גו נייחא יתקצר מחיין דהאי עלמא. מאן דאמר אחד אצטרף לחטפא אל"ף ולקצר קריאה דילה ולא יעכב בהאי אות כלל, ומאן דיעביד דא יתארכון חיייו. [אלו הם חרושים שהגידו לרבי שמעון בר יוחאי בישיבה של מעלה]. (עד כאן התוספתא)

ויהיו חיי שרה. אינון חיין פלהו לעילא, מאה שנה לעילא. ועשרים שנה לעילא, ושבע שנים לעילא, פלהו הו פדקא יאות.

אמר רבי שמעון (דף קבב ע"א) תא חזי רזא דמלה, מאי שנא בכלהו דאמר שנה שנה, ובאינון שבע דאמר שנים. דכתיב מאה שנה ועשרים שנה, ולבתר שבע שנים. אלא כלא חד. מאה שנה כללא דכלא (נ"א בלא כחדא כדא ברזא דמאה ברבאן ככל יוכא. וכן עשרים שנה דאתכליל עלאה סתימא דכל סתימין, ובגין כך כתיב שנה רזא דחודא). קדשא בריף הוא דאתכליל מאתר עלאה סתימא דכל סתימין

אמר רבי שמעון, בא ראה את סוד הדבר, מה שונה בכלם שאמר שנה שנה, ובאותם שבע אמר שנים, שכתוב מאה שנה ועשרים שנה, ואחר כך שבע שנים? אלא הכל אחד. מאה שנה - הפלל

שֶׁל הַכֹּל [נ"א הַכֹּל כְּאֵהָר כְּסוּד שֶׁל מֵאָה
בְּרֻכּוֹת בְּכָל יוֹם. וְכֵן עֲשָׂרִים שָׁנָה, שְׁנִכְלָל הַעֲלִיּוֹן,
הַנְּסֻתָר שֶׁל כָּל הַנְּסֻתָרִים, וּמְשׁוּם כִּךְ כְּתוּב שָׁנָה,
הַסּוּד שֶׁל הַיְחוד]. הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא
שְׁנִכְלָל מִמְקוֹם עֲלִיּוֹן, הַנְּסֻתָר
שֶׁל כָּל הַנְּסֻתָרִים בְּמֵאָה, בְּסוּד
שֶׁל מֵאָה בְּרֻכּוֹת שֶׁל כָּל יוֹם, וְכֵן
עֲשָׂרִים שָׁנָה. וּמְשׁוּם כִּךְ כְּתוּב
שָׁנָה, סוּד הַיְחוד, שְׁלֵא נִפְרָדִים
הַמְּחֻשְׁבָּה וְהַיּוֹבֵל לְעוֹלָמִים.

שֶׁבַע הַשָּׁנִים הַלְלוּ הַתְּפֻרָדוֹ
וַיִּצְאוּ מִכְּלָל הַנְּסֻתָר שְׁלֵמְעֵלָה.
וְאֵף עַל גַּב שֶׁהַכֹּל יְחוד אַחַד,
אַבְל נִפְרָדִים בְּדִין וּרְחֻמִּים
בְּכַמָּה צְדָדִים וּדְרָכִים מֵהַ שְׁלֵא
הָיָה כִּךְ לְמַעְלָה. וּמְשׁוּם כִּךְ
כְּתוּב שָׁנָה, סוּד הַיְחוד שְׁלֵא
נִפְרָד לְעוֹלָמִים. שֶׁבַע הַשָּׁנִים
הַלְלוּ נִפְרָדִים בְּדִין וּרְחֻמִּים
בְּכַמָּה צְדָדִים וּדְרָכִים מֵהַ שְׁאִין
כֵּן לְמַעְלָה. וּמְשׁוּם כִּךְ בְּשֶׁבַע
הַשָּׁנִים הַלְלוּ כְּתוּב בְּהֵם שָׁנִים
וְלֵא שָׁנָה. וְכֻלָּם נִקְרָאִים חַיִּים.
וַיְהִי חַיִּי שְׁרָה, שֶׁהָיָה מִמֶּשׁ,
שְׁנִבְרָאוּ וְהַתְּקִימוּ לְמַעְלָה.

אָמַר רַבִּי חַיִּיא, הִנֵּה פְּרֻשָׁה,
שֶׁתְּרֵי פֶּאֶשֶׁר נֶעְקֵד יִצְחָק, הוּא
הָיָה בֶן שְׁלֹשִׁים וְשֶׁבַע שָׁנִים,
וְכִיּוֹן שְׁנַעְקֵד, מֵתָה שְׁרָה,
שְׁכַתּוֹב וַיִּבֵּא אַבְרָהָם לְסֻפֵּד
לְשָׂרָה וְלִבְכַתָּהּ. מֵאִין בָּא? מֵהַר
הַמְּרִיָּה בָּא, מִלְּעֵקֶד אֶת יִצְחָק.
וְאוֹתָם שְׁלֹשִׁים וְשֶׁבַע שָׁנִים מִיּוֹם
שְׁנוּלֵד יִצְחָק וְעַד הַשְּׁעָה שְׁנַעְקֵד,
הֵם הָיָה חַיִּי שְׁרָה. וְדַאי כְּחֻשְׁבוֹן
וַיְהִי"ו בְּגִימְטְרִיא שְׁלֹשִׁים וְשֶׁבַע
שָׁנִים הָיָה, כְּמוֹ שְׁנַתְּבָר,
מִשְׁנוּלֵד יִצְחָק וְעַד שְׁנַעְקֵד.

רַבִּי יוֹסִי פֶּתַח וְאָמַר, (תְּהִלִּים צח)
מִזְמוֹר שִׁירוֹ לַה' שִׁיר חֲדָשׁ כִּי
נִפְלְאוֹת עָשָׂה הוֹשִׁיעָה לוֹ יְמִינוֹ
וְזָרוּעַ קָדְשׁוֹ. הַפְּסוּק הַזֶּה
בְּאֵרוֹהוּ הַחֲבָרִים שֶׁהַפְּרוֹת אָמְרוּ
אוֹתוֹ, כְּכַתּוּב (שְׁמוּאֵל א' ו) וַיִּשְׁרְנָה הַפְּרוֹת בְּדַרְךְ, שֶׁהָיָה אוֹמְרוֹת שִׁירָה חֲדָשָׁה. וַאֲיִזוֹ שִׁירָה הֵן אָמְרוּ?

בְּמֵאָה בְּרוּזָא דְּמֵאָה בְּרֻכָּאן דְּכָל יוֹמָא, וְכֵן
עֲשָׂרִים שָׁנָה, וּבְגִין כִּךְ כְּתִיב שָׁנָה רְזָא
דִּיחֻדָּא דְּלֵא אַתְּפְּרֻשׁ מִחֻשְׁבָּה וַיּוֹבֵלָא
לְעֻלְמִין.

שֶׁבַע שָׁנִים אֵלִין אַתְּפְּרֻשָׁן וְנִפְקָאן מִכְּלָלָא
סְתִימָאָה דְּלְעִילָא. וְאֵף עַל גַּב דְּכָלָא
יְחודָא חֲדָא, אַבְל מִתְּפְּרֻשָׁן בְּדִינָא וּרְחֻמִּי
בְּכַמָּה סְטָרִין וְאוֹרְחִין מֵהַ דְּלֵא הָיָה הַכִּי
לְעִילָא. וּבְגִין כִּךְ כְּתִיב שָׁנָה רְזָא דִּיחֻדָּא
דְּלֵא אַתְּפְּרֻשׁ לְעֻלְמִין. שֶׁבַע שָׁנִים אֵלִין
אַתְּפְּרֻשָׁאן בְּדִינָא וּרְחֻמִּי בְּכַמָּה סְטָרִין
וְאוֹרְחִין מֵהַ דְּלֵא הָיָה הַכִּי לְעִילָא. וּבְגִין כִּךְ
בְּאֵלִין שֶׁבַע שָׁנִים כְּתִיב בְּהוּ שָׁנִים וְלֵא שָׁנָה,
וְכֻלְהוּ אַקְרוּן חַיִּים. וַיְהִי חַיִּי שְׁרָה, דְּהָיָה
מִמֶּשׁ דְּאַתְּבְּרִיאוּ וְאַתְּקִימוּ לְעִילָא.

אָמַר רַבִּי חַיִּיא הָא אוּקְמוּהָ דְּהָא כַּד אַתְּעַקֵּד
יִצְחָק בַּר תְּלַתִּין וְשֶׁבַע שָׁנִים הָיָה,
וְכִיּוֹן דְּאַתְּעַקֵּד יִצְחָק מִיַּתַּת שְׁרָה, דְּכְתִיב
וַיִּבֵּא אַבְרָהָם לְסֻפֵּד לְשָׂרָה וְלִבְכַתָּהּ. מֵאִין
בָּא, מֵהַר הַמְּרִיָּה בָּא מִלְּמַעְקֵד לִיָּה לְיִצְחָק,
וְאִינוּן תְּלַתִּין וְשֶׁבַע שָׁנִין מִיּוֹמָא דְּאַתְּיִלִּיד
יִצְחָק עַד שְׁעָתָא דְּאַתְּעַקֵּד אִינוּן הוּוֹ חַיִּי שְׁרָה
וְדַאי כְּחֻשְׁבוֹן וַיְהִי"ו בְּגִימְטְרִיא אַתְּ תְּלַתִּין
וְשֶׁבַע שָׁנִין הוּוֹ כְּמָה דְּאַתְּמַר מִדְּאַתְּיִלִּיד
יִצְחָק עַד דְּאַתְּעַקֵּד.

רַבִּי יוֹסִי פֶּתַח וְאָמַר, (תְּהִלִּים צח) מִזְמוֹר שִׁירוֹ
לַיְי שִׁיר חֲדָשׁ כִּי נִפְלְאוֹת עָשָׂה הוֹשִׁיעָה
לוֹ יְמִינוֹ וְזָרוּעַ קָדְשׁוֹ. הָאִי קָרָא אוּקְמוּהָ
חֲבָרִיא, דְּפְרוֹת אָמְרוּהָ. כְּמָה דְּכְתִיב, (שְׁמוּאֵל א' ו)
וַיִּשְׁרְנָה הַפְּרוֹת בְּדַרְךְ. מֵאִי וַיִּשְׁרְנָה, דְּהָיָה
אָמְרֵי שִׁירְתָּא חֲדָתָא. וּמֵאִי שִׁירָה אָמְרוּ.
מִזְמוֹר שִׁירוֹ לַיְי שִׁיר חֲדָשׁ כִּי נִפְלְאוֹת עָשָׂה.

אוֹתוֹ, כְּכַתּוּב (שְׁמוּאֵל א' ו) וַיִּשְׁרְנָה הַפְּרוֹת בְּדַרְךְ, שֶׁהָיָה אוֹמְרוֹת שִׁירָה חֲדָשָׁה. וַאֲיִזוֹ שִׁירָה הֵן אָמְרוּ?

מזמור שירו לה' שיר חדש פי
נפלאות עשה.

כאן יש להסתכל, שכל מה
שברא הקדוש ברוך הוא בעולם,
כלם אומרים שירה ותשבחות
לפניו, בין למעלה בין למטה.
ואם תאמר שהם מעצמם [ד"א הוי]
אומרים את השירה הזו - כף זה
ודאי! שזהו סוד עליון. אבל
אלו, הארון היה על גבן. וכיון
שהארון נשקל עליהם ושמוהו
למעלה, הן שרו [ג"א לא שכבו]
שירה, שהרי כיון שנגטל מהן
הארון, היו גזעות כדרך שאר
הפרות של העולם ולא אמרו
שירה. ודאי שהארון שעל גבן
עשה אותן לזמר.

מזמור. הרי בארנו, ונתבאר,
ובכל פתוב מזמור לְדוֹד או לְדוֹד
מזמור, וכאן לא אמר דוד כלל.
אלא מזמור, שעתידה רוח
הקדש לזמר אותו בזמן שיקים
הקדוש ברוך הוא את ישראל מן
העפר, ואז שירו לה' שיר חדש.
אז הוא חדש. שהרי שירה כזו
לא נאמרה מיום שנברא העולם.

תוספתא

רבי יוסי בן רבי יהודה הלך
לראות את רבי חייא. אמר לו,
יאמר מר אם שמע את הפרשה
הזו, איך אמרו בעלי הבריתא
שפרשה בענין הנשמה. אמר,
אשרי חלקם של הצדיקים
בעולם הבא, שכן התורה היא
בלבם כמעין גדול של מים,
שאף על גב שסותמים אותו -
מרב המים פותחים מעינות
שנובעים לכל עבר.

בא תשמע, רבי יוסי, אהוב
אתה. אני אמר לך בפרשה הזו,
לעולם אין גוף האדם נכנס
בחשבון הצדיקים על יד דומה,
עד שתראה הנשמה בגן עדן.

הבא אית לאסתפלא, דכל מה דברא קדשא
בריה הוא בעלמא כלהו אמרי תשבחון
ושירתא קמיה בין לעילא בין לתתא, ואי
תימא דאינהו מגרמיהו (ד"א ל"ג הוי) אמרי
שירתא דא, הכי הוא ודאי דרזא עלאה איהו,
אבל הני, ארונא הוה על גבייהו, וכיון
דארונא אשתקיל עלייהו ושיויה לעילא
אינון שרירו (ג"א לא שכבו ב) שירתא, דהא כיון
דאתנטיל מנייהו ארונא הוה געאן פאורח
שאר פרות דעלמא ולא אמרו שירתא. ודאי
ארונא (דף קכג ע"ב) דעל גבייהו עביד לון
לזמרא.

מזמור. הא אוקימנא, ואתמר בכלא כתיב
מזמור לְדוֹד או לְדוֹד מזמור. והכא
לא אמר דוד כלל. אלא מזמור דרוח קדשא
זמין לזמרא ליה לזמנא דיוקים קדשא בריך
הוא לישראל מעפרא. וכדין שירו ליי שיר
חדש, כדין איהו חדש, דהא שירתא כהאי
לא אתמר מיומא דאתברי עלמא.

תוספתא

רבי יוסי בן רבי יהודה אזיל למיחמי לרבי חייא, אמר
ליה לימא מר אי שמע האי פרשתא הנה אמרו
מארי מתניתא דפרשה בעניינא דנשמתא. אמר ופאה
חולקיהון דצדיקיא בעלמא דאתי, דכף היא אורייתא
בלבהון כמבועא רבא דמיא, דאף על גב דמסתמיין
ליה, מסגיאות מיא פתחי מבועין דנבעין לכל עיבר.

תא שמע רבי יוסי רחיקא את, אנא אימא לך בהאי
פרשתא, לעולם אין גוף האדם נכנס בחשבון
הצדיקים על יד דומה, עד שתראה הנשמה פנקס
סימנא שנותנין לה הפרוכים בגן עדן.

עד שתראה הנשמה פנקס סימן שנותנים לה הפרוכים בגן עדן.

אמר רבי יוסי אָנא שְׁמַעְנָא דְהָא נְשַׁמְתָּא בְּתַר דְעֵיילת
תַּמָּן הִיא אֲזֵלַת לְסַלְקָא לְאַתְרָהּ לְעֵילָא וְלֹא לְמִיחַת
לְתַתָּא, אָבַל קוּדָם שְׁתַּעְלָה וְתַכְנַס נַעֲשֵׂת אֶפְטָרוּפוּס
הַגּוּף עַל יַד דְּוִמָּה וּמְרָאָה לּוֹ שְׂרָאוּי הוּא לְקַבַּל שְׂכָר
אַרְבַּע מָאוֹת עוֹלָמוֹת.

אמר רבי יוסי, אָנִי שְׁמַעְתִּי
שֶׁהִנֵּה הַנְּשֻׁמָּה, אַחֲרֵי שֶׁנִּכְנְסָת
לְשֵׁם, הִיא הוֹלֶכֶת לְעֵלּוֹת
לְמַקּוּמָה לְמַעְלָה, וְלֹא לְרִדְתָּ
לְמַטָּה. אָבַל קוּדָם שְׁתַּעְלָה
וְתַכְנַס, נַעֲשֵׂית אֶפְטָרוּפוּס הַגּוּף
עַל יַד דְּוִמָּה, וּמְרָאָה לּוֹ שְׂרָאוּי
הוּא לְקַבַּל שְׂכָר אַרְבַּע מָאוֹת
עוֹלָמוֹת.

אמר רבי חייא הא רבי אלעזר אמר, דְהָא דוּמָה יַדַּע
קוּדָם מְשׁוּם דְמַכְרִזֵי עֲלָהּ בְּגַנְתָּא דְעַדּוֹ. אָבַל אָנָּא
כִּף שְׁמַעְנָא, דִּי בַעֲדָנָא דִּיהִבִּין לִיהּ פְּנִיקְסָא חֲזֵר עַל גּוּפָא
לְאֵעִיל לִיהּ בְּפִתְקָא דְצַדִּיקָא עַל יְדוּי דְדוּמָה. הִדָּא הוּא
דְכְתִיב אִךְ אִם אַתָּה לּוֹ שְׁמַעְנִי נִתְתִּי כֶסֶף הַשְּׂדֵה קַח
מִמֶּנִּי. מַהוּ כֶסֶף הַשְּׂדֵה, דָּא כְּסוּפָא דְעַלְמִין אַרְבַּע מָאוֹת
דִּיהִבִּין לִיהּ לְאַחְסָנָא.

אמר רבי חייא, הִנֵּה רבי אלעזר
אמר, שֶׁהָרִי דוּמָה יוֹדֵעַ קוּדָם,
מְשׁוּם שְׁמַכְרִיזִים עֲלֵיהּ בְּגַן עַדּוֹן.
אָבַל אָנִי כִּף שְׁמַעְתִּי - שְׁבֻזְמָן
שְׁנוּתָנִים לָהּ פְּנִיקְסָא, חוֹזֶרֶת עַל
הַגּוּף לְהַכְנִיסוֹ בְּפִתְקָא שֶׁל
הַצַּדִּיקִים עַל יְדֵי דוּמָה. זֶהוּ
שְׁכָתוּב אִךְ אִם אַתָּה לּוֹ שְׁמַעְנִי
נִתְתִּי כֶסֶף הַשְּׂדֵה קַח מִמֶּנִּי. מַה
זֶה כֶסֶף הַשְּׂדֵה? זֶה הַכְּסוּפָא שֶׁל
אַרְבַּע מָאוֹת הָעוֹלָמוֹת שְׁנוּתָנִים
לּוֹ לִירֶשֶׁה.

רב יוסף פד הוה שמע פּרשׁתא דא ממאריהון
דמתבתא, הוה אמר, מאן דאיהו עפרא מאי קא
(ריקנא) זכי להאי. מאן יזכה ומאן יקום הדא הוא דכתיב,
(תהלים כד) מי יעלה בהר יי וגו'.

אמר רבי אבא תא חזי מאי דכתיב וישמע אברהם אל
עפרון וישקל אברהם לעפרון את הכסף, דא הוא
כסופא רבתא דאינון עלמין וכסופין. ארבע מאות שקל
כסף, ארבע מאות עולמות והנאות וכסופין. עובר
לסוחר. רב נחמן אמר שיעבור כל שערי שמים
וירושלים של מעלה ואין מוחה בידה.

בשרב יוסף היה שומע הפרשה
הזו מראשי הישיבה, היה אומר:
מי שהוא עפר, מה הוא [ריק] זוכה
לזה? מי יזכה ומי יקום? זהו
שכתוב (תהלים כד) מי יעלה בהר
ה' וגו'.

תא חזי מה כתיב ואחרי כן קבר אברהם את שרה
אשתו, ונמנה עם שאר הצדיקים בחבורתם מפתקא
דממנא על ידו דדומה. אמר רבי יצחק הכי גמירנא כל
אינון דכתיבין בידו דדומה וממנן על ידו יקומו
לזמנא דזמין לאחיא דיירי עפרא. ווי להון לרשיעיא
דלא כתיבין על ידו בפתקא, שיאבדו בגיהנם לעלמין,
ועל דא נאמר (דניאל יב) ובעת ההיא ימלט עמך כל
הנמצא כתוב בספר, (עד כאן תוספתא)

אמר רבי אבא, בא ראה מה
שכתוב, וישמע אברהם אל
עפרון וישקל אברהם לעפרון את
הכסף. זהו הכסוף הגדול שהם
עולמות וכסופים. ארבע מאות
שקל כסף - ארבע מאות עולמות
והנאות וכסופים. עבר לסחר -
רב נחמן אמר, שיעבור כל שערי
שמים וירושלים של מעלה, ואין
מוחה בידו.

בא ראה מה כתוב, ואחרי כן
קבר אברהם את שרה אשתו.
ונמנה עם שאר הצדיקים
בחבורתם מפתק של המנה על
ידי דומה. אמר רבי יצחק, כף למדנו, כל אותם שכתובים בידי דומה וממנים על ידו, יקומו
לזמן שעתיד להחיות שוכני עפר. אוי לרשעים שאינם כתובים על ידו בפתק, שיאבדו בגיהנם
לעולמים, ועל זה נאמר (דניאל יב) ובעת ההיא ימלט עמך כל הנמצא כתוב בספר. עד כאן תוספתא

זהר:

זהר:

אָמַר רַבִּי חֲזִיא כְּתִיב, (קהלת א) אֵין כָּל חֲדָשׁ תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ. וְהָכֵא שִׁירְתָּא דָּא אִיהִי חֲדָשׁ וְאִיהִי תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ, דְּהָא תַּחֲוֹת שְׁמַשָּׁא לְהוּי. וּמֵאִי אִיהוּ דָּא סִיְהָרָא, וּכְדִין הוּי חֲדָשׁ תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ. מָאִי טַעְמָא בְּגִין כִּי נַפְלְאוֹת עָשָׂה. וּמֵאֵן אֵינּוֹן נַפְלְאוֹת, הָאִי דְכְּתִיב הוֹשִׁיעָה לּוֹ יְמִינוּ וּזְרוּעַ קְדָשׁוֹ. הוֹשִׁיעָה לּוֹ. לְמֵאֵן (דף קכד ע"א) לְהֵהוּא דְרָגָא דְאָמַר שִׁירְתָּא דָּא, בְּגִין דְּבִהּוּ אֶסְתַּמֵּיף בִּימִינָא וּבְשַׁמְאֵלָא. הוֹשִׁיעָה לּוֹ יְמִינוּ, וְדָאִי לְהֵהוּא דְרָגָא דְהָאִי מְזֻמּוֹר, אִימְתִי בְזֻמְנָא דִיקוּמוֹן מְתִי עֲלֵמָא וַיִּתְעַרוֹן מֵעַפְרָא, כְּדִין יְהֵא חֲדָשׁ מַה דְלָא אַתְעֵבִיד בְּהָאִי עֲלֵמָא.

אָמַר רַבִּי חֲזִיא, כְּתוּב (קהלת א) אֵין כָּל חֲדָשׁ תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ, וְכֵאן שִׁירָה זוּ הִיא חֲדָשׁ, וְהִיא תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ, שְׁהִירִי תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ הִיא, וּמִי הִיא? זוּ הִלְבְּנָה. וְאֵז יֵשׁ חֲדָשׁ תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ. מַה הַטַּעַם? מִשּׁוּם כִּי נַפְלְאוֹת עָשָׂה. וּמִי הֵם הַנַּפְלְאוֹת? זֶה שְׁכַתוּב הוֹשִׁיעָה לּוֹ יְמִינוּ וּזְרוּעַ קְדָשׁוֹ. הוֹשִׁיעָה לּוֹ, אֵת מִי? אֵת אוֹתָהּ הַדְּרָגָה שְׁאִמְרָה אֵת הַשִּׁירָה הַזֶּה, מִשּׁוּם שְׁבָהֶם נִסְמְכָה בִּימִין וּבְשַׁמְאֵל. הוֹשִׁיעָה לּוֹ יְמִינוּ, וְדָאִי לְאוֹתָהּ הַדְּרָגָה שֶׁל הַמְזֻמּוֹר הַזֶּה. מְתִי? בְּזֻמֵּן שֶׁיְקוּמוּ מְתִי עוֹלָם וַיִּתְעַרוּ מִן הָעַפְרָא, וְאֵז יְהִי חֲדָשׁ מַה שְּׁלֵא נַעֲשָׂה בְּעוֹלָם הַזֶּה.

רַבִּי יוֹסִי אָמַר, בְּזֻמֵּן שִׁיעֲשָׂה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא נְקֻמוֹת בְּעוֹלָם בְּשִׁבִיל יִשְׂרָאֵל, אֵז תֵּאמַר הַשִּׁירָה [הוּא], שְׁהִירִי אַחַר כֶּף יִתְעַוְרוּ מִן הָעַפְרָא הַמְתִּים שֶׁל הָעוֹלָם וַיִּתְחַדֵּשׁ הָעוֹלָם בְּקִיּוּם שָׁלֵם, שְׁלֵא יִהְיֶה [כְּבַחְחֵלָה שְׁתַּמְנֵת שׁוֹלֵט בְּעוֹלָם, מִשּׁוּם הַשְּׁנֵנָשׁ] [נ"א כֶּרֶת וּמִיתָה בְּעוֹלָם, וְעֵבֶר הַמִּחַשׁ מִהָעוֹלָם שְׁהוּא גֵרִים] גֵּרִים מְוֹת בְּעוֹלָם לְכָל, וְנִטְמָא הָעוֹלָם וְנִחַשְׁכוּ פְּנֵיו.

רַבִּי יוֹסִי אָמַר בְּזֻמְנָא דִיעֵבִיד קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא נוֹקְמִין בְּעֲלֵמָא בְּגִינְיֵיהּ דִּישְׂרָאֵל, כְּדִין יִתְאָמַר שִׁירְתָּא, דְּהָא לְבַתֵּר יִתְעַרוֹן מֵעַפְרָא מְתִי עֲלֵמָא וַיִּתְחַדֵּשׁ עֲלֵמָא בְּקִיּוּם שָׁלִים דְלָא לְיְהוּי (בְּקֻמִיתָא דְשָׁלִים מוֹתָא בְּעֲלֵמָא בְּגִין דְחֻוּיָא) [נ"א כֶּרֶת וּמִיתָה בְּעֲלֵמָא וַיִּתְעַבֵּר חֻוּיָא מֵעֲלֵמָא דְגֵרִים] גֵּרִים מוֹתָא בְּעֲלֵמָא לְכָלָא וְאֶסְתַּאֲב עֲלֵמָא וְאַתְחַשִּׁיף אַנְפּוּי.

בֵּא רָאָה, כְּתוּב (בראשית א) וְאִיבָה אֲשִׁית בִּינְךָ וּבִין הָאֲשָׁה. מַה זֶה וְאִיבָה? כְּפִתּוּב (אִיּוֹב ט) חֲלַפּוֹ עִם אֲנִיּוֹת אֲבָה. שְׁהֵנָה כְּמַה אֲנִיּוֹת וּסְפִינּוֹת מְשׁוּטְטוֹת בְּתוֹף הַיָּם הַגְּדוֹל, וַיֵּשׁ אֲנִיּוֹת וּסְפִינּוֹת נַפְרָדוֹת זוּ מִזוּ. וְאוֹתָן הָאֲנִיּוֹת שְׁהַנְחֵשׁ הַזֶּה שֵׁט בְּתוֹכָן, נִקְרְאוֹת אֲנִיּוֹת אֲבָה.

הָא חֲזִי, כְּתִיב, (בראשית ג) וְאִיבָה אֲשִׁית בִּינְךָ וּבִין הָאֲשָׁה. מָאִי וְאִיבָה כְּדְכְּתִיב (אִיּוֹב ט) חֲלַפּוֹ עִם אֲנִיּוֹת אֲבָה. דְּהָא כְּמַה אַרְבִּין שְׁטָאן גּוֹ יִמָּא רַבָּא, וְאִית אַרְבִּין וּסְפִינּוֹן מִתְפָּרְשֵׁן דָּא מִן דָּא. וְאֵינּוֹן אַרְבִּין דְּהָאִי נַחֵשׁ שְׁאֵט בְּגוּוּיֵיהּ אַקְרוּן אֲנִיּוֹת אֲבָה.

בִּינְךָ וּבִין הָאֲשָׁה - זוּ אֲשָׁה יִרְאֵת ה'. וּבִין זֶרְעָךָ - אֵלּוּ שְׂאֵר עַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת פּוֹכְבִים וּמַזְלוֹת. וּבִין זֶרְעָה - אֵלּוּ יִשְׂרָאֵל. הוּא יִשׁוּפְךָ רֵאשׁ - זֶה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ

בִּינְךָ וּבִין הָאֲשָׁה. דָּא אֲשָׁה יִרְאֵת יי. וּבִין זֶרְעָךָ, אֵלּוּ שְׂאֵר עַמִּין עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת פּוֹכְבִים וּמַזְלוֹת. וּבִין זֶרְעָה, אֵלּוּ יִשְׂרָאֵל. הוּא יִשׁוּפְךָ רֵאשׁ, דָּא קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא דְזֻמִּין לְבַעֲרָא לִיָּה מֵעֲלֵמָא דְכְּתִיב, (ישעיה כה) בַּלַּע

הוא שעתיד לבער אותו מן העולם, שפתיב (ישעיה כד) בלע המות לנצח, וכתוב (זכריה יג) ואת רוח הטמאה אעביר מן הארץ.

ראש - זה לעתיד לבא כשיתעוררו המתים, שהרי אז העולם יהיה רא"ש, שיתקיים ברא"ש, שהוא העולם העליון. ואתה תשופנו עקב - זה בעולם הזה, כעת שהוא עקב ואינו בקיים, ואותו הנחש נושף את העולם ומחשיף פני הכריות.

בא ראה, הימים של אדם נבראו ועמדו באותם הדרגות העליונות, כיון שהסתמו להתקיים באותן הדרגות, שפתיב (תהלים ז) ימי שנותינו בהם שבעים שנה וגו'. מכאן והלאה אין דרגה להתקיים, ומשום כך ורהב"ם עמל ואון, והם כלא היו.

אבר אותם הימים של הצדיקים היו והתקמו, כמו שנאמר ויהיו חיי שרה, וכן ואלה ימי שני חיי אברהם. ואם תאמר, כך גם פתיב בישמעאל, שפתיב (בראשית כח) שני חיי ישמעאל? אלא שחזר בפתיב, ועל כן קרא ב"מיו ויהיו.

ותמת שרה בקרית ארבע. רבי אבא אמר, כמו זה לא היו בכל נשות העולם, שהרי נאמר חשבון ימיה ושנותיה וקיומה בעולם ואותו המקום שבו היא נקברה. אלא להראות שלא הייתה כמו שרה בכל נשות העולם.

ואם תאמר הנה מרים, שפתיב (במדבר ב) ותמת שם מרים ותקבר שם - זה בא להראות את סרחונם של ישראל, שהרי המים לא הלכו בישראל אלא בזכות מרים. אבל לא נאמר במיתה כמו שנאמר בשרה.

רבי יהודה פתח, (קהלת י) אשריך ארץ שמלכך בן חורים ושריך בעת יאכלו. הפסוק הזה בארוהו

המות לנצח. וכתוב, (זכריה יג) ואת רוח הטמאה אעביר מן הארץ.

ראש, דא לזמנא דאתי דיתערוך מתנא. דהא כדין להוי עלמא רא"ש, דיתקיים ברא"ש דאיהו עלמא עלאה. ואתה תשופנו עקב. דא בהאי עלמא השתא דאיהו עקב ולא איהו בקיומא וההוא חויא נשיף לעלמא ואחשיף אנפוי בריין.

הא חזי, יומין דבר נש אתפריאו וקיימו באינון דרגין עלאין, כיון דמסיימו לאתקיימא באינון דרגין דכתיב, (תהלים ז) ימי שנותינו בהם שבעים שנה וגו', מכאן ולהלאה לית דרגא לאתקיימא. ובגין כך ורהב"ם עמל ואון. ואינון כלא הוו.

אבר אינון יומין דצדיקיא (דף קכד ע"ב) הוו ואתקיימו כמה דאת אמר ויהיו חיי שרה. וכן ואלה ימי שני חיי אברהם. ואי תימא הכי נמי פתיב בישמעאל דכתיב, (בראשית כח) שני חיי ישמעאל. אלא בתשובה אהדר, ועל דא קרי ב"מיו ויהיו:

ותמת שרה בקרית ארבע. רבי אבא אמר כגוונא דא לא הוו בכל נשי עלמא דהא אתמר חושפן יומהא ושנהא וקיומהא בעלמא וההוא אתר דאתקברת ביה. אלא לאחזאה דלא הוה כשרה בכל נשי עלמא.

ואי תימא הא מרים דכתיב (במדבר ב) ותמת שם מרים ותקבר שם. בגין לאחזאה סרחנא דישראל קא אתא, דהא מייא לא אזלי להו בישראל אלא בזכותא דמרים. אבל לא אתמר במיתתה כמה דאתמר בשרה.

רבי יהודה פתח (קהלת י) אשריך ארץ שמלכך

בן חורים ושריך בעת יאכלו. הפסוק הזה בארוהו

החברים, אכל יש לנו להסתכל בו, שאשריהם ישראל שהקדוש ברוך הוא נתן להם תורה לרעת כל הדרכים הנספרות ולגלות להם סודות עליונים, והרי זה נתבאר. אשריך ארץ - זו ארץ החיים, משום שהמלך שלה מזמין לה כל הברכות שהתברכה מהאבות העליונים, הסוד של וא"ו, שהוא עומד להריק עליה ברכות תמיד, והוא בן חורים, בן היובל שמוציא את העבדים לחרות, בן העולם העליון שמוציא תמיד את כל החיים וכל האור וכל שמן משחה, והכל משפיע הבן הבכור הזה לארץ הזו, כמו שנאמר (שמות ט) בני בכרי ישראל, ומשום כך אשריך ארץ.

ומה שנאמר אי לך ארץ שמלכך נער, כמו שבארוה, שהארץ התחתונה הזו והעולם העליון לא יונקים אלא מתוך שלטון (של מעלה) של הערלה, והכל מאותו המלך שנקרא נער, כמו שבארוה - אוי לארץ שצריכה לינק כך.

בא ראה, הנער הזה אין לו מעצמו כלום, רק כשנוטל ברכות לעתים ידועים, וכל הפעמים שנמנעו ממנו, ונפגמה הלכנה ונחשקת, והברכות נמנעות ממנו. אוי לעולם שצריך לינק בפעם הזו. ועוד, בכמה דינים נדון העולם הזה טרם יונק ממנו, שהכל מתקים בדין ונעשה, ונתבאר [קד].

בא ראה, ותמת שרה בקרית ארבע - סוד הוא, משום שלא הייתה מיתתה על ידי אותו הנחש עקלתון, ולא שלט בה כמו שאר בני העולם ששולט בהם, ועל ידו מתו בני העולם מיום שגרם להם אדם, פרט למש"ה ואהר"ן

בני עלמא דאיהו שליט בהו. ועל ידיה מתו בני עלמא מיומא דגרים לון

בן חורים ושריך בעת יאכלו. האי קרא (צה ב) אוקמוה חבריאי, אבל אית לן לאסתפלא ביה, דזכאין אינון ישראל דקודשא בריך הוא יתב לון אורייתא למנדע כל אורחין סתימין ולא תגלייא לון רזין עלאין והא אתמר.

אשריך ארץ, דא ארץ החיים, בגין דמלכא דילה אזמין לה כל ברכאן דאתברכא מאבהן עלאין, רזא דוא"ו דאיהו קיימא לארקא עליה ברכאן תדיר, ואיהו בן חורים בן יובלא דאפיק עבדין לחירו, ברא דעלמא עלאה דאפיק תדיר כל חייך וכל נהירו וכל משח רבות, וכלא אנגיד האי ברא בוכרא להאי ארץ כמה דאת אמר (שמות ט) בני בכרי ישראל, ובגין כך אשריך ארץ.

ומה דאתמר אי לך ארץ שמלכך נער כמה דאוקמוה, דהאי ארץ תתאה ועלמא תתאה לא ינקא אלא מגו שלטנותא (דעילא) דערלה. וכלא מההוא מלכא דאקרי נער כמה דאוקמוה. ווי לארעא דאצטריך לינקא הכי.

הא חזי, האי נער (דף קכה ע"א) לית ליה מגרמיה כלום בר פד נטיל ברכאן לזמנין ידיען, וכל זמנין דאתמנעו מגיה ואתפגים סיהרא ואתחשף וברכאן אתמנעו מגיה, ווי לעלמא דאצטריך לינקא בההיא שעפא. ועוד בכמה דינין אתדן האי עלמא עד לא ינקא מגיה, דכולא כדינא אתקיים ואתעבד ואוקמוה (קכ"א).

הא חזי, ותמת שרה בקרית ארבע. רזא איהו, בגין דלא הוה מיתתה על ידא דההוא נחש עקימאה, ולא שלט בה כשאר בני עלמא דאיהו שליט בהו. ועל ידיה מתו בני עלמא מיומא דגרים לון

ומר"ם, שכתוב בהם על פי ה'.
ומשום כבוד השכינה לא כתוב
במר"ם על פי ה'.

אבל בשרה כתוב בקרית ארבע.
הסוד של קרית ארבע בסוד עליון,
ולא על ידי אחר. בקרית ארבע,
ולא בנחש. בקרית ארבע, היא
חברון. שהתחבר דוד המלך עם
האבות, ועל כן לא היתה מיתתה
ביד אחר אלא בקרית ארבע.

בא ראה, פאשר הימים של אדם
התקיימו בדרגות עליונות, מתקנים
האדם בעולם. פיון שלא מתקנים
בדרגות העליונות, יוצאים
ויורדים למטה, עד שקרבים
לדרגה הזו שבה שורה המות. ואז
נוטלת רשות להוציא הנשמה,
וטסה העולם בפעם אחת ונוטלת
הנשמה, ומטמא את הגוף ונשארו
טמא. אשרי הצדיקים שלא
נטמאו ולא נשארה בהם טמאה.

ובא ראה, באמצע הרקיע נקשר
דרך אחד מביהיק, והוא נחש
הרקיע, שכל הפוכבים הדקים
כלם קשורים בו ועומדים בו תלי
תלים, והם ממנים [בצד] על מעשי
בני העולם שבסתר.

בדגמת זה כמה קבוצות מלאכי
דין יוצאות לעולם מזה הנחש
העליון הקדמון שהתפתח בו
אדם, וכלם ממנים בסתר מעשי
העולם, ומשום כך, בא אדם
להטהר - מסייעים אותו מלמעלה,
והסיוע של רבו מקיף אותו
ונשמר ונקרא קדוש.

בא האדם להטמא - כמה חבילות
של אורות מזדמנים לו, וכלם
[סובבים] שורים בו ומסוככים אותו
ומטמאים אותו, ונקרא טמא.
וכלם הולכים ומכריזים לפניו
טמא טמא, כמו שנאמר (ויקרא יא)
וטמא טמא יקרא. וכלם קשורים

אדם בר מש"ה ואהר"ן ומר"ם דכתיב בהו
על פי י'. ובגין יקרא דשכינתא לא כתיב
במר"ם על פי י'.

אבל בשרה כתיב בקרית ארבע, רזא
דקרית ארבע ברזא עלאה, ולא על
ידא אחרא. בקרית ארבע, ולא בנחש.
בקרית ארבע היא חברון, דאתחבר דוד
מלכא באבהו, ועל דא לא הוה מיתתה
בידא אחרא אלא בקרית ארבע.

הא חזי, פד יומין דבר נש אתקיימו בדרגין
עלאין, אתקיים בר נש בעלמא. פיון
דלא אתקיים בדרגין עלאין, נפקי ונחתי
לתתא עד דקריבו להאי דרגא דמותא שריא
ביה, וכדין נטיל רשו לאפיק נשמטא וטאס
עלמא בזמנא חדא ונטיל נשמטא וסאיב
ליה לגופא ואשתאר מסאבא. זפאין אינון
צדיקיא דלא אסתאבו ולא אשתאר בהו
מסאבותא.

ותא חזי באמצעות דרקיעא אתקטר חד
אורחא קסטריא ואיהו חו"א דרקיעא
דכל ככבין דיקיין פלהו קטירין ביה וקיימי
ביה תלי תליו, ואינון ממנן בסתירו (ס"א בסטירו)
עובדי בני עלמא.

בגוונא דא כמה חבילי טהירין נפקי
לעלמא מהאי חו"א עלאה קדמאה
דאתפתא ביה אדם, וכלהו ממנן בסתירו
עובדי (דף קכח ע"ב) עלמא, ובגין כך אתי בר נש
לאתדפאה, מסייעין ליה מלעילא, וסיועא
דמאריה סחרא ליה ואסתמר ואקרי קדוש.

אתי בר נש לאסתאבא, כמה חבילין
טהירין אזדמנו ליה. וכלהו (סחרו)
שריין ביה ומסחרין ליה ומסאבין ליה
ואקרי טמא, וכלהו אזלי ומכריזי קמי, טמא

טמא כמה דאת אמר, (ויקרא

באותו הנחש הקדמוני ונספתרים בכמה מעשים של העולם.

רבי יצחק ורבי יוסי היו הולכים מטבריא ללוד. אמר רבי יצחק, תמהני על אותו בלעם הרשע, שכל מעשי אותו הרשע היו מצד הטמאה, וכאן למדנו סוד אחר - שכל מיני נחשים של העולם, כלם קשורים ויוצאים מאותו הנחש הקדמוני, שהוא רוח טמאה מזהמת. ומשום כך כל הפשעים של העולם נקראים בשם הנה נחשים [עקרים], וכלם יוצאים מן הצד הזה. ומי שנמשך לזה, הנה הוא נטמא.

ולא עוד, אלא שרוצה להטמא כדי למשך עליו אותו הצד של רוח טמאה. שהרי שנינו, כמו שמעורר האדם - כך גם מושך עליו מלמעלה. אם הוא מעורר בצד הקדשה - מושך עליו קדשה מלמעלה ומתקדש. ואם הוא מעורר בצד הטמאה - כך מושך עליו רוח הטמאה ונטמא. שהרי נאמר על מה ששנינו, בא אדם להטמא - מטמאים אותו.

משום כך אותו בלעם הרשע, כדי למשך עליו רוח טמאה מאותו הנחש העליון, היה נטמא בכל לילה עם אתונו, והיה עושה עמה מעשי אישות כדי להטמא ולמשך עליו רוח טמאה, ואז עשה כשפיו ומעשיו.

וראשית מעשיו היה נוטל נחש מאותם נחשים, וקושר אותו לפניו, וקורע את ראשו, ומוציא את לשונו, ונוטל עשבים ידועים ושורף הכל, ועושה ממנו קטרת אחת. אחר כך נוטל את ראש אותו הנחש וקורע אותו לארבעה צדדים, ועושה ממנו קטרת אחרת.

(א) וטמא טמא יקרא. וכלהו קטירין בההוא חיויא קדמאה וסתירין בכמה עובדי עלמא.

רבי יצחק ורבי יוסי הוו אזלי מטבריא ללוד. אמר רבי יצחק תוהנא על ההוא רשע דבלעם דכל עובדוי דההוא רשע הוו מסטרא דמסאבא. והכא אוליפנא רזא חדא, דכל זייני נחשיא דעלמא כלהון מתקטרין ונפקין מההוא נחש קדמוני דאיהו רוח מסאבא מזוהמא, ובגין כך פל חרשין דעלמא אקרון על שמא דא נחשים (ועקרים) וכלהו מהאי סטרא נפקי. ומאן דאתמשך בהאי, הא אסתאב.

ולא עוד אלא דבעי לאסתאבא בגין לאמשכא עליה ההוא סטרא דרוח מסאבא. דהא תנינן כגוונא דאתער בר נש הכי נמי אמשיך עליה מלעילא, אי איהו אתער בסטרא דקדושה אמשיך עליה קדשה מלעילא ואתקדש. ואי איהו אתער בסטרא דמסאבא הכי אמשיך עליה רוח מסאבא ואסתאב. דהא אתמר על מה דתנינן אתי בר נש לאסתאבא מסאבין ליה.

בגין כך ההוא רשע דבלעם, בגין לאמשכא עליה רוח מסאבא מההוא נחש עלאה, הוה אסתאב בכל ליליא באתניה, והוה עביד עמה עובדי אישות בגין לאסתאבא ולאמשכא עליה רוח מסאבא, וכדין עביד חרשוי ועובדוי.

ושירותא דעובדוי הוי נטיל נחש מאינון חוין וקטיר ליה קמיה ובזע (ד) קכו

(א"ע) רישיה ואפיק לישניה ונטיל עשבין ידיען ואוקיד כלא ועביד מניה קטרתא חדא, לבתר נטיל רישא דההוא חוין ובזע ליה לארבע סטירין ועביד מניה קטרתא אחרא.

וְעוֹשָׂה עֲגוּלָא אַחַד, וְהִיא אוֹמֵר דְּבוּרִים וְעוֹשָׂה מַעֲשִׂים אַחֲרִים, עַד שְׁמִשָּׁף עָלָיו רוּחוֹת טְמֵאוֹת וּמוֹדִיעוֹת לוֹ מַה שְּׁצָרִיךְ, וְעוֹשָׂה בְּהֵם מַעֲשִׂים כְּפִי מַה שֶּׁהֵם יוֹדְעִים מִצַּד אוֹתוֹ הַנְּחֹשׁ שֶׁל הַרְקִיעַ. מִשֶּׁם נִמְשָׁף בְּמַעֲשָׂיו וּבְכַשְׁפָּיו, עַד שְׁמִשָּׁף עָלָיו רוּחַ מֵאוֹתוֹ הַנְּחֹשׁ הַקְּדָמוֹנִי.

וּמִכַּאֲן הִיא יוֹדֵעַ יְדִיעוֹת וּכְשָׁפִים וּקְסָמִים. וּמִשׁוּם כִּף כְּתוּב, וְלֹא הֵלֶךְ כְּפַעַם כְּפַעַם לְקִרְאֵת נְחֹשִׁים. נְחֹשִׁים וְדָאֵי. וְהַעֲקָר וְהַשְׂרֵשׁ בְּטַמְאָה הוּא כְּמוֹ שְׁנֵתְבָרָא, וְאַחַר כִּף רֵאשִׁית הַכֹּל אֵינוֹ אֵלָא בְּנִחֹשׁ.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, לְמַה כָּל מִינֵי כְשָׁפִים וּקְסָמִים לֹא נִמְצְאוּ אֵלָא בְּנֹשִׁים? אָמַר לוֹ, כִּף לְמִדְּנוֹ, מִשְׁבָּא נְחֹשׁ עַל חוּהָ, הַטִּיל בָּהּ זֹהֲמָא. הַטִּיל בָּהּ וְלֹא בְּכַעֲלָהּ. אָמַר, כִּף זֶה וְדָאֵי! בָּא רַבִּי יוֹסִי וְנִשְׁקַל לְרַבִּי יִצְחָק. אָמַר, כְּמָה פְּעָמִים שְׁאַלְתִּי עַל הַדְּבָר הַזֶּה וְלֹא זָכִיתִי בוֹ, אֵלָא כַּעַתָּה.

אָמַר לוֹ, כָּל הַמַּעֲשִׂים הַלְלוּ וְכָל מַה שְּׂיַדַע בְּלַעַם, מֵאִיזָה מְקוֹם לְמַד אוֹתָם? אָמַר לוֹ, מֵאֲבִיו. אֲבָל בְּאוֹתָם הִרְרִי קָדָם, שְׁהִיא אֲרִץ קָדָם, לְמַד כָּל הַכְּשָׁפִים וְכָל מִינֵי קְסָמִים, מִשׁוּם שְׁבָאוֹתָם הַהֵרִים הֵם הַמְּלָאכִים עֲזָ"א וְעֲזָ"ל שֶׁהִפִּיל אוֹתָם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מִן הַשָּׁמַיִם, וְהֵם קְשׁוּרִים בְּשִׁלְשָׁלוֹת שֶׁל בְּרוּל, וּמוֹדִיעִים כְּשָׁפִים לְבָנֵי אָדָם. וּמִשֶּׁם הִנֵּה יוֹדֵעַ בְּלַעַם, כְּמוֹ שְׁנֵאֲמַר מִן אָרֶם יִנְחֲנִי כְּלֶק מְלֶךְ מוֹאָב מֵהַרְרֵי קָדָם.

אָמַר לוֹ, וְהִרְרִי כְּתוּב וְלֹא הֵלֶךְ כְּפַעַם כְּפַעַם לְקִרְאֵת נְחֹשִׁים וַיִּשֶׁת אֶל הַמְּדַבֵּר פָּנָיו. הַצַּד הַתַּחְתּוֹן שְׁבָא מְרוּחַ הַטַּמְאָה שְׁלַמְעֵלָה הִיא רוּחַ

וְעֵבִיד עֲגוּלָא חַד, וְהִיא אָמַר מְלִין וְעֵבִיד עוֹבְדִין אַחֲרֵינוּן, עַד דְּאִמְשִׁיף עָלֶיהָ רוּחִין מְסֻאָבִין, וְאוֹדִיעִין לִיהָ מַה דְּאִצְטְרִיךְ, וְעֵבִיד בְּהוּ עוֹבְדוֹי כְּפּוּם מַה דְּאִינוּן יוֹדְעֵי מְסֻטְרָא דְּהֵהוּא חוּיָא דְּרַקִּיעָא. מִתְמַן אֲתַמְשָׁף בְּעוֹבְדוֹי וְחַרְשׁוֹי עַד דְּאִמְשִׁיף עָלֶיהָ רוּחַ מֵהֵהוּא נְחֹשׁ קְדָמָה.

וּמִתְבָּא הָוָה יוֹדֵעַ יְדִיעוֹן וְחַרְשִׁין וְקוֹסְמִין. וּבְגִין כִּף כְּתִיב וְלֹא הֵלֶךְ כְּפַעַם כְּפַעַם לְקִרְאֵת נְחֹשִׁים, נְחֹשִׁים וְדָאֵי, וְעִקְרָא וְשִׁרְשָׁא בְּמְסֻאָבוֹתָא אִיהוּ כְּמָה דְּאֲתַמְר, וּלְבַתֵּר שִׁירוֹתָא דְּכָלָא לָאו אִיהוּ אֵלָא בְּנִחֹשׁ. אָמַר רַבִּי יוֹסִי אֲמַאי כָּל זַיִינֵי חַרְשִׁין וְקוֹסְמִין לֹא אֲשַׁתְּכַחוּ אֵלָא בְּנִשְׁיָא.

אָמַר לִיהָ הֵכִי אוֹלִיפְנָא מִדְּאֲתָא נְחֹשׁ עַל חוּהָ הַטִּיל בָּהּ זֹהֲמָא, בָּהּ אֲטִיל וְלֹא בְּכַעֲלָהּ. אָמַר הֵכִי הוּא וְדָאֵי, אֲתָא רַבִּי יוֹסִי וְנִשְׁקִיָּה לְרַבִּי יִצְחָק, אָמַר כְּמָה זְמַנִּין שְׁאִילְנָא הָאֵי מְלָה וְלֹא זָכִינוּא בָּהּ אֵלָא הַשְׁתָּא.

אָמַר לִיהָ כָּל הַנֵּי עוֹבְדִין וְכָל מַה דְּיַדַע בְּלַעַם מֵאֵן אֲתֵר אוֹלִיף לִיהָ. אָמַר לִיהָ מֵאֲבוֹי. אֲבָל בְּאִינוּן הַרְרֵי קָדָם דְּאִיהוּ אֲרִץ קָדָם אוֹלִיף כָּל חַרְשִׁין וְכָל זַיִינֵי קוֹסְמִין. בְּגִין דְּבְּאִינוּן טוּרֵי אִינוּן מְלָאכִי עֲזָ"א וְעֲזָ"ל, דְּאִפִּיל לֹון קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא מִן שְׁמַיָא וְאִינוּן קְטִירִין בְּשִׁלְשָׁלָאֵי דְּפְרִזְלָא וְאוֹדִיעִין חַרְשִׁין לְבָנֵי נִשָּׂא, וּמִתְמַן הָוָה יוֹדֵעַ בְּלַעַם כְּמָה דְּאֲתָא אָמַר מִן אָרֶם יִנְחֲנִי כְּלֶק מְלֶךְ מוֹאָב מֵהַרְרֵי קָדָם.

אָמַר לִיהָ וְהָא כְּתִיב וְלֹא הֵלֶךְ כְּפַעַם כְּפַעַם לְקִרְאֵת נְחֹשִׁים וַיִּשֶׁת אֶל הַמְּדַבֵּר פָּנָיו. אָמַר לִיהָ, סְטֻרָא תַתָּאָה דְּאֲתָא מְרוּחַ מְסֻאָבָא דְּלַעֲלָא, הוּא רוּחַ מְסֻאָבָא דְּשִׁלִּיט בְּמִדְּבָרָא

טמאה ששולטת במדבר, כשעשו בני ישראל את העגל כדי להטמא עמו, שהוא תחתון. ובכל עשה את כשפיו, כדי שיוכל לעקר את ישראל, ולא יכל.

אמר רבי יוסי, מה שאמרת בראשונה, שפאשר הנחש בא על חנה הטיל בה זהמא - זה יפה. אבל הרי שנינו, שפאשר עמדו ישראל על הר סיני, פסקה מהם הזהמא. וכשישראל קבלו תורה, פסקה מהם הזהמא. אבל שאר העמים עובדי עכו"ם שלא קבלו התורה, לא פסקה מהם הזהמא.

אמר לו, יפה אמרת! אבל בא ראה, התורה לא נתנה אלא לזכרים, שכתוב (דברים ד) וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל. שהרי נשים פטורות ממצוות התורה.

ועוד, שכלם חזרו לזהמתן כמו בראשונה אחר שחטאו, ומהאשה קשה להפריד את הזהמא יותר מהגבר, ומשום כך נמצאו נשים בכשפים ובהמא הזו יותר מאשר בגברים. שהרי הנשים באות מצד השמאל ודבוקות בדין הקשה, והצד הזה נדבק בהם יותר מבגברים, כמו שנתבאר, משום שבאות מצד הדין הקשה, והכל נדבק והולך אחר מינו.

בא ראה שפך הוא כמו שאמרת - שבלעם היה נטמא בראשונה כדי להמשיך עליו רוח של טמאה. כמו זה האשה בימי טמאתה יש לאדם להשמר ממנה, משום שנדבקות ברוח של טמאה, ובאותו הזמן אם היא תעשה כשפים - יצליחו בידה יותר מבזמן אחר, שהרי רוח טמאה שורה עמה, ועל כן לכל

כד עבדו בני ישראל ית עגלא בגין לאסתאבא בהדיה דאיהו תתאה, ובכלא (ד) קבו ע"ב) עבד חרשוי בגין דיכול לאעקרא לון לישראל ולא יכיל.

אמר רבי יוסי האי דאמרת בקדמיתא דכד נחש אתא על חנה אטיל בה זזהמא שפיר, אבל הא תנינן דכד קאימו ישראל על טורא דסיני פסק מנייהו זזהמא. ישראל דקבילו אורייתא פסק מנייהו זזהמא, אבל שאר עמין עובדי עבודת פוכבים ומזלות דלא קבילו אורייתא לא פסקא זזהמא מנייהו.

אמר ליה שפיר קאמרת, אבל תא חזי, אורייתא לא אתייהבת אלא לדכורי דכתיב, (דברים ד) וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל. דהא נשי פטירין מפקודי אורייתא.

ועוד דאהדרו כלהו לזזהמתן בקדמיתא בתר דחטו, ואתתא קשיא לאתפרשא זזהמא מנה יתיר מגברא. ובגין כן אשתפחו נשין בתרשיא ובזזהמא דא יתיר מגוברין. דהא נשיא מסטרא דשמאלא קא אתיין ואתדבקו בדינא קשיא, וסטרא דא אתדבק בהו יתיר מגוברין כמה דאתמר בגין דאתיא מסטרא דדינא קשיא, וכלא אתדבק ואזיל בתר זיניה.

תא חזי, דהכי הוא כמה דאמינא, דבלעם הוה אסתאב בקדמיתא בגין לאמשכא עליה רוחא מסאבא. כגוונא דא אתתא ביומי דמסאבו דילה אית ליה לבר נש לאסתמרא מנה, בגין דברוח מסאבא אתדבקת ובההוא זמנא אי איהי תעביד חרשין אצלחו בידהא יתיר מזמנא אחרא, דהא רוח מסאבא שריא

עמה, ועל דא בכל מה דקריבת אסתאב, כל שפן מאן דקריב בהדה. זפאין אינון ישראל דקודשא ברין הוא זיהיב לון אורייתא ואמר לון (ויקרא יח) ואל אשה בנדת טמאתה לא תקרב לגלות ערותה אני יי.

אמר ליה האי מאן דאסתפל בצפצופוי דעופי אמאי אקרי נחש. אמר לו דהא מההוא סטרא קאתי דרוח מסאבא שריא על ההוא עופא (דף קכו ע"א) ואודע מלין בעלמא. וכל רוח מסאבא בנחש אתדבקו ואתיין לעלמא ולית מאן דישתזיב מגייה בעלמא, דהא איהו אשתפח עם פלא, עד זמנא דזמין קדשא ברין הוא לאעברא ליה מעלמא כמה דאתמר דכתיב, (ישעיה כה) בלע המות לנצח ומחה יי אלהים דמעה מעל כל פנים וגו'. וכתיב, (זכריה יג) ואת רוח הטמאה אעביר מן הארץ וגו'.

מה שמתקרבת - גטמא, כל שפן מי שקרב אליה. אשריהם ישראל שהקדוש ברוך הוא נתן להם תורה ואמר להם (ויקרא יח) ואל אשה בנדת טמאתה לא תקרב לגלות ערותה אני ה'.

אמר לו, מי שמסתפל בצפצופוי העופות למה נקרא נחש? אמר לו, שהנה מאותו הצד באה, שרוח טמאה שורה על העוף ההוא ומודיע דברים בעולם. וכל רוח טמאה דבוקים בנחש ובאות לעולם, ואין מי שינצל ממנו בעולם, שהרי הוא נמצא עם הכל עד הזמן שעתידי הקדוש ברוך הוא להעבירו מן העולם, כמו שנאמר, שכתוב (ישעיה כה) בלע המות לנצח ומחה יי אלהים דמעה מעל כל פנים וגו'. וכתוב (זכריה יג) ואת רוח הטמאה אעביר מן הארץ וגו'.

רבי יהודה אמר, אברהם ידע באותה המערה סימן, ולבו ורצונו היו שם, משום שמקדם לכן נכנס לשם וראה את אדם וחוה טמונים שם. ומנין היה יודע שהם היו? אלא ראה דמותו והסתפל, ונפתח לו פתח אחד של גן עדן שם, ואותה דמות של אדם היתה עומדת אצלו.

ובא וראה, כל מי שמסתפל בדמותו של אדם, אינו נצול ממיתה לעולמים, משום שהנה בשעה שאדם מסתלק מן העולם, הוא רואה את אדם, ובאותו הזמן מת. אבל אברהם הסתפל בו וראה דמותו והתקיים, וראה האור שמאיר במערה, ונר אחד דולק. אז התאנה אברהם למדורו במקום ההוא, ולבו ורצונו היו תמיד במערה.

בא ראה, כעת אברהם עשה בחכמה בזמן שבקש קבר

רבי יהודה אמר, אברהם ידע בההיא מערתא סימנא, ולביה ורעותיה תמן הוה, בגין דמקדמת דנא עאל לתמן וחקא לאדם וחוה טמירין תמן. ומנא הוה ידע דאינון הוו. אלא חמא דיוקניה, ואסתפל ואתפתח ליה חד פתחא דגנתא דעדן תמן וההוא דיוקנא דאדם הוה קאים לגביה.

ותא חזי כל מאן דאסתפל בדיוקנא דאדם לא אשתזיב לעלמין ממיתה, בגין דהא בשעתא דבר נש אסתלק מעלמא חמי ליה לאדם ובההוא זמנא מית. אבל אברהם אסתפל ביה וחקא דיוקניה ואתקיים, וחקא נהורא דנהיר במערתא וחד שרגא דליק, פדין תאיב אברהם דיוקניה בההוא אתר, ולביה ורעותיה הוה תדיר במערתא.

תא חזי, השתא אברהם בחכמתא עבד

לְשָׂרָה, שֶׁהָיָה כְּשִׁבְקָשׁ, לֹא בִקֵּשׁ אֶת הַמַּעֲרָה בְּאוֹתוֹ זְמַן, וְלֹא אָמַר שְׂרוּצָה לְהַפְרֵד מֵהֶם, אֲלֵא אָמַר, תָּנוּ לִי אַחֲזוֹת קָבֵר עִמָּכֶם וְאִקְבְּרָה מִתִּי מִלְּפָנַי. וְאִם תֹּאמַר שֶׁעֲפָרוֹן לֹא הָיָה שֵׁם - הוּא הָיָה שֵׁם, שֶׁכְּתוּב וְעֲפָרוֹן יֹשֵׁב בְּתוֹךְ בְּנֵי חֵת. וְאִבְרָהָם לֹא אָמַר לוֹ בְּאוֹתָהּ שְׂעָה כְּלוּם.

אֲלֵא מָה דֹּאמַר לָהֶם אָמַר, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב וַיְדַבֵּר אֶל בְּנֵי חֵת וְגו'. וְכִי עוֹלָה בְּדַעְתְּךָ שֶׁאִבְרָהָם רָצָה לְהַקְבֵּר בִּיְנֵיהֶם בֵּין הַטְּמָאִים, אוֹ שֶׁשְׂשׂוּקָתוֹ הָיְתָה עִמָּהֶם? אֲלֵא עֲשֵׂה בַחֲכָמָה.

וְלִמְדֵנוּ פֶּאֶן דְּרַף אַרְץ בְּמָה שֶׁעֲשָׂה אִבְרָהָם, שֶׁהָיָה מְשׁוּם שֶׁשְׂשׂוּקָתוֹ וַיְרָצוֹנוּ הָיָה בַּמַּעֲרָה הַזֶּה - אִף עַל גַּב שְׁהִיָּה שֵׁם, לֹא רָצָה לְבַקֵּשׁ אוֹתוֹ מִיַּד אוֹתוֹ הַרְצוֹן שְׁהִיָּה לוֹ בַּמַּעֲרָה, וּבִקֵּשׁ בַּתְּחִלָּה מָה שְׁלֵא צְרִיף לְאוֹתָם אַחֲרָיִם וְלֹא לְעֲפָרוֹן.

בֵּינָן שֶׁאָמְרוּ לוֹ לִפְנֵי עֲפָרוֹן, שֶׁמַּעֲנֵנו אֲדֹנָי נְשִׂיא אֱלֹהִים אַתָּה בְּתוֹכֵנו וְגו' - מָה כְּתוּב? וְעֲפָרוֹן יֹשֵׁב בְּתוֹךְ בְּנֵי חֵת. כְּתוּב יֹשֵׁב. מְרֵאשִׁית הַדְּבָרִים שֶׁאָמַר אִבְרָהָם שֵׁם הָיָה. אִזּוֹ אָמַר, שֶׁמַּעֲנֵנִי וּפְגַעוּ לִי בְּעֲפָרוֹן בֶּן צַחַר, וַיִּתֵּן לִי אֶת מַעֲרַת הַמַּכְפֵּלָה אֲשֶׁר לוֹ וְגו'. וְאִם תֹּאמַר בְּשִׁבְלִי כְּבוֹדִי, יוֹתֵר מִכֶּם אֲנִי עוֹשֶׂה, שְׁלֵא רְצִיתִי בְכֶם. בְּתוֹכְכֶם - כְּדִי לְהַקְבֵּר בִּיְנֵיכֶם, שֶׁרְצִיתִי בְכֶם, כְּדִי שְׁלֵא אֶפְרָד מִכֶּם.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, בְּשְׂעָה שְׂנַכְנַס אִבְרָהָם לְמַעֲרָה, אִיךָ נִכְנַס? מְשׁוּם שֶׁהָיָה רֵץ אַחַר אוֹתוֹ הַעֲגָל, שֶׁכְּתוּב וְאֵל הַבָּקָר רֵץ אִבְרָהָם וְגו', וְאוֹתוֹ בֶּן בָּקָר בָּרַח עַד אוֹתָהּ הַמַּעֲרָה, וְנִכְנַס אַחֲרָיו, וַיִּרְאֶה מָה שֶׁרָאָה.

בְּזִמְנָא דְתַבַּע קַבְרָא לְשָׂרָה, דְּהָא פַד תַּבַּע לָא תַבַּע לְמַעֲרַתָּא בְּהֵוּא זְמַנָּא, וְלֹא אָמַר דְּבַעֲי לְאַתְפְּרָשָׁא מִנֵּיהּ. אֲלֵא אָמַר, תָּנוּ לִי אַחֲזוֹת קָבֵר עִמָּכֶם וְאִקְבְּרָה מִתִּי מִלְּפָנַי. וְאִי תִימָא דְלֹא הָוּה עֲפָרוֹן תַּמָּן. תַּמָּן הָוּה, דְכְּתִיב וְעֲפָרוֹן יוֹשֵׁב בְּתוֹךְ בְּנֵי חֵת, וְאִבְרָהָם לֹא אָמַר לִיהּ בְּהֵוּא שְׂעָתָא כְּלוּם.

אֲלֵא מָה דֹּאמַר לוֹן אָמַר, כְּמָה דְכְּתִיב וַיְדַבֵּר אֶל בְּנֵי חֵת וְגו'. וְכִי סִלְקָא דְעֲתָף דְאִבְרָהָם בְּעָא לְאַתְקַבְרָא בִּינֵי מְסַאֲבִין אוֹ דְתֵאוּבְתִיָּה הָוּה עִמָּהוֹן, אֲלֵא בַחֲכָמָה עֲבַד.

וַיִּלְפִּינָן (דף קכו ע"ב) אֹרַח אַרְעָא הַכָּא בְּמָה דְעַבַד אִבְרָהָם, דְּהָא כְּגִין דְתֵאוּבְתִיָּה וְרַעוּתִיָּה הָוּה בְּהֵוּא מַעֲרַתָּא, אִף עַל גַּב דְּהָוּה תַּמָּן, לָא בְּעָא לְמַשְׁאֵל לִיהּ מִיַּד הַהוּא רַעוּתָא דְהָוּה לִיהּ בַּמַּעֲרַתָּא, וְשְׂאִיל בְּקַדְמִיתָא מָה דְלֹא אֶצְטְרִיף לִיהּ לְאִינּוֹן אַחֲרֵינִין וְלֹא לְעֲפָרוֹן.

בֵּינָן דֹּאמְרוּ לִיהּ קַמֵּי עֲפָרוֹן שֶׁמַּעֲנֵנו אֲדֹנָי נְשִׂיא אֱלֹהִים אַתָּה בְּתוֹכֵנו וְגו'. מָה כְּתִיב וְעֲפָרוֹן יֹשֵׁב בְּתוֹךְ בְּנֵי חֵת. יֹשֵׁב כְּתִיב, מְשִׁירוּתָא דְמַלִּין דֹּאמַר אִבְרָהָם תַּמָּן הָוּה. כְּדִין אָמַר שֶׁמַּעֲנֵנִי וּפְגַעוּ לִי בְּעֲפָרוֹן בֶּן צַחַר וַיִּתֵּן לִי אֶת מַעֲרַת הַמַּכְפֵּלָה אֲשֶׁר לוֹ וְגו'. וְאִי תִימָא כְּגִין יְקָרָא דִילִי יוֹתֵר מִנֵּיכּוֹ אֲנָא עַבִּיד דְלֹא רַעִינָא בְכוּ. בְּתוֹכְכֶם, כְּגִין לְאַתְקַבְרָא בִּינֵיכּוֹ דְרַעִינָא בְכוּ כְּגִין דְלֹא אַתְפְּרָשׁ מִנֵּיכּוֹ.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר בְּשְׂעָתָא דְעָאֵל אִבְרָהָם בַּמַּעֲרַתָּא הִיךָ עָאֵל. כְּגִין דְּהָוּה רַהִיט אַבְתְּרִיָּה דְהֵוּא עֲגָלָא דְכְּתִיב וְאֵל הַבָּקָר רֵץ אִבְרָהָם וְגו'. וְהֵוּא בֶּן בָּקָר עָרַק עַד הַהוּא מַעֲרַתָּא וְעָאֵל אַבְתְּרִיָּה וְחָמָא מָה דְחָמָא.

תוּ בְּגִין דְּאִיהוּ צְלִי כָּל יוֹמָא וְיוֹמָא וְהָוָה
נְפִיק עַד הַהוּא חֲקַל דְּהָוָה סְלִיק רִיחִין
עֲלָאִין, וְחָמָא נְהוּרָא דְנַפְיָק מִגּוּ מְעַרְתָּא וְצְלִי
תַּמָּן, וְתַמָּן מְלִיל עֲמִיָּה קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא,
וּבְגִין כֶּךָ בְּעָא לִיָּה, דְּתַאֲוִבְתִּיָּה הָוָה בְּהָוָה
אַתְר תְּדִיר.

וְאִי תִימָא אִי הָכִי אַמְאִי לָא בְּעָא לָה עַד
הַשְׁתָּא, בְּגִין דְּלָא יִשְׁגַּחוּן עֲלֵיהּ הוּאִיל
וְלָא אַצְטְרִיךְ לִיָּה. הַשְׁתָּא דְאַצְטְרִיךְ לִיָּה,
אַמְר, הָא שְׁעָתָא לְמַתְּבַע לִיָּה.

הָא חֲזִי, אִי עֶפְרוֹן הָוָה חָמִי בְּמְעַרְתָּא מַה
דְּהָוָה חָמִי אַבְרָהָם בְּה, לָא יִזְבִּין לָה
לְעֵלְמִין. אֲלָא וְדָאִי לָא חָמָא בְּה וְלָא כְּלוּם,
דְּהָא לִית מְלָה אַתְּגְלִיא אֲלָא לְמַאֲרִיָּה, וּבְגִין
כֶּךָ לְאַבְרָהָם אַתְּגְלִיא וְלָא לְעֶפְרוֹן. לְאַבְרָהָם
אַתְּגְלִיא דִּילִיָּה הָוָה, (דף קכח ע"א) לְעֶפְרוֹן לָא
הוּת אַתְּגְלִיא לִיָּה דְּלָא הָוָה לִיָּה חוּלְקָא בֵּיָּה.
וּבְגִין כֶּךָ לָא אַתְּגְלִי לְעֶפְרוֹן כְּלוּם, וְלָא הָוָה
חָמִי אֲלָא חֲשׁוּכָא, וְעַל דָּא זְבִין לָה.

וּמַה דְּלָא תְּבַע אַבְרָהָם בְּקַדְמִיתָא דִּיזְבִּין לִיָּה
זְבִין, דְּהָא אַבְרָהָם לָא קֶאֱמַר אֲלָא וְיִתָּן
לִי אֶת מְעַרַת הַמְּכַפְלָה אֲשֶׁר לוֹ וְגו'. בְּכֶסֶף
מְלָא יִתְּנָנָה לִי וְגו', וְאִיהוּ אָמַר הַשְׁדָּה נְתַתִּי
לָךְ וְהַמְעַרָה אֲשֶׁר בּוֹ לָךְ נְתַתִּיָּה וְגו'. בְּגִין
דְּכֵלָּא הָוָה מְאִיס עֲלֵיהּ דְּעֶפְרוֹן דְּלָא יָדַע מַה
הִיא.

וְתָא חֲזִי, כִּד עָאֵל אַבְרָהָם בְּמְעַרְתָּא
בְּקַדְמִיתָא, חָמָא תַּמָּן נְהוּרָא, וְאַתְרָמִי
עֶפְרָא קַמִּיָּה, וְאַתְּגְלָא לִיָּה תְרִין קַבְרִין אַדְהָכִי
אֶסְתַּלַּק אָדָם בְּדִיוֹקְנִיָּה וְחָמָא לִיָּה לְאַבְרָהָם
וְחִינְיָ, וּבֵיָּה (הוּת) יָדַע אַבְרָהָם דְּתַמָּן (הוּת) הוּא
זְמִין לְאַתְקַבְרָא.

אַמְר לִיָּה, אַבְרָהָם, בְּמָטוּ מִינָךְ, קוּסְטְרָא

עוּד, מְשׁוּם שְׁהוּא הַתְּפַלֵּל כָּל
יוֹם וְיוֹם, וְהִיָּה יוֹצֵא עַד אוֹתָהּ
הַשְׁדָּה שְׁהִיָּתָה מְעַלָּה רִיחוֹת
עֲלִיוֹנִים, וְרָאָה הָאוּר שְׁיוֹצֵא
מִתּוֹךְ הַמְעַרָה וְהַתְּפַלֵּל שָׁם, וְשָׁם
דְּבַר עֲמוּ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא.
וּמְשׁוּם כֶּךָ רְצָה אוֹתָהּ,
שְׁתַּשׁוּקְתוּ הִיָּתָה תְּמִיד בְּאוֹתוֹ
הַמְּקוֹם.

וְאִם תִּאמְר, אִם כֶּךָ, לְמָה לָא
רְצָה אוֹתָהּ עַד עַכְשָׁו? כִּדִּי שְׁלָא
יִכְחִינוּ בּוֹ, הוּאִיל וְלָא צְרִיךְ
אוֹתָהּ. כְּעַת שְׁהַצְטְרִיךְ אוֹתָהּ,
אָמַר, הִנֵּה הַשְׁעָה לְבַקֵּשׁ אוֹתָהּ.
בְּא רָאָה, אִם עֶפְרוֹן הִיָּה רוּאָה
בְּמְעַרָה מַה שְׂרָאָה בְּה אַבְרָהָם,
לָא הִיָּה מוֹכֵר אוֹתָהּ לְעוֹלָמִים,
אֲלָא וְדָאִי לָא רָאָה בְּה וְלָא
כְּלוּם, שְׁהָרִי אִין הַדְּבַר נִגְלָה
אֲלָא לְבַעֲלִיו, וּמְשׁוּם כֶּךָ
לְאַבְרָהָם הַתְּגַלְתָּה וְלָא לְעֶפְרוֹן.
לְאַבְרָהָם הַתְּגַלְתָּה - שְׁלוֹ הִיָּתָה.
לְעֶפְרוֹן לָא הִיָּתָה מִתְּגַלָּה - שְׁלָא
הִיָּה לוֹ בְּה חֵלְק. וּמְשׁוּם כֶּךָ לָא
הַתְּגַלָּה לְעֶפְרוֹן כְּלוּם, וְלָא הִיָּה
רוּאָה אֲלָא חֲשׁוּכָה, וְעַל כֵּן מוֹכֵר
אוֹתָהּ.

וּמַה שְׁלָא בְּקַשׁ אַבְרָהָם
בְּרָאשׁוּנָה שְׁיִמְכֵר לוֹ מְכַר, שְׁהָרִי
אַבְרָהָם לָא אָמַר אֲלָא - וְיִתָּן לִי
אֶת מְעַרַת הַמְּכַפְלָה אֲשֶׁר לוֹ וְגו',
בְּכֶסֶף מְלָא יִתְּנָנָה לִי וְגו'. וְהוּא
אָמַר, הַשְׁדָּה נְתַתִּי לָךְ וְהַמְעַרָה
אֲשֶׁר בּוֹ לָךְ נְתַתִּיָּה וְגו'. מְשׁוּם
שְׁתַּכַּל הִיָּה מְאוּס עַל עֶפְרוֹן,
שְׁלָא יָדַע מַה הִיא.

וּבְא וְרָאָה, כְּשִׁנְכַּנְס אַבְרָהָם
בַּתְּחִלָּה לְמְעַרָה, רָאָה שָׁם אוּר,
וְנִזְרַק לְפָנָיו עֶפֶר, וְהַתְּגַלּוֹ לוֹ שְׁנֵי
קַבְרִים. בֵּינָתַים עָלָה אָדָם
בְּדַמּוּתָא, וְרָאָה אֶת אַבְרָהָם וְחִיָּךְ,
וּבּוֹ (הוּת) יָדַע אַבְרָהָם שְׁשָׁם (הוּת)
הוּא עֲתִיד לְהַקְבֵּר.

אַמְר לוֹ אַבְרָהָם: בְּבַקֵּשָׁה מִמֶּךָ,

האם טירה שאינה מקרה יש פאן? אמר לו הקדוש ברוך הוא, הטמין אותי פאן, ומאותו הזמן עד עכשו נטמנתי כמו דג בחפירה עד שאתה באת לעולם. עכשו מפאן ואילך הנה קיום לי ולעולם יש בשבילך.

ראה מה כתוב - ויקם השדה ומהמעה אשר בו. ממש קימה היתה לה מה שלא היתה לה עד עתה. רבי אבא אמר, ויקם השדה - ודאי קימה ממש, שקם והתעלה לפני אברהם, משום שעד עכשו לא נראה שם פלוס, ועכשו, מה שהיה טמון - קם והתעלה, ואז קם הכל כמשפטו. אמר רבי שמעון, בשעה שנכנס אברהם למעה והכניס לשם את שרה, קמו אדם וחוה, ולא קבלו להקבר שם. אמרו: ומה אנו כבושה לפני הקדוש ברוך הוא באותו העולם משום אותו החטא שגרמנו, וכעת תתוסף לנו בוישה אחרת - מפני המעשים טובים שבכם?

אמר אברהם: תריני מזמן לפני הקדוש ברוך הוא עבדך שלא תתביש לפניו לעולמים. מיד - ואחרי כן קבר אברהם את שרה אשתו. מה זה ואחרי כן? אחר שקבל עליו אברהם את הדבר הזה.

אדם נכנס למקומו - חנה לא נכנסה, עד שקרב אברהם והכניס אותה אצל אדם וקבל אותה בשבילו. זהו שכתוב ואחרי כן קבר אברהם את שרה אשתו, ולא כתוב לשרה, אלא את שרה, לרבות חנה. ואז התישבו במקומם פראוי. זהו שכתוב (בראשית ב) אלה תולדות השמים והארץ בהפראם, ושנינו באברהם.

תולדות השמים והארץ - זה

קטיר אית הקא. אמר ליה קדשא בריך הוא טמרני הקא ומההוא זמנא עד השתא אתטמרנא כגילדא דקירטא עד דאתית אנת בעלמא, השתא מפאן ואילך הא קיימא לי ולעלמא הוה בגינך.

חמי מה כתיב ויקם השדה והמעה אשר בו, קימה ממש הוה ליה מה דלא הוה ליה עד השתא. רבי אבא אמר ויקם השדה, ודאי קימה ממש דקם ואסתלק קמיה דאברהם בגין דעד השתא לא אתחזי תמן פלוס, והשתא מה דהוה טמיר קם ואסתליק וכדין קם פלא בנמוסוי.

אמר רבי שמעון בשעתא דעאל אברהם במערתא ואעיל שרה תמן, קמו אדם וחוה ולא קבילו לאתקברא תמן, אמרו ומה אנו ככסופא קמי קדשא בריך הוא בההוא עלמא בגין ההוא חובא דגרימנא והשתא יתוסף לן כסופא אחרא מקמי עובדין טבין דככו.

אמר אברהם הא אנא זמין קמי קדשא בריך הוא בגינך דלא תכסוף קמיה לעלמין. מיד ואחרי כן קבר אברהם את (דף קכח ע"ב) שרה אשתו, מאי ואחרי כן. בתר דקביל אברהם עליה מלה דא.

אדם עאל בדוכתיה חנה לא עאלת, עד דקריב אברהם ואעיל לה לגבי אדם וקביל לה בגיניה, הדא הוא דכתיב ואחרי כן קבר אברהם את שרה אשתו, לשרה לא כתיב אלא את שרה לאסגאה חנה, וכדין אתיישבו בדוכתייהו כדקא יאות, הדא הוא דכתיב, אלה תולדות השמים והארץ (בראשית ב) בהפראם, ותנינן באברהם.

תולדות השמים והארץ דא אדם וחוה.

אדם וחוה. לא כתוב אלה השמים והארץ, אלא תולדות השמים והארץ, ולא תולדות בן אדם. והם התקיימו בשביל אברהם. ומנין לנו שהתקיימו בשביל אברהם? שכתוב ויקם השדה והמערה אשר בו לאברהם. ועד שבא אברהם לא התקיימו אדם וחוה במקומם באותו העולם.

רבי אלעזר שאל את רבי שמעון אביו. אמר, המערה הזו אינה כפולה, שהרי כתוב מערת המכפלה, ואחר כך הכתוב קרא לה מערת שדה המכפלה. מכפלה הוא קרא לשדה.

אמר לו, כך קורא לה - מערת המכפלה, כמו שנאמר ויתן לי את מערת המכפלה, אבל ודאי, חייך, המערה היא מכפלה, ולא השדה נקרא מכפלה. אלא השדה והמערה נקראים על שם מכפלה, שדה המכפלה ודאי, ולא המערה, שהרי המערה היא בשדה, ואותו השדה עומד בדבר אחר.

בא ראה, תחת ירושלים נכפלה כל ארץ ישראל, והיא עומדת למעלה ולמטה. כמו כן ירושלים למעלה - ירושלים מטה. אחוזה למעלה ואחוזה למטה. ירושלים למעלה אחוזה בשני צדדים - למעלה ולמטה [ירושלים למטה אחוזה בשני צדדים - למעלה ולמטה], ומשום כך היא כפולה.

ועל כן השדה הזו מאותה מכפלה היא שבו היא שורה. כמו כן כתוב פריח השדה אשר ברכו ה', למעלה ולמטה, ומשום כך שדה המכפלה ודאי, ולא שדה כפול. עוד סוד הדבר - שדה המכפלה ודאי. מי המכפלה? [ה] שבשם הקדוש שהיא מכפלה. הכל עומד יחד, ובשבילה אמר בדרך גסתר

אלה השמים והארץ לא כתיב, אלא תולדות השמים והארץ ולא תולדות בר נש. ואינון אתקיימו בגיניה דאברהם. ומנא לן דאתקיימו בגיניה דאברהם. דכתיב ויקם השדה והמערה אשר בו לאברהם. ועד דאתא אברהם לא אתקיימו אדם וחוה בדוכתייהו בההוא עלמא.

רבי אלעזר שאיל לרבי שמעון אבוי, אמר האי מערתא לאו איהו כפילתא, דהא כתיב מערת המכפלה, וקרא קרי לה לבתר מערת שדה המכפלה, מכפלה קא קרי ליה לשדה.

אמר ליה הכי קארי ליה מערת המכפלה כמה דאת אמר ויתן לי את מערת המכפלה, אבל ודאי חייך לאו מערתא איהו מכפלה. ולא שדה אקרי מכפלה, אלא האי שדה ומערתא על שום מכפלה אקרון שדה המכפלה ודאי ולא מערתא, דהא מערתא בשדה איהי, וההוא שדה קאים במלה אחרא.

הא חזי, ירושלים כל ארעא דישראל אתכפל תחותיה. ואיהי קיימא לעילא ותתא, פגוונא דא ירושלים לעילא ותתא, לתתא, אחידא לעילא ואחידא לתתא, ירושלים לעילא אחידת בתרין סטרין לעילא ותתא (ירושלים לתתא אחידת בתרין סטרין לעילא ותתא) ובגין כך כפלתא היא.

ועל דא האי שדה מההיא כפלתא איהו דביה שריא. פגוונא דא כתיב פריח שדה אשר ברכו יי לעילא (ד קכט ע"א) ותתא, ובגין כך שדה המכפלה ודאי ולא שדה כפול.

תו רזא דמלה שדה המכפלה ודאי, מאן מכפלה, ה' דבשמא קדישא

ה' מִכְפֶּלֶה, שְׁלֹא הִיְתָה בְּשֵׁם
הַקְדוּשׁ אֹת אַחֲרַת מִכְפֶּלֶה
פָּרַט לָזֶה.

וְאִם עַל גַּב שְׁמַעְרַת הַמִּכְפֶּלֶה
הִיְתָה וְדָאִי, שְׁהִיא מְעַרָה בְּתוֹךְ
מְעַרָה, אֲבָל עַל שֵׁם אַחַר
נִקְרָאת מְעַרַת הַמִּכְפֶּלֶה, כְּמוֹ
שְׁנֵאמַר. וְאַבְרָהָם יָדַע,
וּכְשֵׁאמַר לְבָנָי חַת, כִּסֵּה אֶת
הַדָּבָר, וְאָמַר וַיִּתֵּן לִי אֶת מְעַרַת
הַמִּכְפֶּלֶה, עַל שֵׁם שְׁהִיא מְעַרָה
כְּפוּלָה, וְהַתּוֹרָה לֹא קִרְאָהּ לֵה
אֶלָּא מְעַרַת שְׁדֵה הַמִּכְפֶּלֶה
כְּרָאוּי.

וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עֲשֵׂה אֶת
הַכֹּל שְׁיִמְצֵא הָעוֹלָם הַזֶּה, כְּמוֹ
שְׁלִמְעֵלָה, וְיִלְהַדְבִּיק זֶה עִם זֶה
שְׁיִהְיֶה כְבוֹדוֹ לְמַעֲלָה וְלַמַּטֵּה.
אֲשֶׁרִי חֲלַקְתָּם שֶׁל הַצְּדִיקִים
שְׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא הַתְּרַצָּה
בָּהֶם בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא.
וְאַבְרָהָם זָקֵן בָּא בַּיָּמִים וְה'
בְּרוּךְ אֶת אַבְרָהָם בְּכָל רִבִּי
יְהוּדָה פֶּתַח, (תהלים סח) אֲשֶׁרִי
תִבְחַר וּתִקְרַב יִשְׁכֵּן חֲצֵרֶיךָ.
הַפְּסוּק הַזֶּה נִתְּבָאֵר, אֲבָל אֲשֶׁרִי
הָאִישׁ שְׁדַרְכִּיו כְּשֵׁרוֹת לְפָנָי
הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְהוּא
הַתְּרַצָּה בּוֹ לְקָרְבוֹ אֵלָיו.

בֹּא רֵאָה, אַבְרָהָם הַתִּקְרַב
אֵלָיו, וַתִּשְׁוֹקְתוּ הִיְתָה כָּל יוֹם
בְּזֶה. וְלֹא הַתִּקְרַב אַבְרָהָם בְּיוֹם
אֶחָד אוֹ בְּפַעַם אַחַת, אֶלָּא
מְעַשְׂוֹ קְרֻבָהוּ בְּכָל יָמָיו
מִדְּרָגָה לְדְרָגָה, עַד שְׁהַתְּעֵלָה
בְּדְרָגָתוֹ.

בְּשִׁתְּוָה זָקֵן וְנִכְנַס לְדְרָגוֹת
עֲלִיוֹנוֹת כְּרָאוּי, שְׁפִתּוֹב
וְאַבְרָהָם זָקֵן, וְאִזּוּ בָּא בַּיָּמִים,
בְּאוֹתָם יָמִים עֲלִיוֹנִים, בְּאוֹתָם
יָמִים יְדוּעִים בְּסוֹד הָאֱמוּנָה.
וְה' בְּרוּךְ אֶת אַבְרָהָם בְּכָל.
שְׁמֵשׁ יוֹצֵאוֹת כָּל הַבְּרָכוֹת
וְכָל טוֹב.

דְּאִיהִי מִכְפֶּלֶה. וְכֹלָא קִיַּימָא כְּחַד, וּבִגְיִינָה
קָאמַר בְּאוֹרַח סְתִים ה' מִכְפֶּלֶה דְלָא הָוִי
בְשָׂמָא קְדִישָׁא אֶת אַחְרָא מִכְפֶּלֶה בַר אִיהִי.

וְאִם עַל גַּב דְּמְעַרְתָּא כְּפִלְתָּא הוּוּה וְדָאִי
דְּאִיהִי מְעַרְתָּא גּוּ מְעַרְתָּא, אֲבָל עַל שׁוּם
אַחְרָא אֲקָרִי מְעַרַת שְׁדֵה הַמִּכְפֶּלֶה כְּמָה
דְּאִתְמַר. וְאַבְרָהָם יָדַע, וְכַד אָמַר לְבָנָי חַת פְּסִי
מְלָה וְאָמַר וַיִּתֵּן לִי אֶת מְעַרַת הַמִּכְפֶּלֶה, עַל
שׁוּם דְּאִיהִי מְעַרְתָּא כְּפִלְתָּא, וְאוֹרִייתָא לָא
קָרִי לָהּ אֶלָּא מְעַרַת שְׁדֵה הַמִּכְפֶּלֶה כְּדָקָא
יָאוֹת.

וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עֲבַד פְּלֵא לְאַשְׁתַּפְּחָא
הָאִי עַלְמָא פְּגוּוּנָא דְלַעֲיִלָא,
וְלֹא תִדְבַקָא דָּא בְּדָא, לְמַהוּי יְקָרִיָה לְעִילָא
וְתַתָּא. זְפָאָה חוּלְקִיהוּן דְּצְדִיקָיָא דְקוּדְשָׁא
בְּרִיךְ הוּא אֲתַרְעִי בְּהוּ עַלְמָא וּבְעַלְמָא
דְּאִתִּי:

וְאַבְרָהָם זָקֵן בָּא בַּיָּמִים וַיִּי בְּרוּךְ אֶת אַבְרָהָם
בְּכָל רִבִּי יְהוּדָה פֶּתַח (תהלים סח)
אֲשֶׁרִי תִבְחַר וּתִקְרַב יִשְׁכֵּן חֲצֵרֶיךָ, הָאִי קִרְא
אַתְמַר, אֲבָל זְפָאָה הוּא בַר נֶשׁ דְּאוֹרְחוּי
אַתְכַּשְׁרֵן קָמִי קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְאִיהוּ אֲתַרְעִי
בִּיה לְקָרְבָא לִיה לְגַבִּיָה.

הָא חֲזִי, אַבְרָהָם אֲתַקְרִיב לְגַבִּיָה וְתַאוּבַתִּיה
דִּילִיָה הוּוּה כָּל יוֹמוֹי בְּהָאִי, וְלֹא אֲתַקְרִיב
אַבְרָהָם בְּיוֹמָא חָדָא אוֹ בְּזַמְנָא חָדָא, אֶלָּא
עוֹבְדוּי קְרִיבוּ לִיה בְּכָל יוֹמוֹי מִדְּרָגָא לְדְרָגָא,
עַד דְּאִסְתַּלַּק בְּדְרָגוּי.

בַּר הוּוּה סִיב וְעָאֵל בְּדְרָגִין עֲלָאִין פְּדָקָא חֲזִי
דְּכַתִּיב וְאַבְרָהָם זָקֵן, וְכַדִּין בָּא בַּיָּמִים
בְּאִינוּן יוֹמִין עֲלָאִין בְּאִינוּן יוֹמִין יְדִיעָאן
בְּרָזָא דְמַהִימְנוּתָא. וַיִּי בְּרוּךְ אֶת אַבְרָהָם בְּכָל.
דְּמַתְמָן נְפָקִין כָּל בְּרָכָאן וְכָל טִיבוּ.

אשריהם בעלי התשובה, שהרי
בשעה אחת ביום אחד [בפעם אחת]
ברגע אחד קרבים לקב"ה, מה
שלא היה כף אפלו לצדיקים
גמורים שהתקרב לקב"ה בכמה
שנים. אברהם לא נכנס באותם
הימים העליונים עד שהיה זקן,
כמו שנאמר. וכן דוד, שכתוב
(מלכים א' א) והמלך דוד זקן בא
בימים. אבל בעל התשובה מיד
נכנס ונדבק בקב"ה.

רבי יוסי אמר, שנינו, המקום
שבבעלי התשובה עומדים בעולם
ההוא, אין לצדיקים גמורים רשות
לעמד בו, משום שהם קרובים
למלך יותר מכלם, והם מושכים
עליהם ברצון הלב יותר ובכח רב
להתקרב למלך.

בא ראה, כמה מקומות מתקנים
לקב"ה בעולם ההוא, ובכלם בית
מושבים לצדיקים, כל אחד ואחד
לפי דרגתו כראוי לו.

בתוב (תהלים סח) אשרי תבחר
ותקרב ישפן חצריך, שהקדוש
ברוך הוא מקרב אותם אליו,
שעולים אותם הנשמות מטה
למעלה ולהאחז בנחתם שנתקנה
להן. ישפן חצריך - אלו המקומות
והדרגות שפחות, ומי הם? כמו
שנאמר (זכריה א) ונתתי לך מהלכים
בין העמדים האלה. זוהי דרגה
בין קדושים עליונים.

ומי שזכאים לדרגה הזו הם
שליחים של רבון העולם, כמו
אותם המלאכים, ותמיד עושים
שליחות ברצון רבונם, משום
שאלו [התקדשו] תמיד בקדשה ולא
נטמאו. כמו כן מי שנטמא בעולם
הזה, הוא מושפך עליו רוח טמאה,
וכשיוצאת ממנו נשמתו, מטמאים
אותו, ומדורו בין אותם הטמאים,
ואלו הם המזיקים של העולם.

וזכאין אינון מאריהון דתשובה דהא
בשעתא חדא ביומא חדא ברגעא
חדא (ד' קכט ע"ב) קריבין לגבי קדשא בריך
הוא, מה דלא הוה הכי אפילו לצדיקים
גמורים דאתקריבו גבי קדשא בריך הוא
בכמה שנין. אברהם לא עאל באינון יומין
עלאין עד דהוה סיב כמה דאתמר. וכן דוד
דכתיב (מלכים א' א) והמלך דוד זקן בא בימים.
אבל מאריה דתשובה מיד עאל ואתדבק
ביה בקודשא בריך הוא.

רבי יוסי אמר תנינן אתר דמאריהון
דתשובה קיימי ביה, בההוא עלמא,
צדיקים גמורים לית לון רשו לקיימא ביה,
בגין דאינון קריבין למלפא תיר מפלהו,
ואינון משכי עליהו ברעותא דלפא תיר
ובחילא סגיא לאתקרבא למלפא.

תא חזי, כמה אתרין מתוקנין ליה לקודשא
ברוך הוא בההוא עלמא, ובכלהו בי
מותבי לון לצדיקים. כל חד וחד לפום
דרגיה פדקא חזי ליה.

בתיב, (תהלים סח) אשרי תבחר ותקרב ישפן
חצריך, דקדשא בריך הוא קריב לון
לגביה דסלקין אינון נשמתין מתתא לעילא
ולאתאחדא באחסנתיהון דאתתקנן להו.
ישפן חצריך, אליו אתרין ודרגין לבר, ומאן
אינון, כמה דאת אמר (זכריה א) ונתתי לך
מהלכים בין העומדים האלה. והאי הוא
דרגא בין קדישין עלאין.

ומאן דזכאין לדרגא דא, אינון שליחן
דמארי עלמא כאינון מלאכין ועבדין
שליחותא תדיר ברעותא דמאריהון, בגין
דאלין [אתקדשו] תדיר בקדושה ולא אסתאבו.

בגוונא דא, מאן דאסתאב בהאי עלמא איהו משיך עליה רוח מסאב,

כְּמוֹ שֶׁמִּמְשִׁיךְ אָדָם אֶת עַצְמוֹ
בְּעוֹלָם הַזֶּה - כִּף הוּא מְדוֹרוֹ
וְנִמְשָׁךְ בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם [ואותן רוחות
הַטְּמָאוֹת מְטַמְּאוֹת אוֹתוֹ וּמְכַנְּסוֹת אוֹתוֹ
לְגִיהֶנָּם].

בֵּא רָאָה, מִי שֶׁמִּתְקַדֵּשׁ וְשׁוֹמֵר
אֶת עַצְמוֹ בְּעוֹלָם הַזֶּה שְׁלֵא
יִטְמָא, מְדוֹרוֹ בְּעוֹלָם הַהוּא בֵּין
אוֹתָם קְדוּשִׁים עֲלִיוֹנִים וְעוֹשִׂים
תְּמִיד שְׁלִיחוֹת, וְאֵלוֹ עוֹמְדִים
בְּחֶצֶר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת כז) אֶת
חֶצֶר הַמִּשְׁכָּן.

וַיֵּשׁ אַחֲרֵיהֶם שְׁהֵם בְּפָנִים יוֹתֵר
שְׂאִינָם בְּחֶצֶר, אֲלֵא בְּבֵית, כְּמוֹ
שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים סה) נִשְׁבְּעָה בְּטוֹב
בֵּיתְךָ. אָמַר דָּוִד, נִשְׁבְּעָה בְּטוֹב
בֵּיתְךָ. כִּיֹּן שֶׁאָמַר יִשְׁכֵּן חֶצֶרֶיךָ,
לְמָה כְּתוֹב נִשְׁבְּעָה בְּטוֹב
בֵּיתְךָ? יִשְׁבַּע בְּטוֹב בֵּיתְךָ הִיא
צְרִיף לַהֲיוֹת, כְּמוֹ שֶׁכְּתוֹב
יִשְׁכֵּן! אֲלֵא הֲרֵי שְׁנִינּוּ, אֵין
יִשְׁיבָה בְּעֶזְרָה אֲלֵא לְמַלְכֵי דָוִד
לְבָדָם.

וַיֵּשׁ מְקוֹם לְחִסְדִּים עֲלִיוֹנִים
שֶׁנִּכְנָסִים לְפָנִים, וּמִי הֵם?
כְּפִתּוֹב (במדבר א) וְהַחֲנִינִים לְפָנֵי
הַמִּשְׁכָּן קְדָמָה לְפָנֵי אֵהָל מוֹעֵד
מִזְרְחָה מִשָּׁה וְאַהֲרֹן וּבְנָיו וְגו'.
וְכַמָּה מְדוֹרִים עַל מְדוֹרִים
וְאוֹרוֹת עַל אוֹרוֹת נִפְרָדִים
בְּעוֹלָם הַהוּא, וְכָל אֶחָד מִתְבַּיֵּשׁ
מֵאוֹר חֶבְרוֹ. כְּמוֹ שֶׁהַמַּעֲשִׂים
נִפְרָדִים בְּעוֹלָם הַזֶּה, כִּף גַּם
מְקוֹמוֹת וְאוֹרוֹת נִפְרָדִים בְּעוֹלָם
הַהוּא.

וְכֵא וְרָאָה, הֲרֵי נֶאֱמַר שֶׁאִפְלוּ
בְּעוֹלָם הַזֶּה, כְּשֶׁאָדָם יִשָּׁן עַל
מִטָּתוֹ וְהַנְּשֻׁמוֹת צְרִיכוֹת
לְשׁוֹטֵט בְּעוֹלָם וַיֵּצְאוּ מִתּוֹךְ
הַגּוֹף, אֵין כָּל נְשֻׁמָּה וְנִשְׁמָה
עוֹלָה וּמְשׁוֹטְטֵת לְרֵאוֹת בְּכַבּוּד
סָבַר פְּנֵי עֵתִיק הַיָּמִים, אֲלֵא כְּמוֹ
שֶׁנִּמְשָׁךְ תְּמִיד וְכִפֵּי הַמַּעֲשִׂים,
כִּף נִשְׁמָתוֹ עוֹלָה.

וְכֵד נִפְקַ נְשֻׁמְתִּיהַ מְנִיָּה מְסַאֲבִין לִיהַ וּמְדוֹרִיהַ
בֵּין אֵינוֹן מְסַאֲבִין וְאֵלִין אֵינוֹן מְזִיקִין
דְּעֵלְמָא. כְּמָה דְּאֵתְמַשְׁךְ בְּרַ נֶשׁ גְּרַמִּיהַ בְּהַאי
עֵלְמָא הַכִּי הוּא מְדוֹרִיהַ וְאֵתְמַשְׁךְ בְּהַהוּא
עֵלְמָא (נ"א וְאֵינוֹן רִחִי מְסַאֲבִין לִיהַ וְאֵעֲלִין לִיהַ לְגִיהֶנָּם).

הָא חֲזִי מָאן דְּאֵתְקַדֵּשׁ וְנָטִיר גְּרַמִּיהַ בְּהַאי
עֵלְמָא דְּלֵא אִסְתָּאב. מְדוֹרִיהַ בְּהַהוּא
עֵלְמָא בֵּין אֵינוֹן קְדִישִׁין (ד' קל ע"א) עֵלְאִין
וְעוֹבְדִין שְׁלִיחוֹתָא תְּדִיר, וְאֵלִין קְיִימֵי בְּחֶצֶר
כְּמָא דְּאֵתְ אָמַר, (שְׁמוֹת כז) אֶת חֶצֶר הַמִּשְׁכָּן.

וְאוֹת אַחֲרֵנִין דְּאֵינוֹן לְגוֹ וְתִיר, דְּלֵאוֹ אֵינוֹן
בְּחֶצֶר אֲלֵא בְּבֵיתָא כְּמָא דְּאֵתְ אָמַר,
(תְּהִלִּים סה) נִשְׁבְּעָה בְּטוֹב בֵּיתְךָ. אָמַר דָּוִד נִשְׁבְּעָה
בְּטוֹב בֵּיתְךָ, כִּיֹּן דְּאָמַר יִשְׁכֵּן חֶצֶרֶיךָ, אִמְאִי
כְּתִיב נִשְׁבְּעָה בְּטוֹב בֵּיתְךָ, יִשְׁבַּע בְּטוֹב בֵּיתְךָ
מִיבְּעֵי לִיהַ כְּמָה דְּכְתִיב יִשְׁכֵּן. אֲלֵא הָא תְּנִינָן
לִית יִשְׁיבָה בְּעֶזְרָה אֲלֵא לְמַלְכֵי בֵית דָּוִד
בְּלַחוּדֵיהוּ.

וְאוֹת אַתְר לְחִסְדֵי עֲלִיוֹנִין דְּעֵיִלִי לְגוֹ, וּמֵאִי
אֵינוֹן, כְּדְכְתִיב, (במדבר א) וְהַחֲנִינִים לְפָנֵי
הַמִּשְׁכָּן קְדָמָה לְפָנֵי אֵהָל מוֹעֵד מִזְרְחָה מִשָּׁה
וְאַהֲרֹן וּבְנָיו וְגו'. וְכַמָּה מְדוֹרִין עַל מְדוֹרִין
וְנִהוּרִין עַל נִהוּרִין מִתְפָּרְשָׁן בְּהַהוּא עֵלְמָא,
וְכָל חַד אֲכַסִּיף מְנִהוּרָא דְּחֶבְרִיהַ, כְּמָה
דְּעוֹבְדִין אֵתְפָּרְשָׁן בְּהַאי עֵלְמָא הַכִּי נְמִי
דוּכְתִין וְנִהוּרִין מִתְפָּרְשָׁן בְּהַהוּא עֵלְמָא.

וְתֵא חֲזִי הָא אֵתְמַר דְּאִפְלוּ בְּהַאי עֵלְמָא כֵּד
בְּרַ נֶשׁ נְאִים עַל עַרְסִיהַ, וְנִשְׁמָתִין
אֲצִטְרִיכוּ לְאֵתְשׁוֹטְטָא בְּעֵלְמָא וְנִפְקוּ מִגּוֹ
גּוֹפָא, לֵאוֹ כָּל נְשֻׁמְתָא וְנִשְׁמָתָא סִלְקָא וְשִׁטְיָא
לְמַחֲזִי בִיקָר סָבַר אִפִּי דְּעֵתִיק יוֹמִין, אֲלֵא
כְּמָא דְּאֵתְמַשִּׁיךְ תְּדִיר וְכַפּוּם עוֹבְדֵי הַכִּי
נִשְׁמָתִיהַ סִלְקָא.

אִי אֶסְתָּאב אִיהוּ נָאִים וְנִשְׁמַתָּא נַפְקָא וְכָל
אֵינֹון רוּחִין מְסַאֲבִין נַקְטִין לָהּ וְאִתְדַבְּקַת
בְּהוּ בְּאֵינֹון דְּרַגִּין תַּתְּאִין דְּשִׁטְיִין בְּעֵלְמָא
וְאֵינֹון מוֹדִיעִין לָהּ מַלִּין דְּאֵינֹון קְרִיבִין
לְמִיתִי בְּעֵלְמָא, וְלִזְמַנִּין דְּמוֹדְעִין לָהּ מַלִּין
כְּדִיבֹן וְחִיִּיכֹן בְּהּ וְהָא אִוְקְמוּהָ.

וְאִי זְכִי בַר נֶשׁ כַּד אִיהוּ נָאִים, וְנִשְׁמַתִּיה
סְלָקָא אֲזֵלָא וְשִׁטְיָא וּבְקַעָא בִין אֵלִין
רוּחִין מְסַאֲבִין, וְכִלְהוּ מְכַרְיִין וְאַמְרִין, פִּנּוּן
אַתְר פִּנּוּן, לָאוּ דָא מְסַטְרָנָא, וְאִיהִי סְלָקָא בִין
אֵינֹון קְדִישִׁין וּמוֹדְעִי לָהּ מְלָה חֲדָא דְקִשׁוּט.

וְכַד נַחְתָּא כָּל אֵינֹון חֲבִילִין טְרִיקִין בְּעָאן
לְאַתְקַרְבָּא בַּהֲדָה לְמַנְדַּע הֵהִיא מְלָה,

וְאֵינֹון מוֹדְעִין לָהּ מַלִּין אַחֲרָנִין, וְהֵהִיא מְלָה
דְּנִטְלָא גּוּ אֵינֹון קְדִישִׁין בִּין אֵינֹון (דף קל ע"ב)

אַחֲרָנִין אִיהוּ כְּעַבְרָא גּוּ תִיבְנָא. וְהָאִי (מ"א)
אִיהוּ דְזְכִי יַתִּיר בְּעוֹד דְּאִיהוּ קָאִים וְנִשְׁמַתָּא
קִיִּימָא בְּהָאִי עֵלְמָא.

בְּגוֹנָא דָא כַּד נַפְקִין נִשְׁמַתִּין מַגּוּפָא מְהָאִי
עֵלְמָא, בְּעָאן לְסְלָקָא, וְכַמְה תְּרַעִין
חֲבִילִי טְהִירִין קִיִּימִי, (1) אִי אֵינֹון מְסַטְרִיִּיהוּ
כְּלָהוּ אַחֲדִין בְּהוּ בְּאֵינֹון נַפְשָׁאן וּמְסַרִי לֹון
בִּידָא דְדוּמָה לְאַעְלָא לֹון בְּגִיֵּהֶם.

וְלִבְתַּר סְלָקָן וְאַחֲדָן בְּהוּ וְאֵינֹון נְטִילִי לְהוּן
וּמְכַרְזִי בְּהוּ אֵלִין אֵינֹון דְּעַבְרוּ עַל

פְּקוּדֵי דְמַאֲרִיהוּן, וְכֹן שִׁטְיִין בְּכָל עֵלְמָא.
וְלִבְתַּר מְהִירִי לְהוּ לְגִיֵּהֶם, וְכֹן עַד תְּרִיסַר

יְרַחִי. לִבְתַּר תְּרִיסַר יְרַחִי מִשְׁתַּכְּכִי בַּהֲהוּא
אַתְר דְּאַתְחִזִי לֹון. אֵינֹון נִשְׁמַתִּין דְּזָכוּ סְלָקִי

לְעֵילָא כְּמָה דְאַתְמַר וְזָכָאן בְּדוּכְתִיִּיהוּ.
תָּא חֲזִי, זָכָאִין אֵינֹון צְדִיקָא דְאַתְגְּנִזִי לְהוּ

כְּמָה טְבִין לְהֵהוּא עֵלְמָא, וְלִית אַתְר
בָּא רָאֵה, אֲשֶׁרִי הַצְדִיקִים שָׁנְגוּזוּ לָהֶם כְּמָה טוֹבוֹת לְעוֹלָם הֵהוּא, וְאֵין מְקוּם פְּנִימִי בְּכָל אוֹתָם

אִם נְטִמָּא - הוּא יִשָּׁן וְהַנְשָׁמָה
יוֹצֵאת, וְכָל אוֹתָן רוּחוֹת טְמֵאוֹת
לוֹקְחוֹת אוֹתָהּ, וְנִדְבְּקַת בְּהוּן
בְּאוֹתָן הַדְּרָגוֹת הַתַּחְתּוֹנוֹת
שְׁמוֹטְטוֹת בְּעוֹלָם, וְהֵם
מוֹדִיעוֹת לָהּ דְבָרִים שְׁקָרוּבִים
לְבָא לְעוֹלָם. וְלַפְעָמִים
שְׁמוֹדִיעִים לָהּ דְבָרִים כּוֹזְבִים
וְצוֹחֲקִים עֲלֶיהָ, וְהָרִי פְרִשׁוּהָ.

וְאִם זוֹכָה אָדָם, כְּשֶׁהוּא יִשָּׁן
וְנִשְׁמַתוּ עוֹלָהּ, הוֹלֶכֶת וְשֹׁטָה
וּבוֹקֵעַת בֵּין הַרוּחוֹת הַטְּמֵאוֹת
הַלְלוּ, וְכֹלֶם מְכַרְיִים וְאוֹמְרִים:
פִּנּוּ מְקוּם, פִּנּוּ. זֶה אֵינֹו מְצַדְנוּ!
וְהִיא עוֹלָה בֵּין אוֹתָם הַקְדוּשִׁים,
וּמוֹדִיעִים לָהּ דְבָר אַחַד אָמֵת.

וּבְשִׁירְדַת, כָּל אוֹתָם מַחְנוֹת שֶׁל
עַרְבוּב רוֹצִים לְהַתְקַרֵּב אֵלֶיהָ
לְדַעַת אוֹתוֹ הַדְּבַר, וְהֵם מוֹדִיעִים
לָהּ דְבָרִים אַחֲרִים. וְהַדְּבוּר הֵהוּא
שְׁנוּטְלַת בְּתוֹף אוֹתָם קְדוּשִׁים
בֵּין אוֹתָם הָאַחֲרִים הוּא כְּתוּבָא
בְּתוֹף הַתְּכָן. וְזֶה (מ"ו) הוּא זוֹכָה
יֹוֹתֵר בְּעוֹד שֶׁהוּא עוֹמֵד וְהַנְשָׁמָה
עוֹמֵדָת בְּעוֹלָם הַזֶּה.

כְּמוֹ כֹן כְּשִׁיּוֹצְאוֹת הַנְּשָׁמוֹת
מִהַגּוּף מִהָעוֹלָם הַזֶּה, רוֹצוֹת
לְעֵלוֹת, וְכַמְה שׁוֹמְרֵי הַפֶּתַח
וּמַחְנוֹת מְזִיקִים נִמְצְאִים. אִם הֵם
מְצַדִּים - כֹּלֶם אוֹחֲזִים בָּהֶם
בְּאוֹתָן הַנְּפִשׁוֹת, וּמוֹסְרִים אוֹתָם
בִּיד דוּמָה לְהַכְנִיסֵם לְגִיֵּהֶם.

וְאַחַר כֵּן עוֹלוֹת וְאוֹחֲזִים בָּהֶם,
וְהֵם נוֹטְלִים אוֹתָם, וּמְכַרְיִים
בָּהֶם: אֵלוֹ הֵם שְׁעַבְרוּ עַל מְצוֹת
רַבּוֹנֵם. וְכֹן מְשׁוֹטְטוֹת בְּכָל
הָעוֹלָם. וְאַחַר כֵּן מְחִזִּירִים אוֹתָם
לְגִיֵּהֶם, וְכֹן עַד שְׁנַיִם עָשָׂר
חֲדָשִׁים. אַחַר שְׁנַיִם עָשָׂר חֲדָשִׁים
הֵם שׁוֹכְכִים בְּאוֹתוֹ מְקוּם שְׁרָאוּי
לָהֶם. אוֹתָם הַנְּשָׁמוֹת שְׁזָכוּ
עוֹלוֹת לְמַעְלָה, כְּמוֹ שְׁנַתְּבָאָר,
וְזוֹכוֹת בְּמְקוֹמוֹתֵיהֶם.

וְאֵין מְקוּם פְּנִימִי בְּכָל אוֹתָם

כְּאוֹתָם שִׁיּוּדָעִים אֶת סוּד רְבוּנָם וַיּוּדָעִים לְדַבֵּק בָּהֶם בְּכָל יוֹם. עַל אֱלוֹ פְתוּב (ישעיה סד) עֵינַי לֹא רָאִיתָ אֱלֹהִים זֹלָתְךָ יַעֲשֶׂה לְמַחֲכָה לוֹ. מַה זֶה לְמַחֲכָה לוֹ? כִּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איוב לב) חֲכָה אֶת אֵיּוֹב בְּדַבְרָיו. וְאֵלוֹ הֵם שְׂדוּחִיקִים לְדַבֵּר שֶׁל חֲכָמָה וּמְדִיקִים אוֹתָהּ וּמְחַפִּים לְדַעַת אֶת בְּרוּר הַדְּבָר, וְהֵם מְפָרִים לְרְבוּנָם. אֵלוֹ הֵם שְׂרַבּוּנָם מִשְׁתַּבַּח בָּהֶם בְּכָל יוֹם. אֵלוֹ הֵם שְׁנַכְנְסִים בֵּין עֲלוּיוֹנִים קְדוּשִׁים, וְאֵלוֹ נַכְנְסִים בְּכָל הַשְּׁעָרִים שְׁלֹמְעֵלָה, וְאֵין מִי שִׁימְחָה בְּיָדָם. אֲשֶׁרֵי חֲלָקָם בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא.

בֹּא רְאֵה, אֲבָרְהָם נִכְנַס לְדַעַת וְלַהֲדַבֵּק בְּרְבוּנוֹ כְּרֹאוֹי לְאַחַר שֶׁהִקְדִּים אֶת מַעֲשָׂיו שְׁבִרְאֵשׁוֹנָה, וְזָכָה לְאוֹתָם הַיָּמִים הָעֲלוּיוֹנִים, וְהַתְּבָרָךְ מֵהַמְּקוֹם שֶׁכָּל הַבְּרֻכּוֹת יוֹצְאוֹת מִשָּׁם, שְׁפָתוֹב וְה' בְּרַךְ אֶת אֲבָרְהָם בְּכָל. מַה זֶה בְּכָל? הַמְּקוֹם שֶׁל הַנְּהַר שְׁאֵין פּוֹסְקִים מִיָּמִיו לְעוֹלָמִים.

אָמַר רַבִּי חֲיִיאָה, בֹּא רְאֵה שְׁאֲבָרְהָם לֹא רָצָה לְהִתְעַרֵּב עִם גִּשְׁוֹת הָעוֹלָם וְלַהֲדַבֵּק בְּשֶׁאֵר הָעַמִּים עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמַזְלוֹת, מִשּׁוֹם שֶׁגִּשְׁוֹת שְׁאֵר הָעַמִּים עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמַזְלוֹת הֵם מְטַמְּאוֹת אֶת הַגְּבָרִים שְׁלָהֶם וְלֹאֹתָם שְׁנֹדְבָקִים בָּהֶם. מִשּׁוֹם שֶׁשְׁאֲבָרְהָם יָדַע אֶת הַחֲכָמָה, יָדַע הָעֶקֶר וְהַשְּׂרֵשׁ, וּמֵאִיזָה מְקוֹם יוֹצְאוֹת וּמִשׁוֹטְטוֹת רִחוֹת טְמֵאוֹת בְּעוֹלָם, וְעַל כֵּן הִשְׁבִּיעַ אֶת עַבְדּוֹ שְׁלֹא יִקַּח אִשָּׁה לְבָנוֹ מִשְׁאֵר הָעַמִּים.

מִדְרַשׁ הַנֶּעְלָם

וַיְהִי. רְבוּתֵינוּ פִתְחוּ בְּפִסְקֵי הַזֶּה (שיר ז) לְכָה דוּדֵי נִצָּא הַשְּׂדֵה נְלִינָה בְּכַפְרִים. שְׁנוֹ רְבוּתֵינוּ, הַיּוֹצֵא לְדָרְךָ יִתְפַּלֵּל שְׁלֹשׁ תְּפִלוֹת:

פְּנִימָאָה בְּכָל אֵינוֹן כְּאֵינוֹן דִּידְעֵי רְזָא דְמֵאֲרִיהוֹן וַיְדָעֵי לְאַתְדַּבְּקָא בְּהוּ בְּכָל יוֹמָא, עַל אֵלִין כְּתִיב, (ישעיה סד) עֵינַי לֹא רָאִיתָ אֱלֹהִים זֹלָתְךָ, יַעֲשֶׂה לְמַחֲכָה לוֹ.

מֵאִי לְמַחֲכָה לוֹ, כְּמָה דְאֵתְ אָמַר (איוב לב) חֲכָה אֶת אֵיּוֹב בְּדַבְרָיו. וְאֵלִין אֵינוֹן דִּידְחִקִין לְמַלְהָ דְחֲכָמְתָא, וְדִיִּיקִין לָהּ, וּמְחַפְּאֵן לָהּ לְמַנְדַּע בְּרִירָא דְמַלְהָ, וְאִשְׁתְּמוּדְעָא לְמֵאֲרִיהוֹן, אֵלִין אֵינוֹן דְמֵאֲרִיהוֹן מִשְׁתַּבַּח בְּהוֹן בְּכָל יוֹמָא, אֵלִין אֵינוֹן דְעֵאלִין בֵּין עֲלֵאִין קְדִישִׁין, וְאֵלִין עֲלֵאִין כָּל תְּרַעֵי דְלְעִילָא וְלִית מָאן דִּימְחֵי בִידְהוֹן, זַכָּאָה חוֹלְקִיהוֹן בְּעֵלְמָא דִּין וּבְעֵלְמָא דְאֵתֵי.

הָא חֲזִי, אֲבָרְהָם עָאֵל לְמַנְדַּע וְלֹאֹתְדַבְּקָא בְּמֵאֲרִיָּה פְדָקָא יְאוֹת לְבָתֵר דְאֶקְדִּים עוֹבְדוֹי בְּקְדָמִיתָא, וְזָכָה בְּאֵינוֹן יוֹמִין עֲלֵאִין, וְאִתְבָּרַךְ מֵאֵתֵר דְכָל בְּרַכָּאֵן נְפָקֵי מִתְמָן, דְכְּתִיב וַיִּי בְרַךְ אֶת אֲבָרְהָם בְּכָל. מֵאִי בְּכָל. אֵתֵר דְנִהְרָא דְלֹא פְסָקֵי מִיָּמוֹי לְעֵלְמִין.

אָמַר רַבִּי חֲיִיאָה תָא חֲזִי, דְאֲבָרְהָם לֹא בְעָא לְאַתְעַרְבָא בְּנָשֵׁי עֲלָמָא וְלֹאֹתְדַבְּקָא בְּשֶׁאֵר עַמִּין עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמַזְלוֹת, בְּגִין דְנִשְׁפִּיא דְשֶׁאֵר עַמִּין עוֹבְדֵי עֲבוּדַת כּוֹכָבִים וּמַזְלוֹת אֵינוֹן סָאֲבִין לְגוֹבְרִיָּהוּ וְלֹאֵינוֹן דְמִתְדַּבְּקִין בְּהוֹן, בְּגִין דְכַד אֲבָרְהָם יָדַע חֲכָמְתָא, יָדַע עֲקָרָא וְשֶׁרְשָׁא וּמָאֵן אֵתֵר נְפָקֵי וְשִׁטְיִין רוּחֵי מְסָאֲבִין בְּעֵלְמָא, וְעַל דָּא אוּמֵי לְעַבְדֵיהּ דְלֹא יִסְבּ אֶתְתָא לְבְרִיָּה מִשְׁאֵר עַמִּין.

מִדְרַשׁ הַנֶּעְלָם

וַיְהִי. רְבִנָן פְּתַחֵי בְהַאי קְרָא, (שיר השירים ז) לְכָה דוּדֵי נִצָּא הַשְּׂדֵה נְלִינָה בְּכַפְרִים. תְּנִי רְבִנָן הַיּוֹצֵא לְדָרְךָ יִתְפַּלֵּל שְׁלֹשׁ תְּפִלוֹת, תְּפִלָּה שְׁהִיא חוֹבָה שֶׁל יוֹם.

ותפלת הדרף על הדרף שהוא עושה. ותפלה שיחזור לביתו לשלום. ולימא להו להגי שלשה, אפילו באחד יכיל למעבדיה, דתנינן פל שאלותיו של אדם יכיל למכללינהו בשומע תפלה.

אמר רבי יהודה כל עובדוי דבר נש פתיבין בספרא, הן טב הן ביש, ועל פלהון עתיד למיתן דינא, דתנינן אמר רב יהודה אמר רב, מאי דכתיב, (תהלים קלט) גלמי ראו עיניך, אותם הדברים שעשה הגולם שאינו משגיח בעולם הבא, פולם ראו עיניך שעמינת בהם. ועל ספרך פולם יכתבו, ליתן עליהם דין וחשבון לעולם הבא, הלכך יקדים אדם תפלתו תמיד ויועיל ליה.

אמר רבי יצחק אין אדם עושה עבירות אלא מי שהוא גולם ולא אדם, והיינו ההוא דלא מסתפל בנשמתא קדישא, אלא כל עובדוי כהאי בעירא דלא משגחת ולא ידעת. אמר רבי בון, וכי גולם מתקרי דוד דאמר האי פסוקא.

אמר לו רבי יצחק אדם הראשון אמרו, גלמי ראו עיניך, קודם שזרקת בי נשמה, ראו עיניך למעבד בדיוקני בני נשא דדמו לי. ועל ספרך פולם יכתבו, מאן אינון. ימים יוצרו, כהאי צורה דידי. ולא אחד בהם דלא אשתאר חד מנהון.

אמר רבי בון, למה. אמר ליה תא חזי, פלהו דדמו ליה או ברמיזא דיליה, לא מתו במיתת נפשעהון, וכלהו לקו כההוא עניינא ממש.

תא חזי, אמר רבי יהודה דיוקניה דאדם הראשון ושפירוניה הוה כזהרא דרקיעא עלאה דעל גבי שאר רקיעי, וכההוא נהורא דגניז קדשא בריך הוא לצדיקיא לעלמא דאתי, וכל אינון דהוו רמיזא ביה מדיוקניה דאדם הראשון ביה לקו ומיתו.

דמותו של אדם הראשון ויפיו היה כזהר הרקיע העליון שעל גבי שאר הרקיעים, וכאותו האור שגנו הקדוש ברוך הוא לצדיקים לעולם הבא. וכל אותם שהיו רמוזים בו מדמותו של אדם הראשון, בו הם לקו ומתו.

תפלה שהיא חובה של יום, ותפלת הדרף על הדרף שהוא עושה, ותפלה שיחזור לביתו לשלום. ויאמר את השלשה האלו, אפילו באחד יכול לעשותו, ששנינו, כל שאלותיו של אדם יכול לכלל אותן בשומע תפלה.

אמר רבי יהודה, כל מעשיו של אדם כתובים בספר, הן טוב והן רע, ועל פלם עתיד לתת את הדין. ששנינו, אמר רב יהודה אמר רב, מה שכתוב (תהלים קלט) גלמי ראו עיניך - אותם הדברים שעשה הגולם, שאינו משגיח בעולם הבא, פולם ראו עיניך שעמינת בהם. ועל ספרך פולם יכתבו - לתן עליהם דין וחשבון לעולם הבא. הלכך יקדים אדם תפלתו תמיד ויועיל לו.

אמר רבי יצחק, אין אדם עושה עבירות אלא מי שהוא גולם ולא אדם, והיינו אותו שלא מסתפל בנשמה הקדושה, אלא פל מעשיו כבהמה הזו שאין משגחת ואין יודעת. אמר רבי בון, וכי גולם נקרא דוד שאמר את הפסוק הזה?

אמר לו רבי יצחק, אדם הראשון אמרו, גלמי ראו עיניך. קדם שזרקת בי נשמה, ראו עיניך לעשות בדמותי בני אדם שידמו לי. ועל ספרך פולם יכתבו, מי הם? ימים יצרו, בצורה הזו שלי. ולא אחד בהם, שלא נשאר אחד מהם.

אמר רבי בון, למה? אמר לו, בא ראה, פלם שדמו לו או ברמז שלו, לא מתו במיתת נפשם, וכלם לקו באותו ענין ממש.

בא ראה, אמר רבי יהודה,

דמותו של אדם הראשון ויפיו היה כזהר הרקיע העליון שעל גבי שאר הרקיעים, וכאותו האור שגנו הקדוש ברוך הוא לצדיקים לעולם הבא. וכל אותם שהיו רמוזים בו מדמותו של אדם הראשון, בו הם לקו ומתו.

שָׁכַךְ דָּרְכוּ שֶׁל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא - נוֹתֵן עֶשֶׂר לְאָדָם, לְמָה? לְזוֹן אֶת הָעֲנִיִּים וְלַעֲשׂוֹת מִצְוֹתָיו. אֵינּוּ עוֹשֶׂה אֶת זֶה וּמִתְנַגֵּא [ואם נִתְנַגֵּא בו] בַּעֲשֶׂר הַהוּא - בּוֹ יִלְקָה, שְׁפָתוֹב (קֹהֶלֶת ה) עֶשֶׂר שְׁמוֹר לְבַעֲלִיו לְרַעְתּוֹ. נוֹתֵן לוֹ בְּנִים, לְמָה? לְלַמֵּד אוֹתָם דֶּרֶךְ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וְלִשְׁמֵר מִצְוֹתָיו, כְּמוֹ שְׁאֲמֹר בְּאַבְרָהָם (בְּרַאשִׁית יח) כִּי יִדְעֵתִיו לְמַעַן אֲשֶׁר יִצְוֶה אֶת בְּנָיו וְאֶת כָּל בֵּיתוֹ אַחֲרָיו וְשְׁמָרוּ דֶּרֶךְ ה' לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וְגו'. הוּא לֹא עוֹשֶׂה אֶת זֶה וּמִתְנַגֵּא בָהֶם - בָּהֶם הוּא לוֹקָה, שְׁפָתוֹב (אִיּוֹב יח) לֹא נִין לוֹ וְלֹא נִכְד בְּעַמּוֹ וְגו'. וְכֵן כְּמוֹ זֶה, כְּשֶׁנוֹתֵן הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מִפִּי טוֹב עֲלִיּוֹן שֶׁל אָדָם הִרְאִשׁוֹן לָהֶם, לְמָה? כִּדֵּי לִשְׁמֵר מִצְוֹתָיו וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ. לֹא עָשׂוּ כֶּף אֶלָּא הִתְנַגְּאוּ בּוֹ - בּוֹ לוֹקִים, בִּלְפִי הֵדָה.

אָמַר רַב יְהוּדָה, כְּשֶׁבָרָא הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת אָדָם הִרְאִשׁוֹן, הִיָּה גִלְמֵ טָרָם שְׁזָרַק בּוֹ נְשָׁמָה, וְקָרָא לְאוֹתוֹ הַמְּלֶאֶךְ הַמְּמַנֶּה עַל צוּרוֹת בְּנֵי אָדָם, וְאָמַר לוֹ: עֵינַי וְצַר בְּדַמּוֹת הַזֶּה שֶׁשָּׂה בְּנֵי אָדָם. זֶהוּ שְׁפָתוֹב (בְּרַאשִׁית ה) וַיֹּלֶד בְּדַמּוֹתוֹ כְּצִלְמוֹ וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ שֵׁת, כְּלוֹמַר שֵׁתָא שֵׁשׁ.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, מֵאוֹתוֹ עֶפְרַיִם מִמֶּשׁ שֶׁנִּבְרָא אָדָם הִרְאִשׁוֹן, לְקַח הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְבָרָא אֶת שֵׁשֶׁת אֱלֹהִים, וְקָרָא לוֹ שֵׁת שֵׁשׁ. זֶהוּ שְׁפָתוֹב וַיֹּלֶד בְּדַמּוֹתוֹ כְּצִלְמוֹ, מֵאוֹתָהּ הָעֶסָה שֶׁנִּבְרָא הַגִּלְמֵ שְׁלוֹ. וְעַל כֵּן נֶאֱמַר גִּלְמֵי רָאוּ עֵינֶיהָ, וְעֵינֶיהָ בּוֹ לַעֲשׂוֹת [בו] שְׁדוּמִים לוֹ. וְעַל סִפְרָךְ כָּלָם לָהֶם וְנִטְרְדוּ מִן הָעוֹלָם [ונִדְרוּ בְּאוֹתוֹ

דְּכַךְ אוֹרְחוֹי דְקוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא, יְהִיב עוֹתְרָא לְכַר אֵינִישׁ, לְמָה, לְמִיזֵן עֲנִיִּין וְלְמַעַבְד פְּקוּדוֹי. לֹא עֶבֶד הָאֵי וְאִתְנַגְּאִי (וְאִי אִתְנַגְּאִי בֵּיה) בְּהָהוּא עוֹתְרָא, בֵּיה יִלְקִי דְכִתְיִב, (קֹהֶלֶת ה) עֶשֶׂר שְׁמוֹר לְבַעֲלִיו לְרַעְתּוֹ. יְהִיב לֵיה בְּנִין, לְמָה, לְמִילָף לְהוֹ אוֹרְחוֹי דְקוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא, וְלְמִיטְר פְּקוּדוֹי כְּדֵאֲמֹר בְּאַבְרָהָם (בְּרַאשִׁית יח) כִּי יִדְעֵתִיו לְמַעַן אֲשֶׁר יִצְוֶה אֶת בְּנָיו וְאֶת בֵּיתוֹ אַחֲרָיו וְשְׁמָרוּ דֶּרֶךְ ה' לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וְגו'. לֹא עֶבֶד הָאֵי וּמִתְנַגֵּא בְהוּ, בְּהוּ לְקִי דְכִתְיִב, (אִיּוֹב יח) לֹא נִין לוֹ וְלֹא נִכְד בְּעַמּוֹ וְגו'. וְכֵן כְּהִיא גְּוֹנָא כִּד יְהִיב קְדֻשָׁא בְרִיךְ הוּא מִשְׁפִּירוֹתָא טְבָא עֲלָאָה דְאָדָם הִרְאִשׁוֹן לְהוּ, לְמָה, בְּגִין לְמִיטְר פְּקוּדוֹי וְלְמַעַבְד רְעוּתֵיהּ, לֹא עֶבְדוּ כְדִין אֶלָּא אִתְנַגְּאוּ בֵּיה. בֵּיה לְקוּ בְּהִיא שְׁפִירוֹתָא.

אָמַר רַב יְהוּדָה, כִּד בָּרָא קְדֻשָׁא בְרִיךְ הוּא אָדָם הִרְאִשׁוֹן, הָוָה גּוֹלָם עַד לֹא זָרִיק בֵּיה נְשָׁמָתָא, וְקָרָא לְהָהוּא מְלֶאכָא דְהוּא מְמוּנָה עַל דִּיּוּקְנָא דְבְנֵי נְשָׁא, וְאָמַר לוֹ עֵינַי וְצַר בְּדִיּוּקְנָא דְדִין שִׁתָּא בְּנֵי נְשָׁא, הִדָּא הוּא דְכִתְיִב, (בְּרַאשִׁית ה) וַיֹּלֶד בְּדַמּוֹתוֹ כְּצִלְמוֹ וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ שֵׁת, כְּלוֹמַר שִׁתָּא.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק מֵהָהוּא עֶפְרַיִם מִמֶּשׁ דְּאִתְבְּרִי אָדָם הִרְאִשׁוֹן נְסִיב קְדֻשָׁא בְרִיךְ הוּא לְאִתְבְּרָאָה אֱלִין שִׁתָּא, וְקָרָא לֵיה שֵׁת, שִׁתָּא, הִדָּא הוּא דְכִתְיִב וַיֹּלֶד בְּדַמּוֹתוֹ כְּצִלְמוֹ מֵאוֹתָהּ הָעֶסָה שֶׁנִּבְרָא הַגּוֹלָם שְׁלוֹ, וְעַל כֵּן נֶאֱמַר גִּלְמֵי רָאוּ עֵינֶיהָ וְעֵינֶיהָ בּוֹ לַעֲשׂוֹת (ר"א ל"ג בו) דְּדָאֵמוּ לֵיה. וְעַל סִפְרָךְ כָּלָם יִכְתְּבוּ, מָאן אֵינּוּן, כְּלֵהוּ דְלֹא נִטְרְדוּ מֵאֵי דְיָהֵב קְדֻשָׁא בְרִיךְ הוּא לוֹן וְאִתְטְרְדוּ מִן עֲלָמָא (וְאִתְרְדוּ בְּהוּא דִּנְא).

תַּנְן הֵתָם אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב אֲשֶׁכְּחָנָא דְתַלְתַּל מְטְרָן הוּי לִילִיא, וְכָל חַד וְחַד אֵית עֲנִינָא דְקוּדְשָׁא בְרִיךְ

יִכְתְּבוּ, מִי הֵם? כָּלָם שְׁלֹא שְׁמָרוּ מַה שֶׁנִּתֵּן הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא

הַרְיִין.

שְׁנִינּוּ שֵׁם, אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, מִצְּאֵנוּ שְׁשִׁלְשׁ מִשְׁמְרוֹת הוּא הַלִּילָה, וְלְכָל אֶחָד וְאֶחָד יֵשׁ עֲנִין לְקַב"ה בְּאָדָם, כְּשִׁיּוֹצֵאת נְשָׁמָתוֹ מִמֶּנּוּ וְנִשְׁאַר אוֹתוֹ גִּלְמֵ יֵשׁ עַל מִטָּתוֹ, וְנִשְׁמָתוֹ עוֹלָה בְּכָל

לילה לפני הקדוש ברוך הוא. אמר רבי יצחק, אם היא צדיקה - שמחים עמה, ואם לא - דוחים אותה החוצה. אמר רב יהודה אמר רב, מה שפיתונו (שיר ה) השבעתי אתכם בנות ירושלים אם תמצאו את דודי מה תגידו לו שחולת אהבה אני.

אמר רבי פנחס אמר רבי יהודה, השבעתי אתכם בנות ירושלים - הנשמה אומרת לאותם הנשמות הזכות להפגס לירושלים של מעלה, והם הנקראות בנות ירושלים על שזכות לפגס שם, ולפיכך הנשמה אומרת להם השבעתי אתכם בנות ירושלים, אם תמצאו את דודי - זה הקדוש ברוך הוא. רב אמר, זה זיו האספקלריה של מעלה. מה תגידו לו שחולת אהבה אני, להנות מהזיו שלו ולהסתופף בצלו.

רב הונא אמר, שחולת אהבה אני - אותה התשוקה והפסוף שפספתי בעולם על הכל, לפיכך אני חולה. רבי יהודה אמר, זו אהבה שאהבת הנשמה לגוף. שפיתונו ששאלם קצו של גוף, אותם הימים שנגזרו עליו, כמו שנאמר ויהיו חיי שרה, מה פתוב? ויקם אברהם מעל פני מתו וגו'.

אמר רב יהודה אמר רב, מה פתוב בפסוק קדם זה? שפיתונו ותמת שרה בקרית ארבע היא חבורן בארץ כנען.

רבי יצחק אמר רבי יוחנן, ברא הקדוש ברוך הוא את האדם והכניס בו ארבעה דברים הנחלקים בגוף. אמר רבי יהודה, המחברים בגוף. רבי יצחק אמר הנחלקים בגוף, שהם חולקים ליסודו להתפרש כל אחד ליסודו

הוא כבר נש. פד נפיק נשמתיה מיניה ואשתאר הוא גולמא נאים על ערסיה, ונשמתיה סלקא בכל ליליא קמי קדשא בריה הוא, אמר רבי יצחק אי זבאה היא תדאן עמה, ואי לא דחיינן לה לבר. אמר רב יהודה אמר רב מאי דכתיב, (שיר השירים ה) השבעתי אתכם בנות ירושלים אם תמצאו את דודי מה תגידו לו שחולת אהבה אני.

אמר רבי פנחס אמר רבי יהודה השבעתי אתכם בנות ירושלים, הנשמה אומרת לאותם הנשמות הזכות ליפגס לירושלים של מעלה, והם הנקראות בנות ירושלים על שזכות ליפגס שם, ולפיכך הנשמה אומרת להם השבעתי אתכם בנות ירושלים אם תמצאו את דודי דא קדשא בריה הוא. רב אמר זה זיו אספקלריאה של מעלה. מה תגידו לו שחולת אהבה אני, להנות מזיו שלו ולהסתופף בצלו.

רב הונא אמר שחולת אהבה אני, אותה התשוקה והפסוף שפספתי בעולם על הכל לפיכך אני חולה. רבי יהודה אמר זו אהבה שאהבת הנשמה לגוף, דכיון ששאלם קצו של גוף אותם הימים שנגזרו עליו כמה דאת אמר ויהיו חיי שרה, מה כתיב ויקם אברהם מעל פני מתו וגו'.

אמר רב יהודה אמר רב מה פתוב בפסוק קדם זה דכתיב ותמת שרה בקרית ארבע היא חבורן בארץ כנען.

רבי יצחק אמר רבי יוחנן ברא קדשא בריה הוא לאדם והכניס בו ארבעה דברים הנחלקים בגוף. אמר רבי יהודה המחברים בגוף. רבי יצחק אמר הנחלקים בגוף שהם חולקים להתפרש כל אחד ליסודו כשיוצא האדם מן העולם הזה. רבי יהודה אמר המחברים בגוף. רבי יצחק אמר הנחלקים בגוף, שהם חולקים ליסודו להתפרש כל אחד ליסודו כשיוצא האדם מן העולם הזה. רבי יהודה אמר, המחברים בגוף בחייו, משמע מהפסוק שפיתונו

ותמת שרה - זה הגוף. בקרית ארבע - אלו ארבעה היסודות. היא חברון - שהיו מחברים בגופו בחייו. בארץ כנען - בעולם הזה הבוחר אדם בזמן מועט.

ויבא אברהם לספד לשרה ולבכתה. הנינו [שכתוב] ששנינו, כל שבעת הימים נפשו של אדם פוקדת לגופו ומתאבלת עליו. זהו שכתוב (איוב יד) אף בשרו עליו יכאב ונפשו עליו תאבל. כמו זה, ויבא אברהם לספד לשרה ולבכתה. ויבא אברהם - זו היא הנשמה. לספד לשרה - זה הגוף.

אמר רבי יצחק, בפעם שהנשמה זוכה ועולה למקום מעלתה, הגוף שוכב בשלום ויגיד על משפכו. זהו שכתוב (ישעיה נז) יבוא שלום יגדלו על משפכותם הלך נכחו. מה זה הלך נכחו?

אמר רבי יצחק, הנשמה הלך נכחו למקום העדן הגנוז לה. מה משמיע? אמר רבי יהודה, מזה נשמע נכחה פתוב בה"א. ובפעם שאינה זוכה, והיא ראויה לקבל ענשה, הולכת משוממת ומבקרת בכל יום את הגוף ואת הקבר.

אמר רבי יוסי, עצם הקולית [בר] הקשה הזה, כשהולך בסריחות לכאן ולכאן, הולך ומבקר את מקומו שנים עשר חדשים. כף הנשמה היא שראויה לקבל ענש, הולכת בחוץ בעולם, ופוקדת את מקומה שנים עשר חדשים בבתי הקברות ובעולם. אמר רבי יהודה, בא ראה

שכתוב ויקם אברהם מעל פני מתו וגו'. אמר רבי אבא, והרי שנינו שכאשר הנשמה היא בשלמות עליונה, נוספת לה ה"א, ונקראת אברהם בשלמות פאשר אינו צדיק כל כף, שכתוב ויקם אברהם. עשית שמי שיושב בכסא יורד לתוך קטן תחתון?

מחברים בגופו בחייו. בארץ כנען, בעולם הזה הבוחר אדם בזמן מועט:

ויבא אברהם לספד לשרה ולבכתה. היינו (דכתיב) דתנן כל שבעת הימים נפשו של אדם פוקדת לגופו ומתאבלת עליו, הדין הוא דכתיב, (איוב יד) אף בשרו עליו יכאב ונפשו עליו תאבל. פהאי גוונא ויבא אברהם לספד לשרה ולבכתה. ויבא אברהם, זו היא הנשמה. לספד לשרה, זה הגוף.

אמר רבי יצחק בפעם שהנשמה זוכה ועולה למקום מעלתה, הגוף שוכב בשלום ויגיד על משפכו הדין הוא דכתיב, (איוב נז) יבא שלום יגדלו על משפכותם, הלך נכחה. מאי הולך נכחה.

אמר רבי יצחק הנשמה הולך נכחה למקום העדן הגנוז לה. מאי משמע. אמר רבי יהודה מהאי משמע, נכחה כתיב, בה"א. ובפעם שאינה זוכה והיא ראויה לקבל עונשה הולכת משוממת ומבקרת בכל יום לגוף ולקבר.

אמר רבי יוסי האי קוליתא דקרדינותא, פד אזיל בסריחותא לכאן ולכאן אזל ומבקר לה לאתרה תריסר ירחי. כף נשמתא ההיא דאתחזיא לקבלא ענשא, אזלה לבר בעלמא ומפקדת לה לאתרה תריסר ירחי בבתי קברי ובעלמא.

אמר רבי יהודה תא חזי, דכתיב ויקם אברהם מעל פני מתו וגו', אמר רבי אבא והא תנן דכד נשמתא היא בתשלומא עלאה, ניתוסף בה ה' ונקראת אברהם בתשלומא עלאה. והכא את אמר דכד ליתא זפאה כל כף דכתיב ויקם אברהם. עבדת מאן דיתיב בכרסיה נחית בגו זוטרי תתאה.

שכתוב ויקם אברהם מעל פני מתו וגו'. אמר רבי אבא, והרי שנינו שכאשר הנשמה היא בשלמות עליונה, נוספת לה ה"א, ונקראת אברהם בשלמות פאשר אינו צדיק כל כף, שכתוב ויקם אברהם. עשית שמי שיושב בכסא יורד לתוך קטן תחתון?

אֵלֶּא הָכִי גִזְרֵנָא וַיִּקָּם אַבְרָהָם מֵעַל פְּנֵי מֵתוֹ, דְּאָמַר רַבִּי בּוֹ אָמַר רַבִּי זְרִיקָא כְּשֶׁהִנְשָׂמָה רְאוּיָה לְעֵלּוֹת לְמָקוֹם עֲדָנָה, קוֹדֵם מְגִנָּה עַל הַגּוֹף הַקְּדוֹשׁ שְׂיִוצֵאֵת מִשָּׁם, וְאַחַר כֵּן עוֹלָה לְמָקוֹם מְעֻלָּתָהּ. זֶהוּ שְׂכָתוֹב וַיִּקָּם אַבְרָהָם מֵעַל פְּנֵי מֵתוֹ, זֶה הַגּוֹף. וַיִּדְבֵּר אֶל בְּנֵי חַת - אֵלּוּ שְׂאֵר גּוֹפּוֹת הַצְּדִיקִים שֶׁהֵם (ר"א בְּנֵי חַתְחַתִּים וְנִהְלָמִים בְּעוֹלָם לְמַעַן יֵרָאֵת קוֹנָם, חַתִּים עַל שְׁהֵם שׁוֹכְנֵי עֶפְרָיִם, וְאַמַּי צְרִיכָה לְהוֹ אָמַר רַבִּי יְהוּדָה כִּלְאֵ בְּמַנְיֵנָא כְּתִיבִין, וְעַל (דְּהוּ ר"א דֵּא הוּי הוּוּא) גּוֹפָא בְּמַנְיֵנָא עֲמַהוּן. וּמָה אָמַר לְהוּ בְּדַרְךָ פִּיּוּס וּבְדַרְךָ כְּבוֹד.

גַּר וְתוֹשֵׁב אֲנֹכִי עִמָּכֶם וְגו' דְּהָאֵי גּוֹפָא יְהוּי בְּמַנְיֵנָא חַד עִמָּכוֹן בְּחַבְרָא דָּא. אָמַר רַבִּי רְאָה מָה כְּתִיב וַיַּעֲנוּ בְּנֵי חַת אֶת אַבְרָהָם וְגו'. כְּמוֹ כֵּן בְּדַרְךָ כְּבוֹד בְּדַרְךָ פִּיּוּס, הָדָא הוּא דְכְּתִיב שְׁמַעְנוּ אֲדוֹנֵי נְשִׂיא אֱלֹהִים אִתְּהָ בְּתוֹכְנוּ.

מֵאִי נְשִׂיא אֱלֹהִים אִתְּהָ. אָמַר רַבִּי פִּנְחָס קוֹדֵם שְׂיִצָּא הַצְּדִיק מִן הָעוֹלָם, בֵּית קוֹל יוֹצֵאת בְּכָל יוֹם עַל אוֹתָם הַצְּדִיקִים בְּגֵן עֵדֶן הָכִינוּ מְקוֹם לְפָלוּנֵי שְׂיָבֵא לְכָאן. וְעַל כֵּן הֵם אוֹמְרִים מֵאֵת אֱלֹהִים מְלַמְעֵלָה אִתְּהָ נְשִׂיא בְּכָל יוֹם בְּתוֹכְנוּ, בְּמַבְחָר קְבָרֵינוּ בְּמַבְחָר הַצְּדִיקִים בְּחַבְרַת הַצְּדִיקִים הַמְּבַחְרִים מְנָה אוֹתוֹ הַכְּנִיסָהוּ בְּחֻשְׁבוֹן עֲמָנוּ, וְאִישׁ מִמֶּנּוּ לֹא יִמְנַע אֶת הַמְּנִיץ פִּי כּוֹלְנוּ שְׁמַחִים בּוֹ וּמְקַדְּמִים לוֹ שְׁלוֹם.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי בֶּן (דָּף קכד ע"א) פִּזִּי תָא חַזִּי, פִּיּוֹן שְׁהִנְשָׂמָה פּוֹגַעַת בְּהֵם וְתִדּוֹן, לְאַחַר כֵּן פּוֹגַעַת לְאוֹתוֹ הַמְּלֵאךְ הַמְּמַנָּה עֲלֵיהֶם דִּתְנַן מְלֵאךְ מְמַנָּה עַל בְּתֵי קְבָרֵי וְדוּמָה שְׁמוֹ, וְהוּא מְכַרִּיז בִּינֵיהֶם בְּכָל יוֹם עַל הַצְּדִיקִים הָעֵתִידִים לִכְנָס בִּינֵיהֶם, וּמִיָּד פּוֹגַעַת בּוֹ כְּדֵי לְשַׁכֵּן הַגּוֹף בְּהִשְׁקָט וּבְכַסְּתָהּ וּבְמַנּוּחָהּ וּבְהִנְאָהּ, (עֲלֵאָה) הָדָא הוּא דְכְּתִיב וַיִּדְבֵּר אֶל עֶפְרוֹן. וְדוּמָה שְׁמוֹ, וְהוּא מְכַרִּיז בִּינֵיהֶם בְּכָל יוֹם עַל הַצְּדִיקִים הָעֵתִידִים לִכְנָס בִּינֵיהֶם, וּמִיָּד פּוֹגַעַת בּוֹ כְּדֵי לְשַׁכֵּן הַגּוֹף בְּהִשְׁקָט וּבְכַסְּתָהּ וּבְמַנּוּחָהּ וּבְהִנְאָהּ (עֲלֵיּוּחָהּ). זֶהוּ שְׂכָתוֹב וַיִּדְבֵּר אֶל עֶפְרוֹן.

אֵלֶּא הָכִי גִזְרֵנָא וַיִּקָּם אַבְרָהָם מֵעַל פְּנֵי מֵתוֹ, דְּאָמַר רַבִּי בּוֹ אָמַר רַבִּי זְרִיקָא כְּשֶׁהִנְשָׂמָה רְאוּיָה לְעֵלּוֹת לְמָקוֹם עֲדָנָה, קוֹדֵם מְגִנָּה עַל הַגּוֹף הַקְּדוֹשׁ שְׂיִוצֵאֵת מִשָּׁם, וְאַחַר כֵּן עוֹלָה לְמָקוֹם מְעֻלָּתָהּ, הָדָא הוּא דְכְּתִיב וַיִּקָּם אַבְרָהָם מֵעַל פְּנֵי מֵתוֹ זֶהוּ הַגּוֹף. וַיִּדְבֵּר אֶל בְּנֵי חַת אֵלּוּ שְׂאֵר גּוֹפּוֹת הַצְּדִיקִים שֶׁהֵם (ר"א בְּנֵי חַתְחַתִּים וְנִהְלָמִים בְּעוֹלָם לְמַעַן יֵרָאֵת קוֹנָם, חַתִּים עַל שְׁהֵם שׁוֹכְנֵי עֶפְרָיִם, וְאַמַּי צְרִיכָה לְהוֹ אָמַר רַבִּי יְהוּדָה כִּלְאֵ בְּמַנְיֵנָא כְּתִיבִין, וְעַל (דְּהוּ ר"א דֵּא הוּי הוּוּא) גּוֹפָא בְּמַנְיֵנָא עֲמַהוּן. וּמָה אָמַר לְהוּ בְּדַרְךָ פִּיּוּס וּבְדַרְךָ כְּבוֹד.

גַּר וְתוֹשֵׁב אֲנֹכִי עִמָּכֶם וְגו' דְּהָאֵי גּוֹפָא יְהוּי בְּמַנְיֵנָא חַד עִמָּכוֹן בְּחַבְרָא דָּא. אָמַר רַבִּי רְאָה מָה כְּתִיב וַיַּעֲנוּ בְּנֵי חַת אֶת אַבְרָהָם וְגו'. כְּמוֹ כֵּן בְּדַרְךָ כְּבוֹד בְּדַרְךָ פִּיּוּס, הָדָא הוּא דְכְּתִיב שְׁמַעְנוּ אֲדוֹנֵי נְשִׂיא אֱלֹהִים אִתְּהָ בְּתוֹכְנוּ.

מֵאִי נְשִׂיא אֱלֹהִים אִתְּהָ. אָמַר רַבִּי פִּנְחָס קוֹדֵם שְׂיִצָּא הַצְּדִיק מִן הָעוֹלָם, בֵּית קוֹל יוֹצֵאת בְּכָל יוֹם עַל אוֹתָם הַצְּדִיקִים בְּגֵן עֵדֶן הָכִינוּ מְקוֹם לְפָלוּנֵי שְׂיָבֵא לְכָאן. וְעַל כֵּן הֵם אוֹמְרִים מֵאֵת אֱלֹהִים מְלַמְעֵלָה אִתְּהָ נְשִׂיא בְּכָל יוֹם בְּתוֹכְנוּ, בְּמַבְחָר קְבָרֵינוּ בְּמַבְחָר הַצְּדִיקִים בְּחַבְרַת הַצְּדִיקִים הַמְּבַחְרִים מְנָה אוֹתוֹ הַכְּנִיסָהוּ בְּחֻשְׁבוֹן עֲמָנוּ, וְאִישׁ מִמֶּנּוּ לֹא יִמְנַע אֶת הַמְּנִיץ פִּי כּוֹלְנוּ שְׁמַחִים בּוֹ וּמְקַדְּמִים לוֹ שְׁלוֹם.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי בֶּן (דָּף קכד ע"א) פִּזִּי תָא חַזִּי, פִּיּוֹן שְׁהִנְשָׂמָה פּוֹגַעַת בְּהֵם וְתִדּוֹן, לְאַחַר כֵּן פּוֹגַעַת לְאוֹתוֹ הַמְּלֵאךְ הַמְּמַנָּה עֲלֵיהֶם דִּתְנַן מְלֵאךְ מְמַנָּה עַל בְּתֵי קְבָרֵי וְדוּמָה שְׁמוֹ, וְהוּא מְכַרִּיז בִּינֵיהֶם בְּכָל יוֹם עַל הַצְּדִיקִים הָעֵתִידִים לִכְנָס בִּינֵיהֶם, וּמִיָּד פּוֹגַעַת בּוֹ כְּדֵי לְשַׁכֵּן הַגּוֹף בְּהִשְׁקָט וּבְכַסְּתָהּ וּבְמַנּוּחָהּ וּבְהִנְאָהּ, (עֲלֵאָה) הָדָא הוּא דְכְּתִיב וַיִּדְבֵּר אֶל עֶפְרוֹן. וְדוּמָה שְׁמוֹ, וְהוּא מְכַרִּיז בִּינֵיהֶם בְּכָל יוֹם עַל הַצְּדִיקִים הָעֵתִידִים לִכְנָס בִּינֵיהֶם, וּמִיָּד פּוֹגַעַת בּוֹ כְּדֵי לְשַׁכֵּן הַגּוֹף בְּהִשְׁקָט וּבְכַסְּתָהּ וּבְמַנּוּחָהּ וּבְהִנְאָהּ (עֲלֵיּוּחָהּ). זֶהוּ שְׂכָתוֹב וַיִּדְבֵּר אֶל עֶפְרוֹן.

אָמַר רַבִּי יִיסָא זֶה הַמְּלָאָךְ הַנִּקְרָא דּוּמָה, וְלָמָּה נִתְכַּנְּהָ שְׁמוֹ עֶפְרוֹן, עַל שֶׁהוּא מְמוּנָה עַל שׁוֹכְנֵי עֶפְרָיִם. וְהוֹפְקֵדוּ בְּיָדוֹ כָּל פְּנִיקְסֵי הַצְּדִיקִים וְחִבּוּרוֹת הַחֲסִידִים הַשׁוֹכְנִים בְּעֶפְרָיִם, וְהוּא עֲתִיד לְהוֹצִיאֵם בְּחֻשְׁבוֹן.

וְתַנְאָא אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, לְעֲתִיד לְבָא כְּשִׁיפְקוֹד הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַחְיֹת הַמֵּתִים, יִקְרָא לְמִלְאָךְ הַמְּמוּנָה עַל הַקְּבֻרוֹת, וְדוּמָה שְׁמוֹ, וְיִתְבַּע מִמֶּנּוּ מִנְּיָן כָּל הַמֵּתִים הַצְּדִיקִים וְהַחֲסִידִים וְאוֹתָם גְּרִי הַצֶּדֶק וְשִׁנְהֵרְגוּ עַל שְׁמוֹ, וְהוּא מוֹצִיאֵם בְּחֻשְׁבוֹן כְּמוֹ שֶׁנִּטְּלָם (שְׁמוֹת צ"ב) בְּחֻשְׁבוֹן, הֵדָא הוּא דְכְּתִיב (יִשְׁעִיָּה מ) הַמּוֹצִיא בְּמִסְפָּר צְבָאָם וְגו' אִישׁ לֹא נֶעְדָּר.

וְתַנְאָא אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בְּרַבִּי יַעֲקֹב, נִפְשׁוֹת הָרָשָׁעִים נִתּוּנוֹת בְּיָדוֹ שֶׁל מְלָאָךְ זֶה שֶׁשְׁמוֹ דּוּמָה, לְהַכְנִיסָם בְּגֵיהֶנּוּם וְלָדוֹן שָׁם, וְכִיּוֹן שֶׁנִּמְסְרוֹת בְּיָדוֹ, שׁוֹב אֵינָן חוֹזְרוֹת עַד שִׁיכְנְסוּ לְגֵיהֶנּוּם, וְזֶה יֵרָאֵת דּוֹד שְׁנַתִּירָא כְּשֶׁעָשָׂה אוֹתוֹ עוֹן שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים צ"ד) לּוּלִי יִי עֲזַרְתָּה לִּי כִּמְעַט שֶׁכְּנָה דּוּמָה נִפְשִׁי. אָמַר רַבִּי יִיסָא הַנְּשֻׁמָּה פּוֹגַעַת לוֹ לְהַכְנִיס אוֹתוֹ גּוֹף עִם שְׂאֵר גּוֹפּוֹת הַצְּדִיקִים בְּחֻשְׁבוֹנָם הֵדָא הוּא דְכְּתִיב וַיִּדְבֵּר אֶל עֶפְרוֹן וְגו'.

אָמַר רַבִּי תַנְחוּם הַמְּלָאָךְ קוֹדֵם וְאוֹמֵר לוֹ. רְאֵה מָה כְּתִיב לְמַעַלָּה וְעֶפְרוֹן יוֹשֵׁב בְּתוֹךְ בְּנֵי חֵת, שְׁחַתּוּ לְשָׁכוֹן בְּעֶפְרָיִם. וְהוּא מְקַדֵּים וְאוֹמֵר לוֹ לְהַכְנִיס אוֹתוֹ הַגּוֹף בְּחֻשְׁבוֹן הַצְּדִיקִים, הֵדָא הוּא דְכְּתִיב וַיַּעַן עֶפְרוֹן הַחִתִּי אֶת אַבְרָהָם בְּאֵזְבִּי בְּנֵי חֵת לְכָל בְּאֵי שְׂעֵר עִירוֹ לְאֵמֹר. מָאִי לְכָל בְּאֵי שְׂעֵר עִירוֹ. רַב נַחְמָן אָמַר אֵינּוֹן דְּעָלוּ בְּכֶתֶב חוֹשְׁבֵן פְּנִיקְסִיָּה, דְּאָמַר רַב נַחְמָן וְהָכִי אֲתַגְזֵר (ע"ל) חֻשְׁבוֹן, עַל יְדוּי דְּדוּמָה עֲאֵלִין בְּכַתְּבֵי קַבְרֵי וּבְחוֹשְׁבֵן פְּתָקָא זְמִין לְאַפְקָא לוֹן וְהוּא מְמוּנָה עַל דִּינְרֵי עֶפְרָא.

אָמַר רַבִּי יִיסָא, זֶה הַמְּלָאָךְ הַנִּקְרָא דּוּמָה. וְלָמָּה נִתְכַּנְּהָ שְׁמוֹ עֶפְרוֹן? עַל שֶׁהוּא מְמוּנָה עַל שׁוֹכְנֵי עֶפְרָיִם, וְהוֹפְקֵדוּ בְּיָדוֹ כָּל פְּנִיקְסֵי הַצְּדִיקִים וְחִבּוּרוֹת הַחֲסִידִים הַשׁוֹכְנִים בְּעֶפְרָיִם, וְהוּא עֲתִיד לְהוֹצִיאֵם בְּחֻשְׁבוֹן.

וְרַבְמָדְנָא, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, לְעֲתִיד לְבָא כְּשִׁיפְקוֹד הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַחְיֹת הַמֵּתִים, יִקְרָא לְמִלְאָךְ הַמְּמוּנָה עַל הַקְּבֻרוֹת, וְדוּמָה שְׁמוֹ, וְיִתְבַּע מִמֶּנּוּ מִנְּיָן כָּל הַמֵּתִים הַצְּדִיקִים וְהַחֲסִידִים וְאוֹתָם גְּרִי הַצֶּדֶק וְשִׁנְהֵרְגוּ עַל שְׁמוֹ, וְהוּא מוֹצִיאֵם בְּחֻשְׁבוֹן כְּמוֹ שֶׁנִּטְּלָם בְּחֻשְׁבוֹן. זֶהוּ שְׁפָתוֹב (יִשְׁעִיָּה מ) הַמּוֹצִיא בְּמִסְפָּר צְבָאָם וְגו' אִישׁ לֹא נֶעְדָּר.

וְרַבְמָדְנָא, אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בְּרַבִּי יַעֲקֹב, נִפְשׁוֹת הָרָשָׁעִים נִתּוּנוֹת בְּיָדוֹ שֶׁל מְלָאָךְ זֶה שֶׁשְׁמוֹ דּוּמָה לְהַכְנִיסָם בְּגֵיהֶנּוּם וְלָדוֹן שָׁם. וְכִיּוֹן שֶׁנִּמְסְרוֹת בְּיָדוֹ, שׁוֹב אֵינּוֹן חוֹזְרוֹת, עַד שִׁיכְנְסוּ לְגֵיהֶנּוּם. וְזֶה יֵרָאֵת דּוֹד שְׁנַתִּירָא כְּשֶׁעָשָׂה אוֹתוֹ עוֹן, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים צ"ד) לּוּלִי ה' עֲזַרְתָּה לִּי כִּמְעַט שֶׁכְּנָה דּוּמָה נִפְשִׁי. אָמַר רַבִּי יִיסָא, הַנְּשֻׁמָּה פּוֹגַעַת לוֹ לְהַכְנִיס אוֹתוֹ גּוֹף עִם שְׂאֵר גּוֹפּוֹת הַצְּדִיקִים בְּחֻשְׁבוֹנָם. זֶהוּ שְׁפָתוֹב וַיִּדְבֵּר אֶל עֶפְרוֹן וְגו'.

אָמַר רַבִּי תַנְחוּם, הַמְּלָאָךְ קוֹדֵם וְאוֹמֵר לוֹ: רְאֵה מָה כְּתוּב לְמַעַלָּה - וְעֶפְרוֹן יוֹשֵׁב בְּתוֹךְ בְּנֵי חֵת. שְׁחַתּוּ לְשָׁכוֹן בְּעֶפְרָיִם, וְהוּא מְקַדֵּים וְאוֹמֵר לוֹ לְהַכְנִיס אוֹתוֹ הַגּוֹף בְּחֻשְׁבוֹן הַצְּדִיקִים. זֶהוּ שְׁפָתוֹב וַיַּעַן עֶפְרוֹן הַחִתִּי אֶת אַבְרָהָם בְּאֵזְבִּי בְּנֵי חֵת לְכָל בְּאֵי שְׂעֵר עִירוֹ לְאֵמֹר. מָה זֶה לְכָל בְּאֵי שְׂעֵר עִירוֹ? רַב נַחְמָן אָמַר,

אוֹתָם שֶׁנִּכְנְסוּ בְּכֶתֶב חֻשְׁבוֹן פְּנִיקְסִיָּה. שְׂאֵמֵר רַב נַחְמָן, וְכַךְ נִגְזֵר [על] חֻשְׁבוֹן, עַל יַד דּוּמָה נִכְנְסִים לְכַתְּבֵי הַקְּבֻרוֹת, וּבְחֻשְׁבוֹן הַפְּתָק עֲתִיד לְהוֹצִיא אוֹתָם, וְהוּא מְמוּנָה עַל שׁוֹכְנֵי עֶפְרָא.

מה זה השדה נתתי לך והמערה אשר בו. אמר רבי יוסי הפקדא דשלוה ומנוחה רבה. אמר רבי שלום בר מניומי אין לך כל צדיק ומנוחה רבה. אמר רבי שלום בר מניומי, אין לך כל צדיק וצדיק מאותם העוסקים בתורה שאין לו מאתים עולמות וכסופים בשביל התורה. זהו שכתוב (שיר ח) ומאתים לנטרים את פריו. ומאתים על שמוסרים עצמם בכל יום פאלו נהרגו על קדושת שמו, ונצחו כמו הפסוק הזה. [וכך אמרו בפסוק הזה] שכתב וְאֶהְבֶּתְךָ אֶת ה' וְגו'.

וְרַמְדֵנוּ, כל המכון את לבו בפסוק הזה כדי למסר נפשו על קדושת שמו, מעלה עליו הפתוב פאלו נהרג בכל יום עליו. זהו שכתוב (תהלים מד) כי עליך הרגנו כל היום. אמר רב נחמן, כל המוסר נפשו בפסוק זה, נוחל ארבע מאות עולמות לעולם הבא. אמר רב יוסף, והרי שנינו מאתים? אמר רב נחמן, מאתים על התורה - ומאתם על שמסר עצמו בכל יום על קדושת שמו.

וְאֶבְרָהִם זָקֵן בָּא בַּיָּמִים וְגו'. משנה: אמר רבי אלעזר, על כל פנים כף הוא, שהמשנה הזו יפה, שנעשית הנשמה, שהוא שפתוב בו (יחזקאל א) והנה אופן אחד בארץ אצל החיות לארבעת פניו, כמו שאמרו באותה הברייתא הראשונה. אמר לו רבי אבא, יאמר לנו מר מאותה המשנה. אמר לו, כף התפרש בשלש עשרה מדות הרחמים בפרשה שלו, אבל פאן יש לנו לומר. פתח ואמר, (שיר ו) אחת היא יונתי תמתי אחת היא לאמה וכו'. אמר רבי אלעזר, מה היא שאנו קוראים פאן בשיר השירים לשון נקבה, ושם בתורה לשון זכר?

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, פֶּאֶן בַּתּוֹרָה נִקְרָא בַּלְשׁוֹן זָכָר מִפְּנֵי שֶׁהַגּוֹף אֶצֶל הַנְּשֻׁמָּה אֶצֶל הַזָּכָר, וְהַנְּשֻׁמָּה כְּלָפִי מַעֲלָה כְּנִקְבָה בַּפְּנֵי הַזָּכָר, וְכָל אֶחָד יוֹרֵשׁ מֵעֲלָתוֹ.

מהו השדה נתתי לך והמערה אשר בו. אמר רבי יוסי הפקדא דשלוה ומנוחה רבה. אמר רבי שלום בר מניומי אין לך כל צדיק וצדיק מאותם העוסקים בתורה שאין לו מאתים עולמות וכסופין בשביל התורה. זהו שכתוב, (שיר השירים ח) ומאתים לנטרים את פריו, ומאתים על שמוסרים עצמם בכל יום פאלו נהרגו על קדושת שמו, נצחו כהאי פסוקא (נ"א וכו' אמרו כהאי פסוקא) דְכָתִיב וְאֶהְבֶּתְךָ אֶת ה' וְגו'.

וְתֵאֵמָר כָּל הַמְכוּיָן לְבוֹ בְּהַאי פְּסוּקָא כְּדִי לְמִסֵּר נַפְשׁוֹ עַל קְדוּשַׁת שְׁמוֹ מַעֲלָה עָלָיו הַפְּתוּב פֶּאֶלּוֹ נִהְרַג בְּכָל יוֹם עָלָיו, הֵדָא הוּא דְכָתִיב, (תהלים מד) כִּי עָלֶיךָ הוֹרַגְנוּ כָּל הַיּוֹם. אָמַר רַב נַחְמָן כָּל הַמוֹסֵר נַפְשׁוֹ בְּהַאי פְּסוּקָא נוֹחַל אַרְבַּע מֵאוֹת עוֹלָמוֹת לְעוֹלָם הַבָּא. אָמַר רַב יוֹסֵף וְהָא תִּנּוּן מֵאַתִּים. אָמַר רַב נַחְמָן מֵאַתִּים עַל הַתּוֹרָה, וּמֵאַתִּים עַל שְׁמִסֵּר עֲצָמוֹ בְּכָל יוֹם עַל קְדוּשַׁת שְׁמוֹ.

וְאֶבְרָהִם זָקֵן בָּא בַּיָּמִים וְגו'. מתניתין. אמר רבי אלעזר על כל פנים כף הוא דהאי מתניתין שפיר, דאתעביד נשמתא ההוא דכתיב ביה (יחזקאל א) והנה אופן אחד בארץ אצל החיות לארבעת פניו. כדאמור בהיא מתניתא קמייטא.

אָמַר לִיָּה רַבִּי אֲבָא לִימָא לָן מַר מַהִּיא מִתְנִיתִין אָמַר לִיָּה הָכִי אֲתַפְּרֵשׁ בְּתַלְתַּת עֶשְׂרֵי מְכִילֵן דִּרְחֻמֵּי בְּפִרְשָׁתָא דִּילִיָּה, אֲבָל הָכָא אֵית לָן לְמִימַר. פֶּתַח וְאָמַר (שיר השירים ו) אַחַת הִיא יוֹנְתִי תְּמִתִּי אַחַת הִיא לְאַמָּה וְגו'. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר מַאי הִיא דְאַנָּן קְרִינָן הָכָא בְּשִׁיר הַשִּׁירִים לִישָׁנָא דְנוֹקְבָתָא, וְהָתָם בְּאוֹרֵייתָא לִישָׁנָא דְדְכּוֹרָא.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר הָכָא בַּתּוֹרָה נִקְרָא בַּלְשׁוֹן זָכָר אֶצֶל הַגּוֹף מִפְּנֵי שֶׁהַגּוֹף אֶצֶל הַנְּשֻׁמָּה כְּאִשָּׁה אֶצֶל הַזָּכָר, וְהַנְּשֻׁמָּה לְגַבֵּי מַעֲלָה, כְּנִקְבָה בַּפְּנֵי הַזָּכָר וְכָל אֶחָד מֵעֲלָתוֹ יוֹרֵשׁ.

נִקְרָא בַּלְשׁוֹן זָכָר אֶצֶל הַגּוֹף, מִפְּנֵי שֶׁהַגּוֹף אֶצֶל הַנְּשֻׁמָּה כְּאִשָּׁה אֶצֶל הַזָּכָר, וְהַנְּשֻׁמָּה כְּלָפִי מַעֲלָה כְּנִקְבָה בַּפְּנֵי הַזָּכָר, וְכָל אֶחָד יוֹרֵשׁ מֵעֲלָתוֹ.

שנינו שם, בארבע פעמים [בשנה] בשעה בכל יום העדן מנטף על הגן, ויוצא מאותם הטפות נהר גדול המתחלק לארבעה ראשים, ושמנה וארבעים טפות בכל יום, ומשם שבעים אילני הגן. זהו שכתוב (תהלים קד) ישבעו עצי ה'. רבי תנחום אמר, מפאן (ס) משקה הרים מעליותיו. איזו היא עליה? זהו עדן. ועדן באיזה מקום הוא? רבי יהודה אמר, למעלה מערבות הוא. רבי יוסי אמר, בערבות הוא, שהרי שנינו, שם גנזי חיים טובים ברכה ושלוש ונשמטן של צדיקים, והגנוז העליון. הוא עדן למטה מכון כנגדו גן בארץ ונוטל ממנו שפע בכל יום.

אמר רבי אבהו, שמונה וארבעים נביאים עמדו להם לישראל, וכל אחד נטל בחלקו תמצית טפה אחת מאותם טפות של עדן, שהם שמונה וארבעים טפות. ומה אם כל נביא שנטל טפה אחת מהן היתה מעלתו ברוח הקדש על כל השאר - אדם הראשון שהיה מקבל משמונה וארבעים לא כל שכן. מפאן אתה למד כמה היתה חקמתו.

רבי בא אמר רב כהנא, וכי מאין היה להם לנביאים מאותן הטפות? אלא כף שנינו, בכל טפה וטפה היוצאת מעדן, רוח חכמה יוצאת עמו, ועל פן נגזר במשנה: יש מים שמגדלים חכמים, ויש מים שמגדלים טפשים. ואותם המים שמגדלים חכמים, אותם המים היו מטפות של עדן.

שאמר רבי יוסי, המים שבהם טפות יושבים [ג"א יתרים] מפל אותם ארבעת הנהרות הראשונים, הוא שכתוב (בראשית ב) שם האחד פישון. מה זה שם האחד פישון? המיחד מפלם פישון, והוא הנופל בארץ מצרים, ולפיכך היתה חקמת [לישראל] מצרים יותר מפל העולם.

תנן היום בארבעה פעמים (ג"א בשנה) בשעה בכל יום, עדן מנטף על הגן, ויוצא מאותם הטפות נהר גדול המתחלק לארבעה ראשים, ושמנה וארבעים טפות בכל יום ומשם שבעים אילני הגן הדיא הוא דכתיב, (תהלים קד) ישבעו עצי יי. רבי תנחום אמר מהכא (תהלים קד) משקה הרים מעליותיו, איזו היא עליה זהו עדן. ועדן באיזה מקום הוא. רבי יהודה אמר למעלה מערבות הוא. רבי יוסי אמר בערבות הוא, דהא תנן שם גנזי חיים טובים, ברכה ושלוש ונשמטן של צדיקים והגנוז העליון הוא עדן, למטה מכון כנגדו גן בארץ ונוטל ממנו שפע בכל יום.

אמר רבי אבהו שמונה וארבעים נביאים עמדו להם לישראל וכל אחד נטל בחלקו תמצית טפה אחת מאותם טפות של עדן שהם שמונה וארבעים טפות. ומה אם כל נביא שנטל טפה אחת מהן היתה מעלתו ברוח הקדש על כל השאר. אדם הראשון שהיה מקבל משמונה וארבעים לא כל שכן, מפאן אתה למד כמה היתה חקמתו.

רבי בא אמר רב כהנא וכי מאין היה להם לנביאים מאותם הטפות, אלא הכי תנן, בכל טפה וטפה היוצאת מעדן רוח חכמה יוצא עמו, ועל פן אתגזר במתניתין, אית מיא מגדלן חפימין, ואית מיא מגדלן טפשיין, ואינון מיא דמגדלן חפימין אינון מיא הוו מטפין דעדן.

דאמר רבי יוסי, מיא דביה טפין יתבין [ג"א יתיריו] מפל אינון ארבע נהרי קדמאה הוא דכתיב, (בראשית ב) שם האחד פישון. מאי שם האחד פישון. המייוחד מפולם פישון והוא הנופל בארץ מצרים, ולפיכך היתה חקמת (לישראל) מצרים יותר מפל העולם.

שאמר רבי יוסי, המים שבהם טפות יושבים [ג"א יתרים] מפל אותם ארבעת הנהרות הראשונים, הוא שכתוב (בראשית ב) שם האחד פישון. מה זה שם האחד פישון? המיחד מפלם פישון, והוא הנופל בארץ מצרים, ולפיכך היתה חקמת [לישראל] מצרים יותר מפל העולם.

וּמִשְׁנַגְזְרָה גְזָרָה שְׁאֲבָדָה חֻכְמַת מִצְרַיִם, נִטְלָה קִדְשָׁא
 בְּרִיף הוּא אוֹתָם טַפְיִן זֶרֶק לֹזֵן בְּהֵוָה גִּנְא,
 בְּהֵוָה נִהְרָא דְגִנְתָּא דְעַדְן דְכְּתִיב, (בראשית ב) וְנִהָר יוֹצֵא
 מִעַדְן לְהִשְׁקוֹת אֶת הַגֶּן. וְזֶה הָיָה מוֹלִיד אַרְבָּעָה אַחֲרִים
 וְהָאֶחָד הַמְּיֻחָד הַנוֹלָד מִמֶּנּוּ פִישׁוֹן הָיָה. מִשְׁנַטְלוּ אֵלּוּ
 הַטַּפּוֹת שְׁלֵא יֵצְאוּ מֵהֶגֶן אֲבָדָה הַחֻכְמָה מִמִּצְרַיִם.

וּמֵאוֹתוֹ הַרוּחַ שֶׁהָיָה יוֹצֵא מִעַדְן, תַּמְצוֹ (נ"ל ימצו) כָּל
 נְבִיא וְנְבִיאָא, וְהֵינּוּ דְכְּתִיב מִתְהַלֵּף בְּגֵן לְרוּחַ
 הַיּוֹם. וְגִנּוּ זֶה בְּגֵן עַדְן לְעֵתִיד לְבוֹא, וְזֶה הוּא הַנִּהְרָא
 שְׂרָאָה יַחְזָקָאֵל בְּנִבְוֵאָתוֹ. וְעַל כֵּן אָמַר הַכְּתוּב (ישעיה יא)
 פִּי מְלֶאכֶה הָאָרֶץ דְּעָה אֶת יְיָ וְגו'. שְׁאוֹתָם מִיָּם תִּמִּיד
 מַגְדִּילִים הִיְדִיעָה בְּעוֹלָם.

תִּנּוּ רַבָּנָן כָּל נִשְׁמַתָּן שֶׁל צְדִיקִים לְמַעְלָה בְּעַדְן הֵן. וְמָה
 מִמָּה שִׁיּוֹרֵד מִעַדְן יִשְׁגָּא הַחֻכְמָה בְּעוֹלָם, לְעוֹמְדִים
 בּוֹ וְנִהְיִין מִהֵנְאוֹתָיו וְכִסּוּפָיו, עַל אַחַת כְּפָה וְכַמָּה.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק פִּינוּן שֶׁהַנִּשְׁמָה זוֹכָה לִיכְנֵס בְּשַׁעְרֵי
 יְרוּשָׁלַיִם שֶׁל מַעְלָה. מִיכָא"ל הַשֵּׁר הַגְּדוֹל הוֹלֵף
 עִמָּה וּמְקַדִּים לָהּ שְׁלוֹם. מְלֶאכֶי הַשֶּׁרֶת תִּמְהִים בָּהּ
 וְשׁוֹאֲלִים עָלֶיהָ (שיר השירים ג) מִי זֹאת עוֹלָה מִן הַמִּדְבָּר.
 מִי זֹאת עוֹלָה בֵּין הָעֲלִיּוֹנִים מֵהַגּוֹף הַחֶרֶב שְׂדוּמָה לְהֵבֵל
 דְכְּתִיב, (תהלים קמד) אָדָם לְהֵבֵל דָּמָה. הוּא מְשִׁיב וְאוֹמֵר
 (שיר השירים ו) אַחַת הִיא יוֹנְתִי תַמְתִּי, אַחַת הִיא מְיֻחָדָת
 הִיא. אַחַת הִיא לְאִמָּה, לְאִמָּה זוֹ הִיא כֶּסֶף הַכְּבוֹד שֶׁהִיא
 אִם לְנִשְׁמָה יוֹלְדָת לָהּ שְׁנַגְזְרָה מִמֶּנָּה.

רְאוּהָ בְּנוֹת וַיֵּאשְׁרוּהָ. אֵלּוּ שְׂאָר הַנִּשְׁמוֹת שֶׁהֵן בְּמַעְלָתָן
 לְמַעְלָה וְהֵם הַנִּקְרְאוֹת בְּנוֹת יְרוּשָׁלַיִם. אָמַר רַבִּי
 יוֹסִי הָא חֲזַרְנָא עַל מָה דְאַמְרֵן אֵלּוּ נִקְרְאוֹת בְּנוֹת
 יְרוּשָׁלַיִם, וְהָאֲחֵרוֹת נִקְרְאוֹת בְּנוֹת לוֹט. רְאוּהָ בְּנוֹת
 וַיֵּאשְׁרוּהָ. שְׂאָר הַנִּשְׁמוֹת מְשַׁבְּחוֹת לָהּ, וְאוֹמְרוֹת שְׁלוֹם

רְאוּהָ בְּנוֹת וַיֵּאשְׁרוּהָ - אֵלּוּ שְׂאָר הַנִּשְׁמוֹת שֶׁהֵן בְּמַעְלָתָן לְמַעְלָה, וְהֵם הַנִּקְרְאוֹת בְּנוֹת יְרוּשָׁלַיִם.
 אָמַר רַבִּי יוֹסִי, הִנֵּה חֲזַרְנּוּ עַל מָה שְׁאַמְרֵנוּ - אֵלּוּ נִקְרְאוֹת בְּנוֹת יְרוּשָׁלַיִם, וְהָאֲחֵרוֹת נִקְרְאוֹת בְּנוֹת
 לוֹט. רְאוּהָ בְּנוֹת וַיֵּאשְׁרוּהָ - שְׂאָר הַנִּשְׁמוֹת מְשַׁבְּחוֹת לָהּ וְאוֹמְרוֹת שְׁלוֹם בּוֹאָ. מְלָכוֹת וּפִילִגְשִׁים
 - מְלָכוֹת אֵלּוּ הָאֲבוֹת שֶׁהֵם מְלָכוֹת, וּפִילִגְשִׁים הֵם גְּרֵי הַצֶּדֶק. כָּלֵם מְשַׁבְּחוֹת וּמְקַלְסוֹת אוֹתָהּ עַד

וּמִשְׁנַגְזְרָה הַגְּזָרָה שְׁאֲבָדָה חֻכְמַת
 מִצְרַיִם, נִטְלָה הַקִּדּוֹשׁ בְּרוּף הוּא
 אוֹתָם הַטַּפּוֹת וְזֶרֶק אוֹתָם בְּאוֹתוֹ
 הַגֶּן, בְּאוֹתוֹ הַנִּהָר שֶׁל גֵּן עַדְן,
 שְׁכַתּוֹב (ס) וְנִהָר יוֹצֵא מִעַדְן
 לְהִשְׁקוֹת אֶת הַגֶּן. וְזֶה הָיָה
 מוֹלִיד אַרְבָּעָה אַחֲרִים, וְהָאֶחָד
 הַמְּיֻחָד הַנוֹלָד מִמֶּנּוּ פִישׁוֹן הָיָה.
 מִשְׁנַטְלוּ אֵלּוּ הַטַּפּוֹת שְׁלֵא יֵצְאוּ
 מֵהֶגֶן, אֲבָדָה הַחֻכְמָה מִמִּצְרַיִם.

וּמֵאוֹתָהּ הַרוּחַ שֶׁהָיָה יוֹצֵאת
 מִעַדְן, תַּמְצוֹ [ימצו] כָּל נְבִיא וְנְבִיאָא,
 וְהֵינּוּ שְׁכַתּוֹב מִתְהַלֵּף בְּגֵן לְרוּחַ
 הַיּוֹם. וְגִנּוּ זֶה בְּגֵן עַדְן לְעֵתִיד
 לְבוֹא, וְזֶה הוּא הַנִּהְרָא שְׂרָאָה
 יַחְזָקָאֵל בְּנִבְוֵאָתוֹ, וְעַל כֵּן אָמַר
 הַכְּתוּב (ישעיה יא) כִּי מְלֶאכֶה הָאָרֶץ
 דְּעָה אֶת ה' וְגו'. שְׁאוֹתָם מִיָּם
 תִּמִּיד מַגְדִּילִים הִיְדִיעָה בְּעוֹלָם.

שָׁנוּ רַבּוֹתֵינוּ, כָּל נִשְׁמַתָּן שֶׁל
 צְדִיקִים לְמַעְלָה, בְּעַדְן הֵן. וְמָה
 מִמָּה שִׁיּוֹרֵד מִעַדְן יִשְׁגָּא הַחֻכְמָה
 בְּעוֹלָם - לְעוֹמְדִים בּוֹ וְנִהְיִים
 מִהֵנְאוֹתָיו וְכִסּוּפָיו עַל אַחַת כְּפָה
 וְכַמָּה.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, פִּינוּן שֶׁהַנִּשְׁמָה
 זוֹכָה לִיכְנֵס בְּשַׁעְרֵי יְרוּשָׁלַיִם שֶׁל
 מַעְלָה, מִיכָא"ל הַשֵּׁר הַגְּדוֹל
 הוֹלֵף עִמָּה וּמְקַדִּים לָהּ שְׁלוֹם.
 מְלֶאכֶי הַשֶּׁרֶת תִּמְהִים בָּהּ
 וְשׁוֹאֲלִים עָלֶיהָ (שיר ג) מִי זֹאת
 עוֹלָה מִן הַמִּדְבָּר. מִי זֹאת עוֹלָה
 בֵּין הָעֲלִיּוֹנִים מֵהַגּוֹף הַחֶרֶב
 שְׂדוּמָה לְהֵבֵל, שְׁכַתּוֹב (תהלים קמד)
 אָדָם לְהֵבֵל דָּמָה. הוּא מְשִׁיב
 וְאוֹמֵר, (שיר ו) אַחַת הִיא יוֹנְתִי
 תַמְתִּי. אַחַת הִיא - מְיֻחָדָת הִיא.
 אַחַת הִיא לְאִמָּה - לְאִמָּה זוֹ הִיא
 כֶּסֶף הַכְּבוֹד שֶׁהִיא אִם לְנִשְׁמָה
 יוֹלְדָת לָהּ, שְׁנַגְזְרָה מִמֶּנָּה.

רְאוּהָ בְּנוֹת וַיֵּאשְׁרוּהָ - אֵלּוּ שְׂאָר הַנִּשְׁמוֹת שֶׁהֵן בְּמַעְלָתָן לְמַעְלָה, וְהֵם הַנִּקְרְאוֹת בְּנוֹת יְרוּשָׁלַיִם.
 אָמַר רַבִּי יוֹסִי, הִנֵּה חֲזַרְנּוּ עַל מָה שְׁאַמְרֵנוּ - אֵלּוּ נִקְרְאוֹת בְּנוֹת יְרוּשָׁלַיִם, וְהָאֲחֵרוֹת נִקְרְאוֹת בְּנוֹת
 לוֹט. רְאוּהָ בְּנוֹת וַיֵּאשְׁרוּהָ - שְׂאָר הַנִּשְׁמוֹת מְשַׁבְּחוֹת לָהּ וְאוֹמְרוֹת שְׁלוֹם בּוֹאָ. מְלָכוֹת וּפִילִגְשִׁים
 - מְלָכוֹת אֵלּוּ הָאֲבוֹת שֶׁהֵם מְלָכוֹת, וּפִילִגְשִׁים הֵם גְּרֵי הַצֶּדֶק. כָּלֵם מְשַׁבְּחוֹת וּמְקַלְסוֹת אוֹתָהּ עַד

שנכנסת למעלה, ואזי הנשמה במעלתה ומתקיימת אריכות ימים. זהו שפתוח ואברהם זקן בא בימים. נכנס באריכות ימים לעולם הבא.

רבי אבא הזקן קם על רגליו ואמר, מנוחה ושלוש עצמות יהיו לך, רבי שמעון, שהחזרת עטרה לישנה. ששינינו בפריאת הראשונה, שפיון שהנשמה היא בשלמותה במקום עליון (למן אחר נכנסים), לא שבה לגוף, אלא נבראות ממנה נשמות אחרות שיוצאות ממנה, והיא נשארת בקיום, עד שבא רבי שמעון בן יוחאי ודרש, ומה אם בעולם הזה שהוא הבל, והגוף שהוא טפה סרוחה, נכנסת בו אותה הנשמה - לעתיד לבא שיצטרפו כלם ויהיה הגוף מבחר בקיום ותשלוש יותר, אינו דין להפגס אותה הנשמה בו בכל התשלושים והעלויים שבה?

אמר רבי אחא, אותה הנשמה (בו) ככל התשלושים (העלויים שבה) ממש, ואותו הגוף ממש עתיד הקדוש ברוך הוא להעמידן בקיומן לעתיד לבא, אבל שניהם יהיו שלמים בתשלוש הדעות להשיג מה שלא השיגו בעולם הזה.

ואברהם זקן בא בימים וגו'. רבי בו אמר רבי יוחנן, (באותם הימים) באותו עולם שהוא ימים, ולא בעולם הזה שהוא לילה. אמר רבי יעקב, באותם העולמות שהם ימים, באותם ההנאות והכפופים שהוא נוחל. וה' ברוך את אברהם בכל. באותה המשנה (ניא המשנה) שנתן לו הקדוש ברוך הוא משמו, שהיא אות ה"א, שבה נברא העולם.

וְכַמְדֵנוּ, אמר רבי יוחנן, מטטרו"ן שר הפנים, שהוא נער עבד מרבו האדון המושל עליו, ממונה על הנשמה בכל יום להספיק לה מאותו האור שנצטווה,

בואך. מלכות ופלאגשים, מלכות אלו האבות שהם מלכות. ופלאגשים, הן גיורי הצדק. כולם משבחות ומקלסות אותה עד שנכנסת למעלה, ואזי הנשמה במעלתה ומתקיימת אריכות ימים ה'א הוא דכתיב ואברהם זקן בא בימים. נכנס באריכות ימים לעולם הבא.

רבי אבא סבא קם על רגליו ואמר, מנוחה ושלוש גרמין יהא לך רבי שמעון בן יוחאי דחזרת עטרה ליושנה. דתנינן במתניתא קדמא דכיון שהנשמה היא בתשלושה באתר עלאה (למנא בתרא עליון) לא תבאת לגופא, אלא אתבריאת מנה נשמי אתרנין דנפקי מנה ואיהי אשתארת בקיומא, עד דאתא רבי שמעון בן יוחאי ודרש ומה אם בעולם הזה שהוא הבל והגוף שהוא טפה סרוחה נכנסת בו אותה הנשמה. לעתיד לבא שיצטרפו כולם ויהיה הגוף מוכחר בקיום ותשלוש יותר, אינו דין להפגס אותה הנשמה בו בכל התשלושים והעלויים שבה.

אמר רבי אחא אותה הנשמה (בו) ככל התשלושים (העלויים שבה) ממש ואותו הגוף ממש עתיד הקדוש ברוך הוא להעמידן בקיומן לעתיד לבא, אבל שניהם יהיו שלמים בתשלוש הדעות להשיג מה שלא השיגו בעולם הזה:

ואברהם זקן בא בימים וגו'. רבי בו אמר רבי יוחנן (באותם הימים) באותו העולם שהוא ימים, ולא בעולם הזה שהוא לילה. אמר רבי יעקב באותם העולמות שהם ימים באותם ההנאות והכפופים שהוא נוחל: וי' ברוך את אברהם בכל. באותו המשנה (ניא המשנה) שנתן לו הקדוש ברוך הוא משמו, שהיא אות ה"א, שבו נברא העולם.

ותניא אמר רבי יוחנן מטטרו"ן שר הפנים שהוא נער עבד מרבו האדון המושל עליו, ממונה על הנשמה בכל יום להספיק לה מאותו האור שנצטווה,

והוא עתיד לקחת חשבון פתק בכתי הקברות מדומה, ולהראות אותו לפני רבו, והוא עתיד לעשות שאור אותו העצם תחת הארץ, לתקן את הגופות ולקיים בשלמות של גוף בלי הנשמה, [במין] שהקדוש ברוך הוא ישלח אותה למקומה.

אמר רבי יצחק, באותה שעה מה פתוב? ויאמר אברהם אל עבדו זקן ביתו המושל וגו'. מהו אל עבדו? אם בחכמה הזו נסתפל, מה זה אל עבדו? אמר רבי נהוראי, לא נסתפל אלא במה שאמר עבדו, עבדו של מקום, [זקן ביתו] הקרוב לעבודתו, ומי הוא? זה מטטרו"ן, כפי שאמרנו. שהוא עתיד ליפוט את הגוף בכתי הקברות.

זהו שכתוב ויאמר אברהם אל עבדו, זה מטטרו"ן עבדו של מקום. זקן ביתו, שהוא תחלת בריותיו של מקום. המשל בכל אשר לו, שנתן לו הקדוש ברוך הוא ממשלה על כל צבאותיו.

ולמדנו, אמר רבי שמעון אמר רבי יוסי אמר רב, כל צבאותיו של אותו עבד נוטלים אור ונהנים מזיו הנשמה. שלמדנו, אור הנשמה לעולם הבא גדול מאור הפסא. והרי מהפסא נטלה הנשמה? אלא זה לפי הראוי לו, וזה לפי הראוי לו. רב נחמן אמר, גדול מאור הפסא ממש, שכתוב (יחזקאל א) דמות כמראה אדם עליו מלמעלה. מה זה עליו? על זהו.

ובשהוא הולך לעשות שליחותו, כל צבאותיו והמרפכה שלו

נזונים מאותו הזהר. זהו שהנשמה אומרת לו, [שכתוב] שים נא ידך, כלומר סיעתך. תחת ירכי - זהו אור הנשפע מן הנשמה עליהם.

אמר רבי יהודה ברבי שלום, כף קבלנו, בשעה שזה הולך בשליחותו של מקום, הקדוש ברוך הוא מניע כל צבאותיו של מעלה באות אחת משמו. אמר רב הונא, כף ירכי בגימטריא ר"ם.

והוא עתיד למיסב חושפן פתקא בכתי קברי מן דומה ולאחזאה ליה קמי מאריה, והוא זמין למעבד חמיר ההוא גרמא תחות ארעא לתקנא לגופייה ולקיימא לון בשלימותא דגופא בלא נשמתא (בומא) דקודשא בריה הוא ישדר לה לאתרה.

אמר רבי יצחק באותה שעה מה כתיב, ויאמר אברהם אל עבדו זקן ביתו המושל וגו'. מהו אל עבדו, אי בחכמתא דא נסתפל מהו אל עבדו. אמר רבי נהוראי לא נסתפל אלא במה שאמר עבדו, עבדו של מקום. [זקן ביתו] הקרוב לעבודתו, ומאן איהו, זה מטטרו"ן כדקאמרן, דאיהו עתיד ליפוט לגוף בכתי קברי.

הדא הוא דכתיב ויאמר אברהם אל עבדו, זה מטטרו"ן עבדו של מקום. זקן ביתו, שהוא תחלת בריותיו של מקום. המושל בכל אשר לו, שנתן לו קדשא בריה הוא ממשלה על כל צבאותיו.

ותאנא אמר רבי שמעון אמר רבי יוסי אמר רב, כל צבאותיו של אותו עבד נוטלים אור ונהנין מזיו הנשמה, דתאנא אור הנשמה לעולם הבא גדול מאור הפסא. והא מהפסא נטלה הנשמה. אלא זה לפי הראוי לו וזה לפי הראוי לו. רב נחמן אמר גדול מאור הפסא ממש דכתיב, (יחזקאל א) דמות כמראה אדם עליו מלמעלה, מאי עליו על זהו.

ובשהוא הולך לעשות שליחותו כל צבאותיו והמרפכה שלו נזונים מאותו הזהר. הדא הוא שהנשמה אומרת לו (דכתיב) שים נא ידך, כלומר סיעתך, תחת ירכי, זהו אור הנשפע מן הנשמה עליהם.

אמר רבי יהודה ברבי שלום כף קבלנו בשעה שזה הולך בשליחותו של מקום, קדשא בריה הוא

נזונים מאותו הזהר. זהו שהנשמה אומרת לו, [שכתוב] שים נא ידך, כלומר סיעתך. תחת ירכי - זהו אור הנשפע מן הנשמה עליהם.

כלומר, הנשמה אומרת שים נא ידך, סיעתך, תחת מעלתו של רם ונשא המושל על הכל. ולאחר שצוה סיעת העליונים תחת ידו, אני משביעך שבועה גדולה בו. אמר רבי יצחק, אלהי השמים ואלהי הארץ - הואיל ואמר בה' שהוא הכל, למה נאמר אלהי השמים? אמר רבי יהודה, שהוא אדון על הכל. בבת אחת וברגע אחד הוא מניע לכל, וככל פאין נגדו. רבי יצחק אומר על שמים אותיות משמו, להורות שהוא הכל ואין אחר בלתו.

ואשביעך בה' אלהי השמים ואלהי הארץ. אמר רב הונא, ואם הייתי עמהם של בעלי הבריתא כשגלו הסוד הזה, לא נפרד הייתי מהם כף, שהרי אני רואה עמקים רבים בפיהם שגלו ולא ראויים לכל אדם. בא ראה, שבועת הברית הזו נשבעת הנשמה, שכתוב אשר לא תקח אשה לבני.

אמר רבי יצחק, מכאן משמע, שהואיל ואתה הולך בשליחות זו, לא תקח אשה לבני. כלומר שלא תקח גוף לבני [לבני] להכנס בגוף אחר, בגוף זר, בגוף שאינו ראוי לו, אלא בכהוא ממש שהוא שלי, בכהוא ממש שיצאתי ממנו. זהו שכתוב כי אם אל ארצי ואל מולדתי תלך. אמר רבי יוסי, מהו ולקחת אשה לבני ליצחק? אמר רבי יצחק, אותו הגוף שנוצטער עמי באותו העולם ולא היה לו הנאה וכסוף בו מפני יראת קונו, אותו הגוף ממש תקח לצחק עמו בשמחת הצדיקים הזו, לצחק עמו בשמחת הקדוש ברוך הוא, לצחק עמו שעכשו עת שחוק בעולם. זהו שכתוב (תהלים קכו) אז ימלא שחוק פינו וגו'.

אמר רבי יהודה בר יצחק, בא תשמע, אין מלאך אחד עושה אלא שליחות אחת, ולא שתי

מניע כל צבאותיו של מעלה באות אחת משמו. אמר רב הונא כף ירכ"י בגימטריא ר"ם. כלומר הנשמה אומרת שים נא ידך סיעתך תחת מעלתו של רם ונשא המושל על הכל ולאחר שצוה סיעת עליונים תחת ידו אני משביעך שבועה גדולה בו.

אמר רבי יצחק אלהי השמים ואלהי הארץ. הואיל ואמר ביני שהוא הכל, למה נאמר אלהי השמים, אמר רבי יהודה שהוא אדון על הכל, בבת אחת וברגע אחד הוא מניע לכל וככל פאין נגדו. רבי יצחק אומר על שמים אותיות משמו להורות שהוא הכל ואין אחר בלתו:

ואשביעך ביני אלהי השמים ואלהי הארץ. אמר רב הונא ואי הוינא עמהון דמארי מתניתא כד גלו רזא דנא לא איפרשנא מנהון הכי, דהא אנא חזי עמיקין סגיאיין בפומייהו דגלו ולא אתחזיין לכל איניש. תא חזי, שבועת קנימא דא אומי לה נשמתא דכתיב אשר לא תקח אשה לבני.

אמר רבי יצחק מהכא משמע שהואיל ואתה הולך בשליחות זה לא תקח אשה לבני, כלומר שלא תקח גוף לבני (ר"א לבני) ליכנס בגוף אחר בגוף זר בגוף שאינו ראוי לו, אלא בכהוא ממש שהוא שלי, בכהוא ממש שיצאתי ממנו, הדא הוא דכתיב כי אם אל ארצי ואל מולדתי תלך.

אמר רבי יוסי מהו ולקחת אשה לבני ליצחק. אמר רבי יצחק אותו הגוף שנוצטער עמי באותו העולם, ולא היה לו הנאה וכסוף בו מפני יראת קונו, אותו הגוף ממש תקח ליצחק עמו בהאי שמחת הצדיקים. ליצחק עמו בשמחת הקדוש ברוך הוא, ליצחק עמו דעכשו עת שחוק בעולם הדא הוא דכתיב, (תהלים קכו) אז ימלא שחוק פינו וגו'.

אמר רבי יהודה בר יצחק תא שמע אין מלאך אחד

עושה אלא שליחות אחד, ולא ב' שליחות בבת אחת. ותניא אמר רבי אבא מלאך אחד אשר קסת הסופר במתניו עתיד להרשים כל אחד ואחד על מצחו, ולאחר כן השר הגדול הולך לתקן כל אחד ואחד ולהעמידו לקבל נשמתו, הדיא הוא דכתיב הוא ישלח מלאכו לפניך ולקחת אשה, מאי לפניך לפני שליחותך.

שליחות בבת אחת. ולמדנו, אמר רבי אבא, מלאך אחד, אשר קסת הסופר במתניו, עתיד להרשים כל אחד ואחד על מצחו, ולאחר כן השר הגדול הולך לתקן כל אחד ואחד ולהעמידו לקבל נשמתו. זהו שכתוב הוא ישלח מלאכו לפניך ולקחת אשה. מה זה לפניך? לפני שליחותך.

רבי (אלעזר) אליעזר אזל למחמי לרבן יוחנן בן זכאי רביה, ויהוה יומא ריש ירחא הוה, כד מטא גביה אמר ליה בירא דלסריין, ומליין ליה, ויהוה נביע מדידיה יתיר, מאי בעא הכא. אמר ליה חייב אדם להקביל פני רבו. אמר ליה לאו על כף אמרית. אלא אנא חמי באנפך דמלה חדתא אית גבך מאינון עמיקין דאת עתיד למתבע.

רבי (אלעזר) אליעזר הלך לראות את רבן יוחנן בן זכאי רבו, ואתו היום היה ראש חדש. כשהגיע אליו, אמר לו, הבאר שמנקה מכל טנפת, וממלאים אותו ונובע משלו יתיר, מה רוצה כאן? אמר לו, חייב אדם להקביל פני רבו. אמר לו, לא כף אמרתי, אלא אני רואה בפניך שדבר חדש יש אצלך מאותם העמקים שאתה עתיד לשאל. אמר לו, ראיתי את האור הראשון הזה שמסעותיו עשרה, ונוסע בעשרה, ובסוד של עשרה מנהיג את הכל, ובאותיות של עשרה עושה את מעשיו. ולמדנו, עשרה פתקים, עשרה מפתחות של בית חולים בידו, ועשרה פתקים נוטל בגן עדן להתקין ארץ על גופות הצדיקים.

אמר ליה, חמינא האי אור הראשון דמטלנוי עשרה ובעשרה נטיל, וברזא דעשרה נהיג לכלא, ובאתוותא דעשרה עביד עובדוי. ותאנא עשרה פתקין עשרה מפתחן דבי קצרי בידוי, ופתקין עשרה נטיל בגינתא דעדן לאתקנא ארעא על גופיהון דצדיקיא.

אמר ליה אליעזר ברי חמית הוית יתיר ממלאכא קדישא דעלמא, בעשרה אתברי, בעשרה אתנהיג. בעשרה פרסיא קדישא, בעשרה אורייתא, הוא בעשרה מטלנוי, בעשרה עלמין עלאין (בעשרה) וחד עלאה על כלא בריך הוא.

אמר לו, אליעזר בני, היית רואה יותר ממלאך קדוש של העולם, בעשרה נברא, בעשרה מנהג. בעשרה הפסא הקדוש. בעשרה התורה, הוא בעשרה מסעותיו. בעשרה עולמות. עליונים (בעשרה). ואחד עליון על הכל ברוך הוא.

ואימא לך מלה דעתיה דמארי דמתניפא הוה כהאי מה כתיב ויקח העבד עשרה גמלים מגמלי אדניו וילך. אמר ליה רבי זכיןא לפסוקא דא, אבל וכל טוב אדניו בידו מהו. אמר ליה הוא שמיה דמאריה דאזיל גבי לאעלא ליה ולאנהגא (ולאנא) ליה, אמר דא ודאי הוא כי שמי בקרבו.

ואמר לך דבר, דעתו של בעל המשנה היתה בזה. מה כתוב? ויקח העבד עשרה גמלים מגמלי אדניו וילך. אמר לו, רבי, זכיתי לפסוק הזה, אבל וכל טוב אדניו בידו מהו? אמר לו, הוא שמו של רבו שהלך אליו להכניסו ולהנהיג (ולחגן) אותו. אמר, זהו ודאי, כי שמי בקרבו.

שנינו, אמר רבי אבהו, בא ראה, מי שידע את שמו על בריו, יודע שהוא ושמו אחד, הקדוש ברוך הוא ושמו אחד, שכתוב (זכריה יד) ה' אחד וגו'. [כלם] כלומר, השם והוא אחד.

אמר רבי אבא, יש להסתפל בפרשה הזו: ויברך הגמלים מחוץ לעיר אל באר המים. אמר רבי אבא, מחוץ לעיר - זהו בית הקברות. אל באר המים - שלמדנו, הנקדמים בכתבי הקברות - אותם שנשאו ונתנו בתורה. שהרי שנינו, פשנכנס אדם לקבר, מה ששאלו אותו בתחלה - אם קבע עתים לתורה, שכתוב (ישעיה לג) והיה אמונת עתך וגו'. וכשיצא, אינו דין להקימם בתחלה.

אמר רבי אבא, לעת ערב - זהו יום ששי, שהוא ערב השבת, שאז הזמן להעמיד את המתים. מה משמע? ששנינו. ששת אלפי שנים הוא העולם, והוא אלהי הששי שהוא סיום הכל. והינו לעת ערב, זמן סיום הכל. לעת צאת השאבת - אלו הם תלמידי חכמים השואבים מימיה של תורה, שהוא עת לצאת ולהתנער מן העפר.

ואמר רבי אבא, עוד יש לדעת, ששנינו, אותם המתעסקים לדעת את בוראם בעולם הזה ונשמתם בתשומה לעולם הבא, זכו לצאת משבועות הנשמה, הולך לעת ערב, זמן סיום הכל. לעת צאת השאבת - אלו הם תלמידי חכמים השואבים מימיה של תורה, שהוא עת לצאת ולהתנער מן העפר.

ואמר רבי אבא, עוד יש לדעת, ששנינו, אותם המתעסקים לדעת את בוראם בעולם הזה ונשמתם בתשומה לעולם הבא, זכו לצאת משבועות הנשמה, הולך לעת ערב, זמן סיום הכל. לעת צאת השאבת - אלו הם תלמידי חכמים השואבים מימיה של תורה, שהוא עת לצאת ולהתנער מן העפר.

תנן אמר רבי אבהו תא חזי, מאן דידע שמייה על ברייה, ידע דהוא ושמייה חד הוא, קדשא בריך הוא ושמייה חד דכתיב, (זכריה יד) יי אחד וגו' (בלהו) כלומר השם והוא אחד.

אמר רבי אבא אית לאסתפלא בפרשתא דא: ויברך הגמלים מחוץ לעיר אל באר המים. אמר רבי אבא מחוץ לעיר, דא הוא בי קברי. אל באר המים, דתניא הנקדמים בכתבי קברי אותם שנשאו ונתנו בתורה, דהא תנן כפשנכנס אדם לקבר מה דשאלו ליה תחילה אם קבע עתים לתורה דכתיב, (ישעיה לג) והיה אמונת עתך וגו'. וכשיצא אינו דין להקימם בתחלה.

אמר רבי אבא לעת ערב זהו יום ששי שהוא ערב השבת שאז הזמן לקיימא מתקיא, מאי משמע דתנן שיתא אלפי שנין הוי עלמא, והוא אלהי הששי שהוא סיום הכל, והיינו לעת ערב, זמן סיום הכל. לעת צאת השואבות, אלו הם תלמידי חכמים השואבים מימיה של תורה שהוא עת לצאת ולהתנער מן העפר.

ואמר רבי אבא עוד יש לדעת דתנן אותם המתעסקים לדעת את בוראם בעולם הזה ונשמתם בתשומה לעולם הבא זכו לצאת משבועות הנשמה הולך לדעת מי הוא גופה ממש ומאי הוא. הנה אנכי נצב על עין המים אף על גב שתלמיד חכם הוא הולך אחר התשלום, דכתיב והיה העלמה היוצאת לשאוב ואמרתי אליה השקיני נא מעט מים מפדך אמור לי רמז ידיעתו ממה שהשגת.

ואמרה אלי גם אתה שתה, אף אתה עבד (כמוד) כמוני ולא נתחלף לי (על) ידיעתך בידיעתו של מקום ברוך הוא, וצריך אתה להשיג שאתה נברא כמוני.

היצאת לשאב ואמרתי אליה השקיני נא מעט מים מפדך - אמר לי רמז ידיעתו ממה שהשגת. ואמרה אלי גם אתה שתה - אף אתה עבד [כמוד] כמוני, ולא נתחלף לי [על] ידיעתך בידיעתו של מקום ברוך הוא, וצריך אתה להשיג, שאתה נברא כמוני.

וְגַם לְגַמְלֵיךְ אֲשָׁאֵב, כְּלוֹמַר יְדִיעַת הַשְּׁגָתִי שְׁלֵא הַשִּׁיגוֹ סִיעַתְךָ, וְיִדְעֵתִי כִּי מַעֲלָה יֵשׁ לִי עֲלֶיךָ וְהֵימָּוְךָ נִבְרָא אֶתָּה מִזְיוֹ הַנְּתוּן אֶצְלָךְ. אִם הוּא אוֹמֵר סִימָן זֶה יְהִי מְסוּר בְּיַדִּי עַל כָּל דְּבָרִים אֱלוֹ, וְאָדַע שְׁהִיא הָאִשָּׁה הוּא הַגּוּף מֵאוֹתָהּ הַנְּשֻׁמָּה הַשְּׁבוּעָה שְׁהַשְּׁבִיעַנִי:

וְיְהִי הוּא טְרָם כְּלָה לְדַבֵּר וְגו'. רַבִּי יִצְחָק אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בְּעוֹד שְׂכַל הָעֲנַיִנִים הוּא רוֹצֵה לְנַסּוֹת עַל הַגּוּף, מָאִי כְּתִיב וְהִנֵּה רַבְּקָה יוֹצֵאתָ, זֶהוּ הַגּוּף קְדוֹשׁ שְׁנַתְעַסֵּק בְּדִבְרֵי תוֹרָה וְכַתְּת גּוּפוֹ לְהַשִּׁיג וְלִדְעַת אֶת קוּנוֹ. אֲשֶׁר יִלְדֶה לְכַתּוּאֵל, אָמַר רַב יְהוּדָה בְּתוֹ שֶׁל אֵל. בֵּן מַלְכָּה, בֵּן מַלְכָּה שֶׁל עוֹלָם. אִשֶּׁת נַחֲוֹר אַחִי אֲבִרְהָם. חֲבֵרַת הַשְּׂכָל גּוּף שֶׁנִּדְבַּק בְּשָׂכָל וְהִיא אַח הַנְּשֻׁמָּה. וְכַדָּה עַל שְׂכָמָה, מִשָּׂא הַחֲכָמָה עֲלֶיהָ.

וַיִּרְץ הָעֶבֶד לִקְרָאתָהּ. זֶה מַטְטְרוֹ"ן. וַיֹּאמֶר הַגְּמִיאִינִי נָא מַעַט מִיָּמִים מִכַּדָּךְ, אָמַר לִי רְמֹז חֲכַמְתָּא בִּידְעַת בּוֹרְאֵךְ מַמָּה שְׁעַסְקָת בְּעוֹלָם שְׁיִצְאָת מִמְּנוֹ. אָמַר רַבִּי אָבָא כְּדַפְרֵשִׁינָן, אַחַר כָּל זֶה מָה כְּתִיב וְאָשִׁים הַנְּזָם עַל אַפָּה וְהַצְּמִידִים עַל יְדֵיהָ.

אָמַר רַבִּי אָבָא אוֹתָם הָעֲצָמוֹת שֶׁנִּפְזְרוּ לְכָאן וּלְכָאן, הוּא צוֹמֵד אוֹתָם וְשׁוֹקְלָם זֶה עַל זֶה כְּמָה דְאֵתָ אָמַר, (ישעיה נח) וְעֲצָמוֹתֶיךָ יַחֲלִיץ. אָמַר רַבִּי אָבָא בְּאוֹתָהּ שָׁעָה אוֹתוֹ הַגּוּף עוֹמֵד בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְשָׁם נִכְנָס בּוֹ נִשְׁמָתוֹ.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִי מוֹלִיךְ הַגּוּף לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אָמַר רַבִּי זִירָא קָדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עוֹשֶׂה מַחִילוֹת תַּחַת הָאֶרֶץ וְהֵם מְתַגְלָגְלִים וְהוֹלְכִים לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הֵדָּא הוּא דְכְּתִיב, (ישעיה כו) וְאֶרֶץ רְפָאִים תְּפִיל.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק גְּבַרִיאֵ"ל מוֹלִיךְ אוֹתָם לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, מִנָּא לָן דְּכְּתִיב, (בראשית כד) הַתְּלִכִי עִם הָאִישׁ הַזֶּה,

וְהוֹלְכִים לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. זֶהוּ שְׂכָתוֹב (שם כו) וְאֶרֶץ רְפָאִים תְּפִיל.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, גְּבַרִיאֵ"ל מוֹלִיךְ אוֹתָם לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, מִנָּיָן לָנוּ? שְׂכָתוֹב (בראשית כד) הַתְּלִכִי עִם הָאִישׁ הַזֶּה, וְכַתּוּב שָׁם (דניאל ט) וְהָאִישׁ גְּבַרִיאֵל. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, מֵהוּ שְׂכָתוֹב וְלִרְבִּקָּה אַח וְשָׁמוּ

וְגַם לְגַמְלֵיךְ אֲשָׁאֵב - כְּלוֹמַר, יְדִיעַת הַשְּׁגָתִי שְׁלֵא הַשִּׁיגוֹ סִיעַתְךָ, וְיִדְעֵתִי כִּי מַעֲלָה יֵשׁ לִי עֲלֶיךָ וְהֵימָּוְךָ נִבְרָא אֶתָּה מִזְיוֹ הַנְּתוּן אֶצְלָךְ. אִם הוּא אוֹמֵר סִימָן זֶה יְהִי מְסוּר בְּיַדִּי עַל כָּל דְּבָרִים אֱלוֹ, וְאָדַע שְׁהִיא הָאִשָּׁה, הוּא הַגּוּף מֵאוֹתָהּ הַנְּשֻׁמָּה, הַשְּׁבוּעָה שְׁהַשְּׁבִיעַנִי.

וְיְהִי הוּא טְרָם כְּלָה לְדַבֵּר וְגו'. רַבִּי יִצְחָק אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בְּעוֹד שְׂכַל הָעֲנַיִנִים הוּא רוֹצֵה לְנַסּוֹת עַל הַגּוּף, מָה כְּתוּב? וְהִנֵּה רַבְּקָה יוֹצֵאתָ, זֶהוּ הַגּוּף קְדוֹשׁ שְׁנַתְעַסֵּק בְּדִבְרֵי תוֹרָה וְכַתְּת גּוּפוֹ לְהַשִּׁיג וְלִדְעַת אֶת קוּנוֹ. אֲשֶׁר יִלְדֶה לְכַתּוּאֵל - אָמַר רַב יְהוּדָה, בְּתוֹ שֶׁל אֵל. בֵּן מַלְכָּה - בֵּן מַלְכָּה שֶׁל עוֹלָם. אִשֶּׁת נַחֲוֹר אַחִי אֲבִרְהָם - חֲבֵרַת הַשְּׂכָל, גּוּף שֶׁנִּדְבַּק בְּשָׂכָל, וְהִיא אַח הַנְּשֻׁמָּה. וְכַדָּה עַל שְׂכָמָה - מִשָּׂא הַחֲכָמָה עֲלֶיהָ. וַיִּרְץ הָעֶבֶד לִקְרָאתָהּ - זֶה מַטְטְרוֹ"ן. וַיֹּאמֶר הַגְּמִיאִינִי מַעַט מִיָּמִים מִכַּדָּךְ - אָמַר לִי רְמֹז חֲכָמָה בִּידְעַת בּוֹרְאֵךְ מַמָּה שְׁעַסְקָת בְּעוֹלָם שְׁיִצְאָת מִמְּנוֹ. אָמַר רַבִּי אָבָא, כְּמוֹ שְׁפָרְשָׁנוּ, אַחַר כָּל זֶה מָה כְּתוּב? וְאָשִׁים הַנְּזָם עַל אַפָּה וְהַצְּמִידִים עַל יְדֵיהָ.

אָמַר רַבִּי אָבָא, אוֹתָם הָעֲצָמוֹת שֶׁנִּפְזְרוּ לְכָאן וּלְכָאן, הוּא צוֹמֵד אוֹתָם וְשׁוֹקְלָם זֶה עַל זֶה, כְּמוֹ שְׁנַתְעַסֵּק וְעֲצָמוֹתֶיךָ יַחֲלִיץ. אָמַר רַבִּי אָבָא, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה אוֹתוֹ הַגּוּף עוֹמֵד בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְשָׁם נִכְנָס בּוֹ נִשְׁמָתוֹ.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, מִי מוֹלִיךְ הַגּוּף לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל? אָמַר רַבִּי זִירָא, קְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה מַחִילוֹת תַּחַת הָאֶרֶץ, וְהֵם מְתַגְלָגְלִים

וְהוֹלְכִים לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. זֶהוּ שְׂכָתוֹב (שם כו) וְאֶרֶץ רְפָאִים תְּפִיל.

ובכתיב התם (דניאל ט) והאיש גבריאל. אמר רבי יוסי מאי דכתיב ולרבקה אח ושמו לבן. אמר רבי יצחק אין יצר הרע בטל מן העולם, אף על פי שכלו לא נמצא קצתו נמצא.

תא חזי, בתחלה כשהיה מוטל בעולם הזה נקרא לוט, לעולם הבא (גדל) יבטל מן העולם, אבל (לעתיד לבא) לא כולו, ונקרא לבן לא מנוול כבראשונה אלא כמאן דסחי מנוולו. לבן למאי אצטריך. אמר רבי שמעון למעבד פריה ורביה אצטריך, דאמר רבי שמעון אם אין יצר הרע נמצא, פריה ורביה אינו מצוי.

תא שמע פיון שהגוף נבנה ועומד בקיומו, מאי כתיב וישלחו את רבקה אחותם וגו'. מאי (תוי) ואת מניקתה, זה כח התנועה. רבי יצחק אמר זה כח הגוף.

רבי אבהו פתח בהאי קרא (שיר השירים ד) אתי מלבנון פלה אתי מלבנון תבאי וגו', אמר רבי אבהו כיון שהגוף נבנה על קיומו ומביאין אותו לקבל נשמתו לארץ ישראל, הנשמה ממתנת אליו ויוצאת לקראתו כמה דאת אמר ויצא יצחק לשוח בשדה. הדא הוא דכתיב אתי מלבנון פלה. זו היא הנשמה. תשורי מראש אמנה, היינו דכתיב וישא עיניו וירא.

אמר רבי יהודה אם היא הנשמה, תינח אברהם פדקאמרן, אבל יצחק מהו. אמר רבי אבהו הא חבריא אמרו דעכשיו אתקרי יצחק על שום חדוותא סגיאא דבעלמא.

אמר רבי אבהו בתחלה נקראת הנשמה אברהם והגוף שרה, עכשיו נקראת הנשמה יצחק והגוף רבקה. תנו במתניתין, אמר רבי שמעון ארבעים שנה קודם קיום הגוף ממתנת הנשמה לגוף בארץ ישראל. באיזה מקום במקום המקדש.

אמר רבי אבהו תא חזי, ויקח את רבקה ותהי לו לאשה אמר רבי אבהו, בא ראה, ויקח את רבקה ותהי לו לאשה ויאבה וינחם יצחק אחרי אמו. אוהב

לבן? אמר רבי יצחק, אין יצר הרע בטל מן העולם. אף על פי שכלו לא נמצא - קצתו נמצא. בא ראה, בתחלה כשהיה מוטל בעולם הזה, נקרא לוט. לעולם הבא (גדל) יבטל מן העולם, אבל (לעתיד לבא) לא כולו, ונקרא לבן, לא מנוול כבראשונה, אלא כמי שרוחץ מנוולו. למה צריך לבן? אמר רבי שמעון, לעשות פריה ורביה צריך. שאמר רבי שמעון, אם אין יצר הרע נמצא, פריה ורביה אינו מצוי.

בא תשמע, פיון שהגוף נבנה ועומד בקיומו, מה כתוב? וישלחו את רבקה אחותם וגו'. מה זה ואת מניקתה? זה כח התנועה. רבי יצחק אמר, זה כח הגוף.

רבי אבהו פתח בפסוק הזה, (שיר השירים ד) אתי מלבנון פלה אתי מלבנון תבאי וגו'. אמר רבי אבהו, כיון שהגוף נבנה על קיומו ומביאין אותו לקבל נשמתו לארץ ישראל, הנשמה ממתנת אליו ויוצאת לקראתו, כמו שנאמר ויצא יצחק לשוח בשדה. זהו שכתוב אתי מלבנון פלה, זו היא הנשמה. תשורי מראש אמנה, היינו שכתוב וישא עיניו וירא.

אמר רבי יהודה, אם הנשמה היא, יפה אברהם כפי שאמרנו. אבל מה זה יצחק? אמר רבי אבהו, הנה החברים אמרו שעכשו נקרא יצחק על שם השמחה הרבה שבעולם.

אמר רבי אבהו, בתחלה נקראת הנשמה אברהם והגוף שרה. עכשו נקראת הנשמה יצחק והגוף רבקה. שנינו במשנה, אמר רבי שמעון, ארבעים יום קדם קיום הגוף ממתנת הנשמה לגוף בארץ ישראל. באיזה מקום? במקום המקדש. אמר רבי אבהו, בא ראה, ויקח את רבקה ותהי לו לאשה ויאבה וינחם יצחק אחרי אמו. אוהב

את אותו הגוף ומתנחם עמו, והוא עת לשחוק והחדוה בעולם. אמר רבי יהודה, הרי כל הפרשה הזו התבררה לנו, אבל לא יכלנו לדעת מהו. ויסף אברהם ויקח אשה ושמה קטורה. ולשקול הדעת כל הפרשה הזו לסתר.

בשבא רב דימי, אמר, הפרשה הזו שמעתי ולא נזכרתי. אמרו שעליונים תקיפים לא זמנוה לגלות, ואנו מה נאמר? קם רבי יהודה ואמר, מישיבת חברינו בעלי המשנה גלויה.

קמו והלכו הוא ורבי ייסא ורבי חייא. מצאו את רבי אלעזר ברבי שמעון, והיה מגלה את סודות התפלין. נכנסו לפניו ואמרו, במה מתעסק מר? אמר להם, את טעם התפלין אמרתי, שהרי אשרי האיש שמניח תפלין ויודע את הטעם שלהן.

אמרו, אם נזח לפני מר, יאמר לנו הדבר. אמרו, שמענו מאביך, שהקדוש ברוך הוא באהבה רבה שהיתה לו עם ישראל אמר להם לעשות לו בית משכן כמו המרפבה העליונה שלמעלה, ויביא את דיורו עמהם. זהו שכתוב (שמות כה) ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. ושמענו מאביך, שפאן סתום הטעם של התפלין בפסוק הזה.

אמר לו, בא ראה, כמו העליון נעשה המקדש במרפבותיו הקדושות, ואחר כך השרה הקדוש ברוך הוא את דיורו עמהם פענן הזה. וכמו כן התעוררו החברים בעלי המשנה בטעם התפלין, שיהיה אותו האיש דגמא של המרפבות

העליונות, מרפבה תחתונה מרפבה עליונה, להביא את מלכותו וישרה דיורו עליו. ושנינו, יש בו סודות עליונים ודגמתם, ויש בו שלש מרפבות, דגמת העליונים הקדושים סודות

ויאהבה וינחם יצחק אחרי אמו. אוהב לאותו הגוף ומתנחם עמו, והוא עת לשחוק והחדוה בעולם.

אמר רבי יהודה הא כל פרשתא דא אתברר לן, אבל לא יכילנא למנדע מהו: ויוסף אברהם ויקח אשה ושמה קטורה. ולשקולא דדעתא כל פרשתא דא ליסתורי.

כד אתא רב דימי, אמר, האי פרשתא דא שמענא ולא אדברנא, אמרו דעלאין תקיפין לא זמנוה לגלאה ואנן מאי נימא. קם רבי יהודה ואמר ממתבתא דחברנא מארי מתניתא גליא.

קמו ואזלו הוא ורבי ייסא ורבי חייא, אשפחוה לרבי אלעזר ברבי שמעון והיה מגלה רזין דתפילין. עאלו קמיה ואמרו במאי אתעסק מר. אמר לון טעמא דתפילין אמינא, דהא זכאה הוא בר נש דמנח תפילין וידע טעמא דידיהו.

אמרו אי ניחא קמיה דמר לימא לן מלה. אמרו שמענא מאבוך דקודשא בריך הוא ברחימו סגיאה דהיה ליה עם ישראל אמר לון למעבד ליה בי משפנא פגוונא דרתיכא עלאה דלעילא וייתי דינריה עמהון הדא הוא דכתיב, (שמות כה) ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. ושמענא מאבוך דהכא סתים טעמא דתפילין בהאי פסוקא.

אמר ליה תא חזי, פגוונא עלאה אתעבד מקדש ברתוכי קדישין, ובתר פן אשרי קדשא בריך הוא דינריה עמהון, פעננינא דא, ובגוונא דא אתעררו חבריאי מארי מתניתא בטעמא דתפלין, למיהוי ההוא גברא דוגמא דרתיכי עלאין, רתיכא תתאה רתיכא עלאה, למיתי מלכותא דיליה וישרי דינריה עלויה.

ותנינן אית ביה רזין עלאין ודוגמיהון, ואית ביה תלת

של שלש אותיות של השמות הקדושים, שלשה עולמות, מרכבות שלש אותיות, ארבע פרשיות שולט על ארבע. ועל פן סוד השי"ן של שלשה כתרים, ושי"ן של ארבעה כתרים, שלשה מלכים שולטים בגוף, תפלין עליו, הקדוש ברוך הוא למעלה. אלו תפלין של ראש. התפלין של זרוע ארבע פרשיות. ה"ב רוכב, דגמא של המרכבה התחתונה, והתחתון רוכב. עוד שנינו, זה הרכב של הזרוע למטה. והלב רוכב, דגמא שהוא למטה, ונקסרו בידו להכניס אותם כל חילות השמים. פך הלב רוכב למטה, ונקסרו בידו כל איברי הגוף.

ומעליו ארבע פרשיות על המח, שהוא הראש. אבל הקדוש ברוך הוא שליט עליון, המלך מהפל. [ורית] וסוד החכמה הזו הוא כמו שהמקדש, שכתוב ועשה כרוב אחד מקצה מזה ורכוב אחד מקצה. ועליהם דיור המלך בארבע אותיות שתי מרכבות. וכמו זה הלב והמח, הלב מפאן והמח מפאן, ועליהם מדורו של הקדוש ברוך הוא בארבע [ארבע] פרשיות. אמר רבי אלעזר, מפאן והלאה סודות הכתרים, האותיות והפרשיות בגופם וברצועותיהם. הלכה למשה מסיני והרמוז שלהם התגלה, והטעם של הפל בשלש עשרה מדות [הרחמים].

אמר רבי יהודה, אלמלא לא באתי אלא עבור הסוד הזה - די לי. אמרו לו, אשרי חלקך בעולם הבא, שכל רז אינו אנוס לך. אמרו לו, באנו לפני מר לדעת

רתיבין, דוגמת עלאין קדישין רזין דתלת אתותא דשמהן קדישי, עלמין תלת, רתיבין תלתא אתותא, ארבע פרשיות שליט על ארבע, ועל כן רזא דשי"ן דתלת בתרין, ושי"ן דארבע בתרין, תלתא מלכין שליטין בגופא תפלין עלוי קדשא בריך הוא לעילא, אלין תפלין דרישא, תפלין דדרועא ארבע פרשיין.

לפא רכיב דוגמא דרתיבא תתאה ותתאה רכיב. עוד תנינן דא רכיבא דדרועא לתתא. ולפא רכיב, דוגמא דאיהו לתתא ואתמסרון בידיה לאעלאה לון כל חילי שמיא, כן לפא הוא רכיב לתתא ואתמסרו בידי כל אברי גופא.

ועילא מגיה ארבע פרשיין על מוחא דרישא איהו, אבל קדשא בריך הוא שליטא עלאה מלפא מפלא. [ורית] ורזא דחכמתא דא, הוא פגוונא דמקדשא דכתיב ועשה כרוב אחד מקצה מזה ורכוב אחד מקצה. ועליהו דיתריה דמלפא בארבע אתון תרין רתיבין.

ובהאי גוונא לפא ומוחא, לפא מפאן ומוחא מפאן ועליהו מדוריה דקודשא בריך הוא בארבע [ר"א ארבע] פרשיין. אמר רבי אלעזר מפאן ולהלאה רזי דכתרי אתותא ופרשיין בגופייהו ורצועותיהון. הלכה למשה מסיני ורמיזא דלהון אתגלי וטעמא דכלא בתלת עשר מכילן [הרחמי].

אמר רבי יהודה אלמלא לא אתינא אלא בדיל רזא דא די. אמרו ליה זכאה חולקך לעלמא דאתי דכל רז לא אנוס לך. אמרו ליה אתינא קמיה דמר למנדע רזא דהאי פסוקא ויוסף אברהם ויקח אשה ושמה קטורה.

אמר פירושא דהאי פסוקא כמה דגלו חברנא מארי מתניתין, דכד נשמתא ייתי בההוא גופא קדישא

את סוד הפסוק הזה, ויוסף אברהם ויקח אשה ושמה קטורה. אמר, פרוש של הפסוק הזה כמו שגלו חברינו בעלי המשנה, שכאשר הנשמה תבוא באותו הגוף הקדוש שלה, הנה הדברים היו על הרשעים שיקומו ויכשירו את מעשיהם, ויתן להם מזיו

כבודו שידעו וישובו ויזכו זכות שלמה.

ובשׂראה את זה שלמה, היה [תמה הרבה] הרבה ואמר, (קהלת ח) ובכן ראיתי רשעים קברים וּבָאוּ וּמְקוֹם קְדוֹשׁ יִהְיוּ, שִׁיבֹאוּ וַיִּחְיוּ מִמְּקוֹם קְדוֹשׁ.

ושנינו. אמר רבי אבא אמר רבי יוחנן, פתוב (ירמיה א) היתהפך פושי עורו ונמר חברברתיו. פך הרשעים שלא זכו לשוב בעולם הזה ולהקטיר מעשים טובים, לעולם לא יקטירו בעולם הבא. ראה מה פתוב, ויסף אברהם ויקח אשה, ושרוצה לעשות להם נשמה לגופם ולקרובם בתשובה, כמו שנאמר ואת הנפש אשר עשו בחרן.

אמר רבי אלעזר, בא ראה מה פתוב, ותלד לו את זמרן ואת יקשן. הרבה מעשים רעים עד שנגרשים מן העולם, שפתוב וישלחם מעל יצחק בנו. ועליהם נאמר (דניאל יב) ורבים מישני אדמת עפר יקיצו וגו'. ועל האחרים נאמר והמשפלים יזהירו וגו'.

אמר רבי יהודה, זה משמע על הפרשה, ומשמע שאותו זמן [נקרא] [אבד] שם [הנשמה] אברהם, ובמקומו נקראת יצחק, כפי שאמרנו. זהו שפתוב ויהי אחרי מות אברהם ויברך אלהים את יצחק בנו וישב יצחק עם באר לחי ראי. עם ידיעת החי שהוא חי העולמים, לדעת ולהשיג מה שלא השיג בעולם הזה. זהו שפתוב (ישעיה יא) כי מלאה הארץ דעה את ה'.

זהו: רבי יצחק פתח ואמר, (קהלת יב) וישב העפר על הארץ כשהיה והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה. בא ראה, כשברא הקדוש ברוך הוא את

דילה, הא מיליאי הוּו על חייביא דיקומוון ויכשרון עובדין ויתן להו מזינא יקרא דיליה דינדעון ויתובון ויזכוון זכותא שלימתא.

וכר חמא שלמה דא הוה סגי (ר"א תוה סגי) ואמר (קהלת ח) ובכן ראיתי רשעים קברים וּבָאוּ וּמְקוֹם קְדוֹשׁ יִהְיוּ, שִׁיבֹאוּ וַיִּחְיוּ מִמְּקוֹם קְדוֹשׁ.

ותנינן אמר רבי אבא אמר רבי יוחנן פתיב, (ירמיה ג) היתהפך פושי עורו ונמר חברברתיו, פך הרשעים שלא זכו לשוב בעולם הזה ולהקטיר מעשים טובים לעולם, לא יקטירו בעולם הבא. ראה מה כתיב ויסף אברהם ויקח אשה, ושרוצה לעשות להם נשמה לגופם ולקרובם בתשובה, כמה דאת אמר ואת הנפש אשר עשו בחרן.

אמר רבי אלעזר תא חזי, מה כתיב ותלד לו את זמרן ואת יקשן, הרבה מעשים רעים עד שנגרשים מן העולם דכתיב וישלחם מעל יצחק בנו. ועליהם נאמר (דניאל יב) ורבים מישני אדמת עפר יקיצו וגו', ועל האחרים נאמר והמשפלים יזהירו וגו'.

אמר רבי יהודה האי משמע על פרשתא, ומשמע דאותו זמן [נקרא] (ס"א אבד) שם [הנשמה] אברהם, ובמקומו נקראת יצחק פדקאמרן, הדא הוא דכתיב ויהי אחרי מות אברהם ויברך אלהים את יצחק בנו, וישב יצחק עם באר לחי ראי. עם ידיעת החי שהוא חי העולמים לדעת ולהשיג מה שלא השיג בעולם הזה הדא הוא דכתיב, (ישעיה יא) כי מלאה הארץ דעה את ה'.

(עד כאן מדרש הנעלם)

זהו:

רבי יצחק פתח ואמר, (קהלת יב) וישב העפר על הארץ כשהיה והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה. תא חזי, פד ברא קדשא בריך הוא לאדם, נטל עפריה מאתר דמקדשא, ובנה גופיה מארבע סטרין

דְּעַלְמָא, דְּכִלְהוּ יְהִיבוּ לִיהּ חֵילָא, לְבַתָּר אַתְרָק
עֲלִיהּ רוּחָא דְחַיֵּי כְּמָה דְאַתָּ אָמַר, (בראשית ב)
וַיִּפַּח בְּאָפְיוֹ נְשַׁמַּת חַיִּים וְגו' לְבַתָּר קָם וַיֵּדַע
דְּאִיהוּ מַעִילָא וְתַתָּא, וַיְכַדִּין אַתְדַּבֵּק וַיֵּדַע
חֻכְמָה עֲלָאָה.

בְּגוּזְנָא דָּא כָּל בַּר נֶשׁ דְּעַלְמָא אִיהוּ כְּלִיל
מַעִילָא וְתַתָּא, וְכָל אֵינּוֹן דִּידְעִין
לְאַתְקַדְשָׁא בְּהַאי עַלְמָא כְּדָקָא יְאוּת, כַּד
אוּלִּידוּ בַר, מְשַׁכִּין עֲלִיהּ רוּחַ קְדִישָׁא מֵאַתְר
דְּכָל קְדִישֵׁי נַפְקִין מִגְּיָה, וְאַלִּין אַקְרוּן בְּנִין
לְקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּגִין דְּגוּפָא אַתְעֵבִיד
בְּקַדוּשָׁה פְּדָקָא יְאוּת, הַכִּי נִמְי יְהִבִּין לִיהּ
רוּחָא מֵאַתְר עֲלָאָה קְדִישָׁא כְּדָקָא חֲזִי וְהָא
אַתְמַר.

הָא חֲזִי, בְּשַׁעְתָּא דְזַמִּין בַּר נֶשׁ לְמִיָּהֵב
חוּשְׁבִין עוֹבְדוּי עַד לָא יִפּוּק מַעַלְמָא,
הֵהוּא יוּמָא, יוּמָא דְחוּשְׁבִין אִיהוּ, דְּגוּפָא
וְנִשְׁמָתָא יְהִיבֵי חוּשְׁבָנָא. לְבַתָּר נִשְׁמָתָא
אַתְפְּרָשָׁא מִגְּיָה, וְגוּפָא תֵב לְאַרְעָא, וְכִלְא תֵב
לְאַתְרִיהּ דְּאַתְנַסִּיב מִתְמָן וְהָא אוּקְמוּהָ, עַד
זְמַנָּא דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא זַמִּין לְאַחֲרֵיא מִתְיִיא
כִּלְא גְּנִיז קַמִּיהָ.

וְהֵהוּא גוּפָא מְמַשׁ וְהֵהִיא נִשְׁמָתָא מְמַשׁ
זַמִּין קְדִישָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאַתְבָּא
לְעַלְמָא כְּמַלְקַדְמִין וּלְחַדְתָּא אַנְפֵי עַלְמָא
הָדָא הוּא דְכְּתִיב, (ישעיה כו) יִחִיו מִתִּיךְ נְבִלְתֵי
יְקוּמוּן. וְהֵהִיא נִשְׁמָתָא מְמַשׁ גְּנִיזָא קַמִּי
קְדִישָׁא בְּרִיךְ הוּא וְתֵבַת לְאַתְרָהּ כְּפּוּם אַרְחָהּ
כְּמָה דְאַתָּ אָמַר וְהַרוּחַ תָּשׁוּב אֶל הָאֱלֹהִים
אֲשֶׁר נִתְּנָה. וְלְזַמְנָא דְזַמִּין קְדִישָׁא בְּרִיךְ הוּא
לְאַחֲרֵיא מִתְיִיא, זַמִּין אִיהוּ לְאַרְקָא טְלָא
מְרִישֵׁיהּ עֲלִיָּהּ, וּבְהֵהוּא טְלָא יְקוּמוּן כִּלְא
מַעַפְרָא.

הָאָדָם, נִטְל עֲפֵרוֹ מִמְקוּם
הַמְקַדֵּשׁ, וּבְנָה אֶת גּוּפוֹ מֵאַרְבַּעַת
הַצְּדָדִים שֶׁל הָעוֹלָם, שְׁפָלָם נִתְּנוּ
לוֹ כַּחַת. אַחַר כֵּן הִרִיק עָלָיו רוּחַ
חַיִּים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ב) וַיִּפַּח
בְּאָפְיוֹ נְשַׁמַּת חַיִּים וְגו'. אַחַר כֵּן
קָם וַיֵּדַע שֶׁהוּא מִמַּעַלָּה וּמִטָּה,
וְאָז נִדְּבַק וַיֵּדַע אֶת הַחֻכְמָה
הָעֲלִיוֹנָה.

כְּמוֹ זֶה כָּל אָדָם שֶׁבְּעוֹלָם הוּא
כְּלוּל מִמַּעַלָּה וּמִטָּה, וְכָל אוֹתָם
שֶׁיּוֹדְעִים לְהַתְקַדֵּשׁ בְּעוֹלָם הַזֶּה
כְּרְאוּי, כְּשֶׁמוּלִידִים בֵּין מוֹשָׁכִים
עָלָיו רוּחַ קְדִישָׁה מִהַמְקוּם שֶׁכָּל
הַקְּדוּשִׁים יּוֹצְאִים מִמֶּנּוּ, וְאֵלוּ
נִקְרָאִים בְּנִים לְקַבְ"ה. מִשׁוּם
שֶׁהַגּוּף נַעֲשֶׂה בְּקַדְשָׁה כְּרְאוּי, כֵּן
גַּם נוֹתְנִים לוֹ רוּחַ מִמְקוּם עֲלִיוֹן
קְדוֹשׁ כְּרְאוּי, וְהָרִי זֶה נִתְפָּאֵר.

בֵּא רְאָה, בְּשַׁעַת שַׁעֲתִיד אָדָם
לְתַת חֻשְׁבוֹן מַעֲשָׂיו טַרְם יֵצֵא מִן
הָעוֹלָם, אוֹתוֹ הַיּוֹם הוּא יוֹם
הַחֻשְׁבוֹן שֶׁגּוּף וּנְשָׁמָה נוֹתְנִים
חֻשְׁבוֹן. אַחַר כֵּן הַנְּשָׁמָה נִפְרֶדֶת
מִמֶּנּוּ, וְהַגּוּף שָׁב לְאַרְץ, וְהַכֵּל
שָׁב לְמִקְוָמוֹ שֶׁנִּלְקַח מִשָּׁם, וְהָרִי
פְּרֻשָׁה. עַד הַזְּמַן שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא עֲתִיד לְהַחֲיוֹת מֵתִים, הַכֵּל
גְּנוּז לְפָנָיו.

וְאוֹתוֹ גּוּף מְמַשׁ וְאוֹתָהּ נְשָׁמָה
מְמַשׁ עֲתִיד הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
לְהַשִּׁיב לְעוֹלָם כְּמוֹ מִקְדָּם
וּלְחַדֵּשׁ אֶת פְּנֵי הָעוֹלָם. זֶהוּ
שְׁפָתוֹב (ישעיה כו) יִחִיו מִתִּיךְ
נְבִלְתֵי יְקוּמוּן. וְאוֹתָהּ הַנְּשָׁמָה
מְמַשׁ גְּנוּזָה לְפָנָי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא, וְשׁוֹבָה לְמִקְוָמָהּ כְּפִי דְרַפְּהָ,
כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְהַרוּחַ תָּשׁוּב אֶל
הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר נִתְּנָה. וּבְזַמִּין
שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עֲתִיד
לְהַחֲיוֹת מֵתִים, עֲתִיד הוּא לְהִרִיק
טַל מֵרָאשׁוֹ עֲלֵיהֶם, וּבְאוֹתוֹ הַטַּל
כֵּלֵם יְקוּמוּ מִהַעֲפָר.

וְהוּוּ שְׁפָתוֹב (שם) כִּי טַל אֹרוֹת
טַלְדָּ. מַה זֶה טַל אֹרוֹת? אֹרוֹת
מִמֶּשׁ מֵאוֹתָם הָאֹרוֹת שֶׁל מַעְלָה
שֶׁבָהֶם עֲתִיד לְהִרִיק חַיִּים
לְעוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁעֵץ הַחַיִּים יִרִיק
חַיִּים שְׁלֵא פּוֹסְקִים לְעוֹלָמִים.
שְׁהָרִי עֲכָשׁוּ פּוֹסְקִים מִשּׁוּם
שֶׁהִנְחֹשׁ הָרַע הִזָּה שׁוֹלֵט וְהַלְבְּנָה
מִתְפַּסָּה. וּמִשּׁוּם כֶּף כְּבִיכּוֹל
פּוֹסְקִים מִימִיו, וְהַחַיִּים לֹא
שׁוֹלְטִים בְּעוֹלָם כְּרֵאוּי.

וּבְאוֹתוֹ זְמַן אוֹתוֹ יֵצֵר הָרַע,
שֶׁהוּא הִנְחֹשׁ הָרַע, יִסְתַּלַּק מִן
הָעוֹלָם, וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא
יַעֲבִיר אוֹתוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (זכריה יג)
וְאֵת רוּחַ הַטְּמֵאָה אֲעֲבִיר מִן
הָאָרֶץ. וְאַחַר שֶׁהוּא יַעֲבִיר מִן
הָעוֹלָם, הַלְבְּנָה לֹא תִתְפַּסָּה.
וְהַנְּהַר שֶׁשׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא, לֹא יִפְסְקוּ
מַעֲנִינָיו. וְאֵז פְּתוּב (ישעיה ל) וְהִיָּה
אוֹר הַלְבְּנָה כְּאוֹר הַחֲמָה וְאוֹר
הַחֲמָה יִהְיֶה שְׁבַעֲתַיִם כְּאוֹר
שְׁבַעֲת הַיָּמִים וְגו'.

אָמַר רַבִּי חֲזַקְיָה, אִם תֵּאמַר שֶׁכֵּל
הַגּוֹפּוֹת שֶׁל הָעוֹלָם יִקּוּמוּ
וְיִתְעוֹרְרוּ מִן הָעֵפֶר - אוֹתָם
הַגּוֹפּוֹת שֶׁנִּשְׁטְעוּ בְּנִשְׁמָה אַחַת מֵהַ
יִהְיֶה מֵהֶם? אָמַר רַבִּי יוֹסִי, אוֹתָם
הַגּוֹפּוֹת שֶׁלֹּא זָכוּ וְלֹא הִצְלִיחוּ,
הָרִי הֵם כֵּלָּא הִיוּ. כְּמוֹ שֶׁהִיוּ עֵץ
יָבֵשׁ בְּעוֹלָם הַהוּא, כֶּף גַּם בְּאוֹתוֹ
הַזְּמַן. וְהַגּוֹף הַאֲחֵרוֹן שֶׁנִּשְׁטַע
וְהִצְלִיחַ וְנִטַּל שְׁרָשׁוֹ כְּרֵאוּי
יָקוּם.

וְעֲרִיב פְּתוּב (ירמיה יז) וְהִיָּה כְּעֵץ
שֶׁתּוֹלַע עַל מִים וְגו' וְהִיָּה עֲלֵהוּ
רַעַן וְגו'. שֶׁעֲשֵׂה פְרוֹת וְנִטַע
שְׁרָשִׁים וְהִצְלִיחַ כְּרֵאוּי. וְעַל
אוֹתוֹ גּוֹף רֵאשׁוֹן שֶׁלֹּא עָשָׂה
פְרוֹת וְלֹא נִטַע שְׁרָשִׁים [ולא יָבֵה וְלֹא
הִצְלִיחַ], פְּתוּב (שם) וְהִיָּה כְּעֵרֶר
כְּעֵרֶבָה וְלֹא יִרְאֶה כִּי יָבֹא טוֹב
וְגו'. כִּי יָבֹא טוֹב - זוֹ תַחֲתִית
הַמַּתִּים.

הָרָא הוּא דְכְּתִיב, (ישעיה כו) כִּי טַל אֹרוֹת
טַלְדָּ. מֵאֵי טַל אֹרוֹת, אֹרוֹת מִמֶּשׁ
מֵאִינּוֹן נְהוֹרִין דְּלַעֲיָלָא דְּבַהוֹן זְמִין לְאַרְקָא
חַיִּין לְעֵלְמָא, בְּגִין דְּאִילְנָא (ד קלא ע"א) דְּחַיִּי
יִרִיק חַיִּין דְּלֹא פְּסְקִין לְעֵלְמִין, דְּהָא הַשְׁתָּא
פְּסְקִין בְּגִין דְּהָא חוּיָא בִישָׂא שְׁלֵטָא וְאַתְּכִפְסִי
סִיְהָרָא. וּבְגִין כֶּף כְּבִיכּוֹל פְּסְקִין מִימּוֹי וְחַיִּין
לֹא שְׁלֵטִין בְּעֵלְמָא כְּדָקָא יָאוּת.

וּבְהַהוּא זְמַנָּא הַהוּא יֵצֵר הָרַע דְּאִיהוּ חוּיָא
בִישָׂא יִסְתַּלַּק מֵעֵלְמָא וְיַעֲבִיר לִיה
קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא כְּמָה דְּאַתְמָר (זכריה יג) וְאֵת
רוּחַ הַטְּמֵאָה אֲעֲבִיר מִן הָאָרֶץ. וְלִבְתַּר
דְּאִיהוּ יִתְעַבֵּר מֵעֵלְמָא, סִיְהָרָא לֹא אֲתַפְסִיָּא,
וְנְהָרָא דְנִגִיד וְנִפְיָק לֹא יִפְסְקוֹן מִבּוֹעֻוֹי,
וְכַדִּין פְּתִיב, (ישעיה ל) וְהִיָּה אוֹר הַלְבְּנָה כְּאוֹר
הַחֲמָה וְאוֹר הַחֲמָה יִהְיֶה שְׁבַעֲתַיִם כְּאוֹר
שְׁבַעֲת הַיָּמִים וְגו'.

אָמַר רַבִּי חֲזַקְיָה אִי תִימָא דְכָל גּוֹפִין
דְּעֵלְמָא יִקּוּמוֹן וְיִתְעוֹרוֹן מֵעֵפְרָא,
אִינּוֹן גּוֹפִי דְּאַתְנִשְׁטִיעוּ בְּנִשְׁמָתָא חָדָא מֵהַ
תְּהֵא מְנִיָּהוּ. אָמַר רַבִּי יוֹסִי אִינּוֹן גּוֹפִין דְּלֹא
זָכוּ וְלֹא אֲצִלְחוּ הָרִי אִינּוֹן כְּלָא הוּוּ, כְּמָה
דְּהוּוּ עֵץ יָבֵשׁ בְּהֵיָא עֵלְמָא הַכִּי נִמִּי בְּהֵוּא
זְמַנָּא, וְגוֹפָא בְּתֵרָאָה דְּאַתְנִשְׁטַע וְאַצְלַח וְנִטַּל
שְׁרָשׁוֹי כְּדָקָא יָאוּת יָקוּם.

וְעֲלִיָּה פְּתִיב, (ירמיה יז) וְהִיָּה כְּעֵץ שֶׁתּוֹלַע עַל
מִים וְגו' וְהִיָּה עֲלֵהוּ רַעַן וְגו'.
דְּעַבְדַּי אִיבִין וְנִטַע שְׁרָשִׁין וְאַצְלַח כְּדָקָא
יָאוּת. וְעַל הַהוּא גּוֹפָא קְדָמָאָה דְּלֹא עַבְדַּי
אִיבִין וְלֹא נִטַע שְׁרָשִׁין (ולא יָבֵה וְלֹא אֲצִלַח) פְּתִיב,
(ירמיה יז) וְהִיָּה כְּעֵרֶר כְּעֵרֶבָה וְלֹא יִרְאֶה כִּי
יָבֹא טוֹב וְגו'. כִּי יָבֹא טוֹב דָּא תַחֲתִית
הַמַּתִּים.

וַיֹּאֲר אוֹתוֹ הָאוֹר שֶׁעֲתִיד לְהֵאִיר
לְצַדִּיקִים שֶׁהִיא גְנוּז לְפָנָיו מִיּוֹם
שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב (בראשית א)
וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב.
וְאִז עֲתִיד הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
לְהַחְיֹת הַמֵּתִים, וְכָתוּב (מלאכי ג)
וְזָרְחָה לָכֶם יְרֵאֵי שְׁמִי שֶׁמֶשׁ
צִדְקָה וְגו'. וְאִז יִתְגַּבֵּר הַטּוֹב
בְּעוֹלָם, וְאוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא רַע יַעֲבֹר
מִן הָעוֹלָם, כְּמוֹ שְׁאֵמְרֵנוּ, וְאִז
אוֹתָם הַגּוֹפִים הָרָאוּשׁוּנִים יִהְיוּ
כְּלֵא הָיוּ.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, עֲתִיד הַקְּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא לְהַרְיֵק עַל אוֹתָם
הַגּוֹפִים רוּחוֹת אַחֲרוֹת, וְאִם
זוֹכִים בָּהֶם - יִקוּמוּ בְּעוֹלָם
כְּרֵאוּי, וְאִם לֹא - יִהְיוּ אֶפֶר תַּחַת
רַגְלֵי הַצַּדִּיקִים, שֶׁכָּתוּב (דניאל יב)
וְרַבִּים מִיִּשְׂרָאֵל אֲדַמַּת עִפְרוֹ יִקְיָצוּ
וְגו', וְהַכֵּל יוֹקֵם וַיִּוָּעַד לְפָנָי
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְהֵם כָּלֵם
בְּמַגֵּן, כְּמוֹ שְׁנֹאֲמַר (ישעיה מ)
הַמוֹצִיא בְּמַסְפֵּר צְבָאָם וְגו'.

בֵּא רֵאָה, הֲרֵי נֹאֲמַר, כֹּל אוֹתָם
הַמֵּתִים שֶׁבְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל יִקוּמוּ
כְּרֵאוּשׁוֹנָה, מִשּׁוּם שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא יִתְעוֹרֵר עֲלֵיהֶם וַיִּקֵּם אוֹתָם.
עֲלֵיהֶם כְּתוּב יַחֲיוּ מִתִּיד. אֵלֹהִים
שֶׁבְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. נִבְלַתִּי יִקוּמוּן -
אֵלֹהִים הֵם שֶׁבְּתוֹךְ אֲרָצוֹת אַחֲרוֹת,
שֶׁלֹּא כְּתוּבָה בָּהֶם תַּחֲיָה, אֲלֵא
קִימָה. שֶׁהֲרֵי רוּחַ הַחַיִּים לֹא
תִּשָּׁרֵה אֲלֵא בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
הַקְּדוֹשָׁה, וּמִשּׁוּם כֵּן כְּתוּב בָּהֶם
יַחֲיוּ מִתִּיד, וְאוֹתָם שֶׁבְּחוּץ יִבְרָא
הַגּוֹף שֶׁלָּהֶם, וַיִּקוּמוּ גוֹף בְּלִי
רוּחַ. אַחַר כֵּן יִתְגַּלְּגְלוּ תַּחַת
הַעֲפָר עַד שֶׁיִּגְיָעוּ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל,
וְשֵׁם יִקְבְּלוּ נְשָׁמָה, וְלֹא בְּרִשׁוֹת
אַחֲרָת, כְּדִי שִׁיתְקַיְמוּ בְּעוֹלָם
כְּרֵאוּי.

רַבִּי אֲלֶעָזָר וְרַבִּי יִיסָא הָיוּ
יוֹשְׁבֵים לִילָה אֶחָד וְעוֹסְקִים
בַּתּוֹרָה. אָמַר רַבִּי אֲלֶעָזָר, בֵּא

וְיִתְנַהֲרוּ הַהוּא נְהוֹרָא דְזַמִּין לְאַנְהָרָא לְהוּ
לְצַדִּיקָיָא דְהוּא גְנִיז קַמֵּיהּ מִיּוֹמָא
דְּאַתְבְּרֵי עֲלֵמָא דְכְּתִיב, (בראשית א) וַיֵּרָא אֱלֹהִים
אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב. וְכַדִּין זַמִּין קַדְשָׁא בְּרִיךְ
הוּא לְאַחֲיָיא מִתִּיָּיא, וְכְּתִיב, (מלאכי ג) וְזָרְחָה
לָכֶם יְרֵאֵי שְׁמִי שֶׁמֶשׁ צִדְקָה וְגו', וְכַדִּין
יִתְגַּבֵּר טוֹב בְּעֲלֵמָא, וְהַהוּא דְאַתְקַרֵּי רַע
יִתְעַבֵּר מִעֲלֵמָא כְּדַאֲמַרְן. וְכַדִּין אֵינוֹן גּוֹפִין
קַדְמָי לְהוּוּ כְּלֵא הוּוּ.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק זַמִּין קַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא
לְאַרְקָא עֲלֵייהוּ עַל אֵינוֹן גּוֹפִין רוּחִין
אַחֲרֵינִין, וְאִי זְכָאן בְּהוּן יִקוּמוּן בְּעֲלֵמָא כְּדַקָּא
יָאוּת, וְאִי לָאו יְהוּן קַטְמָא תַּחוֹת רַגְלֵיהוּן
דְּצַדִּיקָיָא דְכְּתִיב (דניאל יב) וְרַבִּים מִיִּשְׂרָאֵל אֲדַמַּת
עִפְרוֹ יִקְיָצוּ וְגו'. וְכֵלֵא אַתְקָם וְאַתְעַתַּד קַמֵּי
קַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְכֵלֵהוּ בְּמַגֵּינָא הוּוּ כְּמָה
דְּאַתְ אָמַר (ישעיה מ) הַמוֹצִיא בְּמַסְפֵּר צְבָאָם וְגו'.

הָא חֲזִי, הָא אַתְמַר כֹּל אֵינוֹן מִתִּין דְּבִאֲרַעָא
דִּישְׂרָאֵל יִקוּמוּן בְּקַדְמִיתָא, בְּגִין
דְּקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יִתְעַר עֲלֵייהוּ וַיִּוִּקֵּם לוֹן,
עֲלֵייהוּ כְּתִיב יַחֲיוּ מִתִּיד, אֵלִין אֵינוֹן דִּי
בְּאַרְעָא דִּישְׂרָאֵל. נִבְלַתִּי יִקוּמוּן, אֵלִין אֵינוֹן
דְּבָגוּ אַרְעָאן אַחֲרֵינִין, דְּלֵא כְּתִיב בְּהוּ תַּחֲיָיָה
אֲלֵא קִימָה. דְּהָא רוּחָא דְחַיִּי לֹא תִשָּׁרֵי אֲלֵא
בְּאַרְעָא קַדִּישָׁא דִּישְׂרָאֵל, וּבְגִין כֵּן כְּתִיב בְּהוּ
יַחֲיוּ מִתִּיד, וְאֵינוֹן דְּלִבְר, יִתְבְּרֵי גּוֹפָא דְלְהוּן
וַיִּקוּמוּן גּוֹפָא בְּלֵא רוּחָא. וְלִבְתַּר יִתְגַּלְּגְלוּן
תַּחוֹת עֲפָרָא עַד דִּימַטוּן לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְתַמָּן
יִקְבְּלוּן נְשָׁמָתָא, וְלֹא בְּרִשׁוֹ אַחֲרָא, בְּגִין
דִּיתְקַיְמוּן בְּעֲלֵמָא כְּדַקָּא חֲזִי.

רַבִּי אֲלֶעָזָר וְרַבִּי יִיסָא הָיוּ יַתְבִּי לִילָיָא חַד
וְעַסְקֵי בְּאוּרִייתָא. אָמַר רַבִּי אֲלֶעָזָר תָּא
חֲזִי, בְּשַׁעֲתָא דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא זַמִּין

רָאָה, בְּשֵׁעָה שֶׁהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
עֲתִיד לְהַחְיֹת אֶת הַמֵּתִים, כֹּל
אוֹתָם הַנְּשָׁמוֹת שֶׁיִּתְעוֹרְרוּ לְפָנָיו,
כֻּלָּם עוֹמְדוֹת דְּמִיּוֹת דְּמִיּוֹת
לְפָנָיו, בְּאוֹתָהּ דְמוֹת מִמֶּשׁ שֶׁהָיוּ
בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְיִרְיֵד אוֹתָם הַקְדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא וְיִקְרָא לָהֶם בְּשֵׁמוֹת,
כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם) לְכֻלָּם בְּשֵׁם
יִקְרָא. וְכֵן נִשְׁמָה תַּפְנִס לְמִקוּמָהּ,
וְיִקוּמוּ בְּקִיּוּם בְּעוֹלָם כְּרֵאוּי, וְאִז
יִהְיֶה הָעוֹלָם שָׁלֵם. וְעַל אוֹתוֹ
הַזְּמַן כְּתוּב (שם כ"ח) וְחִרְפַת עֲמוֹ
יִסִּיר וְגו'. מַה זֶה וְחִרְפַת עֲמוֹ
יִסִּיר? זֶה יִצְרַח הָרַע שֶׁמִּחְשִׁיף אֶת
פְּנֵי הַבְּרִיּוֹת וְשׁוֹלֵט בָּהֶם.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, הָרִי רֵאִינוּ, כֹּל זְמַן
שֶׁאֲדָם עוֹמֵד בְּרוּחַ הַזֶּה - אֵינּוּ
טָמֵא. יִצְאָה נִשְׁמָתוֹ מִמֶּנּוּ - הוּא
טָמֵא. אָמַר לוֹ, וְדַאי שָׁזָה כֶּן, וְכֶן
נֶאֱמַר, שֶׁהָרִי אוֹתוֹ יִצְרַח הָרַע,
כְּשֶׁנוֹטֵל אֶת הַרוּחַ שֶׁל הָאָדָם,
הוּא מְטַמֵּא אוֹתוֹ, וְנִשְׁאָר גּוֹף
טָמֵא. וְשֶׁאֵר עֲמִים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת
כּוֹכָבִים וּמַזְלוֹת, כְּשֶׁהֵם בְּחַיֵּיהֶם
הֵם טָמְאִים, שֶׁהָרִי יֵשׁ לָהֶם
נִשְׁמוֹת מִצַּד הַטְּמֵאָה,
וְכִשְׁמִתְרוֹקְנָת מִמֶּנּוּ אוֹתָהּ טְמֵאָה,
נִשְׁאָר הַגּוֹף בְּלִי טְמֵאָה כָּלֵל.

כִּשְׁוֹם כֶּן מִי שֶׁנִּדְבַק בְּאִשָּׁה שֶׁל
שָׂר הָעַמִּים וּמַזְלוֹת, הוּא נְטֵמָא,
וְאוֹתוֹ בֶּן שִׁיּוֹלֵד לוֹ יִקְבַּל עָלָיו
רוּחַ שֶׁל טְמֵאָה. וְאִם תֵּאֵמַר, הָרִי
מִצַּד אָבִיו הוּא בֵּא מִיִּשְׂרָאֵל,
לְמָה יִקְבַּל עָלָיו רוּחַ טְמֵאָה?

בֵּא רָאָה, שֶׁהָרִי בְּרֵאשׁוֹנָה נְטֵמָא
אָבִיו בְּשֵׁעָה שֶׁנִּדְבַק עִם אוֹתָהּ
אִשָּׁה שֶׁהִיא טְמֵאָה, וְכִיּוֹן שֶׁהָאָב
נְטֵמָא בְּאוֹתָהּ אִשָּׁה שֶׁהִיא
טְמֵאָה, כֹּל שֶׁכֵּן שְׂאוֹתוֹ הַבֶּן
שֶׁנוֹלֵד מִמֶּנָּה יִקְבַּל עָלָיו רוּחַ
טְמֵאָה. וְלֹא עוֹד, אֲלֵא שֶׁעֵבֵר עַל
הַתּוֹרָה, שֶׁכְּתוּב (שְׁמוֹת ל"ד) כִּי לֹא
תִשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל אֲחֵר, כִּי ה' קָנָא

לְאַחֲרָיָא מִתְיָא, כֹּל אֵינּוֹן נִשְׁמָתִין דִּיתְעוֹרְוֹן
קָמִיהּ כְּלֵהוּ קְיִימִין דִּיוִקְנִין דִּיוִקְנִין קָמִיהּ
בְּהֵוּא דִּיוִקְנָא מִמֶּשׁ דִּהוּוּ בְּהֵאִי עֲלֵמָא,
וְנַחֲתִית לּוֹן קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְיִקְרִי לּוֹן
בְּשֵׁמָהֶן כְּמָה דְאַתְּ אָמַר, (ישעיה נח) לְכֻלָּם בְּשֵׁם
יִקְרָא. וְכֹל נִשְׁמָתָא תִיעוּל לְדוֹכְתָּהּ, וְיִקוּמוּן
בְּקִיּוּמָא בְּעֲלֵמָא כְּדָקָא חֲזִי, וְכַדִּין יִהֵא
עֲלֵמָא שְׁלִים, וְעַל הַהוּא זְמַנָּא כְּתִיב, (ישעיה כ"ח)
וְחִרְפַת עֲמוֹ יִסִּיר וְגו', מָאִי וְחִרְפַת עֲמוֹ
יִסִּיר. דָּא יִצְרַח הָרַע דְאַחְשִׁיף אֲנַפֵּי בְּרִיּוֹן
וְשִׁלִּיט בְּהוּ.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי הָא חֲמִינֵן כֹּל זְמַנָּא דְבַר נֶשׁ
קָאִים בְּרוּחָא דָּא. לָאו אִיהוּ מְסַאָב,
נְפָקָא נִשְׁמָתִיהּ מִגְּוִיהּ אִיהוּ מְסַאָב. אָמַר לִיהּ
וְדַאי הָכִי הוּא, וְהָכִי אֲתֵמַר דִּהָא הַהוּא יִצְרַח
הָרַע כִּד נְטִיל רוּחָא דְבַר נֶשׁ סְאִיב לִיהּ
וְאַשְׁתָּאר גּוּפָא מְסַאָב, וְשֶׁאֵר עֲמִין עוֹבְדֵי
עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזְלוֹת כִּד אֵינּוֹן בְּחַיֵּיהוֹן
אֵינּוֹן מְסַאָבִין דִּהָא מְסַטְרָא מְסַאָבָא אִית לּוֹן
נִשְׁמָתִין, וְכִד אֲתֵרִיק מִגְּוִיהּ הַהוּא מְסַאָבִי
אַשְׁתָּאר גּוּפָא בְּלֹא מְסַאָבִי כָּלֵל.

בְּגִין כֶּן (דף קלא ע"ב) מָאֵן דְאַתְדַּבַּק בְּאַתְתָּא
דְשֶׁאֵר עֲמִין עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים
וּמַזְלוֹת אֲסֵתָאב אִיהוּ. וְהַהוּא בְּרָא דְאַתְלִיד
לִיהּ יִקְבַּל עָלֵיהּ רוּחַ מְסַאָבָא. וְאִי תִימָא הָא
בְּסַטְרָא דְאַבּוּי מִיִּשְׂרָאֵל קָא אֲתֵיא, אֲמַאי
יִקְבַּל עָלֵיהּ רוּחַ מְסַאָבָא.

הָא חֲזִי, דִּהָא בְּקִדְמִיתָא אֲסֵתָאב אָבּוּי
בְּשֵׁעָתָא דְאַתְדַּבַּק בְּהֵיִיא אֲתֵתָא דְאִיהִי
מְסַאָבָא, וְכִיּוֹן דְאָב אִיהוּ אֲסֵתָאב בְּהֵיִיא
אַתְתָּא דְאִיהִי מְסַאָבָא, כֹּל שֶׁכֵּן דְאִיהוּ בְּרָא
דְאַתְלִיד מִינָהּ יִקְבַּל עָלֵיהּ רוּחַ מְסַאָבָא.
וְלֹא עוֹד אֲלֵא דְעֵבֵר עַל אוֹרֵייתָא דְכְּתִיב,

שָׁמוּ, מִשּׁוֹם שֶׁהוּא מְקַנָּא עַל בְּרִית הַקֹּדֶשׁ הַזֶּה.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, בַּא רְאָה, שֶׁהָרִי נֹאמַר שְׂכִינָן שְׂדֵעָ אַבְרָהָם אֲבִינוּ חֲכָמָה, רְצָה לְהַפְרֹד מִכָּל שְׂאָר הָעַמִּים וְלֹא לְהִדְבֹק בָּהֶם, וּמִשּׁוֹם כִּף כְּתוּב: וְאִשְׁבִּיעַךְ בְּה' אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וְאֱלֹהֵי הָאָרֶץ אֲשֶׁר לֹא תִקַּח אִשָּׁה לְבָנִי מִבְּנוֹת הַכְּנַעֲנִי וְגו'. מִבְּנוֹת הַכְּנַעֲנִי וְדֹאֵי. [מה] סוד הוא, כְּמוֹ שֶׁנֹּאמַר (מלאכי ב) וְכַעַל בַּת אֵל נָכַר. אֲשֶׁר אֲנֹכִי יוֹשֵׁב בְּקִרְבּוֹ, אֲנֹכִי בְּמִדְיָן. כְּתוּב כַּאֲשֶׁר אֲנֹכִי, וְכְתוּב שֶׁם (ישעיה מד) אֲנֹכִי עֲשִׂיתִי אָרֶץ. וְכָל זֶה כְּדֵי לֹא לְהִטָּמֵא עִמָּהֶם.

בַּא רְאָה, מִי שֶׁמְכַנִּים אֶת הַבְּרִית הַקֹּדֶשׁ הַזֶּה בְּאִשָּׁה הַהִיא שֶׁל שְׂאָר הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת פּוֹכְבִים וּמִזְלוֹת, גּוֹרֵם לְטָמֵא מְקוֹם אַחֵר, וְעַל זֶה כְּתוּב (משלי ל) תַּחַת שְׁלוֹשׁ רְגֵזָה אָרֶץ וְגו'. וְאִף עַל גַּב שֶׁהַשְּׂבִיעַ אוֹתוֹ בְּבְרִית הַזֶּה, לֹא כֻטַּח בּוֹ אַבְרָהָם, עַד שֶׁהִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ לְפָנֵי הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא וְאָמַר, ה' אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וְגו', הוּא יִשְׁלַח מַלְאָכָו. וְדֹאֵי זֶה מַלְאָךְ הַבְּרִית כְּדֵי שִׁישְׁמַר הַבְּרִית הַזֶּה וְלֹא יִטָּמֵא בֵּין אוֹתָם הָעַמִּים.

רַק אֶת בְּנֵי לֹא תִשָּׁב שְׂמָה. מַה הַטֵּעַם? מִשּׁוֹם שֶׁיִּדְעַ אַבְרָהָם שֶׁהִנֵּה בְּכֻלָּם לֹא הָיָה מִי שֶׁהִפִּיר אֶת הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא, רַק הוּא לְבָדוֹ, וְלֹא רְצָה שִׁיְהִי מְדוּרוֹ שֶׁל יִצְחָק בִּינְיָהֶם, אֲלֵא שִׁיְהִי מְדוּרוֹ עִמוֹ, וְיִצְחָק יִלְמַד מִמֶּנּוּ תְּמִיד אֶת דְּרָךְ הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא וְלֹא יִסְטֵה יְמִינָהּ וּשְׂמָאלָהּ, וְעַל כֵּן לֹא רְצָה אַבְרָהָם שֶׁמְדוּרוֹ שֶׁל יִצְחָק יִהְיֶה שֵׁם.

אָמַר רַבִּי יִיסָא, וְדֹאֵי שְׁזָכּוּתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם הָיְתָה לְפָנֵי הַעֶבֶד הַהוּא, שֶׁהַיּוֹם הַהוּא יִצָּא, וּבְאוֹתוֹ הַיּוֹם

(שמות לד) כִּי לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל אַחֵר, כִּי יִי קִנָּא שָׁמוּ בְּגִין דְּקִנֵּי עַל הָאֵי בְּרִית קְדִישָׁא.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר תָּא חֲזִי דְהָא אֲתָמַר דְּכִיּוֹן דִּידְעַ אַבְרָהָם אֲבִינוּ חֲכָמָתָא בְּעָא לְאַתְפָּרְשָׁא מִכָּל שְׂאָר עַמִּין וְלֹא לְאַתְדַּבְּקָא בְּהוּ, וּבְגִין כִּף כְּתוּב וְאִשְׁבִּיעַךְ בֵּין אֱלֹקֵי הַשָּׁמַיִם וְאֱלֹקֵי הָאָרֶץ אֲשֶׁר לֹא תִקַּח אִשָּׁה לְבָנִי מִבְּנוֹת הַכְּנַעֲנִי וְגו', מִבְּנוֹת הַכְּנַעֲנִי וְדֹאֵי, (מאי) רְזָא אִיהוּ כְּמָה דְאַתְּ אָמַר (מלאכי ב) וְכַעַל בַּת אֵל נָכַר. אֲשֶׁר אֲנֹכִי יוֹשֵׁב בְּקִרְבּוֹ. אֲנֹכִי דִּיִּיקָא כְּתוּב הֲכָא אֲשֶׁר אֲנֹכִי, וְכְתוּב הֲתָם (ישעיה מד) אֲנֹכִי עֲשִׂיתִי אָרֶץ. וְכָל דָּא בְּגִין דְּלֹא לְאַסְתָּאבָא בְּהוּ.

תָּא חֲזִי, הָאֵי מָאן דְּאָעִיל הָאֵי בְּרִית קְדִישָׁא בְּהִיא אֲתָתָא דְשְׂאָר עַמִּין עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת פּוֹכְבִים וּמִזְלוֹת, גְּרִים לְאַסְתָּאבָא אֲתֵר אַחֲרָא. וְעַל דָּא כְּתוּב (משלי ל) תַּחַת שְׁלוֹשׁ רְגֵזָה אָרֶץ וְגו'. וְאִף עַל גַּב דְּאוּמֵי לִיָּה בְּהָאֵי בְּרִית, לֹא אֲבֻטַּח בִּיָּה אַבְרָהָם עַד דְּצִלֵי צְלוֹתִיהָ קָמִי קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְאָמַר יי אֱלֹקֵי הַשָּׁמַיִם וְגו', הוּא יִשְׁלַח מַלְאָכָו, וְדֹאֵי דָּא מַלְאָךְ הַבְּרִית, בְּגִין דִּיתְנַטִּיר הָאֵי בְּרִית וְלֹא יִסְתָּאב בֵּין אֵינוֹן עַמִּין:

רַק אֶת בְּנֵי לֹא תִשָּׁב שְׂמָה. מַאי טַעְמָא, בְּגִין דִּידְעַ אַבְרָהָם דְּהָא בְּכֻלָּהוּ לֹא הוּוּ מָאן דְּאַשְׁתַּמּוּדַע לִיָּה לְקְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּרִי אִיהוּ בְּלַחוּדוּי, וְלֹא בְּעָא דְלֵהוּוּ מְדוּרִיָּה דִּיִּצְחָק בִּינְיָהוּ, אֲלֵא דִיָּהּ מְדוּרִיָּה עִמִּיהָ, וְיִצְחָק יוֹלִיף מִגְּנִיָּה תְּדִיר אֲרַחוּי דְקְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְלֹא יִסְטֵי לִימִינָא וְלִשְׂמָאלָא. וְעַל דָּא לֹא בְּעָא אַבְרָהָם דְלֵהוּי מְדוּרִיָּה דִּיִּצְחָק תַּמָּן.

אָמַר רַבִּי יִיסָא וְדֹאֵי זְכוּתִיהָ דְאַבְרָהָם אָעֲרַע קָמִיָּה דִּיהוּא עַבְדָּא, דִּיהוּא יוֹמָא

הגיע לעין המים, שכתוב ואבא היום אל העין. והנה פרושה.

רבי אלעזר פתח ואמר, (תהלים קיט) גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך. כמה טפשים האנשים שלא יודעים ולא מסתכלים להשתדל בתורה, משום שהתורה כל החיים וכל החרות וכל הטוב בעולם הזה ובעולם הבא. [החרות תהיא של העולם הזה ושל הבא היא] [ג"א חרות תהיא של העולם הבא היא החיים הם בעולם הזה, שיזכו לימים שלמים בעולם הזה, כמו שנאמר (שמות כג) את מספר ימיה אמלא. ולימים ארפים בעולם הבא, משום שהם חיים שלמים, הם חיים של שמחה, חיים בלי עצבות, חיים שהם חיים. חרות בעולם הזה, חרות של הכל. שכל מי שמשתדל בתורה, אין יכולים לשלט עליו כל העמים של העולם.

ואם תאמר, אותם בני השמד? גזרה היא מלמעלה, כמו רבי עקיבא וחבריו, וכך עלתה במחשבה. חרות של מלאך המות שלא יכול לשלט עליו, וכך זה ודאי. שאם אדם היה נדבק בעץ החיים, שהיא התורה, לא היה גורם מות לו ולכל העולם.

ומשום כך, כשנתן הקדוש ברוך הוא תורה לישראל, מה כתוב בה? חרות על הלחח, והרי פרושה. ואלמלא הם לא חטאו ועזבו את עץ החיים, לא היו גורמים מות לעולם כבתחלה. והקדוש ברוך הוא אמר, (תהלים פב) אני אמרתי אלהים אתם ובני עליון כלכם. חבלתם את עצמכם - אכן כאדם תמותו וגו'. ועל כן, כל מי שמשתדל בתורה, אין יכול לשלט עליו הנחש הרע ההוא שהחשיף את העולם.

נפק, וההוא יומא מטא לעינא דמיא, דכתיב ואבא היום אל העין. והא אוקמוה.

רבי אלעזר פתח ואמר, (תהלים קיט) גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך. כמה אינון בני נשא טפשיין דלא ידעין ולא מסתכלין לאשתדלא באורייתא, בגין דאורייתא כל חיין וכל חירו וכל טוב בעלמא דין ובעלמא דאתי. (ההוא חירו דעלמא דין ודעלמא דאתי איהו)

(ג"א ההוא חירו דעלמא דאתי איהו חיין בעלמא דין). חיין אינון בעלמא דין דיזכון ליומין שלמין בהאי עלמא כמה דאת אמר, (שמות כג) את מספר ימיה אמלא. וליומין אריכין בעלמא דאתי. בגין דאינון חיין שלימין, אינון חיין דחידו, חיי בלא עציובו, חיין דאינון חיין. חירו בעלמא דין חירו דכלא, דכל מאן דאשתדל באורייתא לא יכלין לשלטאה עלוי כל עמין דעלמא.

ואי תימא אינון בני שמד. גזרה היא מלעילא כגון רבי עקיבא וחבריו, וכך סליק במחשבה. חירו דמלאך המות דלא יכיל לשלטאה עלוי, והכי הוא ודאי דאי אדם הוה אתדבק באילנא דחיי דאיהו אורייתא, לא גרים מותא ליה ולכל עלמא.

ובגין כך פד יהב קדשא בריה הוא אורייתא לישראל מה כתיב בה חרות על הלווחות והא אוקמוה. ואלמלא אינון לא חטו ושבקו אילנא דחיי, לא גרמו מותא לעלמא כמלקדמין. וקדשא בריה הוא אמר (תהלים פב) אני אמרתי אלהים אתם ובני עליון כלכם. חבלתון גרמיכון אכן כאדם תמותון וגו'. ועל דא כל מאן דאשתדל באורייתא לא יכיל לשלטאה עלוי ההוא חווא בישא דאחשיף עלמא.

אָמַר רַבִּי יִיסָא, אִם כָּךְ, לָמָּה מִלְּשָׁה מֵת? שָׂאֵם כָּךְ, פִּינּוֹן שְׁלֵא חֲטָא - לֹא יָמוּת! [וְלָמָּה יָמוּת?] אָמַר לוֹ, וְדָאֵי מֵת, אָבֵל לֹא שְׁלֵט בּוֹ אָמְרֵנוּ, אֲלֵא לֹא מֵת עַל יְדוֹ וְלֹא נִטְמָא בּוֹ, וְלֹא מֵת וְדָאֵי. אֲלֵא נִדְבֵק בְּשִׁכְיָנָה וְהִלֵּךְ לַחֲיֵי עוֹלָם. וְזֵה נִקְרָא חַי, כְּמוֹ שְׂבָאֲרֵנוּ

שְׁכָתוּב (שְׂמוּאֵל-ב כג) וּבִנְיָהוּ בֶן יְהוּדָע בֶּן אִישׁ חַי וְגוֹ'. וְעַל כֵּן, כָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, יֵשׁ לוֹ חֲרוּת מִן הַכָּל בְּעוֹלָם הַזֶּה מִשְׁעֵבֹד שֶׁל שָׂרָר הַעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזְלוֹת. חֲרוּת בְּעוֹלָם הַבָּא, מִשּׁוּם שְׁלֵא יִתְבַּעֲוּ מִמֶּנּוּ דִּין בְּעוֹלָם הַהוּא כָּלֵל.

בֵּא רְאֵה כְּמָה סוּדוֹת עֲלִיּוֹנִים יֵשׁ בַּתּוֹרָה, מִשּׁוּם כָּךְ כְּתוּב (מִשְׁלֵי א) יָקָרָה הִיא מִפְּנִינִים. כְּמָה גְּנוּזִים טְמוּנִים יֵשׁ בָּהּ. וְעַל כֵּן, כְּשֶׁהִסְתַּפֵּל דְּוֹד בְּרוּחַ שֶׁל הַחֲכָמָה וְיָדַע כְּמָה נִפְלְאוֹת יוֹצְאִים מִן הַתּוֹרָה.

פִּתַּח וְאָמַר (תְּהִלִּים קיט) גַּל עֵינַי וְאֵבִיטָה נִפְלְאוֹת מִתּוֹרַתְךָ. בֵּא רְאֵה, וַיְהִי הוּא טָרָם כְּלָה לְדַבֵּר וְהִנֵּה רִבְקָה יֹצֵאת. יֹצֵאת? בָּאָה הִיא צְרִיף לְהִיּוֹת! מַה זֶה יֹצֵאת? שֶׁהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא הוֹצִיא אוֹתָהּ מִכָּל אוֹתָם בְּנֵי הָעִיר, שְׁכָלָם רְשָׁעִים, וְהִיא יוֹצֵאת מִהַפְּלֵל שְׁלָהֶם. וְתִרְדּוּ הָעֵינָה כְּתוּב בְּה"א, סוּד הוּא שְׁפָגְשָׁה שָׁם אֶת בָּאָר מְרִים, וּמִשּׁוּם כָּךְ כְּתוּב הָעֵינָה בְּה"א, וְעָלוּ לָהּ הַפִּיִם.

דְּבַר אַחֵר וְהִנֵּה רִבְקָה יֹצֵאת, כְּתוּב יֹצֵאת לְשֹׂאב מַיִם. לָמָּה יוֹצֵאת וְלֹא הוֹלְכוֹת וְלֹא בָאוֹת? אֲלֵא מִשּׁוּם שֶׁטְמוּנוֹת הָיוּ כָּל הַיּוֹם, וּבָאוֹתָהּ שְׁעָה יוֹצֵאת לְשֹׂאב מַיִם. וְסִימָן לָקַח בְּיָדוֹ.

בֵּא רְאֵה, כְּשֶׁהִגִּיעַ הָעֶבֶד לַחֲרֹן וּמִצָּא אֶת רִבְקָה לְעֵת עֶרֶב, הִיא זְמַן תְּפִלַּת הַמִּנְחָה. בָּאוֹתָהּ שְׁעָה

אָמַר רַבִּי יִיסָא אִי הָכִי מִלְּשָׁה אֲמַאי מֵיַת, דָּאֵי הָכִי כִּינּוֹן דְּלֹא חָב לָא יָמוּת (וְאֲמַאי יָמוּת). אָמַר לִיה וְדָאֵי מֵיַת, אָבֵל לֹא שְׁלֵטָא בֵּיה קְאִמְרִינָן, אֲלֵא לֹא מֵיַת עַל יְדוּי וְלֹא אִסְתַּאֲב בֵּיה, וְלֹא מֵיַת (דף קלב ע"א) וְדָאֵי אֲלֵא אִתְדַּבֵּק בְּשִׁכְיָנָתָא וְאִזִּיל לַחֲיֵי עֲלָמָא.

וְהָאֵי חַי אֲקָרִי, כְּמָה דְּאוּקִימָנָא דְכְּתִיב (שְׂמוּאֵל ב כג) וּבִנְיָהוּ בֶן יְהוּדָע בֶּן אִישׁ חַי וְגוֹ'. וְעַל דָּא כָּל מָאן דְּאִשְׁתַּדֵּל בְּאוּרִייתָא חִירוֹ אִית לִיה מִכְּלָא בְּעֲלָמָא דִּין מִשְׁעֵבֹדָא דְשָׂרָר עַמִּין עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזְלוֹת. חִירוֹ בְּעֲלָמָא דָּאִתִּי בְּגִין דְּלֹא יִתְבַּעֲוֹן מִנִּיה דִּינָא כְּהֵהוּא עֲלָמָא כָּלֵל.

הָא חֲזִי, בְּאוּרִייתָא כְּמָה רְזִין עֲלָאִין סְתִימִין אִית בָּהּ, בְּגִין כָּךְ כְּתִיב, (מִשְׁלֵי ג) יָקָרָה הִיא מִפְּנִינִים. כְּמָה גְּנוּזִין טְמוּרִין אִית בָּהּ, וְעַל דָּא כַּד אִסְתַּפֵּל דְּוֹד בְּרוּחָא דְחֲכָמָתָא וְיָדַע כְּמָה פְּלִיאָן נִפְקִין מִאוּרִייתָא

פִּתַּח וְאָמַר, (תְּהִלִּים קיט) גַּל עֵינַי וְאֵבִיטָה נִפְלְאוֹת מִתּוֹרַתְךָ. תָּא חֲזִי, וַיְהִי הוּא טָרָם כְּלָה לְדַבֵּר וְהִנֵּה רִבְקָה יוֹצֵאת, בָּאָה מִיבְּעֵי לִיה, מָאֵי יוֹצֵאת. דְּקָדְשָׁא בְּרִיף הוּא אֲפִיק לָהּ מִכָּל אֵינוֹן בְּנֵי מֵתָא דְכָלְהוּ חֲיִיבִין, וְהִיא יוֹצֵאת מִכָּלֵל דְּלֵהוּן. וְתִרְדּוּ הָעֵינָה כְּתִיב בְּה"א, רְזָא אִיהוּ דְּאִעֲרַעַת תַּמָּן בִּירָא דְּמְרִים, וּבְגִין כָּךְ כְּתִיב הָעֵינָה בְּה"א וְסִלִּיקוּ לָהּ מֵיָא.

דְּבַר אַחֵר וְהִנֵּה רִבְקָה יוֹצֵאת כְּמָה דְכְּתִיב יוֹצֵאת לְשֹׂאב מַיִם, אֲמַאי יוֹצֵאת וְלֹא הוֹלְכוֹת וְלֹא בָאוֹת. אֲלֵא בְּגִין דְּטְמוּרִין הָיוּ כָּל יוֹמָא וּבְהֵיא שְׁעָתָא נִפְקִין לְשֹׂאבָא מֵיָא, וְסִימָנָא נְקִיט בִּידֵיהּ.

הָא חֲזִי, כַּד מָטָא עֲבָדָא לַחֲרֹן וְאִשְׁכַּח לָהּ

שהגיע יצחק להתפלל תפלת מנחה, באותה שעה הגיע העבד אל רבקה. ובשעה ההיא שהגיע יצחק לתפלת מנחה כבתחלה, הגיעה רבקה אליו, שהכל ימצא במקומו שצריך פראוי, והכל הגיע בסוד החכמה, ועל פן בא העבד לבאר המים, סוד הפתוב (שיר ד) מעין גנים באר מים חיים ונוזלים מן לבנון. ובארנהו, והכל הוא סוד. רבי שמעון בא לטבריה והיה עמו רבי אבא. אמר רבי שמעון לרבי אבא, גלף, שהרי אנו ראינו שאיש אחד יגיע פעת אלינו ודברים חדשים בפיו, והם דברי תורה. אמר רבי אבא, הגה ידעתי שבכל מקום שמר הולף, הקדוש ברוך הוא שולח לו מלאכים טסים בכנפים להשתעשע בו.

בעודם הולכים, הרים רבי שמעון את עיניו, וראה איש שהיה רץ והולך. ישבו רבי שמעון ורבי אבא. כשהגיע אליהם, אמר לו רבי שמעון, מי אתה? אמר לו, אני יהודי, ובאתי מקפוטקיא, ואני הלכתי לסתרו [לאהל] של בר יוחאי, שנמנו החברים בדברים ידועים ושלחוני אליו. אמר לו, אמר בני. אמר לו, אתה בר יוחאי? אמר לו, אני בר יוחאי.

אמר לו, הרי אמרנו שלא יפסיק אדם בתפלתו בינו לבין הפתל, כפתוב (ישעיה לח) ויטב חזקיהו פניו אל הקיר וגו'. ומי שמתפלל, אסור לעבר ארבע אמות סמוך לו, ובארו לארבע האמות הללו לכל צד, פרט לפניו. ואמרו שלא יתפלל אדם מאחורי רבו וכו', ונמנו בכל הדברים הללו.

בצלוחתיה ביניה לבין פותלא כמה דכתיב, (ישעיה לח) ויטב חזקיהו פניו אל הקיר וגו'. ומאן דצלי אסיר למעבר ארבע אמות סמיה ליה, ואוקמוה להני ארבע אמות לכל סטר בר לקמיה. ואוקמוה דלא יצלי בר נש אחורי רביה וכו' ואתמנון בכל הני מילי.

לרבקה לעת ערב הוה עידן צלותא דמנחה. בההיא שעתא דמטא יצחק לצלאה צלותא דמנחה, בההיא שעתא מטא עבדא לגבה דרבקה. ובההיא שעתא דמטא יצחק לצלותא דמנחה כמלקדמין מטאת רבקה לגביה. לאשתפחא כלא באתריה דאצטריך פדקא יאות, וכלא מטא ברזא דחכמתא, ועל דא אתא ההוא עבדא לבאר המים רזא דכתיב (שיר השירים ד) מעין גנים באר מים חיים ונוזלים מן לבנון, ואוקימנא, וכלא רזא איהו.

רבי שמעון הוה אתי לטבריה והוה עמיה רבי אבא. אמר רבי שמעון לרבי אבא גזיל, דהא אנן חמינן דבר נש חד ימטי השתא לגבן ומלין חדתין בפומיה ואינון מלין דאורייתא. אמר רבי אבא הא ידענא דבכל אתר דמר אזיל, קדשא בריה הוא משדר ליה מלאכין טסין בגדפין לאשתעשעא ביה.

עד דהוו אזלי, סליק רבי שמעון עינוי, וקמא בר נש דהוה רהיט ואזיל. יתבו רבי שמעון ורבי אבא. פד מטא גבייהו, אמר ליה רבי שמעון מאן אנת. אמר ליה יודאי אנא ומקפוטקיא קאתינא ואנא אזילנא אטיטריה דבר יוחאי דאתמנון חבריא במלין ידיען ושדרוני גביה. אמר ליה אימא ברי. אמר ליה אנת בר יוחאי. אמר ליה אנא בר יוחאי.

אמר ליה הא אוקימנא דלא יפסיק בר נש

פְּתַח וְאָמַר, (תהלים לט) שְׁמְעָה תְּפִלָּתִי ה' וְשׁוּעָתִי הַאֲזִינָה אֵל דְּמַעְתִּי אֵל תְּחַרְשׁ. מָה הִטְעַם שְׁמָעָה וְלֹא שְׁמַע? בְּמָקוֹם אֶחָד כְּתוּב שְׁמַע ה' וְחַנּוּנֵי וְגו', וּבְמָקוֹם אַחֵר שְׁמָעָה. אֵלֶּא בְּכָל מָקוֹם לִפְעָמִים שְׁמַע לְזָכַר, וּלְפַעְמִים שְׁמָעָה לְנִקְבָּה. שְׁמָעָה - כְּמוֹ שְׁנֹאֲמַר (שם יז) שְׁמָעָה ה' צְדָק וְגו'. שְׁמַע - כְּמוֹ שְׁנֹאֲמַר (שם ל) שְׁמַע ה' וְחַנּוּנֵי, (משלי א) שְׁמַע בְּנֵי, (דברים כז) הִסְכַּת וְשָׁמַע.

וְכַאֵן שְׁמָעָה תְּפִלָּתִי ה', מִשׁוּם שְׁזָה [שהיא] הַדְּרָגָה שְׁמַקְבֵּלַת כָּל הַתְּפִלוֹת שֶׁל הָעוֹלָם. וְהֵרִי שְׁנִינּוּ שְׁעוֹשָׂה מָהֶם עֲטָרָה וְשֵׁם אוֹתָהּ בְּרֹאשׁ שֶׁל צְדִיק חַי הָעוֹלָמִים, שְׁכַתוּב (משלי י) בְּרֹכוֹת לְרֹאשׁ צְדִיק, וְעַל כֵּן שְׁמָעָה תְּפִלָּתִי ה'. שְׁמָעָה תְּפִלָּתִי ה' - זוֹ תְּפִלָּה שְׁבִלְחַשׁ. וְשׁוּעָתִי הַאֲזִינָה - זוֹ תְּפִלָּה שְׁאֵדָם מְרִים קוֹלוֹ בְּצַרְתּוֹ, כְּמוֹ שְׁנֹאֲמַר (שמות ב) וַתַּעַל שׁוּעַתְּם אֶל הָאֱלֹהִים. וּמָה זֶה שׁוּעַתְּם? אֵלֶּא שְׁבִתְפִלְתוֹ מְרִים קוֹלוֹ וְזוֹקֵף עֵינָיו לְמַעְלָה, כְּמוֹ שְׁנֹאֲמַר (ישעיה כב) וְשׁוּעַ אֶל הָהָר. וְהַתְּפִלָּה הַזֹּאת מְשַׁבֵּרַת שְׁעָרִים וְדוֹפְקַת [ס"א וְדוֹחֶקֶת] אוֹתָם לְהַכְנִיס אֶת תְּפִלְתוֹ. אֵל דְּמַעְתִּי אֵל תְּחַרְשׁ - זֹאת נִכְנַסַּת לְפָנָיו הַמְּלֹךְ וְאֵין שַׁעַר שְׁעוֹמֵד לְפָנָיִהּ, וּלְעוֹלָם לֹא חֲזָרוּ דְּמַעוֹת רִיקָם.

עוֹד, הִנֵּה כְּתוּב כַּאֵן שְׁלֹשׁ דְּרָגוֹת: תְּפִלָּה, שׁוּעָה, דְּמָעָה. כְּנֻגַד אֵלוֹ שְׁלֹשׁ אַחֲרִים: כִּי גַר אֲנֹכִי עִמָּךְ, אַחֵר כֶּף תּוֹשֵׁב, אַחֵר כֶּף כָּל אַבוֹתַי, עֶקֶר הָעוֹלָם.

בֹּא רֵא, תְּפִלָּה שֶׁל אָדָם מַעֲמֵד, מִשׁוּם שֶׁשְׁתֵּי תְּפִלוֹת הֵן - אַחַת מִיֹּשֵׁב וְאַחַת מַעֲמֵד, וְהֵן אַחַת כְּנֻגַד שְׁתֵּי דְרָגוֹת - תְּפִלָּה שֶׁל יָד

פְּתַח וְאָמַר, (תהלים לט) שְׁמְעָה תְּפִלָּתִי יי וְשׁוּעָתִי הַאֲזִינָה אֵל דְּמַעְתִּי אֵל תְּחַרְשׁ. מָאִי טַעְמָא שְׁמָעָה וְלֹא שְׁמַע, בְּאַתְרַּא חַד כְּתִיב שְׁמַע יי וְחַנּוּנֵי וְגו', וּבְאַתְרַּא אַחְרָא שְׁמָעָה. אֵלֶּא בְּכָל אַתְרַּא לְזַמְנִין שְׁמַע לְדְכוּרָא וּלְזַמְנִין שְׁמָעָה לְנוֹקְבָא. שְׁמָעָה כְּמָה דְאַתְּ אָמַר, (תהלים יז) שְׁמָעָה יי צְדָק וְגו'. שְׁמַע כְּמָה דְאַתְּ אָמַר, (תהלים ל) שְׁמַע יי וְחַנּוּנֵי. (משלי א) שְׁמַע בְּנֵי. (דברים כז) הִסְכַּת וְשָׁמַע.

וְהִבָּא שְׁמָעָה תְּפִלָּתִי יי, בְּגִין דְּהֵאִי (ד'איהו) דְּרָגָא דְּמַקְבֵּלָא כָּל צְלוֹתִין דְּעֵלְמָא. וְהָא תְּנִינָן דְּעַבְדָּא מְנִייהו עֲטָרָה וְשׁוּי לָהּ בְּרִישָׁא דְצְדִיק חַי עוֹלָמִים דְּכְתִיב, (משלי י) בְּרֹכוֹת לְרֹאשׁ צְדִיק. וְעַל דָּא שְׁמָעָה תְּפִלָּתִי יי.

שְׁמָעָה תְּפִלָּתִי יי דָּא צְלוֹתָא דִּי בְּלַחַשׁ. וְשׁוּעָתִי הַאֲזִינָה דָּא צְלוֹתָא דְאַרְיִים בַּר נֶשׁ קָלִיָּה בְּעַקְתִּיהָ כְּמָא דְאַתְּ אָמַר, (שמות ב) וַתַּעַל שׁוּעַתְּם אֶל הָאֱלֹהִים. וּמָהוּ שׁוּעַתְּם, אֵלֶּא דְּבְצְלוֹתִיהָ אַרְיִים קָלִיָּה וְזָקִיף עֵינָיו לְעֵילָא כְּמָה דְאַתְּ אָמַר, (ישעיה כב) וְשׁוּעַ אֵל הָהָר. וְצְלוֹתָא דָּא (דף קלב ע"ב) מְתַבַּר תְּרַעֲוִין וְדַפִּיק (ס"א וְדוֹחֶק) לוֹן לְאַעְלָא צְלוֹתִיהָ. אֵל דְּמַעְתִּי אֵל תְּחַרְשׁ דָּא, אַעִיל קָמִי מְלָכָא וְלִית תְּרַעָא דְקָאִים קָמִיָּה, וּלְעוֹלָם לָא אַהֲדָרוּ דְמַעֲוִין בְּרִיקְנִיָּא.

הֵן הָא כְּתִיב הִבָּא תֵּלַת דְּרָגִין, תְּפִלָּה. שׁוּעָה. דְּמָעָה. לְקַבִּיל אֵלִין תֵּלַת אַחְרֵינִין. כִּי גַר אֲנֹכִי עִמָּךְ. לְבַתֵּר תּוֹשֵׁב. לְבַתֵּר כָּל אַבוֹתַי עֶקֶרָא דְעֵלְמָא.

הָא חֲזִי, צְלוֹתָא דְבַר נֶשׁ מְעוֹמֵד, בְּגִין דְּתַרִּי צְלוֹתָא נִינְהוּ חַד מִיּוֹשֵׁב וְחַד מְעוֹמֵד, וְאִינוּן חַד לְקַבִּיל תְּרִין דְּרָגִין תְּפִלָּה

שֶׁל יָד וְתְּפִלָּה שֶׁל רֹאשׁ.

ותפלה של ראש. כלפי יום ולילה, והכל אחד. אף כאן תפלה מישב כלפי תפלה של יד, לתקן אותה כמו [כמי] שמתקן את הכלה ומקשט אותה להכניסה לחפה, כך גם מקשטים אותה בסוד המרפכה ומחנותיה, יוצר משרתים ואשר משרתיו והאופנים וחיות הקדש וכו'.

ועל זה תפלה מישב. כיון שנוכנסת למלך העליון והוא בא לקבל אותה, אז אנו עומדים לפני המלך העליון, שהרי אז [הדרגה] הזכר מתחבר עם הנקבה, ומשום כך לא נפסיק בין גאלה לתפלה [וגאלה ותפלה] הן שתי דרגות, הסוד של צדיק וצדק, יוסף ורחל].

ומשום שאדם עומד לפני המלך העליון, נוטל ארבע אמות לתפלתו, והקיימה שבשעור [ר"א בשעור] הסרט חבל של יוצר כל. וכל מה שפא בצד הזכר, צריך לאדם לעמד בקיימו ומזדקף [ס"א ויזדקף]. כמו כן פשהוא כורע, כורע בכרוף. וכשהוא זוקף, זוקף בשם, כדי להראות את שבח הזכר על הנקבה.

ובא וראה, שהרי אמרנו אל תפלת אדם אחורי רבו, ונתפאר, כפתוב (דברים י) את ה' אלהיך תירא. את - לכלל שצריך לירא מרבו פמורא השכינה, ויראת תלמיד הוא רבו. משום כך בשעת התפלה לא ישים אותו המורא לפניו [ר"א לתפלה], אלא את מורא הקדוש ברוך הוא לבדו ולא מורא אחר.

ובא וראה, את תפלת מנחה תקן יצחק, ודאי כמו שתקן אברהם תפלת הבקר כנגד אותה הדרגה שגדבק בה. וכן [כדי] יצחק תקן תפלת מנחה כנגד אותה דרגה שגדבק בה. ועל פן תפלת מנחה

לגבי יום ולילה וכלא חד. אוף הכא תפלה מיושב לגבי תפלה של יד, לאתקין לה כמה (ר"א כמה) דאתקין לכלה וקשיט לה לאעלא לחופה, הכי נמי מקשטין לה ברזא דרתיכאה ומשירייהא, יוצר משרתים ואשר משרתיו והאופנים וחיות הקדש וכו'.

ועל דא צלותא מיושב, כיון דעאלת לגבי מלפא עלאה ואיהו אתי לקבלא לה, כדין אנו קיימין קמי מלפא עלאה, דהא כדין (דרגא) דכורא אתחבר בנוקבא, ובגין כך לא נפסיק בין גאלה לתפלה (וגאלה ותפלה תרין דרגין אינון, רוא דצדיק וצדק יוס"ף ורח"ל).

ובגין דבר נש קאים קמי מלפא עלאה נטל ארבע אמות לצלותיה ואוקמוה דבשיעורא (ר"א בשיעורא) דסורטא דיוצר כלא. וכל מה דאתי בסטרא דדכורא בעי ליה לאיניש למיקם בקיימיה ואזדקף (ס"א ויזדקף). כגוונא דא כד איהו כורע, כורע בכרוף, וכד איהו זקיף, זקיף בשם, בגין לאחזאה שבחא דדכורא על נוקבא.

ותא חזי דהא אוקמוה לא יצלי בר נש אחורי רביה ואתמר כמה דכתיב, (דברים י) את יי אלקיך תירא. את לאכללא דבעי למדחל מרביה פמורא דשכינתא, ודחילו דתלמיד, רביה איהו. בגין כך בשעתא דצלותא לא ישוי ההוא מורא לקמיה, (ר"א ל"ג לצלותא) אלא מורא דקדשא בריך הוא בלחודוי ולא מורא אחרא.

ותא חזי צלותא דמנחה אתקין ליה יצחק. ודאי כמה דאתקין אברהם צלותא דצפרא לקבל ההוא דרגא דאתדבק ביה. וכן (ר"א כד) יצחק אתקין צלותא דמנחה לקבל ההוא דרגא דאתדבק ביה. ועל דא צלותא

דמנחה מכי נטי שמשא

לְנַחְתָּא בְּדַרְגוּי לְסִטְר מְעָרַב.

דְּהָא עַד לָא נָטָה שְׁמַשׁא לְצַד מְעָרַב אַקְרִי
 יוֹם מְצַפְרָא עַד הֵהוּא זְמַנָּא דְכִתְיַב,
 (תהלים כב) חֶסֶד אֵל כָּל הַיּוֹם. וְאִי תִימָא עַד
 חֲשֻׁכָה, תָּא חֲזִי, דְכִתְיַב (ירמיה ו) אֹוִי נָא לָנוּ פִי
 פְּנֵה הַיּוֹם פִּי יִנְטוּ צְלָלֵי עָרַב. פִּי פְּנֵה הַיּוֹם
 לְקַבֵּל צְלוֹתָא דְצַפְרָא דְכִתְיַב חֶסֶד אֵל כָּל
 הַיּוֹם, דְּהָא כְּדִין שְׁמַשׁא אִיהוּ לְסִטְר מְזַרְחָ,
 פִּינּוּן דְנָטָה שְׁמַשׁא וְנַחְתָּא לְסִטְר מְעָרַב, הָא
 כְּדִין אִיהוּ זְמַן צְלוֹתָא דְמַנְחָה וְכִבְר פְּנֵה
 הַיּוֹם וְאָתוּ צְלָלֵי עָרַב וְאַתְעֵר דִּינָא קִשְׂיָא
 בְּעֻלְמָא.

וּפְנֵה הַיּוֹם דְּאִיהוּ דְרָגָא דְחֶסֶד, וְנָטוּ צְלָלֵי
 עָרַב דְּאִינוּן דְרָגָא דְדִינָא קִשְׂיָא, וְכְדִין
 אַתְחַרַב בִּי מִקְדָּשָׁא וְאַתְרוּקַד הֵיכְלָא. וְעַל דָּא
 תְּנִינָן דִּיהָא בַר נֶשׁ זְהִיר בְּצְלוֹתָא דְמַנְחָה
 דְּאִיהוּ זְמַנָּא דְדִינָא קִשְׂיָא שְׂרִיָּא בְּעֻלְמָא.
 יַעֲקֹב אַתְקִין צְלוֹתָא דְעַרְבִית דְּהָא אִיהוּ
 אַתְקִין לָהּ וְזַן לָהּ בְּכָל מַה דְאַצְטְרִיף, וְדָאִי
 וְא"ו אַתְקִין לָהּ "א, וְה"א אַתְזַנַּת מִן וְא"ו
 דְלִית לָהּ נְהוּרָא מְגַרְמָה כָּלִל.

וּבְגִין כְּף תְּפִלַּת עַרְבִית רְשׁוּת דְּהָא אַתְפְּלִילַת
 בְּצְלוֹתָא דִּיּוֹמָא בְּגִין לְאַתְנַהֲרָא,
 וְהִשְׁתָּא לָאו זְמַנָּא אִיהוּ. וְאֻקִּימָנָא לָהּ דְּהָא
 לָא אַתְגַּלְיָא נְהוּרָא דִּימְמָא דִּינְהִיר לָהּ, וְאִיהִי
 שְׁלֵטָא בְּחִשׁוּכָא עַד זְמַנָּא דְפְּלָגוֹת לֵילְיָא
 דְאַשְׁתַּעֲשַׁע קְדָשָׁא בְּרִיף הוּא עִם צְדִיקָיָא
 בְּגַנְתָּא דְעֵדוֹן, וְכְדִין אִיהוּ זְמַנָּא לְאַשְׁתַּעֲשַׁעָא
 בַר נֶשׁ (כ"א וְלַמְלֵעִי) בְּאוּרִייתָא כְּמַה דְאַתְמַר.

תָּא חֲזִי, דְּוֹד אַתָּא וְאַמַר אֵלִין תְּלַת זְמַנִּין
 דְּצְלוֹתֵי דְכִתְיַב, (תהלים נה) עָרַב וּבִקְר
 וְצַהֲרִים הָא תְּלַתָּא, וְאִיהוּ לָא צְלִי אֶלָּא תְרִי
 מְנִייהוּ, דְכִתְיַב אֲשִׁיחָה וְאַהֲמָה, וְלָא יַתִּיר.

מִפְּאֶשׁר נּוֹטָה הַשֶּׁמֶשׁ לְרַדְתָּ
 בְּדַרְגָתוֹ לְצַד מְעָרַב.

שְׁהָרִי בְּטָרַם נּוֹטָה הַשֶּׁמֶשׁ לְצַד
 מְעָרַב, נִקְרָא יוֹם מִן הַבִּקְר עַד
 הַזְמַן הַהוּא, שְׁפָתוּב (תהלים כב)
 חֶסֶד אֵל כָּל הַיּוֹם. וְאִם תֵּאמַר עַד
 חֲשֻׁכָה - בָּא רְאֵה, שְׁפָתוּב (ירמיה ו)
 אֹוִי לָנוּ פִי פְּנֵה הַיּוֹם פִּי יִנְטוּ
 צְלָלֵי עָרַב. פִּי פְּנֵה הַיּוֹם - כְּנִגְד
 תְּפִלַּת הַבִּקְר, שְׁפָתוּב חֶסֶד אֵל
 כָּל הַיּוֹם, שְׁהָרִי אֲזַי הַשֶּׁמֶשׁ הִיא
 לְצַד מְזַרְחָ. פִּינּוּן שְׁנֵטָה הַשֶּׁמֶשׁ
 וְיִרַד לְצַד מְעָרַב, הָרִי אֲזַי הוּא זְמַן
 תְּפִלַּת הַמַּנְחָה, וְכִבְר פְּנֵה הַיּוֹם
 וְכָאוּ צְלָלֵי עָרַב וְהִתְעוֹרַר הַדִּין
 הַקָּשָׁה בְּעוֹלָם.

וּפְנֵה הַיּוֹם שְׁהִיא הַדְרָגָה שֶׁל
 חֶסֶד, וְנָטוּ צְלָלֵי עָרַב שֶׁהֵם
 הַדְרָגָה שֶׁל הַדִּין הַקָּשָׁה, וְאֲזַי
 נִחְרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְנִשְׂרַף
 הַהֵיכָל. וְעַל כֵּן שְׁנִינּוּ שְׁיִהִיָּה
 אָדָם זְהִיר בְּתְּפִלַּת הַמַּנְחָה,
 שְׁהוּא הַזְמַן שְׁשְׂרוּי הַדִּין הַקָּשָׁה
 בְּעוֹלָם. יַעֲקֹב תִּקַּן תְּפִלַּת עַרְבִית,
 שְׁהָרִי הוּא תִקַּן אוֹתָהּ וְזַן אוֹתָהּ
 בְּכָל מַה שְׁצַרִיף, וְדָאִי שְׂוָא"ו
 תִּקַּן אֶת ה"א, וְה"א נְזוּנִית
 מְוָא"ו, שְׂאִין לָהּ אוֹר מִשֶּׁל
 עֲצֻמָּה כָּלִל.

וּמִשּׁוּם כְּף תְּפִלַּת עַרְבִית רְשׁוּת,
 שְׁהָרִי נִכְלָלַת בְּתְּפִלַּת הַיּוֹם כְּדִי
 שְׁתַּהֲיָה מְאִירָה, וְכַעַת לָא זֶה
 הַזְמַן. וּבְאֲרָנוּ אוֹתָהּ, שְׁהָרִי לָא
 הַתְּגַלָּה אוֹר הַיּוֹם שְׂאִיר לָהּ,
 וְהִיא שׁוֹלֶטַת בְּחֲשֻׁכָה עַד זְמַן
 חִצּוֹת הַלֵּילָה, כְּשֶׁהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ
 הוּא מְשַׁתַּעֲשַׁע עִם הַצְּדִיקִים בְּגַן
 הָעֵדֶן, וְאֲזַי הַזְמַן שְׁהָאָדָם
 יִשְׁתַּעֲשַׁע [וְלַמְר] בְּתוֹרָה, כְּמוֹ
 שְׁנַתְּבָאָר.

בָּא רְאֵה, דְּוֹד בָּא וְאַמַר שְׁלֶשֶׁת
 זְמַנֵּי הַתְּפִלוֹת הַלְלוּ, שְׁפָתוּב
 (תהלים נה) עָרַב וּבִקְר וְצַהֲרִים, הִנֵּה
 שְׁלֶשֶׁה. וְהוּא לָא הַתְּפִלָּל אֶלָּא

דא לצלותא דצפרא ודא לצלותא דמנחה,
בגין כך אשיחה ואהמה דייקא. בצפרא
דאיהו שעתא דחסד סגי ליה בחסד
באשיחה, ובמנחה דהוא שעתא דדינא קשיא
בעי המייה ובגין כך ואהמה. ולבתר פד
אתפליג ליליא הוה קם בשירין ותושבחן
בדקא (דף קלג ע"א) יאות דכתיב, (תהלים ס"ב) ובליילה
שירה עמי והא אתמר.

קם רבי שמעון ואזלו. אזל ההוא בר נש
בהדיה עד טבריה. עד דהו אזלו, אמר
רבי שמעון תא חזי, תפלות פנגד תמידין
תקנום רבנן דאנשי כנסת הגדולה, בגין
דאשפחן תרי דכתיב, (במדבר כח) את הפכש אחד
תעשה בבקר ואת הפכש השני תעשה בין
הערבים. ואינון מתקרבין בהני תרי זמני
דיומא דאינון זמנין לצלותא.

אמר ההוא גברא הא בקדמיתא אבות
תקנום להני צלותי, ומה דאתקיני
אברהם ויצחק הוא עקרא, ומה דאתקיין
יעקב דאיהו שבחא דאבהן אמאי איהו רשות
ולא עקרא כהני.

אמר רבי שמעון הא אתמר. אבל תא חזי,
הני תרי זמני דתרי צלותי לאו אינון
אלא לחפרא ליעקב בעדביה, פיון דאתחברו
דא בדא אנן לא צריכין יתיר, דכיון
דאתיהיבת אתתא בין תרין דרועין ואתחפרת
בגופא לא אצטרף יתיר, ועל דא אנן בעינן
לאתערא תרין דרועין בגין דאתיהיבת
בינייהו, פיון דאיהי בינייהו, גופא ואתתא
מלייהו בלחישו דלא לאדכרא.

ובגין כך יעקב משמש במרום תנינן. מאי
במרום פמה דאת אמר, (תהלים צב) ואתה

שנים מהם, שכתוב אשיחה
ואהמה, ולא יותר. זה לתפלת
הבקר - וזה לתפלת המנחה.
משום כך דיק אשיחה ואהמה.
בבקר, שהיא שעת חסד,
מספיק לו בחסד באשיחה.
ובמנחה, שהיא שעת הדין
הקשה, צריך המייה, ומשום כך
ואהמה. אחר כך כשנחלק
הלילה, היה קם לשירות
ותשבחות פראוי, שכתוב (תהלים
סב) ובליילה שירה עמי, והרי
נתבאר.

קם רבי שמעון והלכו. הלך אותו
האיש עמו עד טבריה. בעודם
הולכים, אמר רבי שמעון, בא
ראה, תפלות פנגד תמידין
תקנום החכמים של אנשי כנסת
הגדולה, משום שנמצאות
שתיים, שכתוב (במדבר כח) את
הפכש אחד תעשה בבקר ואת
הפכש השני תעשה בין הערבים,
והם נקרבין בשני הזמנים הללו
של היום, שהם זמני התפלה.

אמר אותו האיש, הרי בתחלה
האבות תקנו את התפלות הללו,
ומה שתקנו אברהם ויצחק הוא
העקר. ומה שתקן יעקב שהוא
המשבח של האבות, למה היא
רשות ולא עקר כמו אליו?

אמר רבי שמעון, הרי נתבאר,
אבל בא ראה, שני הזמנים הללו
של שתי התפלות אינם אלא
לחבר את יעקב לגורלו. פיון
שהתחברו זה עם זה, אינו
צריכין יותר. שפיון שנתנה
האשה בין שתי הזרועות
ומתחפרת בגוף, לא צריך יותר,
ועל פן אנו צריכין לעורר שתי
הזרועות בגלל שנתנה ביניהם.
פיון שהיא ביניהם, הגוף
והאשה, אז דבריהם בלחש שלא
להזכיר.

ומשום כך, יעקב משמש במרום שנינו. מה זה במרום? כמו שנאמר (תהלים צב) ואתה מרום לעולם

ה'. והכל הוא סוד ליוֹדְעֵי הַדִּין. פֶּאוּ רַבִּי אֲבָא וְהִיהוּדֵי הַהוּא וְנִשְׁקוּ אֶת יָדוֹ. אָמַר רַבִּי אֲבָא, עַד הַיּוֹם הַזֶּה לֹא לְמַדְתִּי בְּדַבֵּר הַזֶּה, רַק עַכְשָׁיו. אֲשֶׁרִי חֲלָקִי שְׂזִכִּיתִי לְשִׁמְעַע אוֹתוֹ.

וַיְבֹאֶה יִצְחָק הָאֱהֱלָה שָׂרָה אִמּוֹ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, הַפְּסוּק הַזֶּה קָשָׁה. הָאֱהֱלָה? הֲיֵהָ צְרִיף לְהֵיטִיב לְאֱהֵל שָׂרָה אִמּוֹ! מַה זֶה הָאֱהֱלָה? שְׂחִזָּה לְשֵׁם הַשְּׂכִינָה. מִשּׁוּם שֶׁכָּל זְמַן שֶׁשָׂרָה הֵיטָה קִיָּמָה בְּעוֹלָם, לֹא זָוָה מִמֶּנָּה הַשְּׂכִינָה, וְגַר הֵיכָּה דוֹלַק מֵעֶרֶב שֶׁבֶת לְעֶרֶב שֶׁבֶת וְהֵיכָּה מְאִיר אֶת כָּל אוֹתָם יְמוֹת הַשָּׁבוּעַ. אַחַר שְׂמִתָּהּ, כָּבֵה אוֹתוֹ הַגֵּר. כִּיּוֹן שֶׁבָּאָה רַבְּקָה, חִזְרָה הַשְּׂכִינָה וְהַדְּלִיקָה אֶת הַגֵּר. שָׂרָה אִמּוֹ - שְׂדַמְתָּה לְשָׂרָה בְּכָל מַעֲשֵׂיהָ.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, כְּמוֹ שְׂדַמּוֹתוֹ שֶׁל יִצְחָק הֵיטָה כְּדַמּוֹתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם, וְכָל מִי שֶׁרָאָה אֶת יִצְחָק אָמַר זֶה וְדָאִי אַבְרָהָם שֶׁהוּלִיד אֶת יִצְחָק - כִּף גַּם דְּמוּתָהּ שֶׁל רַבְּקָה מִמֶּשׁ הֵיטָה כְּדַמּוּתָהּ שֶׁל שָׂרָה, וּמִשּׁוּם כִּף שָׂרָה אִמּוֹ וְדָאִי. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, בְּכָל כִּף זֶה, אֲבָל בֹּא רָאָה, זֶהוּ סוּד. שְׂאֵף עַל גַּב שֶׁשָׂרָה מִתָּה, דְּמוּתָהּ לֹא זָוָה מִן הַבֵּית, וְלֹא נִרְאָתָה שֵׁם מִיּוֹם שְׂמִתָּה עַד שֶׁבָּאָה רַבְּקָה. כִּיּוֹן שֶׁנִּכְנְסָה רַבְּקָה, נִרְאָתָה דְּמוּתָהּ שֶׁל שָׂרָה, שֶׁפְּתוּב וַיְבֹאֶה יִצְחָק הָאֱהֱלָה וְגוֹ'. מִיָּד שָׂרָה אִמּוֹ נִרְאָתָה שֵׁם. וְלֹא הִיָּה רוֹאָה, רַק יִצְחָק לְבַדּוֹ כִּשְׂנַכְנַס לְשֵׁם, וְעַל כֵּן וַיִּנָּחֵם יִצְחָק אַחֲרֵי אִמּוֹ. [ס"א מה זֶה אַחֲרֵי אִמּוֹ? אַחֲרֵי] שְׂאִמּוֹ נִרְאָתָה וְהַזְדַּמְנָה בַּבֵּית, וְעַל כֵּן לֹא כְּתוּב אַחֲרֵי מִיתַת אִמּוֹ, אֶלֶּא אַחֲרֵי אִמּוֹ.

רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, מַה שׁוֹנָה שְׂפָתוֹב בְּיִצְחָק, וַיִּקַּח אֶת רַבְּקָה

מִרוּם לְעוֹלָם יְיָ. וְכֹלֵא אִיהוּ רָזָא לְיֹדְעֵי מַדִּין. אָתוּ רַבִּי אֲבָא וְהִיהוּא יוֹדָאִי וְנִשְׁקוּ יְדוּי. אָמַר רַבִּי אֲבָא עַד יוֹמָא דִּין לֹא קָאִימְנָא בְּמַלְהָ דָּא בַר הַשְּׂתָא. זַפְּאָה חוֹלְקֵי דְזִכְיָנָא לְמַשְׁמַע לֵיהּ:

וַיְבֹאֶה יִצְחָק הָאֱהֱלָה שָׂרָה אִמּוֹ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי הַאי קָרָא קָשָׁיָא. הָאֱהֱלָה. לְאֱהֵל שָׂרָה אִמּוֹ מִיְבֵעֵי לֵיהּ, מָאִי הָאֱהֱלָה. דְּאֶהְדְּרַת תַּפְּזָן שְׂכִינְתָא, בְּגִין דְּכָל זְמַנָּא דְשָׂרָה קִיָּימָא בְּעֵלְמָא שְׂכִינְתָא לֹא אַעֲדֵי מִינָהּ, וְשָׂרְגָא הוּוּהּ דְלִיקַת מֵעֶרֶב שֶׁבֶת לְעֶרֶב שֶׁבֶת וְהוּוּהּ נְהִיר כָּל אֵינוֹן יוֹמֵי דְשֶׁבֶתָא, בְּתַר דְּמִיתַת, כְּבִתָּה הֵהִיא שְׂרָגָא. כִּיּוֹן דְּאֶתַת רַבְּקָה אֶהְדְּרַת שְׂכִינְתָא וְשָׂרְגָא אַדְלִיקַת. שָׂרָה אִמּוֹ, דְּדַמְיָא לְשָׂרָה בְּכָל עוֹבְדָהָא.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר כְּמָה דְדִיוֹקְנִיָּה דְיִצְחָק הוּוּהּ כְּדִיוֹקְנִיָּה דְאַבְרָהָם, וְכָל מָאן דְּחָמֵי לְיִצְחָק אָמַר דָּא אַבְרָהָם, וְדָאִי אַבְרָהָם הוּלִיד אֶת יִצְחָק, הֲכִי נְמִי רַבְּקָה דִיוֹקְנָה מִמֶּשׁ הוּוּהּ דִיוֹקְנָא דְשָׂרָה, וּבְגִין כִּף שָׂרָה אִמּוֹ וְדָאִי.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בְּכֹלֵא הֲכִי הוּוּא, אֲבָל תָּא חֲזִי, רָזָא אִיהוּ דְאֵף עַל גַּב דְשָׂרָה מִיתַת, דִּיוֹקְנָה לֹא אַעֲדֵי מִן בֵּיתָא, וְלֹא אֶתְחִזִּי תַפְּזָן מִיּוֹמָא דְמִיתַת עַד דְּאֶתַת רַבְּקָה, כִּיּוֹן דְּעֶאֱלַת רַבְּקָה אֶתְחִזִּיאַת דִּיוֹקְנָא דְשָׂרָה, דְכְּתִיב וַיְבִיאָהּ יִצְחָק הָאֱהֱלָה וְגוֹ' מִיָּד שָׂרָה אִמּוֹ אֶתְחִזִּיאַת תַּפְּזָן, וְלֹא הוּוּהּ חָמֵי לָהּ בַר יִצְחָק בְּלַחֲדוּי כַּד אַעֲלִיל תַּפְּזָן, וְעַל דָּא וַיִּנָּחֵם יִצְחָק אַחֲרֵי אִמּוֹ (כ"א מָאִי אַחֲרֵי אִמּוֹ, אַחֲרֵי) דְאִמּוֹ אֶתְחִזִּיאַת וְאֶזְדַּמְנָא בְּבֵיתָא, וְעַל דָּא לֹא כְּתִיב אַחֲרֵי מִיתַת אִמּוֹ, אֶלֶּא אַחֲרֵי אִמּוֹ.

רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר מָאִי שְׂנָא דְכְּתִיב בֵּיהּ בְּיִצְחָק וַיִּקַּח אֶת רַבְּקָה וַתְּהִי לוֹ לְאִשָּׁה

וַיֵּאָהֲבָהּ. פִּינּוֹן דְּאָמַר וַתְּהִי לוֹ לְאִשָּׁה לֹא יִדְעָנָא דְהוּא רַחִים לָהּ, דְּהָא כָּל בְּנֵי עַלְמָא רַחֲמֵי לְנַשְׂיֵיהּ. מָאִי שְׁנָא בִּיצְחָק דְּכְתִיב בֵּיהּ וַיֵּאָהֲבָהּ.

ותהי לו לאשה ויאהבה? פינן שאמר ותהי לו לאשה, לא ידענו שהיא אהב אותה? שהרי כל בני העולם אוהבים את נשותיהם. מה שונה ביצחק שכתוב בו ויאהבה?

אַלְא וְדָאִי אֲתַעְרוּתָא דְרַחֲמֵמוּ דְדְּכוּרָא לְגַבֵּי אֲתַתָּא לָאו אִיהּוּ אֶלְא שְׁמָאֲלָא דְכְתִיב, שְׁמָאלוּ תַחַת לְרַאשֵׁי. וְחֻשְׁפּוֹ וְלִילָהּ כְּחַד אֵינּוֹן, וְשְׁמָאֲלָא אֲתַעַר רַחֲמֵמוּ תְדִיר לְגַבֵּי נּוֹקְבָא וְאַחִיד בָּהּ, וְעַל דָּא אַף עַל גַּב דְּאַבְרָהָם (ס"א הוה) רַחִים לָהּ לְשָׂרָה לֹא כְתִיב בֵּיהּ וַיֵּאָהֲבָהּ אֶלְא בִּיצְחָק. וְאִי תִימָא וַיֵּאָהֲבָה יַעֲקֹב אֶת רַחֵל, סְטָרָא דִּיצְחָק דְּהוּא בֵּיהּ קַעְבִּיד לִיהּ.

תא חזי, אברהם כד חמא לשרה (ס"א לרבקה) הוה מחבק לה ולא תיר, אבל יצחק דאיהו בעלה אחיד בה ושוי דרועיה תחות רישה דכתיב שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני. לבתר אתא יעקב ושמש ערסא ואוליד תריסר שבטין פלא כדקא יאות.

וְתָא חֲזִי אַבְרָהָם כַּד חֲמָא לְשָׂרָה (ס"א לרבקה) הוה מחבק לה ולא תיר, אבל יצחק דאיהו בעלה אחיד בה ושוי דרועיה תחות רישה דכתיב שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני. לבתר אתא יעקב ושמש ערסא ואוליד תריסר שבטין פלא כדקא יאות.

וְתָא חֲזִי אַבְרָהָם כַּד חֲמָא לְשָׂרָה (ס"א לרבקה) הוה מחבק לה ולא תיר, אבל יצחק דאיהו בעלה אחיד בה ושוי דרועיה תחות רישה דכתיב שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני. לבתר אתא יעקב ושמש ערסא ואוליד תריסר שבטין פלא כדקא יאות.

וְתָא חֲזִי אַבְרָהָם כַּד חֲמָא לְשָׂרָה (ס"א לרבקה) הוה מחבק לה ולא תיר, אבל יצחק דאיהו בעלה אחיד בה ושוי דרועיה תחות רישה דכתיב שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני. לבתר אתא יעקב ושמש ערסא ואוליד תריסר שבטין פלא כדקא יאות.

בא ראה, כשאברהם ראה את שרה (ס"א את רבקה), הנה מחבק אותה ולא יותר. אבל יצחק שהוא בעלה, אחז בה ושם את זרועו תחת ראשה, שכתוב שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני. אחר כך בא יעקב ושמש מטתו, והוליד שנים עשר שבטים, כלם פראוי.

ובא וראה, כל האבות הלכו בסוד אחד, וכלם שמשו בארבע נשים כל אחד מהם. אברהם בארבע - שרה והגר ושתי פילגשים, שכתוב ולבני הפילגשים אשר לאברהם. פילגשים - שתיים. הנה ארבע. יצחק בסוד של ארבע של הצד של רבקה, שכתוב ויקח את רבקה - אחד. ותהי לו לאשה - שתיים. ויאהבה - שלש. וינחם יצחק אחרי אמו - הנה ארבע. כנגד זה היו ליעקב ארבע נשים. והכל בסוד אחד.

רבי חייא אמר, אברהם ויצחק שמשו כל אחד עם אשה אחת בסוד של קדש. אברהם עם שרה, יצחק עם רבקה. דכנגד שניהם היו ארבע נשים ליעקב בשני

רבי חייא אמר אברהם ויצחק שמשו כל חד באתתא חדא ברזא דקודשא. אברהם

חֲלָקִים. רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, עָלוּ הַדְּבָרִים לְמִקּוֹמָם, שֶׁהָרִי הִפְלֵ נַעֲשֶׂה בְּסוּד קְדוּשָׁה, וְהִכַּל בְּסוּד אֶחָד.

וַיֹּסֵף אַבְרָהָם וַיִּקַּח אִשָּׁה וְשָׁמָּה קְטוּרָה. קְטוּרָה זוּ הִיא הַגֵּר. שֶׁהָרִי שְׁנִינוּ, אַחַר שֶׁנִּפְרְדָה הַגֵּר מֵאַבְרָהָם וְטַעַמָּהּ אַחַר גְּלוּלֵי אֲבִיהָ, אַחַר כֵּן נִקְשְׁרָה לְמַעֲשִׂים כְּשָׂרִים, וּמִשׁוּם כֵּן הִשְׁתַּנָּה שְׁמָהּ וְנִקְרְאָה קְטוּרָה בְּמַעֲשִׂים כְּשָׂרִים, וְשִׁלַּח אַבְרָהָם וְלָקַח אוֹתָהּ לְאִשָּׁה. מִכָּאן שֶׁשְׁנוּי שֵׁם מְכַפֵּר עַל חַטָּאִים, וְעַל כֵּן הִשְׁתַּנָּה שְׁמָהּ. וַיֹּסֵף אַבְרָהָם. מַה זֶה וַיֹּסֵף? אִם תֹּאמַר שֶׁהוּא הוֹסִיף עַל שְׁרָה - לֹא כֵן! אֲלֹא בִימֵי שְׁרָה הַזְּדוּגָה עָמָה פַּעַם אַחַת, וְאַחַר כֵּן גִּרְשָׁה אוֹתָהּ עַל עֶסְקִי יִשְׁמַעֲאֵל, וְאַחַר כֵּן וַיֹּסֵף, כְּמוֹ מִקְדָּם פַּעַם אַחֲרַת עַל מַה שֶׁנִּשְׁאַ אֹתָהּ בְּרֵאשׁוֹנָה. וְלִפִּי שֶׁשְׁתַּנָּה מַעֲשִׂיהָ, כֵּן גַּם שֶׁנָּה שְׁמָהּ.

בֹּא רֵאשִׁי, שְׁאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, וַיִּבְאֶה יִצְחָק הָאֵהָלָה שְׁרָה אִמּוֹ - שֶׁהִתְגַּלְתָּה דְמוּת שְׁרָה, וַיִּצְחָק הַתְּנַחֵם אַחֲרֵי שֶׁהִתְגַּלְתָּה אִמּוֹ וְאֵת דְמוּתָהּ הִיָּה רוֹאֶה כֹּל יוֹם. וְאַבְרָהָם, אֵף עַל גֵּב שֶׁנִּשְׁאַ, לֹא נִכְנַס לְאוֹתוֹ הַבֵּית, וְלֹא הִכְנִיס אֶת אוֹתָהּ הָאִשָּׁה לְשֵׁם כְּדֵי שֶׁשִּׁפְחָה לֹא תִירַשׁ גְּבִירָתָהּ. וַיְבַאֵהָ לְשָׁרָה לֹא נִרְאָתָה אִשָּׁה אַחֲרַת, אֲלֹא רִבְקָה.

וְאֵף עַל גֵּב שֶׁאַבְרָהָם הִיָּה יוֹדֵעַ שֶׁדְמוּתָהּ שֶׁל שְׁרָה נִגְלָתָה שָׁם, הַשְּׂאִיר לִיִּצְחָק אוֹתוֹ הָאֵהָל, לְרֵאוֹת אֶת הַדְּמוּת שֶׁל אִמּוֹ בְּכֹל יוֹם. יִצְחָק וְלֹא אַבְרָהָם. זֶהוּ שֶׁפְּתוּב וַיִּתֵּן אַבְרָהָם אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ לִיִּצְחָק. אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ דוּקָא, זֶה אוֹתָהּ הַדְּמוּת שֶׁל שְׁרָה בְּאוֹתוֹ הַמִּשְׁכָּן.

בְּשָׁרָה, יִצְחָק בְּרִבְקָה, וְלִקְבַל תְּרוּוִיָּהּ הָיָה אַרְבַּע נָשִׁין לִיִּצְעֻק בְּתָרִין חוֹלְקִין. רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר סְלִיקוּ מַלִּין לְאַתְרֵיהּ. דְּהָא כֹּלָא בְּרִזָּא קְדִישָׁא אַתְּעַבַד וְכֹלָא בְּרִזָּא חֲדָא:

וַיֹּסֵף אַבְרָהָם וַיִּקַּח אִשָּׁה וְשָׁמָּה קְטוּרָה. קְטוּרָה דָּא הִיא הַגֵּר. דְּהָא תְּנִינָן בְּתַר דְּאַתְּפָּרְשָׁא הַגֵּר מִנִּיהּ דְּאַבְרָהָם וְטַעַמָּה בְּתַר גְּלוּלֵי דְּאַבּוּהָ, לְבַתָּר אַתְּקִשְׂרָא בְּעוּבְדִין דְּכִשְׁרוֹן, וּבְגִין כֵּן אִשְׁתַּנִּי שְׁמָהּ וְאַקְרִי קְטוּרָה בְּעוּבְדִין דְּכִשְׁרוֹן, וְשִׁדְר אַבְרָהָם וְנִסְכָּה לִיהּ לְאַנְתּוּ. מִכָּאן דְּשְׁנוּי שְׁמָא מְכַפֵּר חוּבִין, וְעַל דָּא אִשְׁתַּנִּי שְׁמָהּ.

וַיֹּסֵף אַבְרָהָם, מָאִי וַיֹּסֵף, אִי תִימָא דְעַל שְׁרָה אִיהוּ דְּאוֹסִיף, לָאו הֵכִי. אֲלֹא בְיוֹמָהּ דְּשְׁרָה אִזְדוּגָה בְּהַדָּה זְמַנָּא חֲדָא, וְלְבַתָּר תְּרִיף לָהּ עַל עֶסְקִי דִּישְׁמַעֲאֵל, וְלְבַתָּר וַיֹּסֵף כְּמִלְקָדְמִין זְמַנָּא אַחֲרָא עַל מַה דְּנָסִיב לָהּ בְּקַדְמִיתָא. וְכַפּוּם דְּשְׁנֵי עוּבְדָּהּ הֵכִי נָמִי שְׁנֵי שְׁמָהּ.

הָא חֲזִי, דְּאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר וַיִּבְאֶה יִצְחָק הָאֵהָלָה שְׁרָה אִמּוֹ. דְּאַתְּגַלִּיא דְּיוֹקְנָא דְּשְׁרָה וַיִּצְחָק אַתְּנַחֵם אַחֲרֵי דְּאַתְּגַלִּיא אִמּוֹ, וְדְיוֹקְנָהּ הָוּה חֲמִי כָּל יוֹמָא. וְאַבְרָהָם אֵף עַל גֵּב דְּאִינְסִיב לָא עָאֵל בְּהִוּא בֵּיתָא וְלֹא אָעִיל לָהּ לְהֵאִי אַתְתָּא תַּמָּן, בְּגִין דְּשִׁפְחָה לֹא תִירַשׁ גְּבִירָתָהּ. וּבְאֵהָל דְּשְׁרָה לֹא אַתְחֲזִי אַתְתָּא אַחֲרָא אֲלֹא רִבְקָה.

וְאַבְרָהָם אֵף עַל גֵּב דְּהוּה יָדַע דְּדְיוֹקְנָא דְּשְׁרָה אַתְּגַלִּיא תַּמָּן, שֶׁבְּקִיָּה לִיִּצְחָק הִוּוּ אֵהָל לְמַחְמֵי דְּיוֹקְנָא דְּאִמִּיהּ כָּל יוֹמָא. יִצְחָק וְלֹא אַבְרָהָם, הָדָא הוּא דְּכִתִּיב וַיִּתֵּן אַבְרָהָם אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ לִיִּצְחָק. אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ דְּיִיקָא, דָּא הִוּוּ דְּיוֹקְנָא דְּשְׁרָה בְּהִוּוּ מִשְׁכָּנָא.

דָּבַר אַחַר וַיִּתֵּן אַבְרָהָם אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ לְיִצְחָק, וְרָזָא דְמַהֲיִמְנוּתָא עֲלָאָה לְאַתְדִּבְקָא יִצְחָק בְּדַרְגָּא דְחוּלְקִיָּה כְּדָקָא יְאוּת. תָּא חֲזִי, הֵכָא אֲתַפְּלִיל (ס"א מִיָּא בְּאִשָּׁא) אֲשָׁא בְּמִיָּא, וְדָאֵי אֲשָׁא נְטִיל מִיָּא, מִשְׁמַע וַיִּתֵּן אַבְרָהָם אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ לְיִצְחָק דָּא מִיָּא דְאַתְפְּלִיל בְּאִשָּׁא. וּבְקִדְמִיתָא אֲתַפְּלִיל כְּחֻדָּא אֲשָׁא בְּמִיָּא. אֵימְתִי, בְּשַׁעְתָּא דְעַקְדָּא לִיָּה לְיִצְחָק לְמַעַבְדָּא בֵּיה דִּינָא כְּדִין אֲתַפְּלִיל אֲשָׁא בְּמִיָּא. וְהַשְׁתָּא אֲתַפְּלִילוּ מִיָּא בְּאִשָּׁא, לְמַהוּי כְּלָא רָזָא דְמַהֲיִמְנוּתָא עֲלָאָה:

וְרַבְנֵי הַפִּילֹגְשִׁים אֲשֶׁר לְאַבְרָהָם נָתַן אַבְרָהָם מִתְּנּוֹת. מֵאֵי מִתְּנּוֹת. אֲלִין סְטָרֵי דְרַגִּין תַּתְּאִין דְּאִינוּן שְׁמָהּ דְּסְטָרֵי רוּחַ מְסַאָבָא בְּגִין לְאַשְׁלֵמָא דְרַגִּין, וְאַסְתַּלַּק יִצְחָק עַל כָּלָא בְּמַהֲיִמְנוּתָא עֲלָאָה כְּדָקָא חֲזִי.

בְּנֵי הַפִּילֹגְשִׁים, אֲלִין הוּוּ בְּנֵי קְטוּרָה פְּלֹגֶשׁ בְּקִדְמִיתָא וּפְלֹגֶשׁ הַשְׁתָּא. רַבִּי חֲזִיָּא אָמַר פְּלֹגְשִׁים מִמָּשׁ. וַיִּשְׁלַחם מֵעַל יִצְחָק בְּנוֹ, דְּלָא לְשִׁלְטָאָה לְגַבִּיָּה דְיִצְחָק. בְּעוּדְנּוּ חֵי, בְּעוּד דְהוּא אַבְרָהָם חֵי וְקָיִים בְּעֵלְמָא דְלָא יְקַטְרֵגוּן לִיָּה לְבַתָּר, וּבְגִין דִּיתַתְּקֵן יִצְחָק בְּסִטְרֵי דִינָא קְשִׁיָּא עֲלָאָה לְאַתְתַּקְפָּא עַל כָּלָהוּ, וּכְלָהוּ אֲתַפְּפִיין קַמִּיָּה. קְדָמָה אֶל אַרְץ קְדָם, בְּגִין דְתַמָּן אִינוּן סְטָרֵי חֲרָשֵׁי מְסַאָבֵי.

תָּא חֲזִי, פְּתִיב (מַלְכִּים א ה) וַתִּרְכַּב חֲכָמַת שְׁלֹמֹה מִחֲכָמַת כָּל בְּנֵי קְדָם. אֲלִין אִינוּן דְהוּוּ מִבְּנֵי (אִינוּן) בְּנֵי פִילֹגְשִׁים דְאַבְרָהָם, וְהָא אֹקִימָנָא דְהָא בְּאִינוּן הַרְרֵי קְדָם אִינוּן דְאוּלְפִין חֲרָשִׁין לְבְנֵי נָשָׂא, וּמַהֲהִיא אַרְץ קְדָם נְפָקוּ לְבָן וּבְעוּר וּבְלָעָם בְּנוֹ וּכְלָהוּ חֲרָשֵׁי וְהָא אֹקִימוּהָ.

רַבִּי חֲזִיקִיָּה פָּתַח וְאָמַר, (יִשְׁעִיָּה מֵב) מִי נָתַן

דְּבַר אַחַר וַיִּתֵּן אַבְרָהָם אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ לְיִצְחָק, סוּד הָאִמוּנָה הָעֲלִיוֹנָה שֶׁיִּדְבֹּק יִצְחָק בְּדַרְגַּת חֲלָקוֹ כְּרָאוּי. בָּא רָאָה, כָּאֵן נִכְלָלוּ (מִיָּם עִם אִשׁ) אִשׁ עִם מִיָּם. וְדָאֵי אִשׁ נוֹשָׂא מִיָּם. מִשְׁמַע וַיִּתֵּן אַבְרָהָם אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ לְיִצְחָק, זֶה הַמִּיָּם שֶׁנִּכְלָלִים בְּאִשׁ. וּבְרָאשׁוֹנָה נִכְלָלוּ יַחַד אִשׁ וּמִיָּם. מִתִּי? בְּשַׁעְתָּא שְׁעַקְדָּא אֶת יִצְחָק לַעֲשׂוֹת בּוֹ דִּין, אִזּוּ נִכְלָלָה הָאִשׁ בְּמִיָּם. וְכָאֵן נִכְלָלוּ מִיָּם בְּאִשׁ, שֶׁהַכֹּל יִהְיֶה בְּסוּד הָאִמוּנָה הָעֲלִיוֹנָה.

וְרַבְנֵי הַפִּילֹגְשִׁים אֲשֶׁר לְאַבְרָהָם נָתַן אַבְרָהָם מִתְּנּוֹת. מַה זֶה מִתְּנּוֹת? אֵלוּ הַצְּדִידִים הַדְּרָגוֹת הַתַּחְתּוֹנוֹת שֶׁהֵם שְׁמוֹת שֶׁל צְדִידֵי רוּחַ הַטְּמָאָה כְּדִי לְהַשְׁלִים אֶת הַדְּרָגוֹת, וְהַתְּעֵלָה יִצְחָק עַל הַכֹּל בְּאִמוּנָה הָעֲלִיוֹנָה כְּרָאוּי.

בְּנֵי הַפִּילֹגְשִׁים - אֵלוּ הָיוּ בְּנֵי קְטוּרָה. פִּילֹגֶשׁ בְּרָאשׁוֹנָה, וּפִילֹגֶשׁ פְּעֻתָא. רַבִּי חֲזִיָּא אָמַר, פִּילֹגְשִׁים מִמָּשׁ. וַיִּשְׁלַחם מֵעַל יִצְחָק בְּנוֹ - שְׁלָא לְשִׁלְטָא אֲצֵל יִצְחָק. בְּעוּדְנּוּ חֵי - בְּעוּד שְׁאֲבָרָהּ הָיָה חֵי וְקָיִים בְּעוֹלָם, שְׁלָא יִתְגַּרְוּ בּוֹ אַחַר כֵּן, וּכְדִי שֶׁיִּצְחָק יִתְקַן בְּצַד הַדִּין הַקָּשָׁה הָעֲלִיוֹן שֶׁיִּתְגַּבֵּר עַל כָּלָם וְכָלָם יִכְנַעוּ לְפָנָיו. קְדָמָה אֶל אַרְץ קְדָם - מִשּׁוּם שֶׁשָּׂם הֵם צְדִידֵי הַכְּשָׁפִים הַטְּמָאִים.

בָּא רָאָה, פְּתוּב (מַלְכִּים-א ה) וַתִּרְכַּב חֲכָמַת שְׁלֹמֹה מִחֲכָמַת כָּל בְּנֵי קְדָם. אֵלוּ הֵם שֶׁהָיוּ מִבְּנֵי (הֵם) בְּנֵי פִילֹגְשִׁים שֶׁל אַבְרָהָם. וְהָרִי בְּאַרְנוֹ שֶׁהָרִי בְּאוֹתָם הַרְרֵי קְדָם הֵם מִלְּמַדִּים כְּשָׁפִים לְבְנֵי אָדָם, וּמֵאוֹתָהּ אַרְץ קְדָם יִצְאוּ לְבָן וּבְעוּר וּבְלָעָם, וְכָלָם מְכַשְׁפִּים, וְהָרִי בְּאַרְוֵהוּ.

רַבִּי חֲזִיקִיָּה פָּתַח וְאָמַר, (יִשְׁעִיָּה מֵב)

מי נתן למשפּה יַעֲקֹב ויִשְׂרָאֵל
לְבוֹזִים הָלֵא ה' וְגו'. בא רֵאָה,
מִזְמַן שֶׁנַּחֲרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ,
הַבְּרוּכוֹת לֹא שׁוֹרוֹת בְּעוֹלָם
וְנִמְנָעוֹת, כְּכִיכּוֹל נִמְנָעוֹת
מִמְעֵלָה וּמִטָּה, וְכֵל אוֹתָן שָׁאֵר
הַדְּרָגוֹת הַתַּחְתּוֹנוֹת מִתְּנַבְּרוֹת
וְהוֹלְכוֹת וְשׁוֹלְטוֹת עַל יִשְׂרָאֵל,
מִשׁוּם שֶׁהֵם גִּרְמוּ בַחֲטֵאֵיהֶם.

הַפְּסוּק הַזֶּה אֵין מִתְיַשְׁבִּים
דְּבָרָיו, שֶׁכְּתוּב מִי נָתַן לַמֶּשֶׁפָּה
יַעֲקֹב. כִּינּוּן שֶׁאָמַר מִי נָתַן
לַמֶּשֶׁפָּה יַעֲקֹב ויִשְׂרָאֵל, מֵה זֶה
חֲטָאנוּ לוֹ? הֲיָה צָרִיף לְהִיּוֹת
חֲטָאוּ לוֹ! וְאִם אָמַר חֲטָאנוּ לוֹ,
מֵהוּ וְלֹא אָבוֹ? וְלֹא אָבִינוּ צָרִיף
לְהִיּוֹת!

אֲרָא בְּשַׁעַר שֶׁנַּחֲרַב הַמִּקְדָּשׁ
וְנִשְׂרָף הַהֵיכָל וְהָעַם הִגְלָה,
רִצְתָה הַשְּׂכִינָה לְהַעֲקֹר מִמְּקוֹמָהּ
וְלִלְכֹת עִמָּהּ בְּגָלוֹת. אָמְרָה:
אַלְף בְּרֵאשׁוֹנָה לְרֵאוֹת אֶת בֵּיתִי
וְהֵיכָלִי, וְאֶפְקֹד אֶת מְקוֹמוֹת
הַפְּהָגִים וְהַלְלוּיִם שֶׁהֵיוּ עוֹבְדִים
בְּבֵיתִי.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, בְּאוֹתָהּ שַׁעַר
הַסְּתַפְּלָה כִּנְסַת יִשְׂרָאֵל לְמַעְלָה
וְרֵאָתָה אֶת בַּעֲלָה מְסַתְּלֵק מִמְּנָה
לְמַעְלָה לְמַעְלָה. יוֹדָה לְמִטָּה,
נִכְנְסָה לְבֵית וְהַסְּתַפְּלָה בְּכֵל
אוֹתָם הַמְּקוֹמוֹת, וְנִשְׁמַע קוֹל
לְמַעְלָה לְמַעְלָה, וְנִשְׁמַע קוֹל
לְמִטָּה. זֶהוּ שֶׁכְּתוּב (יִרְמִיָּה ל"א) קוֹל
בְּרָמָה נִשְׁמַע נְהִי בְּכִי תַמְרוּרִים
רַחַל מְבַכָּה עַל בְּנֵיהָ וְגו',
וּבְאֵרוֹהָ.

כִּינּוּן שֶׁנִּכְנְסָה לְגָלוֹת, הַסְּתַפְּלָה
עַל הָעַם, וְרֵאָתָה שֶׁדוֹחֲקִים
אוֹתָם וְרוֹמְסִים אוֹתָם בְּגָלוֹת כִּינּוּן
רַגְלֵי שָׁאֵר הָעַמִּים. אַז אָמְרָה:
(יִשְׁעִיָּה מ"ב) מִי נָתַן לַמֶּשֶׁפָּה יַעֲקֹב
וְגו'. וְהֵם אוֹמְרִים: הֲלֵא ה' זֶה
חֲטָאנוּ לוֹ. וְהֵיא אוֹמְרָת: וְלֹא אָבוֹ בְּדַרְכֵי הַלּוֹף וְלֹא שִׁמְעוּ בְּתוֹרָתוֹ.

לַמֶּשִׁיפָה יַעֲקֹב (ד' קלד ע"א) ויִשְׂרָאֵל לְבוֹזִים
הֲלֵא יי וְגו'. תָּא חֲזִי, מִזְמַנָּא דְאַתְחַרְבַּ בֵּי
מִקְדָּשָׁא בְּרַכָּאן לֹא שְׂרִיין בְּעַלְמָא וְאַתְמַנְעוּ,
כְּכִיכּוֹל אַתְמַנְעוּ מִעֵילָא וְתַתָּא, וְכֵל אֵינוּן
שָׁאֵר דְרֵגִין תַּתָּאִין מִתַּתְּקָפִי וְאַזְלִי וְשִׁלְטִי
עַלְיֵיהּ דִּישְׂרָאֵל בְּגִין דְּאֵינוּן גִּרְמוּ בַחֲבוּבֵיהּ.
הֲאִי קָרָא לֹא אַתְיִישְׁבֵן מְלִיָּה דְכְּתִיב מִי נָתַן
לַמֶּשִׁיפָה יַעֲקֹב, כִּינּוּן דְּאָמַר מִי נָתַן
לַמֶּשִׁיפָה יַעֲקֹב ויִשְׂרָאֵל, מֵהוּ חֲטָאנוּ לוֹ,
חֲטָאוּ לוֹ מִיבְעֵי לֵיהּ, וְאִי אָמַר חֲטָאנוּ לוֹ,
מֵאִי וְלֹא אָבוֹ, וְלֹא אָבִינוּ מִיבְעֵי לֵיהּ.

אֲרָא בְּשַׁעַר דְאַתְחַרְבַּ מִקְדָּשָׁא וְאַתְּוֹקֵד
הֵיכְלָא וְעַמָּא אַתְגְּלִי, בְּעֵיא שְׂכִינְתָּא
לְאַתְעַקְרָא מִדּוּכְתָּהּ וְלְמִיָּהּ עַמְהוּן בְּגָלוֹתָא,
אָמְרָה אֵיָּהּ בְּקַדְמִיתָא לְמַחְמֵי בֵּיתָאִי
וְהֵיכְלָאִי וְאַפְקוֹד עַל דּוּכְתֵי דְכַהֲנֵי וְלִיוָאִי
דְּהוּ פְּלַחִין בְּבֵיתָאִי.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בְּהֵיא שַׁעַר אַסְתַּפְּלַת
כִּנְסַת יִשְׂרָאֵל לְעֵילָא וְחַמַּאת דְּבַעֲלָה
אַסְתַּלַּק מִנָּה לְעֵילָא לְעֵילָא, נַחַתַת לְתַתָּא
עֲאֵלַת בְּבֵיתָא וְאַסְתַּפְּלַת בְּכֵל אֵינוּן דּוּכְתֵי,
וְאַשְׁתַּמַּע קָלָא לְעֵילָא לְעֵילָא וְאַשְׁתַּמַּע קָלָא
לְתַתָּא. הָדָא הוּא דְכְּתִיב (יִרְמִיָּה ל"א) קוֹל בְּרָמָה
נִשְׁמַע נְהִי בְּכִי תַמְרוּרִים רַחַל מְבַכָּה עַל בְּנֵיהָ
וְגו' וְאוֹקְמוּהָ.

כִּינּוּן דְּעֲאֵלַת בְּגָלוֹתָא אַסְתַּפְּלַת בְּעַמָּא
וְחַמַּאת דְּדַחְקֵי לֹון וְרַמְסֵי לֹון בְּגָלוֹתָא
כִּינּוּן רַגְלֵיהּ דְּשָׁאֵר עַמִּין, כִּינּוּן אָמְרַת (יִשְׁעִיָּה מ"ב)
מִי נָתַן לַמֶּשִׁיפָה יַעֲקֹב וְגו'. וְאֵינוּן אָמְרִין
הֲלֵא יי זֶה חֲטָאנוּ לוֹ. וְהֵיא אָמְרַת וְלֹא אָבוֹ
בְּדַרְכֵי הַלּוֹף וְלֹא שִׁמְעוּ בְּתוֹרָתוֹ.

חֲטָאנוּ לוֹ. וְהֵיא אוֹמְרַת: וְלֹא אָבוֹ בְּדַרְכֵי הַלּוֹף וְלֹא שִׁמְעוּ בְּתוֹרָתוֹ.

ובשעה שעתיד הקדוש ברוך הוא לפקד את עמו, כנסת ישראל תשוב מן הגלות בראשונה. [אומר לה הקדוש ברוך הוא]: תלכי לבית פדי שבית המקדש יבנה בהתחלה. ויאמר לה הקדוש ברוך הוא: קומי מן העפר. היא שבה ואמרת: לאיזה מקום אלף? ביתי תרב, והיכלי נשרף באש.

עד שהקדוש ברוך הוא יבנה את בית המקדש בראשונה ויתקין את ההיכל ויבנה את קרית ירושלים, ואחר כך יקים אותה מן העפר. זהו שכתוב (תהלים קמז) בונה ירושלים ה' וגו'. בונה ירושלים בראשונה, ואחר כך נדחי ישראל יכנס. ויאמר לה: (ישעיה נב) התנערי מעפר קומי שבי ירושלים וגו'. ויכנס את גליות ישראל. זהו שכתוב בונה ירושלים ה' - בראשונה, ואחר כך - נדחי ישראל יכנס. ואז הרופא לשבורי לב ומחפש לעצבותם, זו תחית המתים, וכתוב (יחזקאל לו) ואת רוחי אתן בקרבכם ועשיתי את אשר בחקי תלכו וגו'. ברוך ה' לעולם אמן.

ואמר פרשת ואלה תולדות יצחק ופרשת ואלה תולדות יצחק וגו'. פתח רבי חייא ואמר (תהלים קו) מי ימלא גבורות יי ישמיע כל תהלתו. תא חזי, בד בעא קדשא בריך הוא וסליק ברעותא קמיה למברי עלמא, הוה מסתפל באורייתא, וברא ליה, ובכל עובדא ועובדא דברא קדשא בריך הוא בעלמא הוה מסתפל באורייתא, וברא ליה. הדיא הוא דכתיב, (משלי ח) ואהיה אצלו אמן ואהיה (דף קלד ע"ב) שעשועים יום אל תקרי אמן, אלא אמן.

בשרצה לברא אדם, אמרה התורה לפניו: אם האדם יברא

ובשעתא דזמין קדשא בריך הוא למפקד על עמיה, כנסת ישראל תיתוב מן גלותא בקדמיתא (אמר ליה קדשא בריך הוא) תיהך לביתא, בגין דבית המקדש יתבני בקדמיתא, ויימא לה קדשא בריך הוא קומי מעפרא. היא תבת ואמרה לאן אתר איהך, ביתאי תרב היכלי אתוקד בנורא.

עד דקדשא בריך הוא יבני בי מקדשא בקדמיתא ויתקין היכלא ויבני קרתא דירושלם, ולבתר יוקים לה מעפרא. הדיא הוא דכתיב (תהלים קמז) בונה ירושלים יי וגו'. בונה ירושלים בקדמיתא ולבתר נדחי ישראל יכנס, ויימא לה (ישעיה נב) התנערי מעפר קומי שבי ירושלים וגו'. ויתפניש גלותהון דישראל. הדיא הוא דכתיב בונה ירושלים יי, בקדמיתא, ולבתר נדחי ישראל יכנס. וכדין הרופא לשבורי לב ומחפש לעצבותם דא תחית המתים. וכתיב, (יחזקאל לו) ואת רוחי אתן בקרבכם ועשיתי את אשר בחקי תלכו וגו'. ברוך יי לעולם אמן ואמן: (ע"ב פרשת חיי שרה).

פרשת תולדות

ואלה (בראשית כח) תולדות יצחק וגו'. פתח רבי חייא ואמר (תהלים קו) מי ימלא גבורות יי ישמיע כל תהלתו. תא חזי, בד בעא קדשא בריך הוא וסליק ברעותא קמיה למברי עלמא, הוה מסתפל באורייתא, וברא ליה, ובכל עובדא ועובדא דברא קדשא בריך הוא בעלמא הוה מסתפל באורייתא, וברא ליה. הדיא הוא דכתיב, (משלי ח) ואהיה אצלו אמן ואהיה (דף קלד ע"ב) שעשועים יום אל תקרי אמן, אלא אמן.

בד בעא למברי אדם אמרה תורה קמיה, אי בשרצה לברא אדם, אמרה התורה לפניו: אם האדם יברא

למה יהיו מעשי יָדִיךָ לְחַנּוּם, שְׁהָרִי לֹא יוּכַל לְסַבֵּל אֶת דִּינְךָ? אָמַר לָהּ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא: הִנֵּה תִקְנָתִי תִשׁוּבָה טָרָם שֶׁבְּרֵאתִי אֶת הָעוֹלָם. אָמַר הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְעוֹלָם בְּשֶׁעָה שֶׁעָשָׂה אוֹתוֹ וּבְרָא אֶת הָאָדָם, אָמַר לוֹ: עוֹלָם, עוֹלָם, אַתָּה וְחַקוֹתֶיךָ לֹא יִתְקַיְמוּ אֲלֵא עַל הַתּוֹרָה.

וּכְמוֹשׁ כִּף בְּרֵאתִי כִּף אֶת הָאָדָם, כְּדֵי שְׁיִתְעַסֵּק בָּהּ, וְאִם לֹא - הָרִינִי מִחֲזִירְךָ לְתַהוּ וּבַהוּ, וְהַפֵּל בְּשֶׁבִיל הָאָדָם קִנְיָם. זֶהוּ שְׁפָתוֹב (ישעיה מוה) אֲנֹכִי עֲשִׂיתִי אֶרֶץ וְאָדָם עֲלֶיהָ בְּרֵאתִי. וְהַתּוֹרָה עוֹמְדַת וּמְכַרְזָה לְפָנַי בְּנֵי אָדָם כְּדֵי שְׁיִתְעַסְקוּ וּשְׁתַּדְּלוּ בָּהּ, וְאִין מִי שְׁיִרְכִין אָזְנוֹ.

בֹּא רְאֵה, כָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, מְקַיֵּם הָעוֹלָם וּמְקַיֵּם כָּל מַעֲשֵׂה וּמַעֲשֵׂה עַל תְּקוּנָתוֹ כְּרֵאוּי, וְאִין לָךְ כָּל אִיבָר וְאִיבָר בְּאָדָם שֶׁאִין כְּנֻגָדוֹ בְּרִיָּה בְּעוֹלָם. שְׁהָרִי כְּמוֹ שֶׁאָדָם נִחְלַק לְאִיבָרִים, וְכֻלָּם עוֹמְדִים דְּרָגוֹת עַל דְּרָגוֹת מְתַקְנִים אֵלָיו עַל אֵלָיו וְכֻלָּם גּוֹף אֶחָד - כִּף גַּם הָעוֹלָם, כָּל אוֹתָם בְּרִיּוֹת כָּלָם אִיבָרִים אִיבָרִים וְעוֹמְדִים אֵלָיו עַל אֵלָיו, וְכֹאֲשֶׁר כָּלָם מְתַקְנִים - הִנֵּה גּוֹף [אחת] מִמֶּשׁ.

וְהַכֵּר כְּמוֹ שֶׁהַתּוֹרָה שְׁהָרִי כָּל הַתּוֹרָה אִיבָרִים וּפְרָקִים וְעוֹמְדִים אֵלָיו עַל אֵלָיו, וְכִשְׁכֹּלִם נִתְקַנְיָם - נַעֲשִׂים גּוֹף אֶחָד. כִּיּוֹן שְׁדוּד הַסֵּתֶפֶל בְּמַעֲשֵׂה הַזֶּה, פִּתַּח וְאָמַר, (תהלים קד) מָה רַבּוּ מַעֲשֵׂיךָ ה' כָּלָם בְּחֻכְמָה עֲשִׂיתָ מְלָאָה הָאָרֶץ קִנְיָנְךָ.

בַּתּוֹרָה כָּל הַסּוּדוֹת עֲלִיוֹנִים חֲתוּמִים שְׁלֹא יוּכָלִים לְהַשִּׁיג. בַּתּוֹרָה כָּל אוֹתָם דְּבָרִים עֲלִיוֹנִים שֶׁהַתְּגַלּוּ וְלֹא הַתְּגַלּוּ. בַּתּוֹרָה הֵם כָּל הַדְּבָרִים שֶׁלְמַעַלָּה וְלִמְטָה.

בְּרַ נְשׁ יִתְבַּרֵּי, וּלְבַתֵּר יַחֲטִי וְאַנְתָּ תִידוֹן לִיָּהּ, אֲמַאי יְהוֹן עוֹבְדֵי יָדְךָ לְמַגְנָא, דְּהָא לֹא יִיכּוּל לְמַסְבֵּל דִּינְךָ. אָמַר לִיָּהּ קַדְשָׁא בְּרוּךְ הוּא, הָא אֲתַקִּינַת תִּשׁוּבָה עַד לֹא בְּרֵאתִי עֲלֵמָא, אָמַר קַדְשָׁא בְּרוּךְ הוּא לְעֵלְמָא בְּשַׁעְתָּא דְעֵבֵד לִיָּהּ וּבְרָא לְאָדָם, אָמַר לִיָּהּ, עֲלֵמָא עֲלֵמָא, אַנְתָּ וְנִימוּסְךָ לֹא קִיִּימִין אֲלֵא עַל אוֹרִיִּיתָא.

וּבְגִין כִּף בְּרֵאתִי לִיָּהּ לְאָדָם כִּף, בְּגִין דִּיתְעַסֵּק בָּהּ. וְאִי לֹאו, הָא אֲנָא אֶהְדֵּר לָךְ לְתַהוּ וּבַהוּ וְכֻלָּא בְּגִינִיָּה דְאָדָם קִיִּימָא, הָדָא הוּא דְכְּתִיב, (ישעיה מוה) אֲנֹכִי עֲשִׂיתִי אֶרֶץ וְאָדָם עֲלֶיהָ בְּרֵאתִי. וְאוֹרִיִּיתָא קִיִּימָא וּמְכַרְזָא קַמִּיָּהוּ דְבְנֵי נְשָׂא, בְּגִין דִּיתְעַסְקוּ וּשְׁתַּדְּלוּ בָּהּ וְלִית מָאן דִּירְכִין אוֹדִיָּהּ.

הָא חֲזִי, כָּל מָאן דְּאֲשַׁתְּדַל בְּאוֹרִיִּיתָא אִיָּהוּ קִיִּים עֲלֵמָא, וְקִיִּים כָּל עוֹבְדָא וְעוֹבְדָא עַל תְּקוּנִיָּה כְּדָקָא יְאוּת, וְלִית לָךְ כָּל שְׁיִיפָא וְשְׁיִיפָא דְקִיִּימָא בִּיָּה כְּבַר נְשׁ, דִּלָּא הָוִי לְקַבְּלִיָּה בְּרִיָּה בְּעֵלְמָא. דְּהָא כְּמָה דְבַר נְשׁ אִיָּהוּ מִתְּפַלִּיג שְׁיִיפִין, וְכֻלְהוּ קִיִּימִין דְּרַגִּין עַל דְּרַגִּין מִתְּתַקְנִין אֵלִין עַל אֵלִין וְכֻלְהוּ חַד גּוּפָא, הָכִי נְמִי עֲלֵמָא, כָּל אִינוּן בְּרִיִּין כְּלָהוּ שְׁיִיפִין שְׁיִיפִין, וְקִיִּימִין אֵלִין עַל אֵלִין, וְכַד מִתְּתַקְנִין כְּלָהוּ, הָא (חיד) גּוּפָא מִמֶּשׁ.

וְכֻלָּא כְּגוּוֹנָא דְאוֹרִיִּיתָא, דְּהָא אוֹרִיִּיתָא כְּלָא שְׁיִיפִין וּפְרָקִין, וְקִיִּימִין אֵלִין עַל אֵלִין, וְכַד מִתְּתַקְנִין כְּלָהוּ, אֲתַעֲבִידוּ חַד גּוּפָא. כִּיּוֹן דְּאֲסֵתְפַל דוּד בְּעוֹבְדָא דָּא, פִּתַּח וְאָמַר, (תהלים קד) מָה רַבּוּ מַעֲשֵׂיךָ יי כָּלָם בְּחֻכְמָה עֲשִׂיתָ מְלָאָה הָאָרֶץ קִנְיָנְךָ.

בְּאוֹרִיִּיתָא אִינוּן כָּל רִזִּין עֲלֵאִין חֲתִימִין דִּלָּא יְכָלִין לְאֲתַדְּבָקָא, בְּאוֹרִיִּיתָא כָּל אִינוּן מְלִין עֲלֵאִין, דְּאֲתַגְלִיִּין וְלֹא אֲתַגְלִיִּין.

כל הדברים של העולם הזה וכל הדברים של העולם הבא הם בתורה, ואין מי שמשגיח ומפיר אותם. ומשום כך כתוב (תהלים קו) מי ימלל גבורות ה' ישמיע כל תהלתו.

בא ראה, בא שלמה ובקש לעמד על דברי התורה ועל דקדוקי התורה ולא יכל. אמר, אמרתי אחקמה והיא רחוקה ממני. דוד אמר, (תהלים קיט) גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך.

בא ראה, כתוב בשלמה (מלכים א-ה) וידבר שלשת אלפים משל ויהי שירו חמשה ואלף. והרי בארוהו שחמשה ואלף טעמים היו בכל משל ומשל שהיה אומר. ומה שלמה, שהוא בשר ודם, כך היו בדבריו - דברי התורה שאמר הקדוש ברוך הוא על אחת כמה וכמה שפכל דבר ודבר יש בו כמה משלים, כמה שירים, כמה תשבחות, כמה סודות עליונים, כמה חכמות, ועל כן כתוב מי ימלל גבורות ה'.

בא ראה מה כתוב למעלה, ואלה תלדות ישמעאל. שהם שנים עשר נשיאים. אחר כך אמר ואלה תולדות יצחק. התעלה על דעתך שכתוב בו בישמעאל שהוליד שנים עשר נשיאים ויצחק הוליד שני בנים, שזה התעלה וזה לא התעלה? על כן כתוב מי ימלל גבורות ה'. זה יצחק. ויצחק הוציא את יעקב, שהוא היה לבדו יותר מכלם, שהוליד שנים עשר שבטים, הקיום של מעלה ומטה. אבל יצחק למעלה בקדשה עליונה, (וישמעאל) ועשו למטה, ועל כן כתוב מי ימלל גבורות ה' ישמיע כל תהלתו. זה יעקב. כשנדבק השמש בלכנה,

באורייתא אינון כל מלין דלעילא ולתתא, כל מלין דעלמא דין, וכל מלין דעלמא דאתי באורייתא אינון, ולית (ד קלה ע"א) מאן דישגח וידע לון, ובגין כך כתיב, (תהלים קו) מי ימלל גבורות יי ישמיע כל תהלתו.

הא חזי אתא שלמה ובעא למיקם על מלוי דאורייתא, ועל דקדוקי אורייתא, ולא יכיל, אמר (קהלת ז) אמרתי אחקמה והיא רחוקה ממני. דוד אמר, (תהלים קיט) גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך.

הא חזי, כתיב בשלמה (מלכים א ה) וידבר שלשת אלפים משל ויהי שירו חמשה ואלף. והא אוקמוה. דחמשה ואלף טעמים הוו בכל משל ומשל דההו אמר. ומה שלמה דאיהו בשר ודם כך הוו במלוי, מלין דאורייתא דקאמר קדשא בריה הוא, על אחת כמה וכמה, דבכל מלה ומלה אית בה כמה משלים, כמה שירין, כמה תשבחות, כמה רזין עלאין, כמה חכמאן ועל דא כתיב מי ימלל גבורות יי.

הא חזי, מה כתיב לעילא, (בראשית כה) ואלה תולדות ישמעאל, דאינון תריסר נשיאין, לבתר אמר ואלה תולדות יצחק, סלקא דעתך דכיון דכתיב ביה בישמעאל דאוליד תריסר נשיאין, ויצחק אוליד תרין בנין, דדא אסתלק ודא לא אסתלק. על דא כתיב מי ימלל גבורות יי, דא יצחק, ויצחק אפיק ליה ליעקב דההו איהו בלחודוי יתיר מפלהו, דאוליד תריסר שבטין, קיומא דלעילא ותתא. אבל יצחק לעילא בקדושה עלאה (ס"א ושמעאל) ועשו לתתא, ועל דא כתיב, מי ימלל גבורות יי ישמיע כל תהלתו, דא יעקב כד אתדבק שמשא

כמה פוככים מאירים מהם.
ואל"ה תולדת יצחק בן אברהם.
אמר רבי יוסי, מה שונה שעד כאן
לא כתוב בן אברהם וכעת אמר?
אלא אף על גב שכתוב ויברך
אלהים את יצחק בנו, פעת שמת
אברהם, דמותו היתה בו, ונשארה
ביצחק. שפל מי שראה את יצחק,
היה אומר זה ודאי אברהם, והיה
מעיד ואומר, אברהם הוליד את
יצחק.

רבי יצחק קם לילה אחד לעסק
בתורה, ורבי יהודה קם בקיסריה
בשעה הדיא. אמר רבי יהודה,
אקום ואלף לרבי יצחק, ואעסק
בתורה ונתחבר יחד. הלך עמו
חזקה בנו, שהיה ילד. כשקרב
לשער, שמע את רבי יצחק שהיה
אומר, ויהי אחרי מות אברהם
ויברך אלהים את יצחק בנו וישב
יצחק עם באר לחי ראי. הפסוק
הזה אין ראשו סופו, ואין סופו
ראשו. מה שונה שהקדוש ברוך
הוא הצריך לברך את יצחק משום
שאברהם לא ברך אותו? מה
הטעם? משום שלא יתברך עשו,
ועל בן עלו אותו ברכות לקב"ה,
ובארוהו. וישב יצחק עם באר
לחי ראי, מה זה לחי ראי? אלא
שהתחבר עם השכינה, הבאר של
מלאך הברית נראה עליה
פתגומו, ומשום כך ברכו.

בינתיים דפק רבי יהודה בשער
ונכנס, והתחברו. אמר רבי יצחק,
פעת זוג השכינה עמנו. אמר רבי
יהודה, הבאר לחי ראי הזו
שאמרת - יפה, אבל בדבר נשמע.
פתח ואמר, (שיר ד) מעין גנים באר
מים חיים ונזלים מן לבנון.
הפסוק הזה נתבאר, אבל הגה
פרשוהו, מעין גנים - זה אברהם.
באר מים חיים - זה יצחק. ונזלים

באר מים חיים ונזלים מן

בסיהרא כמה ככביא נהירין מנייהו.
ואל"ה תולדות יצחק בן אברהם. (בראשית כה)
אמר רבי יוסי, מאי שנא דעד הכא
לא כתיב בן אברהם והשתא אמר, אלא אף
על גב דכתיב ויברך אלהים את יצחק בנו,
השתא דמית אברהם דיוקניה הוה ביה,
ואשתאר ביה ביצחק, דכל מאן דחמי
ליצחק הוה אמר דא אברהם ודאי, והוה
סהיד ואמר (בראשית כה) אברהם הוליד את
יצחק.

רבי יצחק קם ליליא חד (דף קלה ע"ב) למלעי
באורייתא, ורבי יהודה קם בקסרוי,
בהדיא שעתיא. אמר רבי יהודה, איקום
ואיזיל לגבי רבי יצחק, ואלעי באורייתא
ונתחבר פחדא. אזל עמיה חזקה בריה
דהוה רביא. פד קריב אבבא, שמע ליה
לרבי יצחק דהוה אמר, ויהי אחרי מות
אברהם ויברך אלהים את יצחק בנו וישב
יצחק עם באר לחי רואי, האי קרא לאו
רישיה סיפיה ולא סיפיה רישיה, מאי שנא
דקדשא בריה הוא אצטריף לברכא ליה
ליצחק, בגין דאברהם לא ברכיה. מאי
טעמא, משום דלא יתברך עשו, ועל דא
סליקו אינון ברכאן לקדשא בריה הוא,
ואוקמוהו. וישב יצחק עם באר לחי ראי,
מאי לחי ראי, אלא דאתחבר בה בשכינתא,
בירא דמלאך קיימא אתחזי עליה, פתגומו,
ובגין כך ברכיה.

אדהבו, בטש רבי יהודה אבבא ועאל,
ואתחברו. אמר רבי יצחק, השתא
זווגא דשכינתא בהדן. אמר רבי יהודה, האי
באר לחי רואי דקאמרת שפיר, אבל במלה
אשתמע. פתח ואמר, (שיר השירים ד) מעין גנים

מִן לְבָנוֹן - זֶה יַעֲקֹב. בָּאֵר מֵיִם חַיִּים זֶה יִצְחָק, הֵיִינוּ שְׁפָתוֹב וַיֹּשֶׁב יִצְחָק עִם בָּאֵר לַחֵי רֵאִי. וּמָה הַבָּאֵר? זֶה הַשְּׂכִינָה. לַחֵי - זֶה חַי הָעוֹלָמִים, צַדִּיק חַי הָעוֹלָמִים, וְאֵין לְהַפְרִיד אוֹתָם. חַי הוּא בְּשָׁנֵי עוֹלְמוֹת. חַי לְמַעְלָה, שֶׁהוּא הָעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן. חַי כְּלָפֵי הָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן. וְהָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן בְּשָׁבִילוֹ קָיָם וּמְאִיר.

בֵּא רָאָה, הַלְבָנָה לֹא מְאִירָה אֲלֵא כְּשֵׁרוּאָה אֶת הַשֶּׁמֶשׁ, וְכִיּוֹן שְׁרוּאָה אוֹתוֹ - מְאִירָה. וְעַל כֵּן בָּאֵר לַחֵי רֵאִי הִזּוּ וַדְּאִי, וְאָז מְאִירָה וְעוֹמְדָת בְּמֵיִם חַיִּים. לַחֵי רֵאִי, כְּדֵי לְהַתְמַלֵּא וְלִהְיוֹת מְאִירָה מִחַי הַזֶּה.

בֵּא רָאָה, כְּתוּב (שְׁמוּאֵל ב' כז) וּבְנֵיהוּ בֶן יְהוֹדָע בֶּן אִישׁ חַי, שֶׁהָיָה צַדִּיק וְהָאִיר לְדוֹרוֹ, כְּמוֹ חַי שְׁלֹמֶעֱלָה מְאִיר לְעוֹלָם, וּבְכָל זְמַן הַבָּאֵר הִזּוּ לַחֵי מְסֻפָּלָת וְרוּאָה כְּדֵי לְהָאִיר, כְּמוֹ שְׁאֲמַרְנוּ. וַיֹּשֶׁב יִצְחָק עִם בָּאֵר לַחֵי רֵאִי, הֵיִנוּ שְׁפָתוֹב בְּקַחְתּוֹ אֶת רַבְקָה, וַיֹּשֶׁב עִמָּה וְהִתְאַחַד עִמָּה, חֲשַׁף בְּלִילָה, שְׁפָתוֹב (שִׁיר ב) שְׁמָאֵלוֹ תַחַת לְרֵאשִׁי. וּבֵא וַרְאָה, יִצְחָק הִזָּה בְּקִרְיַת אַרְבַּע אַחֲרֵי שְׁמַת אַבְרָהָם. מָה זֶה וַיֹּשֶׁב יִצְחָק עִם בָּאֵר לַחֵי רֵאִי? שֶׁהִזְדוּג עִמָּה, וְאָחִז בְּאוֹתָהּ הַבָּאֵר לְעוֹרֵר הָאֲהָבָה, כְּמוֹ שְׁאֲמַרְנוּ.

פְּתַח רַבִּי יִצְחָק וְאָמַר, (קַהֲלַת א) וְזַרְח הַשֶּׁמֶשׁ וּבֵא הַשֶּׁמֶשׁ וְאֵל מְקוֹמוֹ שׁוֹאֵף זוֹרַח הוּא שֵׁם. וְזַרְח הַשֶּׁמֶשׁ - זֶה הַשֶּׁמֶשׁ שְׁמָאִיר לְלִבְנָה. שְׁכָאֲשֶׁר נִרְאָה עִמָּה, אֲזַי מְאִירָה, וּמְאִיר וְזוֹרַח מִמְּקוֹם עֲלִיּוֹן שְׁעוֹמֵד עָלָיו, מִשֵּׁם זוֹרַח תְּמִיד. וּבֵא הַשֶּׁמֶשׁ - לְהִזְדוּג עִם הַלְבָנָה. הוֹלֵךְ אֶל דְּרוֹם - שֶׁהוּא הַיָּמִין, וְשֵׁם בּוֹ אֶת כַּחוֹ. וּמִשׁוֹם

לְבָנוֹן, הָאִי קָרָא אֶתְמָר אֲבָל הָא אֲוִקְמוּהָ, מְעַיֵן גְּנִים דָּא אַבְרָהָם בָּאֵר מֵיִם חַיִּים דָּא יִצְחָק, וְנוֹזְלִים מִן לְבָנוֹן דָּא יַעֲקֹב. בָּאֵר מֵיִם חַיִּים דָּא יִצְחָק, הֵיִנוּ דְכְּתִיב וַיֹּשֶׁב יִצְחָק עִם בָּאֵר לַחֵי רֵאִי. וּמְאִיר בָּאֵר דָּא שְׂכִינָתָא. לַחֵי, דָּא חַי הָעוֹלָמִים, צַדִּיק חַי הָעוֹלָמִים וְלִית לְאַפְרָשָׁא לוֹן, חַי הוּא בְּתַרֵי עֲלָמִין, חַי לְעִילָא, דְּאִיהוּ עֲלָמָא עֲלָאָה, חַי לְגַבֵּי עֲלָמָא תַתָּאָה, וְעֲלָמָא תַתָּאָה בְּגִינָה קְיַימָא וְנִהְרָא.

הָא חֲזִי, סִיְהֵרָא לֹא אֶתְנַהֲרִית, אֲלֵא כְּד חֲזִיָא לִיה לְשִׁמְשָׁא, וְכִיּוֹן דְּחֲזִיָא לִיה, אֶתְנַהֲרִיר. וְעַל דָּא הָאִי בָּאֵר לַחֵי רֵאִי וַדְּאִי, וְכַדִּין אֶתְנַהֲרָא, וְקְיַימָא בְּמִיּוֹן חַיִּין, לַחֵי רֵאִי, בְּגִין לְאַתְמַלְיָא וְלֹאֲתַנְהֵרָא מִהָאִי חַי.

הָא חֲזִי, כְּתִיב (דף קלז ע"א) (שְׁמוּאֵל ב' כ"ג) וּבְנֵיהוּ בֶן יְהוֹדָע בֶּן אִישׁ חַי דְּהוּה צַדִּיק וְנִהֲרִיר לְדַרְיָה, כְּמָה דְּחַי דְּלְעִילָא נִהֲרִיר לְעֲלָמָא. וּבְכָל זְמַנָּא הָאִי בָּאֵר לַחֵי אֶסְתַּפַּל וְחָמִי, בְּגִין לְאַתְנַהֲרָא כְּדִקְאֲמַרְן. וַיֹּשֶׁב יִצְחָק עִם בָּאֵר לַחֵי רֵאִי. הֵיִנוּ דְכְּתִיב, (בְּרַאשִׁית כה) בְּקַחְתּוֹ אֶת רַבְקָה, וַיְתִיב בַּהֲדָה, וְאֶתְאַחִיד עִמָּה, חֲשַׁף בְּלִילָה, דְכְּתִיב, (שִׁיר הַשִּׁירִים ב) שְׁמָאֵלוֹ תַחַת לְרֵאשִׁי. וְתָא חֲזִי, יִצְחָק בְּקִרְיַת אַרְבַּע הוּה בְּתַר דְּמִית אַבְרָהָם, מָהוּ וַיֹּשֶׁב יִצְחָק עִם בָּאֵר לַחֵי רֵאִי, דְּאִזְדוּג בִּיה, וְאָחִיד בִּיה בַּהֲהוּא בִּירָא, לְאַתְעָרָא רַחֲמֵי וְתָא כְּדִקְאֲמַרְן.

פְּתַח רַבִּי יִצְחָק וְאָמַר, (קַהֲלַת א) וְזַרְח הַשֶּׁמֶשׁ וּבֵא הַשֶּׁמֶשׁ וְאֵל מְקוֹמוֹ שׁוֹאֵף זוֹרַח הוּא שֵׁם. וְזַרְח הַשֶּׁמֶשׁ, דָּא שְׁמָשָׁא דְנִהֲרִיר לְסִיְהֵרָא, דְּכַד אֶתְחֲזִי בַּהֲדָה כְּדִין נִהֲרָא, וְאֶתְנַהֲרִיר וְזַרְח מְאֵתֵר עֲלָאָה דְקְיַימָא עֲלִיה, מִתְמַן זַרְח תְּדִיר. וּבֵא הַשֶּׁמֶשׁ, לְאַזְדוּוּגָא בַּהֲדָה דְסִיְהֵרָא. (קַהֲלַת א) הוֹלֵךְ אֶל דְּרוֹם, דְּאִיהוּ

שכחו בו, כל כח הגוף הוא בימין ובו הוא תלוי. אחר כך סובב אל צפון. מאיר לצד זה ומאיר לצד זה. סובב סבב הולך הרוח. בראשונה פתוב שמש, וכעת רוח? אלא הכל אחד וסוד אחד, וכל זה משום שהלכנה מוארת ממנו ויתחברו שניהם.

בא ראה, כשאברהם בא לעולם, חבק את הלכנה וקרב אותה. פיון שבא יצחק, אחז בה והחזיק בה כראוי ומשך אותה באהבה, כמו שנאמר, שכתוב שמאלו תחת לראשי. פיון שבא יעקב, אז התחבר השמש עם הלכנה והאירה, ונמצא יעקב שלם בכל הצדדים, והלכנה האירה ונתקנה בשנים עשר שבטים.

פתח רבי יהודה ואמר, (תהלים קלד) הנה ברכו את ה' כל עבדי ה' וגו'. הפסוק הזה בארוהו. אבל בא ראה, הנה ברכו את ה', ומי הם שראויים לברך את הקדוש ברוך הוא? כל עבדי ה', משום שכל אדם בעולם מישאל, אף על גב שכלם ראויים לברך את הקדוש ברוך הוא, הברכה שבשבילם יתברכו העליונים והתחתונים מה היא? אותה שמברכים אותו עבדי ה', ולא כלם. ומי הם שברכתם ברכה? העומדים בבית ה' בלילות. אלה הם שעומדים בחצות הלילה ומתעוררים לקרא בתורה, אלו עומדים בבית ה' בלילות, שהרי אז בא הקדוש ברוך הוא להשמעשע עם הצדיקים בגן עדן. ואנו עומדים פאן להתעורר בדברי תורה, נאמר בדברי יצחק, שאנו בו.

פתח רבי יצחק ואמר, ויהי יצחק בן ארבעים שנה בקחתו את רגה. בן ארבעים שנה, למה בא

ימינא ושווי תוקפיה ביה, ובגין דתוקפיה ביה, כל חילא דגופא בימינא הוא וביה תליא. ולבתר סובב אל צפון, נהיר לסטרא דא ונהיר לסטרא דא. סובב סובב הולך הרוח, בקדמיתא כתיב שמש, והשתא רוח. אלא כללא חד ורזא חדא, וכל דא בגין דסיהרא אתנהרא מניה ויתחברון תרווייהו. תא חזי, פד אתא אברהם לעלמא חביק לה לסיהרא וקריב לה, פיון דאתא יצחק אחיד בה ואתקיף בה פדקא יאות, ומשיף לה ברחימו, פמה דאתמר דכתיב, (שיר השירים ב) שמאלו תחת לראשי. פיון דאתא יעקב, פדין אתחבר שמשא בסיהרא ואתנהיר, ואשתפח יעקב שלים בכל סטרין, וסיהרא אתנהירת ואתתקנת בתריסר שבטין.

פתח רבי יהודה ואמר (תהלים קלד) הנה ברכו את ה' כל עבדי יי וגו'. האי קרא אוקמוה, אבל תא חזי, הנה ברכו את יי, ומאן אינון דיתחזון לברכא ליה לקדשא בריך הוא, כל עבדי יי, בגין דכל בר נש (ד) קלו ע"ב) בעלמא מישאל אף על גב דכללא יתחזון לברכא ליה לקדשא בריך הוא, ברכתא דבגינייהו יתברכון עלאין ותתאין מאן היא, ההיא דברכין ליה עבדי יי ולא פלהו. ומאן אינון דברפתהון ברכתא, העומדים בבית יי בלילות, אלין אינון דקיימו בפלגות ליליא ואתערי למקרי באורייתא. אלין קיימי בבית יי בלילות, דהא פדין קדשא בריך הוא אתי לאשתעשעא עם צדיקא בגנתא דעדן. ואנו קיימי הכא לאתערא במלי דאורייתא, נימא במלי דיצחק, דאנו ביה.

פתח רבי יצחק ואמר. (בראשית כה) ויהי יצחק בן ארבעים שנה בקחתו את

למנות וגו'. בן ארבעים שנה, אמאי אתא לממני הכא דהוה בן ארבעים שנה פד נסיב לה לרבקה, אלא ודאי הא אתפליל יצחק בצפון ודרום, באש ומים, ואז היה יצחק בן ארבעים שנה בקחתו את רבקה. פמראה הקשת, ירק לבן אדם. בת שלש שנים אחז בה כשאחז בה ברבקה, וכשהוליד, הוליד בן ששים, להוליד פראוי, כדי שיצא יעקב שלם מבין ששים שנה פראוי. ואת פלם אחז יעקב אחר כף ונעשה איש שלם.

בת בתואל הארמי מפרדן ארם אחות לבן הארמי, מה אכפת לנו כל זה, שהרי כבר נאמר ובתואל ללד את רבקה וגו', וכעת אמר בת בתואל הארמי, ואחר כף מפרדן ארם, ואחר כף אחות לבן הארמי? אלא פרשוה, שהיתה בין רשעים, והיא לא עשתה כמעשיהם. שהיתה בת בתואל, ומפרדן ארם, ואחות לבן, וכלם היו רשעים להרע, והיא העלתה מעשים פשרים ולא עשתה כמעשיהם.

עבשו יש להסתפל, אם רבקה היתה בת עשרים שנה או יותר, או בת שלש עשרה, אז הוא השבח שלה שלא עשתה כמעשיהם, אבל עד עתה היתה בת שלש שנים, אז מה השבח שלה? אמר רבי יהודה, בת שלש שנים היתה, ועשתה לעבד את כל אותו המעשה.

אמר רבי יצחק, אף על גב שכל זה עשתה, לא ידענו האם מעשיה פשרים או לא. אלא בא ראה, כתוב פשושנה בין החוחים בן רעיתי בין הבנות. פשושנה - זו פנסת ישראל. שהיא בין אוכלוסיה כמו שושנה בין קוצים, וסוד הדבר - יצחק בא מהצד של אברהם שהוא

רבקה וגו'. בן ארבעים שנה, אמאי אתא לממני הכא דהוה בן ארבעים שנה פד נסיב לה לרבקה, אלא ודאי הא אתפליל יצחק בצפון ודרום, באשא ומיא, וכדין הוה יצחק בן ארבעים שנה בקחתו את רבקה. פמראה הקשת, ירוק חוור סומק. בת שלש שנים אחיד בה, פד אחיד בה ברבקה. וכד אוליד, אוליד בן ששים, לאולדא כדקא יאות בגין דיפוק יעקב שלם, מבין ששים שנה פדקא יאות, וכלהו אחיד להו יעקב לבתר, ואתעביד גבר שלים.

בת בתואל הארמי מפרדן ארם אחות לבן הארמי, מאי אכפת לן פולי האי, דהא כבר אתמר (בראשית כד) ובתואל ילד את רבקה וגו', והשתא אמר בת בתואל הארמי ולבתר מפרדן ארם, ולבתר אחות לבן הארמי. אלא אוקמוה, דהות בין רשעים ואיהי לא עבדת פעובדיהו, דהות בת בתואל ומפרדן ארם, ואחות לבן, וכלהו חייבין לאבאשא, והיא סלקא עובדין דכשרין ולא עבדת פעובדיהו. השתא אית לאסתפל, אי רבקה הות בת עשרין שנין או יתיר, או בת שלש עשרה, פדין הוא שבחא דילה דלא עבדת פעובדיהו, אבל עד פצען בת שלש שנים הות, מאי שבחא דילה. אמר רבי יהודה בת שלש שנים הות, ועבדת לעבדא כל ההוא עובדא.

אמר רבי יצחק, אף על גב דכולי האי עבדת, לא ידענא עובדהא אי אינון פשראן או לאו. (דף קל"ז ע"א) אלא, תא חזי, פתיב, (שיר השירים ב) פשושנה בין החוחים בן רעיתי בין הבנות. פשושנה, דא כנסת ישראל דאיהי בין אוכלוסיהא פורדא בין פובין. ורזא

חֶסֶד עֲלִיּוֹן, וְעוֹשֶׂה חֶסֶד עִם כָּל הַבְּרִיּוֹת, וְאֵף עַל גֵּב שֶׁהוּא הַדִּין הַקָּשֶׁה. וְרִבְקָה בָּאָה מִצַּד שֶׁל הַדִּין הַקָּשֶׁה, וְהִתְעַלְתָּה מִבִּינֵיהֶם, וְהִתְחַבְּרָה עִם יִצְחָק. שֶׁהָיָה רִבְקָה בָּאָה מִצַּד הַדִּין הַקָּשֶׁה, וְאֵף עַל גֵּב שֶׁהָיָה מִצַּד הַדִּין הַרְפֵּה וְחוּט שֶׁל חֶסֶד תְּלוּי בָּהּ, וְיִצְחָק דִּין קָשֶׁה וְהָיָה רַפֵּה - הָיָה כְּשׁוֹשְׁנָה בֵּין הַחוּחִים, וְאִם לֹא שֶׁהָיָה רַפֵּה, לֹא יְכוּל הָעוֹלָם לְסַבֵּל אֶת הַדִּין הַקָּשֶׁה שֶׁל יִצְחָק. כְּמוֹ כֵּן הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְזוּג זְווגִים בְּעוֹלָם, אֶחָד תְּקִיף וְאֶחָד רַפֵּה, כְּדֵי שֶׁהַכֹּל יִתְמַקֵּן וְיִתְבַסֵּס הָעוֹלָם.

פֶּתַח רַבִּי יְהוּדָה אֲבִתְרִיָּה וְאָמַר, וַיַּעֲתֵר יִצְחָק לֵה' לִנְכַח אִשְׁתּוֹ, מִהוּ וַיַּעֲתֵר? שֶׁהַקְּרִיב לוֹ קָרְבָן וְהִתְפַּלֵּל עֲלֵיהָ. וְאִיזָה קָרְבָן הַקְּרִיב? הַקְּרִיב עוֹלָה, שֶׁכְּתוּב וַיַּעֲתֵר לוֹ ה'. כְּתוּב כְּאֵן וַיַּעֲתֵר לוֹ ה', וְכְתוּב שֵׁם (שְׁמוּאֵל ב-כא) וַיַּעֲתֵר אֱלֹהִים לְאַרְצָן וְגו'. מִה לְהֵלֵךְ קָרְבָן - אֵף כְּאֵן קָרְבָן. כְּתוּב וַיַּעֲתֵר יִצְחָק, וְכְתוּב וַיַּעֲתֵר לוֹ. שֶׁיִּצְאָה אִשׁ מִלְּמַעְלָה כְּנֶגֶד הָאִשׁ שֶׁלְּמַטָּה. דְּבַר אַחֵר וַיַּעֲתֵר יִצְחָק - שֶׁהִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ וְחָתַר חֲתִירָה לְמַעְלָה אֶל הַמַּזָּל שֶׁעַל הַבָּנִים, שֶׁהָיָה בְּאוֹתוֹ מְקוֹם תְּלוּיִים הַבָּנִים, שֶׁכְּתוּב וְהִתְפַּלֵּל עַל ה', וְאֵן וַיַּעֲתֵר לוֹ ה'. אֵל תְּקַרֵּי וַיַּעֲתֵר לוֹ אֶלָּא וַיַּחֲתֵר לוֹ. חֲתִירָה חֲתַר לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְקָבַל אוֹתוֹ, וְאֵן - וַתְּהִר רִבְקָה אִשְׁתּוֹ.

בֹּא רֵא, עֲשָׂרִים שָׁנָה הִשְׁתַּהֲהָה יִצְחָק עִם אִשְׁתּוֹ וְלֹא הוֹלִידָהּ, עַד שֶׁהִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ. מְשׁוּם שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מִתְרַצֵּה בְּתְּפִלוֹת הַצְּדִיקִים בְּשַׁעַר שְׁמֵיבְקָשִׁים לְפָנָיו אֶת תְּפִלָּתָם עַל מַה שֶׁהִצְטָרְכוּ. מַה הַטֵּעַם? כְּדֵי שֶׁיִּתְרַבֶּה וַיִּתּוֹסֵף

עַל מַה דְּאֲצִטְרִיכוֹ. מֵאֵי

דְּמַלְגָּה, יִצְחָק אֲתִי מִסְטָרָא דְאַבְרָהָם דְּאִיהוּ חֶסֶד עַלְמָה וְעַבִּיד חֶסֶד עִם כָּל בְּרִיּוֹן, וְאֵף עַל גֵּב דְּאִיהוּ דִּינָא קָשִׁיא. וְרִבְקָה אֲתַת מִסְטָרָא דְּדִינָא קָשִׁיא וְאִסְתַּלְקַת מִבִּינֵיהוּ וְאִתְחַבְּרַת בִּיִצְחָק, דְּהָא רִבְקָה מִסְטָרָא דְּדִינָא קָשִׁיא אֲתִיא, וְאֵף עַל גֵּב דְּאִיהוּ מִסְטָרָא דְּדִינָא רַפִּיא הוּת, וְחוּטָא דְּחֶסֶד תְּלִי בָּהּ וְיִצְחָק דִּינָא קָשִׁיא וְאִיהוּ רַפִּיא, כְּשׁוֹשְׁנָה בֵּין הַחוּחִים הוּוּ. וְאִי לֹאוּ דְּאִיהוּ רַפִּיא, לֹא יְכִיל עַלְמָא לְמַסְבֵּל דִּינָא קָשִׁיא דְּיִצְחָק. כְּגוֹוֵנָא דָּא, קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא מְזוּג זְווגִין בְּעַלְמָא, חַד תְּקִיף וְחַד רַפִּיא בְּגִין לְאִתְתַּקְנָא כְּלָא וְיִתְבַסֵּס עַלְמָא.

פֶּתַח רַבִּי יְהוּדָה אֲבִתְרִיָּה וְאָמַר, (בראשית כה) וַיַּעֲתֵר יִצְחָק לִי לִנְכַח אִשְׁתּוֹ. מִהוּ וַיַּעֲתֵר, דְּקָרִיב לִיָּה קָרְבָּנָא, וְצִלִּי עָלָה. וּמַה קָרְבָּנָא קָרִיב. עוֹלָה קָרִיב, דְּכְתִיב, (בראשית כה) וַיַּעֲתֵר לוֹ יִי, כְּתִיב הֵכָא וַיַּעֲתֵר לוֹ יִי, וְכְתִיב הָתָם (שְׁמוּאֵל ב כד) וַיַּעֲתֵר אֱלֹהִים לְאַרְצָן וְגו', מִה לְהֵלֵךְ קָרְבָן אֵף כְּאֵן קָרְבָן. כְּתִיב וַיַּעֲתֵר יִצְחָק, וְכְתִיב וַיַּעֲתֵר לוֹ, דְּנִפְק אִשָּׁא מִלְּעִילָא לְקַבְּלָא אִשָּׁא דְלִתְתָא.

דְּבַר אַחֵר, וַיַּעֲתֵר יִצְחָק. דְּצִלִּי צְלוֹתִיהָ, וְחָתַר חֲתִירָה לְעִילָא לְגַבֵּי מַזָּלָא עַל בְּנִין, דְּהָא בְּהוּא אֲתַר תְּלוּיִן בְּנִין, דְּכְתִיב, (שְׁמוּאֵל א א) וְהִתְפַּלֵּל עַל ה', וְכִדִּין וַיַּעֲתֵר לוֹ יִי, אֵל תְּקַרֵּי וַיַּעֲתֵר לוֹ אֶלָּא וַיַּחֲתֵר לוֹ, חֲתִירָה חֲתַר לִיָּה קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְקָבִיל לִיָּה, וְכִדִּין וַתְּהִר רִבְקָה אִשְׁתּוֹ.

הָא חֲזִי, עֲשָׂרִין שָׁנִין אִשְׁתַּהֲיָה יִצְחָק עִם אִתְתִּיהָ וְלֹא אוֹלִידָתָהּ, עַד דְּצִלִּי צְלוֹתִיהָ. בְּגִין דְּקְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֲתַרְעִי בְּצְלוֹתֵהוּן דְּצְדִיקָיָא, בְּשַׁעַתָּא דְּבַעָאן קָמִיהָ צְלוֹתֵהוּן

טעמא, בגין דיתרבי ויתוסף רבות קדשא
לכל מאן (דף קלז ע"ב) דאצטריף בצלותהון
דצדיקניא.

הא חזי, אברהם לא צלי קמי קדשא בריף
הוא דיתן ליה בנין, אף על גב דשרה
עקרה הות. ואי תימא, הא כתיב, (בראשית טו)
הן לי לא נתת זרע, ההוא לאו בגין צלותא
הוה (נ"א ההוא לא בעי בנין) אלא כמאן דמשתעי
קמי מריה. אבל יצחק צלי על אתתיה, בגין
דהא איהו הוה ידע דלאו איהו עקר אלא
אתתיה, דיצחק הוה ידע ברזא דחכמתא,
דיעקב זמין למיפק מניה בתריסר שבטין,
אבל לא ידע אי בהאי אתתא אי באחרא,
ועל דא לנכח אשתו ולא לנכח רבקה.

אמר ההוא רביא בריה דרבי יהודה, אי
הכי אמאי לא רחים ליה יצחק ליעקב
פל כף פמו לעשו, הואיל והוה ידע דזמין
איהו לקיימא מניה תריסר שבטין. אמר ליה
שפיר קאמרת, אלא כל זינא רחים ליה
לזיניה ואתמשיך ואזיל זינא בתר זיניה.

הא חזי, עשו נפק סומק כמה דכתיב,
(בראשית כה) ויצא הראשון אדמוני כלו
וגו', ואיהו זינא דיצחק דאיהו דינא קשיא
דלעילא, ונפק מניה עשו, דינא קשיא
לתתא דדמיא לזיניה, וכל זינא אזיל לזיניה,
ועל דא רחים ליה לעשו יתיר מיעקב כמה
דכתיב, (בראשית כה) ויאהב יצחק את עשו כי
ציד בפיו. פתיב הכא כי ציד בפיו, וכתיב
התם (בראשית י) על פן יאמר פנמרד גבור ציד
לפני יי.

אמר רבי יצחק, פתיב, (בראשית כה) ויתרצצו
הבנים בקרבה ותאמר אם פן למה זה
אנכי ותלך לדרש את יי, לאן אתר אזלת.

משחת קדש לכל מי שצריך
בתפלות הצדיקים.

בא ראה, אברהם לא התפלל לפני
הקדוש ברוך הוא שיתן לו בנים,
אף על גב ששרה היתה עקרה.
ואם תאמר, הרי כתוב הן לי לא
נתתה זרע - ההוא לא משום
תפלה היתה [ההוא לא צריך בנים], אלא
כמי שמספר לפני רבונו. אבל
יצחק התפלל על אשתו משום
שהוא היה יודע שהוא לא עקר,
אלא אשתו. שייצחק היה יודע
בסוד החכמה שיעקב עתיד
להוציא ממנו בתריסר שבטים,
אבל לא ידע אם באשה הזו או
באחרת, ועל פן לנכח אשתו ולא
לנכח רבקה.

אמר אותו הילד, בנו של רבי
יהודה, אם כן, למה לא אהב
יצחק את יעקב כל כף פמו עשו
הואיל והיה יודע שהוא עתיד
לקיים ממנו שנים עשר שבטים?
אמר לו, יפה אמרת, אלא כל מין
אוהב את מינו ונמשך והולך מין
אחר מינו.

בא ראה, עשו יצא אדם, פכתוב
ויצא הראשון אדמוני פלו וגו',
והוא המין של יצחק, שהוא הדין
הקשה שלמעלה, ויצא ממנו עשו,
הדין הקשה למטה, שדומה
למינו, וכל מין הולך למינו, ועל
פן אהב את עשו יותר מיעקב,
פכתוב ויאהב יצחק את עשו פי
ציד בפיו. כתוב כאן פי ציד בפיו,
וכתוב שם (בראשית י) על פן יאמר
פנמרד גבור ציד לפני ה'.

אמר רבי יצחק, פתוב ויתרצצו
הבנים בקרבה ותאמר אם פן למה זה
אנכי ותלך לדרש את ה'.
לאיזה מקום הלכה? לבית
המדרש של שם ועבר. ויתרצצו
הבנים בקרבה - ששם היה אותו
לבי מדרשא דשם ועבר.

עשו הרשע נלחם בקרב עם יעקב. ויתרצצו - נשברו כמו שאמרנו, רצץ את מחו. נשברו זה עם זה ונחלקו. בא ראה, הצד הזה שרוכב נחש, וצד זה שרוכב על הפסא השלם הקדוש בצד השמש, לשמש עם הלכנה.

ובא וראה, משום שנמשך עשו אחרי אותו נחש, הלך אתו יעקב בעקמימות. כמו הנחש שהוא חכם והוא הולך בעקמימות, כמו שנאמר והנחש היה ערום וגו', חכם. והמעשים של יעקב כלפיו היו לו כמו נחש, וכך צריך לו פדי למשך את עשו אחר אותו הנחש, ויפרד ממנו, ולא יהיה לו חלק עמו בעולם הזה ובעולם הבא. ושנינו, בא להרגך - הקדם אתה והרג אותו. כתוב (הושע יב) בפטן עקב את אחיו, שהשרה אותו למטה באותו העקב, זהו שכתוב וידו אחזת בעקב עשו, ששם את ידו על אותו עקב להכניעו.

דבר אחר וידו אחזת - שלא יכל לצאת ממנו מכל וכל, אלא וידו אחזת בעקב עשו - זו הלכנה שהתפסה אורה משום העקב של עשו, ועל פן הצטרף לו ללכת עמו בחכמה כדי לדחותו למטה וידבק במקומו.

ויקרא שמו יעקב, הקדוש ברוך הוא קרא לו יעקב ודאי. בא ראה, כתוב הכי קרא שמו יעקב. לא כתוב נקרא שמו, אלא קרא שמו. ויעקבני, ודאי ראה אותו הקדוש ברוך הוא, שהרי אותו הנחש הקדמוני הוא חכם להרע. פיון שבא יעקב, אמר, הרי ודאי חכם כנגדו, ומשום כך קרא לו יעקב.

שמו לא כתיב, אלא קרא שמו. ויעקבני, ודאי חמא ליה קדשא בריך הוא דהא ההוא חוץ קדמא איהו חפים לאבאשא, פיון דאתא יעקב, אמר הא ודאי חפים לקבליה, ובגין כך קרא ליה יעקב.

ויתרצצו הבנים בקרבה, דתמן הוה ההוא רשע דעשו אגח קרבא ביה בייעקב. ויתרצצו, אתברו כמה דאמרינן, רצץ את מחו. אתברו דא עם דא ואתפלגו. תא חזי, דא סטרא דרוכב נחש, ודא סטרא דרוכב על פרסיא שלימתא קדישא בסטרא (ד קלח ר"ו) דשמשא, לשמשא בסיהרא.

ותא חזי, בגין דאתמשך עשו אבתריה דההוא נחש, אזיל עמיה יעקב בעקימא, פנחש דאיהו חפים, ואיהו אזיל בעקימו, כמה דאתא אמר, (בראשית ג) והנחש היה ערום וגו', חפים. ועובדוי דיעקב לגביה הוו ליה פנחש, והכי אצטריך ליה, בגין לאמשכא ליה לעשו בתריה דההוא נחש, ויתפרש מניה, ולא יהא ליה חולקא עמיה בעלמא דין ובעלמא דאתי. ותנינן, בא להרגך, אקדים אנת וקטליה. פתיב, בפטן עקב את אחיו דאשרי ליה לתתא, בההוא עקב, הדא הוא דכתיב, (בראשית כח) וידו אחזת בעקב עשו, דשוי ידוי על ההוא עקב לאכפיא ליה.

דבר אחר וידו אחזת, דלא יכיל למיפק מניה מפל וכל, אלא וידו אחזת בעקב עשו דא סיהרא, דאתפסיא נהורא בגין עקב דעשו, ועל דא אצטריך ליה למיהך עמיה בחכמתא, בגין לדחייא ליה לתתא ויתדבק באתריה.

ויקרא שמו יעקב. (בראשית כח) קדשא בריך הוא קרי ליה יעקב ודאי. תא חזי, פתיב, (בראשית כח) הכי קרא שמו יעקב, נקרא

שמו לא כתיב, אלא קרא שמו. ויעקבני, ודאי חמא ליה קדשא בריך הוא דהא ההוא חוץ קדמא איהו חפים לאבאשא, פיון דאתא יעקב, אמר הא ודאי חפים לקבליה, ובגין כך קרא ליה יעקב.

הָרִי הַקָּמָנוּ בְּכָל מְקוֹם, וַיִּקְרָא
סֵתֶם זֶה הִיא הַדְּרָגָה הָאֲחֵרוֹנָה,
כַּפְתּוֹב וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה וְגו'.
וְכֵן וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב, בְּכָל
מְקוֹם שְׁמוֹ לֹא נִקְרָא [אלא] עַל יְדֵי
בֶן אָדָם. בְּמְקוֹם אַחֵר מִה פְתוֹב?
(בראשית לב) וַיִּקְרָא לוֹ אֵל אֱלֹהֵי
יִשְׂרָאֵל. הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא קָרָא
לַיַעֲקֹב אֵל. אָמַר לוֹ, אֲנִי אֱלֹהֵי
בְּעֵלְיוֹנִים, וְאַתָּה אֱלֹהֵי
בְּתַחְתּוֹנִים.

וְכֵן וַיִּקְרָא, יַעֲקֹב הִנֵּה יוֹדֵעַ
שֶׁעָשׂוּ הִנֵּה לוֹ לְהַדְבִּק בְּאוֹתוֹ
נֶחֱשׁ עֲקֻלְתוֹן, וְעַל פֶּן בְּכָל
מַעֲשָׂיו נִמְשָׁךְ עָלָיו כְּנֶחֱשׁ
עֲקֻלְתוֹן אַחֵר, בְּחֻכְמָה,
בְּעֻמּוּמִיּוֹת, וְכֵן צְרִיף. וְזֶה כֵּן
כְּמוֹ זֶה מִה שְׁאָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן,
מִה שְׁפָתוֹב (בראשית א) וַיִּבְרָא
אֱלֹהִים אֶת הַתַּיִנִּים הַגְּדֹלִים - זֶה
יַעֲקֹב וְעָשׂוּ. וְאַתְּ כָּל נֶפֶשׁ הַחַיָּה
הַרְמֵשֶׁת - אֵלֶּי שְׁאֵר הַדְּרָגוֹת
שֶׁבַיִנִּיחִים. וְדַאי שֶׁיַּעֲקֹב נֶעֱשֶׂה
חֻכֵּם כְּגַדְרָא אוֹתוֹ הַנֶּחֱשׁ הָאֲחֵר,
וְכֵן צְרִיף.

וּמִשּׁוּם כֵּן בְּכָל חֹדֶשׁ וְחֹדֶשׁ
שְׁעִיר אֶחָד, כְּדֵי לְהַמְשִׁיכוֹ
לְמַקְוֵמוֹ וַיִּפְרֹד מִן הַלְבָנָה, וְכֵן
בַּיָּמִי הַכְּפוּרִים לְהַקְרִיב אוֹתוֹ
הַשְּׁעִיר, וְזֶה בְּחֻכְמָה לְשַׁלֵּט עָלָיו
וְלֹא יוּכַל לְהִרְעוֹ, שְׁפָתוֹב (ויקרא טז)
וְנִשְׂאָה הַשְּׁעִיר עָלָיו אֶת כָּל עֲוֹנוֹתָם
אֶל אֶרֶץ גְּזֵרָה, וּבְאֵרֶוֹהוּ שְׂגָה
עָשׂוּ, שֶׁהוּא שְׁעִיר, וְהַכֵּל בְּחֻכְמָה
וּבְרַמְאֹת כְּלָפִיו. מִה הַטַּעַם?
מִשּׁוּם שְׁפָתוֹב (תהלים יח) וְעַם עֲקֹשׁ
תִּתְפַּתֵּל, מִשּׁוּם שֶׁהוּא נֶחֱשׁ רַע,
עֲקֹם רוּחַ, חֻכֵּם לְהִרְעוֹ, מְסֻטִּין
לְמַעַלָּה וּמְסֻטִּין לְמַטָּה.

וּמִשּׁוּם כֵּן יִשְׂרָאֵל מְקַדְּמִים
וּמִתְחַפְּמִים לוֹ בְּחֻכְמָה,
בְּעֻמּוּמִיּוֹת, כְּדֵי שְׁלֵא יוּכַל לְהִרְעוֹ
וְלְשַׁלֵּט. וְעַל פֶּן יַעֲקֹב, שֶׁהוּא
בְּסוּד הָאֲמוּנָה, כָּל מַעֲשָׂיו כְּלָפִי

הָא אוֹקִימָנָא בְּכָל אֲתֵר, וַיִּקְרָא סֵתֶם הָאִי
הוּא דְרָגָא בְּתֵרָא, כְּמָה דְכְּתִיב, (ויקרא א)
וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה וְגו'. וְהֵכָא וַיִּקְרָא שְׁמוֹ
יַעֲקֹב, בְּכָל אֲתֵר שְׁמִיהָ לָא אִקְרִי (ר"א ל"ג אלא) עַל
יְדֵא דִּבְרַ נֶשׁ. בְּאַתֵּר אַחֵרָא מִה פְתִיב, (בראשית
לב) וַיִּקְרָא לוֹ אֵל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, קְדָשָׁא בְּרִיף
הוּא קָרָא לִיהָ לַיַעֲקֹב אֵל. אָמַר לִיהָ, אֲנָא
אֱלֹהָא בְּעֵלְאִי וְאַנְתְּ אֱלֹהָא בְּתַתְּאִי.

וְתֵא חֲזִי, יַעֲקֹב הָוֵה יָדַע דְעָשׂוּ הָוֵה לִיהָ
לְאַתְדַּבְּקָא בְּהוּא חוּיָא עֲקִימָא, וְעַל
דָּא בְּכָל עוֹבְדוּי אֲתַמְשֵׁךְ עֲלֵיהָ פְחוּיָא עֲקִימָא
אַחֵרָא, (דף קל"ז ע"ב) בְּחֻכְמָתָא בְּעֻמּוּמִיּוֹ, וְהֵכִי
אַצְטְרִיף. וְאַתְיָא דָּא, כִּי הָא דְאָמַר רַבִּי
שְׁמַעוֹן, מָאִי דְכְּתִיב, (בראשית א) וַיִּבְרָא אֱלֹהִים
אֶת הַתַּיִנִּים הַגְּדֹלִים, דָּא יַעֲקֹב וְעָשׂוּ. (בראשית
א) וְאַתְּ כָּל נֶפֶשׁ הַחַיָּה הַרְמֵשֶׁת, אֵלֶיךָ שְׁאֵר
דְּרָגִין דְּבַיִנִּיחֵהוּ, וְדַאי אֲתַעֲבִיד יַעֲקֹב חֲפִים
לְקַבְּלֵיהָ דִּיהוּא חוּיָא אַחֵרָא וְהֵכִי אַצְטְרִיף.

וּבְגִין כֵּן בְּכָל יְרֻחָא וְיְרֻחָא חַד שְׁעִיר, בְּגִין
לְאַמְשָׁכָא לִיהָ לְאַתְרֵיהָ וַיִּתְפַּרֵּשׁ מִן
סִיְהָרָא. וְכֵן בַּיּוֹמִי דְכְּפוּרִי לְאַקְרַבָּא הוּא
שְׁעִיר, וְדָא בְּחֻכְמָה לְשַׁלֵּטָאָה עֲלֵיהָ וְלֹא יְכִיל
לְאַבְאָשָׁא, דְכְּתִיב, (ויקרא טז) וְנִשְׂאָה הַשְּׁעִיר עָלָיו
אֶת כָּל עֲוֹנוֹתָם אֶל אֶרֶץ גְּזֵרָה, וְאוֹקְמוּהָ דְדָא
עָשׂוּ דְאִיהוּ שְׁעִיר, וְכֵלָא בְּחֻכְמָה וּבְרַמְאֹת
לְגַבִּיהָ. מָאִי טַעְמָא, מִשּׁוּם דְכְּתִיב, (תהלים יח)
וְעַם עֲקֹשׁ תִּתְפַּתֵּל, בְּגִין דְאִיהוּ חוּיָא בִישָׁא,
עֲקִים רוּחָא, חֲפִים לְאַבְאָשָׁא, אֲסֻטִּי לְעִילָא
וְאַסֻטִּי לְתַתָּא.

וּבְגִין כֵּן, יִשְׂרָאֵל מְקַדְּמִין וְחֻכְמִין לִיהָ
בְּחֻכְמָה, בְּעֻמּוּמִיּוֹ, בְּגִין דְלֹא יְכִיל
לְאַבְאָשָׁא וְלְשַׁלֵּטָאָה. וְעַל דָּא יַעֲקֹב דְאִיהוּ
בְּרָזָא דְמַהִימְנוּתָא, כָּל עוֹבְדוּי לְגַבִּי דְעָשׂוּ

עשו משום שלא נתן מקום לנחש
ההוא לטמא את המקדש, ולא
יקרב אליו ולא ישלט בעולם. ועל
כן לא הצטרף לאברהם להתנהג
בעקמימות, ולא ליצחק, משום
שעשו, שהוא הצד של הנחש
ההוא, טרם בא לעולם. אבל
יעקב, שהוא בעל הבית, צריך לו
לעמד כנגד אותו הנחש שלא
תהיה לו כלל שליטה לטמא את
בית המקדש של יעקב, ועל כן
צריך ליעקב יותר מפל בני
העולם, ומשום כך ישראל
קדושים נבחרו לחלק גורלו של
הקדוש ברוך הוא, שפתיב (דברים
לב) פי חלק ה' עמו יעקב חבל
נחלתו.

ויגדלו הנערים, הצד של אברהם
גרם להם להתגדל וזכותו סיעה
להם, הוא היה מחנך אותם
במצוות, שפתיב פי ידעתי למען
יצוה את בניו וגו', לרבות יעקב
ועשו. ויגדלו הנערים ויהי עשו
איש ידע ציד וגו'. אמר רבי
אלעזר, כל אחד ואחד נפרד
לדרבו, זה לצד האמונה - וזה
לצד של עבודה זרה.

וכן היה במעים של רבקה, ששם
כל אחד הלך לצדו. שכאשר היא
השתדלה במעשים כשרים, או
שעברה סמוך למקום טוב לעשות
את מצוות התורה, היה יעקב
שמח ודוחק לצאת. וכשהיתה
הולכת סמוך למקום של עבודה
זרה, אותו הרשע הפה לצאת,
ובארוהו. ומשום כך, כשנבראו
ויצאו לעולם, כל אחד נפרד והלך
ונמשך למקומו שראוי לו. ועל כן
ויגדלו הנערים ויהי עשו איש ידע
ציד וגו'.

ויאהב יצחק את עשו כי ציד
בפיו. הרי פשוהו, [כמו] שפתיב

בגין דלא יהב דוכתא ליה ליהוה חויה,
לסאבא מקדשא. ולא יקריב לגביה, ולא
ישלוט בעלמא. ועל דא לא אצטרף ליה
לאברהם לאתנהגא בעוקמא, ולא ליצחק,
בגין דעשו דאיהו סטרא דההוא חויה, עד
לא אתא לעלמא. אבל יעקב, דאיהו מאריה
דביתא, איבעי ליה לקיימא לקבליה דההוא
חויה, דלא יהיב ליה שלטנותא כלל לסאבא
בי מקדשא דיעקב. ועל דא אצטרף ליעקב
יתיר מפל בני עלמא. ובגין כך ישראל
קדישין אתברירו חולק עדביה דקדשא
ברוך הוא, דכתיב, (דברים לב) פי חלק יי עמו
יעקב חבל נחלתו.

ויגדלו הנערים. (בראשית כה) סטרא דאברהם
גרים לון לאתגדלא וזכותיה סייע
לון, הוא הוה מחנך לון במצות, דכתיב,
(בראשית יח) פי ידעתי למען אשר יצוה את בניו
וגו', לאסגאה יעקב ועשו. (בראשית כה) ויגדלו
הנערים ויהי עשו איש יודע ציד וגו'. אמר
רבי אלעזר, כל חד וחד אתפרש לארחיה,
(דף קלט ע"א) דא לסטרא דמהימנותא ודא
לסטרא דעבודה זרה.

וכן הוה במעוי דרבקה, דתמן כל חד אזיל
לסטריה. דכד איהי אשתדלת בעובדין
דכשרן או עברת סמיה לאתר טב למעבד
פקודי דאורייתא, הוה יעקב חדי ודחיק
לנפקא, וכד הוות אזלא סמיה לאתר עבודה
זרה, ההוא רשע בטש לנפקא, ואוקמוה.
ובגין כך, כד אתבריו ונפקו לעלמא, כל
חד אתפרש ואזיל ואתמשך בדוכתיה
דאתחזי ליה, ועל דא, (בראשית כה) ויגדלו
הנערים ויהי עשו איש יודע ציד וגו'.

ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו, (בראשית כה) הא אוקמוה, (במה) דכתיב,

איש יודע ציד איש שדה. וכתוב התם, (בראשית
 י) **הוא היתה גבור ציד. (ר"א ל"ג מאי) איש שדה,**
לקפחא לון לבני נשא ולקטלא לון, ואיהו
אמר דעביד צלותא וצייד ליה בפומיה. איש
שדה, בגין דחולק עדביה לאו איהי בישובא,
אלא באתר חרוב. במדברא, בחקלא, ועל דא
איש שדה.

איש ידע ציד איש שדה. וכתוב
 שם (בראשית י) הוא היתה גבור ציד.
 [מהו] איש שדה, לקפח את בני
 האדם ולהרג אותם. והוא אמר
 שעשה תפלה, וצד אותו בפיו.
 איש שדה, משום שחלק גורלו
 אינו בישוב, אלא במקום חרוב,
 במדבר, בשדה, ועל זה איש
 שדה.

ואי תימא, היך לא ידע יצחק כל עובדוי
בישין דעשו, והא שכנתא הות עמיה,
דאי לא שריא עמיה שכנתא, היך יכיל
לברכא ליה ליעקב בשעתא דברכיה. אלא
ודאי שכנתא הות דיירא עמיה בביתא
ודיירא עמיה תדיר, אבל לא אודעא ליה,
בגין דיתברך יעקב בלא דעתיה אלא בדעתיה
דקודשא בריך הוא. והכי אצטריך, דבההיא
שעתא דעאל יעקב קמי אבוהי עאלת עמיה
שכנתא. וכדין חמא בדעתוי יצחק דאתחזי
לברכא, ויתברך מדעתא דשכנתא.

ואם תאמר, איך יצחק לא ידע
 את כל מעשיו הרעים של עשו,
 והרי השכינה היתה עמו? שאם
 לא שרתה עמו שכינה, איך יכל
 לברך את יעקב בשעה שברך
 אותו? אלא ודאי ששכינה היתה
 דרה עמו בבית ודרה עמו תמיד,
 אבל לו הודיעה לו, כדי שיתברך
 יעקב בלי דעתו, אלא בדעתו של
 הקדוש ברוך הוא. וכך צריך,
 שבשעה שהיא שוכנת עמו לפני
 אביו, נכנסה עמו שכינה, ואז
 ראה יצחק בדעתו שראוי לברכה
 ויתברך מדעת השכינה.

בא ראה, [פעם אחת היה יושב רבי שמעון
 ושאר החברים. נכנס לפניו רבי אלעזר בנו. אמרו
 לרבי שמעון, דבר גדול רצינו לבקש לפניך בענינם
 של יעקב ועשו, איך לא רצה יעקב לתת לעשו
 תבשיל עדשים עד שמכר לו את בכורתו? ועוד,
 שאמר עשו ליצחק אביו ויעקבני זה פעמים. אמר
 להם, בשעה הזאת אתם תביים לקבל מלקות,
 שהאמתם לדברי עשו ושקרתם לדברי יעקב, שהרי
 הכתוב מעיד עליו ויעקב איש חם, ועוד כתוב תתן
 אמת ליעקב. אלא כך הוא ענינו של יעקב עם עשו,
 משום שעשו היה שונא את הבכורה בראשונה,
 והנה רוצה מיעקב שיקח אותה ממנו אפלו בלי
 כסף. והו שכתוב ויאכל וישת ויקם וילך ויבן עשו
 את הבכורה].

תא חזי, (ס"א ומנא תדא, הנה ותיב רבי שמעון ושאר חברי, עאל
 קמיה רבי אלעזר בריה. אמרו ליה לרבי שמעון, מלתא רבתא בעינן
 למבעי קמך בענינא דיעקב ועשו. איך לא בעא יעקב למיחב לעשו תבשיל
 דמלופתין עד דנבין ליה בכירוותא דיליה, ועוד דאמר עשו ליצחק אבוהי,
 ויעקבני זה פעמים. אמר לון, בחרין שעתא, אתון חייבים לקבלא מלקות.
 דהאמתון לפתגמי דעשו ושקרתון לפתגמי דיעקב, דהא קרא אסחיד עליה,
 (בראשית כה) ויעקב איש חם. ותו כתיב, (מיכה ז) תתן אמת ליעקב. אלא
 כך הוא עניניה דיעקב עם עשו, בגין דעשו הוה סני לבכירוותא כקדמיתא,
 והוה בעי מניה דיעקב דלסקה ליה אפילו בלא כסף. תדא הוא דכתיב,
 (בראשית כה) ויאכל וישת ויקם וילך ויבן עשו את הבכורה).

ויזד יעקב נזיד ויבא עשו מן השדה והוא
עירף. (בראשית כה) **אמר רבי אלעזר, ויזד**
יעקב, הא אוקמוה דהא בגין אבלותא
דאברהם הוה, אבל ויזד יצחק נזיד מיבעי
ליה, אלא ויזד יעקב נזיד, דאיהו הוה ידע
עקרא (דף קל"ט ע"ב) **דיליה, בההוא סטרא**

ויזד יעקב נזיד ויבא עשו מן
 השדה והוא עירף. אמר רבי
 אלעזר, ויזד יעקב - הנה פרשוה
 שהרי בשביל האכל של אברהם
 זה היה, אבל ויזד יצחק נזיד היה
 צריך להיות! אלא ויזד יעקב
 נזיד, שהוא היה יודע את השרש

שְׁלוֹ בְּאוֹתוֹ צַד שֶׁנִּדְבַק בוֹ, מִשׁוּם
כֶּף עֲשֵׂה תִבְשִׁילִים אֲדָמִים,
עֲדָשִׁים תִּבְשִׁיל אָדָם, שֶׁהַתִּבְשִׁיל
הַזֶּה מְשַׁבֵּר אֶת הַכַּחַ וְהַחֹזֶק שֶׁל
הָאָדָם הָאָדָם כְּדִי לְשַׁבֵּר אֶת חֲזָקוֹ
וְכַחוֹ, וּמִשׁוּם כֶּף עֲשֵׂה לוֹ בְּחֻכְמָה
כְּמוֹ אוֹתוֹ הַצֶּבֶע הָאָדָם.

וְעַל הַתִּבְשִׁיל הַהוּא נִמְכַר לוֹ
לְעַבְד וּמְכַר בְּכוֹרְתוֹ לְיַעֲקֹב,
וּבְשִׁעָה הִיא יָדַע יַעֲקֹב, שֶׁבְשִׁבִיל
שְׁעִיר אֶחָד שִׁיקְרִיבוּ יִשְׂרָאֵל
לְדַרְגָּה שְׁלוֹ, יִתְהַפֵּף לְעַבְד לְבָנָיו
וְלֹא יִקְטָרְג לָהֶם. וּבְכַל הַלֶּף יַעֲקֹב
עִם עֲשׂו בְּחֻכְמָה, מִשׁוּם אוֹתָהּ
הַדַּרְגָּה שֶׁל עֲשׂו הַחֹכֵם, וְלֹא יָכַל
לְשַׁלֵּט, וְנִכְנַע וְלֹא נִטְמָא [בו] בֵּיתוֹ,
וְהוּא יִגַּן עָלָיו.

[ויאמר עשו אל יעקב תלעיטני נא מן האדם האדם
הזה. למה כתוב פעמים האדם? אלא משום שכל מה
שיש בו - אדם, כמו שנאמר ויצא הראשון אדמוני.
ותבשילו אדם, שכתוב מן האדם האדם הזה. וארצו
אדמה, שכתוב ארצה שעיר שדה אדום. ואנשיו
אדמים, שכתוב הוא עשו אבי אדם. ומי שעתיד
להפדע ממנו אדם, שכתוב דודי צח ואדום. ולבושו
אדם, שכתוב מדוע אדם ללבושך. וכתוב בו זה בא
מאדום.]

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, וְכֵן בְּלָבָן נִרְאָה
כֶּף, מִשׁוּם שֶׁהָרִי הוּא הִיָּה מְכַשֵּׁף,
בְּכַתוּב (בראשית כ) נַחֲשֵׁתִי וַיִּבְרַכְנִי
ה' בְּגִלְגָּלָף. וְאָף עַל גֵּב שִׁיעַקֵב
נִקְרָא אִישׁ שְׁלָם, מִשׁוּם כֶּף הִיָּה
שְׁלָם, עִם מִי שֶׁהַצֵּטְרֵף לוֹ לְלַכֵּת
עִמּוֹ בְּרַחֲמִים הִיָּה הוֹלֵף, וְעִם מִי
שֶׁהַצֵּטְרֵף לוֹ לְלַכֵּת עִמּוֹ בְּדִין קָשָׁה
וּבְעַקְמִימוֹת הִיָּה הוֹלֵף, מִשׁוּם
שֶׁשְׁנֵי חֲלָקִים הֵיוּ בוֹ, וְעָלָיו כְּתוּב
(תהלים יח) עִם חֲסִיד תִּתְחַסֵּד וְעִם
עַקֵּשׁ תִּתְפַּתֵּל. עִם חֲסִיד בְּצַד
הַחֲסִיד, וְעִם הָעַקֵּשׁ בְּצַד שֶׁל הַדִּין
הַקָּשָׁה, הַכֹּל כְּפֶאֱוִי.

דְּאִתְדַבֵּק בֵּיהּ, וּבְגִין כֶּף עַבְד תִּבְשִׁילִין
סוּמְקִין. עֲדָשִׁים, תִּבְשִׁיל סוּמְקָא, דְּתִבְשִׁילָא
דָּא מְתַבֵּר חֵילָא וְתוּקְפָא דְדָמָא סוּמְקָא בְּגִין
לְתַבְרָא תוּקְפִיהּ וְחֵילֶיהּ. וּבְגִין כֶּף, עַבְד לִיהּ
בְּחֻכְמָתָא, כֶּהוּא גְוֹנָא סוּמְקָא.

וְעַל הַהוּא תִבְשִׁילָא אֲזִדְבֵן לִיהּ לְעַבְדָּא
וְזַבִּין בְּכִירוּתֶיהּ לְיַעֲקֹב. וּבַהֲהִיא
שַׁעְתָּא יָדַע יַעֲקֹב דְּבְגִין שְׁעִיר חַד דִּיקְרַבּוּן
יִשְׂרָאֵל לְגַבֵּי דְרַגָּא דִּילֵיהּ, יִתְהַפֵּף לְעַבְדָּא
לְבָנָיו וְלֹא יִקְטָרְג לּוֹן. וּבְכֻלָּא אֲזַל יַעֲקֹב
לְגַבֵּיהּ דְעֲשׂו בְּחֻכְמָה, בְּגִין הַהוּא דְרַגָּא
חַפִּים דְעֲשׂו, וְלֹא יָכִיל לְשַׁלְטָאָה וְאִתְפְּיָא
וְלֹא אִסְתַּאֲב (ביה) בֵּיתֶיהּ וְאִיהוּ יִגִּין עָלֶיהּ.

(חסר, ומצאנו בספרא אחרונה וז"ל ויאמר עשו אל יעקב
תלעיטני נא מן האדם האדם הזה. אמאי כתיב תרי ומני האדום,
בגין דכל מה דאית ביה אדום, כמה דאת אמר (בראשית כה) ויצא
הראשון אדמוני. ותבשילו אדום דכתיב מן האדום האדום הזה, וארעא
דיליה אדומה דכתיב (בראשית לב) ארצה שעיר שדה אדום, ונוכרין דיליה
אדומין דכתיב, (בראשית לו) הוא עשו אבי אדם. ומאן דזמין לאתפרעא
מניה אדום דכתיב (שיר השירים ה) דודי צח ואדום, ולבושה אדום דכתיב,
(ישעיה ג) מדוע אדום ללבושך, וכתיב (ישעיה סג) מי זה בא מאדום.)

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, וְכֵן בְּלָבָן אִתְחַזִּי הָכִי,
בְּגִין דְּהָא אִיהוּ חַרְשָׁא הָוָה, כְּמָה
דְּכָתִיב (בראשית ל) נַחֲשֵׁתִי וַיִּבְרַכְנִי יי בְּגִלְגָּלָף,
וְאָף עַל גֵּב דִּיעַקֵב אֲקָרִי גִבְר שְׁלָם,
בְּגִין כֶּף הָוָה שְׁלָם עִם מָאן דְּאֲצִטְרִיף
לִיהּ לְמִיּהָף עַמִּיהּ בְּרַחֲמֵי הָוָה אֲזִיל,
וְעִם מָאן דְּאֲצִטְרִיף לְמִיּהָף עַמִּיהּ בְּדִינָא
קָשָׁא וּבְעַקְמִימוֹ הָוָה אֲזִיל, בְּגִין דְּתָרִי
חוֹלְקֵי הוּוּ בֵּיהּ, וְעָלֶיהּ פְּתִיב, (תהלים יח)

עִם חֲסִיד תִּתְחַסֵּד וְעִם עַקֵּשׁ תִּתְפַּתֵּל. עִם
חֲסִיד בְּסִטְרָא דְחֲסִיד, וְעִם עַקֵּשׁ בְּסִטְרָא דְדִינָא קָשָׁא, כֹּלָּא כְּדָקָא יֵאוּת.

סג) ההצלחה והאשר האמתיים אשר הם פרי כל הבריאה וכל חפץ וכל ישע הם ידיעת היחוד

ההצלחה והאשר האמתיים אשר הם פרי כל הבריאה וכל חפץ וכל ישע הם ידיעת היחוד שפכתבנו כי הוא הדעת את השם וכל מה שיוסף המיחד ידיעה והשגה ביחוד הנה הוא מוסיף דעת, והתורה ומצוותיה סובבות על זה והם הדרך לידיעה זו שהוא היחוד, וזולתם אין שם יחוד ולא דעת השם, ואי אפשר להשיג זה הדעת כי אם בעסק התורה ומצוותיה, ומהם נשכיל אפן העשייה שהוא תקון הכבוד והוא היחוד כמו שפכתבנו, וזה רמזו אדון הנביאים עליו השלום באמרו ושמרתם את דברי הברית הזאת ועשיתם אתם למען תשכילו את כל אשר תעשון, והפונה כי השמירה שהוא העסק בפירוש התורה שהוא תורה שבפעל פה וכאמרם זכרונם לברכה ושמרתם זו משנה ועשיתם שהוא קיום המצוות בפעל הראוי מתוך שניהם נשכיל את אשר נעשה שהוא הפרי היוצא משניהם אלה וזאת העשייה לשון תקון הוא והוא תקון הכבוד ואין תקונו כי אם היחוד ועל הדרך שהתבאר כבר.

לימוד היומי - יז חשון

סד) כל מי שפתח חכמת האמת סגור בפניו אי אפשר לדעת את השם הנכבד והנורא

ואי אפשר שיעלה ידיעת זה התקון ואפן עשיתו אם לא יהיה המתקן ממלא בנשמת התורה היא חכמת הקבלה העוסקת בהישירת הדעת את השם שהוא יחודו כידוע מעניינה למתהלכים בה וממנה יודעים כי אפשר לראות אור היחוד שהוא הדעת האמתית כי אם באורה לפי שחכמת האמת אין עסקה כי אם להישיר אל זה השלמות ולזה היתה החכמה הזאת הפתח לדעת את השם הנכבד והנורא וכל מי שפתח זה סגור בפניו אי אפשר לדעת אותו ועליו נאמר גם בלא דעת נפש לא טוב והרי הרחוק מזה הדעת רחוק מן החיים האמתיים והנה כפי מה שתהיה הנפש נעדרת מן הדעת הנה בהיותה בגוף הנה היא

סבת הַרְחַק וְהַעֲדֵר דַּעַת עֲלֵיוֹן סוּד הַרוּחַ מִן הַנֶּפֶשׁ סוּד נֶפֶשׁ דָּוִד וְזֶה
 סוּד גַּם בְּלֹא דַעַת שֶׁהוּא רוּחַ חַיִּים נֶפֶשׁ לֹא טוֹב כִּי הַנֶּפֶשׁ הַזֹּאת אֵין
 קִיּוּמָה כִּי אִם בְּרוּחַ הַהוּא שֶׁהִיא הַדַּעַת שְׁבוּ הַיְחוּד תַּלְוִי כֵן הַנֶּפֶשׁ
 בְּהִיּוּתָהּ בַּגּוּף אֵין קִיּוּמָה וְשְׁלֵמוּתָהּ כִּי אִם בְּדַגְמָא זֶה וְהוּא שְׁתַּהֲיָה
 מִמְּלֵא בְּדַעַת שֶׁהוּא חֲכָמַת הָאֵמֶת שְׁאֵין קִיּוּם וְשְׁלֵמוּת אֶלֶּא בָּהּ לְפִי
 שֶׁהוּא הַפְּתַח אֶל הַיְחוּד שֶׁהוּא הַדַּעַת אֶת הַשֵּׁם וּבָזֶה הוּא חֲלוּף
 מִדְּרַגַּת הַשְּׁלֵמִים וַיִּתְרוֹנֵם זֶה עַל זֶה לְפִי שְׁחֲכָמַת הָאֵמֶת כּוֹלֶלֶת
 וְתוֹעֲלוּתֶיהָ רַבִּים וַיִּקְרִים יְדוּעִים כִּי מִלְּבַד הֵיּוֹת הָעוֹסֵק בָּהּ
 וּמְשִׁיגָה יוֹדֵעַ אֶת הַשֵּׁם וּמְשִׁיג סִתְרֵי הַתּוֹרָה וְטַעְמֵי הַמְּצוּוֹת
 הַמְּתוֹקִים מִדְּבֶשׁ וְנֹפֶת צוּפִים אֲשֶׁר מִצְדָּם הִיא מְשִׁיבַת נֶפֶשׁ
 וְזֶה כִּי הַנֶּפֶשׁ מִתְחַזְּקֶת בָּהֶם וְנִדְבָקֶת עִם קוּנָה עוֹד יִמְשֹׁךְ
 מִמֶּנָּה עֲשִׂית הַמְּצוּוֹת כְּתִקּוּנָם בְּאַהֲבָה רַבָּה כִּי הִיא הַמְּלַהֲבֶת
 אֶת לֵב יוֹדְעֶיהָ לַעֲשׂוֹתָם בְּשְׁלֵמוּתָם כִּיּוֹעַ זֶה מַעֲנִינָה עוֹד
 יִמְשֹׁךְ מִמֶּנָּה תוֹעֲלֶת נִמְרָץ בְּעֵנִין הָעֲבוּדָה וְהַתְּפִלוֹת בְּקִשְׁר
 הַיְחוּד וְהָאֵמוּנָה.

(עבודת הקדש חלק התכלית פרק ע')

כְּמוֹ דְאֵיתָא בְּמִדְרַשׁ מְשַׁלִּי סִימֵן י' בָּא מִי שֵׁישׁ בִּידוֹ תַלְמוּד
 הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אוֹמֵר לוֹ בְּנֵי הוֹאִיל וְנִתְעַסְקֶת בַּתְּלִמוּד צְפִית
 בְּמִרְכָּבָה צְפִית בַּגָּאוֹה שְׁאֵין הִנִּיחַ בְּעוֹלָמִי אֶלֶּא בְּשַׁעַר שְׁתַּלְמִידֵי
 חֲכָמִים יוֹשְׁבִים וְעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה וּמְצִיצִין וּמְבִיטִים וְרוֹאִין
 וְהוֹגִין אֲמוֹן הַתְּלִמוּד הַזֶּה כִּסָּא כְּבוֹדֵי הַיָּאָךְ הוּא עוֹמֵד וְכוּ' עֵין
 שָׁם וְגַם חֲמֵר כְּתֵב הַזֶּה הִיָּה טְמוּן וְגִנוּז אֶצְלָם עַד אַחַר דּוֹרוֹת
 הָאַחֲרוֹנוֹת שֶׁנִּתְפָּרְסַם חֲמֵר הַכְּתָב וְנִמְסַר לְכָל וְלָנוּ כִּי אִם לְצַפּוֹת
 וְלַהֲבִיט כָּל אִישׁ לְפִי הַבְּטָתוֹ וְעַל יְדֵי זֶה נִזְכָּה גַם לְרֵאוֹת וְלַהֲגוֹת
 לְעֵתִיד לְבוֹא שְׁגַם שְׁאֵר חֲכָמֵינוּ זְכוּרֵנוֹם לְבָרְכָה הֵיוּ יוֹדְעִים בְּמַעֲשֵׂה
 בְּרֵאשִׁית וּבְמַעֲשֵׂה מִרְכָּבָה לְדַרְשׁ אֶךְ לֹא נִתְּנָה לְהַתְּגַלוֹת לָנוּ כִּי אִם
 בְּרִיתוֹת דְּרַבֵּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאֵי לְטַעַם לְכָל אֶחָד כְּפִי עֲרַכּוּ עַד לְפָחוֹת
 הָאוֹתִיּוֹת כְּדִי שְׁיִזְכוּ כָּל יִשְׂרָאֵל חֲלֵק בְּמַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית וּבְמַעֲשֵׂה
 מִרְכָּבָה וּמִטַּעַם זֶה גַּם כֵּן נִתְּנָה הַזֶּה הַקְּדוֹשׁ גַּם לְגַמֵּר אֶךְ עַל גַּב
 דְּלֹא יִדַּע מֵאֵי קָאֵמֵר שְׁאֵמִירַת הַזֶּה הוּא שְׁנֵי מִדְּרַגּוֹת צְפִיָּה

והבטה ועל ידי זה נזכה אחר שני המדרגות שתקן בזמן הזה לראות ולהגות במעשה בראשית ובמעשה מרכבה עצמו לעתיד לבוא ברוך הוא וכו' כי לשון השאלה צפיה והבטה הוא אף על פי שאין עוסק בו ואין בידו לעסק אלא צופה ומביט לזכות לאחר זמן לידיעת המעשה מרכבה לעסק בה כמו השאלה צפית לישועה הלא הישועה עדין אין אלא הקדוש ברוך הוא תובע ממנו הצפיה לבד ודי שגם על ידי זה לבד מתקרב הישועה לבוא כן הוא השאלה צפית במרכבה תחלה ואחר כך יראה ואחר כך יהגה כמו שכתב ומציצין ומביטין ורואין.

(הקדמת מסלות חכמה)

— לימוד היומי - יח חשון —

סה) ספר הזהר יפרש הדרכים יסקל המסלה יכניס אהבה ויראה בלבו של אדם ילמדנו ידריכנו במעגלי צדק להביא אותנו אל המנוחה ואל הנחלה

ומי לנו גדול מהספר הקדוש הזה ספר הזהר יפרש הדרכים יסקל המסלה יכניס אהבה ויראה בלבו של אדם ילמדנו ידריכנו במעגלי צדק להביא אותנו אל המנוחה ואל הנחלה.

(הקדמת המוציא לאור זהר דפוס מנטובה)

סו) רבי שמעון בר יוחאי וסתרי תורה הוא בחינת התעוררות השנה

רבי שמעון בר יוחאי הוא בחינת התעוררות השנה, כי מבאר בדברי רבינו זכרוננו לברכה שרבי שמעון הוא בחינת (דניאל ד) עיר וקדיש מין שמיא נחת, שהוא ראשי תבות שמעון, עיר וקדיש דיקא בחינת התעוררות השנה, כי עיר הוא הפך השנה.

ועל כן הוא גלה ביותר כל רזין דאורייתא וסתרי תורה כי ליה יחבי רשותא, כי סתרי תורה הם בבחינת התעוררות השנה, כי פשטי אורייתא הם בחינת שנה, וסתרי אורייתא הם בחינת

התעוררות השנה שנתגלו על ידי רבי שמעון בר יוחאי שהוא עיר וקדיש, עיר דיקא, הכף השנה.

ומחמת שרשב"י היה בבחינת התעוררות השנה, בחינת אור הפנים, על כן התפאר באי־דרא (זהר נשא קלב:): **דְּהָא חֲמִינָא דְּאַנְפָּאי נְהִירִין וְכוּ', בְּחִינַת אור הפנים.**

(ספר לקוטי הלכות הלכות נזיקין הלכה ג)

סז) **מַה שֶׁנִּגְזַר לְמַעַלָּה שְׁלֵא יִתְעַסְקוּ בְּחֻכְמַת הָאֵמֶת בְּגִלּוּי הִיָּה לְזִמְן קָצוּב**

דע כי גזרה חכמתו יתברך שחבור ספר הזהר לא יתפרסם ולא יתגלה אלא בדורו של רבי שמעון בן יוחאי עליו השלום ועל ידו ונגזרה גזרה בפמליא של מעלה שלאחר דורו של הרבי שמעון בן יוחאי ורבי אלעזר בנו לא יתעסקו בזאת החכמה בפרסום **עד הדור האחרון דורו של משיח בן דוד** והכי איתא בתקונים בהרבה מקומות שאלו הסודות לא יתגלו **עד דרא דיייתי מלכא משיחא** ובמקום אחר אומר **ובזכות האי חבורא יתגלי מלכא משיחא רוצה לומר בדור האחרון בשביל המתעסקים בחבור הזהר יתגלי מלכא משיחא** ומצאתי פתוב כי מה שנגזר למעלה שלא יתעסקו בחכמת האמת בגלוי היה לזמן קצוב עד תשלום שנת ה' ר"ן ומשם ואילך יקרא דרא בתראה והתרה הגזרה והרשות נתונה להתעסק בספר הזהר **ומשנת הש' ליצירה מצוה מן המבחר שיתעסקו ברבים גדולים וקטנים** כדאיתא ברעיא מהימנא **ואחר שבזכות זה עתיד לבוא מלך המשיח ולא בזכות אחר ואין ראוי להתרשל.**

(אור החמה בהקדמה)

סח) **עַל יְדֵי עֵסֶק יִשְׂרָאֵל בְּסוּדוֹת הַתּוֹרָה יָבּוּא מְשִׁיחַ צְדָקְנוּ**

על ידי עסק ישראל בסודות התורה יבוא משיח צדקנו במהרה בימינו אמן כמבאר בזהר הקדוש וסימן לדבר: **"סוד"**

במלוי 'סמ"ך וא"ו דל"ת' גימטריא 'משי"ח ב"ן יוס"ף' במכון,
שאף משיח בן יוסף יחיה ויתקים על ידי זכות למוד רזין
דאורייתא.

(קהלות יעקב ערך סוד)

**(ט) ללמוד בכל יום זהר להשביע נפשו בשבע שמחות
את פניך**

**סדר הלמוד ללמוד בכל יום גמרא ומשניות וזהר להשביע
נפשו בשבע שמחות את פניך.**

(נתיב מצוותיך שביל התורה א' ל"ב)

לימוד היומי - יט חסון

**(ע) הלומד הזהר פניו מזהירים – תבת זהר גימטריא האין
סוף ברוך הוא**

**הלומד הזהר פניו מזהירים, וזהו הטעם למה נקרא ספר
הזהר וכו' ואדוני אבי זכרונו לחיי העולם הבא, בריש פרשת
בראשית כתב, דקראו ספר הזהר רמז למלין עלאין כי תבת זהר
גימטריא האין סוף ברוך הוא.**

(המוציא לאור זהר דפוס ליוורנו)

**(עא) אספרה אל חק הויה אמר אלי בני אתה דתבת חק
ראשי תבות ח'כמת ק'בלה פלומר הלומד חכמת הקבלה
נעשה בן להקדוש ברוך הוא**

**הלומד הזהר שהיא חכמת הקבלה נעשה בן להקדוש ברוך
הוא. ובה פרש אדוני אבי זכרונו לחיי העולם הבא בספר אמן על
התהלים בשם ה"ה מורנו הרב רבי א"ן זכרונו לברכה שזה שאמר
הכתוב אספרה אל חק הויה אמר אלי בני אתה דתבת חק
ראשי תבות ח'כמת ק'בלה פלומר הלומד חכמת הקבלה אזי
נעשה בן להקדוש ברוך הוא וזה שאמר הויה אמר אלי בני אתה
עד כאן דבריו. ובהרצותי הדברים לפני מי שגדול, הלא הוא החור"ש**

הדו"ט מורינו הרב מרדכי סמאג'א נר"ו הוסיף על זה דלכך אמר הפסוק בלשון אספרה דאפלו ספור בעלמא כמו שמבאר לעיל אפלו שאינו מבין אפלו הכי נעשה בן להקדוש ברוך הוא, והוא נכון שפרש.

(המוציא לאור זהר דפוס ליוורנו)

עב) הלומד הזהר מקרב הגאולה

הלומד הזהר מקרב הגאולה וכך כתב הרב אמת לעקב זכרוננו לחיי העולם הבא בהקדמת ספרו משם הזהר והתקונים והחריד הרבה הרב על מי שלומד תורה שבכתב ותורה שבעל פה ענשו גדולה אם לא ילמד בספר הזהר וחכמת קבלה.

(המוציא לאור זהר דפוס ליוורנו)

עג) סוד למוד חכמת הקבלה מחכימת פתי – מי שלא ראה אור החכמה זו לא ראה מאורות מימיו – כל הפורש ממונה פורש מהחיים הנצחיים הרוחניים

עוד פרוש הפסוק (וידעת היום והשבת אל לבבך) מה שאמר דע את אלקי אביך בענין אחדותו יתברך וידעת שמותיו וסוד האצילות אמר דע כמו שאמר הפסוק אשגבהו כי ידע שמי הוא סוד למוד חכמת הקבלה אשר מחכימת פתי ומי שלא ראה אור החכמה זו לא ראה מאורות מימיו כי אז יבין וישכיל סוד אחדותו ברוך הוא וסוד השגחתו ועניני התארים הנזכרים בתורה הנעלמים מחכמי הפילוסופים, אשרי עין ראתה כל אלה.

ויען כי הרבה בני אדם פורשים מזו החכמה וכל הפורש ממונה פורש מהחיים הנצחיים הרוחניים, על כן אעתיק דברי החכמים חכמי האמת מה שאמרו על ענין הרב הבעל מנחת יהודה בהקדמתו להמערכת כתב וזה לשונו: "ראוי שיחפץ האדם בחיים כדי לראות בטוב שנאמר מי האיש החפץ חיים לראות טוב והטוב הזה לא ישג כי אם באמצעות התורה שנאמר: "כי לקח טוב נתתי לכם תורת אל תעזבו".

❖ לימוד היומי - כ חשון ❖

ותפס לשון 'לקח' לומר תקחו הטוב אם תורתו אל תעזבו וכו' ומי שהוא מהכת השלישי כננתו רצויה ומעשיו אינם רצויים כי לא מפני זה ראוי להתרשל ממנה והשם הטוב יכפר בעדו כי על כל פשעים תכסה אהבה והשגיאה היא ערבה לפני השם בא וראה בספר הזהר (חלק ג' פה): "זה לשונו: **"האי מאן דתיאובתיה למלעי באורייתא, ולא אשכח מאן דיולוף ליה, והוא ברחימותא דאורייתא, לעי בה, ומגמגם בה, בגמגומא דלא ידע. כל מלה ומלה סלקא, וקודשא בריך הוא חדי בההיא מלה, וקביל לה, ונטע לה סחרניה דההוא נחלא, ואתעבידו מאלין מלין אילנין רברבין, ואקרוו ערבי נחל, הדא הוא דכתיב, (משלי ה) באהבתה תשגה תמיד"** עד כאן לשונו.

(של"ה מאמר ראשון)

עד) כל נפש צריכה לתקונה לעסק בפרדס כפי מה שיהיא יכולה להשיג ולידע – וכל מי שיכול להשיג ולידע הרבה ונתעצל ולא השיג וידע אלא מעט, צריך לבוא בגלגול עד שישגי וידע כל מה שאפשר לנשמתו להשיג

ועוד אמרו חכמי האמת שכל נפש צריכה לתקונה לעסק בפרדס כפי מה שהיא יכולה להשיג ולידע וכל מי שיכול להשיג ולידע הרבה ונתעצל ולא השיג וידע אלא מעט צריך לבוא בגלגול עד שישגי וידע כל מה שאפשר לנשמתו להשיג מידיעת התורה והן בפשטי ההלכות הן ברמזים ודרשות וסודות כי כל מה שנשמתו יכולה להשיג ולידע מידיעת התורה זהו תקון שלמותה ואי אפשר לה להתתקן ולהשתלם בצרור החיים את השם במקורה אשר חובה משם בלתי ידיעה זו ולכן אמרו חכמים אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו כדי שלא יצטרך לבוא בגלגול לעולם הזה.

(שלחן ערוך הרב הלכות תלמוד תורה פרק א' סימן ד')

ועוד שאפלו יהיה חכם גדול בתקון עשיית המצוות כל עוד שיתחכם בתורה ידע סוד תקון עשייתה יותר ויותר בעמק הסוד שהרי **תכלית הידיעה הוא לדעת סוד שעור קומה** כדפרוש בברייתא של רבי ישמעאל במדרש משלי בפסוק ארח לחיים שומר מוסר ועוזב תוכחת מתעה. ואמר שם רבי ישמעאל כי ביום הדין שואלים לאדם אם עסק במקרא ואם ידע שתא סדרי ואם ידע תורת כהנים ואם ידע הגמרא.

זה לשונו: בא לפניו מי שיש בידו אגדה והקדוש ברוך הוא אומר לו בני גמרא למה לא למדת שכל הנחלים הולכים אל הים והים איננו מלא ואי זה הגמרא בא מי שיש בידו גמרא והקדוש ברוך הוא אומר לו **בני הואיל ונתעסקת בגמרא צפית במרפבה צפית בגאותי שאין לי הניה בעולמי אלא בשעה שתלמידי חכמים יושבים ועוסקים בתורה ומציצין ומביטין ורואים והוגים המון התלמוד הזה כסא כבודי היאך הוא עומד וכו' גדולה מכלם כסא כבודי היאך הוא עומד לאיזה ריח משמש באחד בשבת וכו' כי לא זה הוא כבודי לא זהו גדלתי זהו הדרי ויפיי שבני מכירין את כבודי במדה הזאת עליו אמר דוד בחכמתו מה רבו מעשיך הויה. מכאן היה רבי ישמעאל אומר אשרי תלמיד חכם שמשמר למודו בידו כדי שיהא לו פה להשיב להקדוש ברוך הוא ליום הדין לכה נאמר ארח לחיים שומר מוסר אבל אם עזב למודו והניחו, משיגו בושה וכלימה ליום הדין לכה נאמר: "ועוזב תוכחת מתעה", מהו לשון מתעה שהקדוש ברוך הוא מרחיקו מלפניו. עד כאן לשונו.**

— לימוד היומי - כא חסון —

הרי שתכלית הידיעה בחכמה הוא לדעת מעשה מרפבה ושאר הדברים הנזכרים במאמרו אם פן הרי יש ממנו תועלת למעשה כדפרשתי בפרשת יתרו שכל המצוות כלם תלויים למעלה זה לשונו דתנינן מתאחדן בגופא דמלכא. (דבר אחר במלכא קדישא עלאה) מנהון ברישא דמלכא, ומנהון בגופא, ומנהון בידי מלכא, ומנהון ברגלוי, ולית מאן דנפיק מן גופא דמלכא לבר עד כאן לשונו, הרי

כפי ידיעתו בחכמה ידע לעשות המצוה ברמיזתה (כפי הסוד) העליון ולא ישג אלא על ידי העסק בתורה יומם ולילה וכולי האי ואולי.

[תרגום ללשון הקדש]: כל מצוות התורה נאחזים בגוף המלך, מהם בראש המלך, ומהם בגוף המלך, ומהם בידי המלך, ומהם ברגליו, ואין מהם מי שיוצא מגוף המלך לחוץ, ומשום כך מי שעובר על מצוה אחת הוא כמי שפושע בגוף המלך עצמו.

(ראשית חכמה בהקדמה)

ועל הדבר אשר כתבת שם שטובים היו הדורות שלפני זמננו שלא ידעו מזה והיו עמלים כל ימיהם בתורת כו' עד כאן קורא אני על זה אל תאמר שהימים הראשונים היו טובים מאלה כי לא מחכמה שאלת על זה וכבר הדברים נחקרים ועומדים בדרך השכל והמשכל בגדל ברור אחר ברור ומנפה בשלש עשרה נפה שהעקר בכל התורה והמצוות הם תכן ופנימיותן והרוחניות שבהם משמותיו של הקדוש ברוך הוא הנעלמים בהם וכל הספרים ספרי קדש מלאים מזה ובראשם הגאון המבוק בעל השל"ה הקדוש (במסכת שביעות ובש"ס) שהאריכו בראיות מבררות שחלוק ומרחק רב להגדיל למעלה עד אין שעור בין הלומד התורה ומקיים מצוותיה בפשיטתה לבד ובין המביט אל אור הרוחניות ושמו של הקדוש ברוך הוא הנעלם בהן וחוץ מכל השבחים הנה על ידי זה נתוסף באדם אהבה ויראה גדולה בקיומם וזאת היא העקר בכל קיום התורה והמצוות כמפרש בכל משנה תורה כנודע.

ואמנם כל דבריהם מיסדים על יסוד גדול שבראש כלם הוא התנא האלקי הרבי שמעון בן יוחאי זכרוננו לברכה לחיי העולם הבא שלו נגלו כל תעלומות חכמה והוא מגנה מאד למי שאינו נותן לבו ללמד פנימיות התורה כאשר יוכל לשער בנפשו בדחילו ורחימו דמריה ושכל עקר גאלתנו ופדות נפשנו תלוי בזה כאשר מבאר בדבריו הקדושים במקומות רבים אין מספר ועין מה

שכתב בתקוני הזהר (תקון מג) וכמו כן מבאר בדברי קדשו בספר הזהר (בהעלותך קנב) עין שם וכדברים האלה מבאר בדבריו הקדושים לאֲלֵפִים וּרְבֻבוֹת אֵין מִסְפָּר עֵין עֲלֵיהֶם וּמִצָּאֵם וּמֵרֵן קִדְשׁ קִדְשִׁים הֵרֵב הָאֵר"י זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה (לקוטי תורה פרשת עקב) כְּתַב וְזֶה לְשׁוֹנוֹ וְהִנֵּה הַתּוֹרָה עֲצֻמָּה יֵשׁ לָהּ גּוּף וְנֶפֶשׁ הַגּוּף בְּעֵינֵן הַלְבוּשׁ הַנִּזְכָּר בְּדַבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ זְכוּרֵנָם לְבִרְכָה גּוּפֵי תּוֹרָה וַיֵּשׁ לָהּ פְּנִימִיּוֹת הַתּוֹרָה שֶׁהוּא הַנְּשָׁמָה.

(בתשובה מבצל סדורו של שבת הנדפס בסוף שער התפלה)

עה) כָּל הַחֲכָמוֹת חִיצוֹנִיּוֹת בָּא עַל יְדֵי שְׁלֵא לְמַדּוֹ חֲכָמָה
זו

ואומר אני הלואי שלא היו מקלין גדולי הדור בלמוד החכמה הקדושה והלואי היו מלמדים דרך לתלמידיהם לעסק בחכמה הלזו אזי בודאי לא היה שום הרמת ראש לחכמות החיצוניות והיו כל החכמות נדחים מפניה כמו שנדחה החשך מפני האור. אך שעוונותינו גרמו שגם כמה וכמה מצדיקי הדור סגרו את הדלת החכמה בפני פרחי הכהנה ואמרו שלא ילמדו עד שיהיו בעלי מדרגה ורוח הקדש והנה עבור זה נשארונו ערמים מן החכמה הקדושה ונתגבר בעוונותינו הרבים חשכות החכמות החיצוניות הפסיל בחשך הולך, ובמהרה בימינו ויאמר אלקים יהי אור ויאר לנו.

(בתשובה מבצל סדורו של שבת הנדפס בסוף שער התפלה אות ה')

עו) אף על פי שאינו מבין הלשון מסגל לנשמה

ולטענת פת השלישי הגם שאין זו טענה בשביל שאינו מבין לךך לא יחא רוצה להבין הלא לא עליך לגמור, כתיב: והגית בו יומם ולא כתיב והבנת בו יומם ולילה אם תבין תבין ואם לאו שכר הלמוד בידך והא ראיה מספר הזהר שאף על פי שאינו מבין הלשון מסגל לנשמה.

(קל"ח פתחי חכמה בהקדמה)